Strada Ficțiunii

Sub semnul lui Dylan

roman

ENRIQUE VILA-MATAS

Enrique Vila-Matas

Sub semnul lui Dylan

Traducere din limba spaniolă şi note
de
Adina-Ioana T. Vladu

EDITURA ALLFA
2015

EDITURA ALLFA

ISBN ePub: 978-973-724-981-4
ISBN PDF: 978-973-724-982-1
ISBN Print: 978-973-724-605-9

Redactare: Sînziana Mihalache
Tehnoredactare: Liviu Stoica
Corectură: Elena Georgescu
Design copertă: Alexandru Novac

Editura ALLFA
Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,
sector 6, cod 060512, Bucureşti
Tel.: 021 402 26 00
Fax: 021 402 26 10

Distribuţie:
021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi:
comenzi@all.ro

www.all.ro

ENRIQUE VILA-MATAS

Enrique Vila-Matas s-a născut la Barcelona în 1948. Printre cele mai reprezentative scrieri ale sale se numără *Historia abreviada de la literatura portátil* (1985), *Suicidios*

ejemplares (1991), *Hijos sin hijos* (1993), *Bartleby y compañía* (2000), *El mal de Montano* (2002), *París no se acaba nunca* (2003), *Doctor Pasavento* (2005), *Dublinesca* (2010) şi *Chet Baker piensa en su arte* (2011). Romanul ***Sub semnul lui Dylan*** (*Aire de Dylan* ; Editura ALLFA, 2015) a fost inclus de *La Vanguardia* în topul celor mai bune zece cărţi publicate în limba spaniolă în 2012. Romanele, volumele de proză scurtă şi eseurile lui Vila-Matas au fost traduse în peste treizeci de limbi. Opera sa a fost distinsă cu nenumărate premii, printre care Premiul Ciudad de Barcelona, Prix du Meilleur Livre Étranger, Premiul Naţional al Criticilor din Spania şi Premiul Academiei Regale Spaniole. Face parte din Ordinul Cavalerilor Finnegans, pe scutul cărora se regăseşte un citat extras din a doua parte a romanului *Ulise*, de James Joyce : „Mulţumesc! Cât de măreţi suntem în dimineaţa asta!”

„Pentru mine, Dylan este paradigma artistului modern – un deschizător de drumuri, care a făcut mereu ce l-a tăiat capul. Fără să fie constrâns de nimic, schimbându-se de la o zi la alta... reîncarnarea perpetuă, Omul fără Nume.”

Enrique Vila-Matas

Paulei de Parma

„Îmi ia atât de mult să nu fac nimic,
încât nu-mi mai rămâne timp să lucrez.”
Pierre Reverdy

Unii oameni intră târziu în teatrul vieţii, dar când o fac parcă intră în scenă în plină viteză şi nu se mai opresc până la finalul piesei. Aşa s-a întâmplat şi în cazul meu, şi astăzi o pot spune asta cu certitudine. Reprezentaţia a început în dimineaţa în care soţia mea mi-a înmânat o scrisoare care tocmai sosise din Elveţia, o invitaţie de a participa la un congres literar având ca temă Eşecul.

Stăteam pe terasa apartamentului din nord-vestul Barcelonei, în vechea casă în care locuiam deja de mulţi

ani şi pe care am părăsit-o abia acum câteva luni. Soţia mea a intrat pe terasă cu o pompă exagerată şi a schiţat o reverenţă teatrală înainte de a mă anunţa că, judecând după conţinutul scrisorii, cineva mă considera un ratat absolut. M-a surprins teatrul pe care-l juca, fiindcă nu obişnuia să exagereze. Oare voia, prin histrionismele ei, să atenueze gravitatea vorbelor? Oricare ar fi fost motivul, n-o să uit acest moment, pentru că el a fost începutul unei poveşti din viaţa mea, o poveste care, încetul cu încetul, avea să-mi solicite tot mai multă atenţie în săptămânile următoare.

Am citit scrisoarea şi am văzut că „binevoitoarea” propunere îmi era trimisă de la Universitatea din St. Gallen, Elveţia. Desigur, nu era genul de invitaţie pe care scriitorii o primesc foarte des ; şi totuşi, puţine lucruri par a fi atât de strâns legate între ele ca eşecul şi literatura. Poate tocmai de aceea, deşi era ciudat că invitaţia nu-mi parvenise înainte, am citit scrisoarea cu o indiferenţă deplină, ca şi cum aş fi ştiut dintotdeauna că într-o zi aveam s-o primesc. Nici n-am tresărit. Mi-am asumat primirea scrisorii cu eleganţă şi cu un simţ al fatalităţii, ca şi cum m-aş fi aflat într-un colţ al unei mari scene. Mi-a rămas o singură îndoială legată de orele ce urmau : să-mi pun masca de ratat sau să-mi trăiesc în continuare viaţa normală de ratat?

Invitaţia îmi era trimisă de un profesor de matematică numit Echèk. Scris în acest mod, cu *k* şi cu acel accent, Echèk înseamnă „eşec” în creola vorbită în Haiti. În afară de nuanţa insulară a numelui, informaţiile pe care le-am găsit pe Internet despre matematicianul elveţian erau toate nesărate, academice, iar din imaginile de pe Google n-a fost chip să aflu cum arată la faţă. Am întrebat-o pe prietena mea, Petra Overbeck, profesoară în St. Gallen, dacă îl cunoaşte pe Echèk, şi mi-a spus că este un om bun,

deşi obsedat de chestiunea eşecului în general. Petra îmi recomanda să accept invitaţia, având în vedere că aceasta îmi oferea şansa de a cunoaşte „inegalabila regiune Appenzell”.

Câteva luni mai târziu, m-am dus până la St. Gallen pentru a participa la congres. Cum Echèk nu se arăta, s-a format printre participanţi legenda că acesta ar fi un personaj imaginar. Petra Overbeck insista să-mi confirme ceea ce spuneau ceilalţi profesori : că Echèk se îmbolnăvise pur şi simplu. În ciuda a ceea ce ni se spunea, unii dintre noi am început să ne îndoim de însăşi existenţa domnului Eşec şi am acceptat faptul că nu este cu adevărat un personaj fictiv abia când l-am văzut în tabloul cu fotografiile absolvenţilor promoţiei ’92-’93 a Universităţii din St. Gallen. Echèk era acolo, proaspăt absolvent, cu un zâmbet trist. Era negru, semăna cu preşedintele Obama, şi părea cel mai în vârstă dintre toţi studenţii din promoţia lui.

Echèk a fost bolnav tot congresul, astfel încât nu l-am văzut decât în acel tablou, pe care am încercat să-l fotografiez şi apoi să-l public pe pagina mea web, reuşind astfel să-i asigur, în sfârşit, amfitrionului meu prezenţa pe internet, lucru pe care, după cum mi-a spus ieri Petra, el nu mi l-a putut ierta, căci iubeşte anonimatul.

Este cunoscut că în oraşul medieval St. Gallen, aflat între lacul Constanza şi regiunea Appenzell, se află nişte foişoare de unde se poate vedea foarte bine centrul vechi, precum şi un loc care trebuie neapărat vizitat, Biblioteca Diocezei – „farmacia sufletului”, după cum o numesc unii –, un loc magnific. Dar la fel de adevărat este şi faptul că oraşul nu oferă prea multe opţiuni în ce priveşte distracţia. Poate de aceea, precum şi pentru că de la început tot tema centrală a congresului m-a atras cel mai mult, abia dacă m-am îndepărtat de împrejurimile pitoreşti ale

universităţii, ajungând astfel să asist la aproape toate conferinţele despre eşec.

Câteva dintre ele m-au interesat în mod deosebit, precum cea a lui Sergio Chejfec, care a declarat că el concepe eşecul în literatură nu ca pe o posibilitate, ci ca pe un sinonim al literaturii în general : „Eşecul este prefigurarea normală a destinului scriitorului.” Sau precum cea a cineastului Werner Herzog, care, dacă am înţeles bine, şi-a construit discursul în jurul eşecului său deplin şi nebunesc, acesta fiind, în fond, o tragică şi impresionantă lamentaţie a incapacităţii sale de a-şi pierde minţile cu destulă putere.

Cu toate astea, în ciuda interesantei idei de a aduna la un loc artişti din mai multe colţuri ale lumii pentru a vorbi despre eşec, congresul ar fi putut sfârşi ca o banală adunare literară precum atâtea altele, dacă n-ar fi fost intervenţia tânărului Vilnius Lancastre, care a citit o povestire despre câteva întâmplări petrecute în viaţa sa, după moartea tatălui : o naraţiune pe care o scrisese în patru nopţi, bazată pe fapte reale, foarte recente, din propria experienţă. Nu era obişnuit să scrie, pentru că lucra în cinematografie ; în plus, era foarte leneş şi spera ca într-o bună zi să fie ca Oblomov, un personaj dintr-un roman rus, puturos până în măduva oaselor, tipul omului fără ocupaţie. Nu obişnuia să scrie şi, necunoscând lumea literară, a crezut că în St. Gallen nu va fi plătit dacă nu-şi aduce prezentarea în formă scrisă. Astfel că venise la congres cu acea povestire care a atras atenţia de la început prin titlul enigmatic, „Teatrul realităţii”.

Printre problemele de traducere simultană şi în timp ce publicul din sală oscila între a rămâne să-l asculte şi a pleca, tânărul Vilnius şi-a citit povestirea ca şi cum ar fi fost o piesă de teatru, ceea ce, în fond, avea sens, dat fiind că intervenţiile în cadrul acelui congres despre eşec

erau înregistrate în întregime de către Radio Zürich şi că însăşi titlul povestirii trimitea la teatru.

El a fost singurul participant care a citit o naraţiune (desigur, o naraţiune bazată pe fapte reale, pe întâmplări recente din propria sa experienţă). Noi, ceilalţi, ne-am prezentat la congres cu eseuri pe tema eşecului în general. El, însă, a venit cu o povestire autobiografică. Nu ne-a spus asta atunci, în St. Gallen, dar astăzi ştim că, din teama de a nu fi plătit dacă nu prezenta textul scris, a respins toate eseurile şi teoriile despre eşec şi a ales acea opţiune narativă pentru că n-avea nici cea mai mică idee despre cum se scriu eseurile. În plus, îl apăsa nevoia de a-şi povesti în public recenta dramă personală, întâmplările de după moartea tatălui său, lucru care, în mod ciudat, avea forma unei povestiri terapeutice. (De altfel, pentru el era o experienţă nouă, nu i se mai întâmplase niciodată şi, mai mult, îl lăsase perplex constatarea că un fragment din viaţa lui poate să aibă o asemănare atât de mare cu o poveste fictivă, şi în special cu o piesă de teatru cu deznodământ neaşteptat, în care cortina cade brusc la final.)

Simţea nevoia să-şi ducă la bun sfârşit ideea de a-şi transforma naraţiunea într-un strigăt adresat unor necunoscuţi, într-un oraş străin, într-o încercare de a scăpa de o greutate de pe suflet şi de a-şi face uitată drama personală cu prima ocazie ; într-o încercare de a se elibera sau, cel puţin, de a-şi face mai suportabilă propria tragedie.

Însă, mai presus de toate, ceea ce-l atrăgea mai mult la acea opţiune narativă era posibilitatea de a-şi testa invenţia, ceea ce el numea „Teatrul realităţii” (o variantă a Cinematografului Realităţii, cunoscut şi ca *Cinema Vérité),* confirmându-şi astfel, în direct, bănuiala că *publicul nu*

este deloc interesat de drama trăită de el în ultimele şase zile.

În plus, intuind că va depăşi cu mult cele patruzeci şi cinci de minute alocate prezentării sale – avea nevoie de mai multe minute pentru a-şi citi povestirea în întregime –, spera să vadă cu entuziasm cum, încetul cu încetul, lumea care nu înţelege deloc scopul poveştii începe să plece din sală şi cum, astfel, reprezentaţia sa sfârşeşte prin a fi eşecul cel mai penibil şi mai ruşinos din istoria naraţiunilor orale din toate timpurile. Cu dezastruoasa sa intervenţie interminabilă, Vilnius socotea că va ajunge să fie singurul vorbitor din cadrul congresului care să respecte cu precizie adevărata esenţă şi adevăratul spirit negativ ale acelei întâlniri internaţionale pe tema eşecului. Adică avea de gând să facă o demonstraţie publică, deplină şi exemplară, a felului în care se eşuează în totalitate şi *cu adevărat.*

Dar n-a lăsat să se vadă de la început nimic din toate aceste intenţii de căutare a dezastrului absolut. Şi, dacă ne gândim bine, avea o logică, deoarece el trebuia să eşueze fără să anunţe dinainte că are de gând să rămână fără public, fără absolut niciun ascultător.

De fapt, propria sa prezenţă acolo presupunea un eşec implicit, dat fiind că tatăl lui fusese cel invitat la St. Gallen, dar nu putuse participa din motive mai presus de voinţa lui : murise brusc, secerat de un infarct, în locuinţa sa din Barcelona, cu câteva săptămâni înainte.

Fără îndoială că moartea este eşecul uman prin excelenţă. Astfel, având în vedere că tânărul fiu al mult-admiratului Juan Lancastre lucra în domeniul cinematografiei şi că se ştia că pregăteşte o *Arhivă Generală a Eşecului*, lui Echèk îi venise ideea de a-l ruga să vină la St. Gallen şi să spună câteva cuvinte despre modul în care era prezentat conceptul înfrângerii în opera

tatălui său. În loc să facă asta, Vilnius se prezentase acolo cu acel „Teatru al realităţii”.

Adevărul este că nu ne aşteptam la mare lucru de la intervenţia tânărului Vilnius, poate pentru că unii dintre noi auziserăm că ar fi fost un om de publicitate mediocru, concediat de toate agenţiile în care lucrase, şi un cineast care la cei treizeci de ani ai săi nu produsese decât un neobişnuit scurtmetraj avangardist, *Radio Babaouo.* Se presupunea că posedă un oarecare simţ al artei şi o uşurinţă a limbajului, moştenite de la tatăl său, dar nimeni nu credea că ar avea calităţile notorii ale acestuia. De fapt, nu aşteptam nimic de la el, poate doar, cel mult, un moment în care asemănarea să ne facă să ne amintim, emoţionaţi, de figura lui Juan Lancastre, şi cam atât.

Pe tatăl său îl văzusem în Barcelona, în cluburile Zeleste şi Bikini şi în barul Perturbado, al cărui partener fondator era. Îl văzusem atât în anii tinereţii mele, cât şi în cei care urmaseră după aceea. Îmi aminteam, destul de vag, şi că o dată ne amuzaserăm împreună ; nu mai ştiam de ce, dar ajunseserăm să râdem ca nebunii şi amândoi eram foarte beţi. Dintre cărţile lui mă interesase destul de mult *Întreruperea,* un roman oarecum emblematic, o lucrare bună, prea faimoasă pentru ceea ce era de fapt, dar în fond o lucrare foarte acceptabilă. La fel, şi ciudatul său manifest în favoarea avangardelor – scris în franceză – şi tratatul său plin de imaginaţie despre Siria – scris în catalană. Şi, desigur, uşurinţa sa de a-şi schimba înfăţişarea şi personalitatea, uneori chiar şi limba, în fiecare carte.

Pe fiul său Vilnius nu-l văzusem niciodată în persoană, dar ştiam că obişnuieşte să se îmbrace în negru şi că pletele, nasul, chiar şi statura sunt identice cu ale lui Bob Dylan. Câteodată, pe stradă, lumea îl confunda cu interpretul şi râdea. Aerul său „à la Dylan” îi crease câteva

probleme – în special cu tatăl său, care-i detesta pieptănătura şi faptul că încerca să accentueze asemănarea cu muzicianul –, dar lui Vilnius îi plăcea să arate aşa, considerând că asta îi dă un aer de artist neconvenţional.

Fizic, nu semăna deloc cu celebrul lui tată şi doar puţin cu extraordinara sa mamă, Laura Verás : o madrilenă de familie bună, care de tânără se mutase în Barcelona şi căpătase în scurt timp, în mediul universitar, iar ulterior şi în localurile de noapte, faima de femeie perfidă, fatală, faimă pe care şi-a extins-o în perioada în care a lucrat într-o agenţie literară, unde a făcut ravagii în toate sensurile cuvântului.

„Laura Verás, ai văzut-o şi te-ai ras" era o vorbă de pe-atunci, care îi prevenea pe bărbaţi în legătură cu caracterul de şerpoaică periculoasă al acelei femei. Pentru unii, între care mă număr şi eu, fusese cea mai diabolică şi mai frumoasă femeie a generaţiei noastre, deşi e adevărat că îi stătea în fire să exagereze şi că în câteva rânduri reuşise să fie o ticăloasă fără scrupule, dar mereu după tipic. În orice caz, în Barcelona se ştia că oricât de stereotipă ar fi fost imaginea ei de viperă şi oricât de multe râsete ar fi putut stârni anumite atitudini malefice exagerate de-ale ei, trebuia tratată cu precauţie, pentru că, la urma urmei, era îngrozitoare.

Adevărul e că am intrat la conferinţa pe care tânărul Vilnius o intitulase „Teatrul realităţii" gândindu-mă că nu voi sta mai mult de câteva minute şi de aceea m-am aşezat pe ultimul rând, foarte aproape de uşă. Nu prevăzusem deloc că povestea pe care tânărul orator o depăna pornind de la propria sa viaţă, genul de teatru care nu e de fapt teatru, m-ar putea captiva şi surprinde aşa cum s-a întâmplat. Era teatru fără a fi teatru, pentru că se

vedea clar că tot ce citea erau fapte adevărate şi povestite din suflet.

Vilnius şi-a început prezentarea anunţând că nu va susţine vreo prelegere, ci că ne va citi o naraţiune ce reprezintă povestea vieţii lui pe parcursul a şase zile care i-au schimbat lumea. Cum ştia că dispune numai de patruzeci şi cinci de minute, a ţinut să anunţe distinsa asistenţă că, în cazul mai mult decât probabil în care organizatorii îi întrerup lectura, el va citi continuarea poveştii despre perplexităţile sale existenţiale la berăria Stille, la doi paşi de locul în care ne aflam.

Prin urmare, a lăsat de la început falsa impresie că ar fi dorit să ne captiveze cu povestirea sa în aşa măsură încât, la un moment dat, subjugaţi cu toţii, n-am fi avut de ales şi ne-am fi mutat în berăria de alături pentru a afla deznodământul. Şi totuşi, îşi propunea ceva complet diferit, ceva ce nimeni n-ar fi fost în stare să-şi imagineze. Cum să ne fi gândit că acel tânăr ar putea urmări, ca obiectiv suprem, să devină un Ed Wood[1] al expunerii orale, al participărilor la congrese? După cum se ştie, Ed Wood a fost autorul celui mai prost film din toate timpurile.[2] În momentul în care a început prezentarea „Teatrului realităţii”, tânărul Vilnius visa să asiste la infinitul spectacol de a vedea cum celorlalţi nu le pasă deloc de tragedia lui şi cum lectura sa sfârşeşte prin a-i face pe toţi spectatorii să fugă. Pe toţi, fără excepţie.

---

[1] Scenarist american, regizor, producător, actor, autor şi editor. Cunoscut pentru o serie de filme ieftine şi proaste realizate în anii ’50.

[2] *Plan 9 from Outer Space*.

————————————

Teatrul realităţii

1

Tatăl meu a murit şi eu i-am luat locul. Aş vrea să vă povestesc ce mi s-a întâmplat în aceste ultime zile şi să vă previn că e posibil să vă vorbesc nu atât despre eşec, cât despre cum e să fii orfan, despre dezolare, perplexitate, despre un „mort îngemănat”.

Povestea cu „mortul îngemănat” o las pentru mai târziu. Aş vrea întâi să vă vorbesc despre o după-amiază de-acum mult timp când, ieşind de la şcoală, am văzut un individ imposibil de uitat, un individ îngrozitor cu mustaţă de nazist şi care, cu o reacţie stranie în urma alunecării pe o coajă de banană, a ieşit din autobuz ca din puşcă, în poziţie perfect orizontală. Cu toate că râsetele stârnite în acel moment îmi mai răsună încă în memorie, astăzi, în această dimineaţă pe tărâm elveţian, le percep ca un ecou foarte îndepărtat, precum bătaile de clopot purtate pe aripile vântului.

E ciudat, dar şi acum şase zile mă gândeam la individul de care v-am vorbit, pentru că, aflându-mă în camera de hotel din Barcelona, concentrat să revăd cu ochii minţii alunecarea aceea din autobuz, am patinat la rândul meu. Poate că s-a întâmplat pentru că m-am concentrat prea mult asupra acelui îngrozitor individ nazist şi asupra coborârii sale orizontale. Dar adevărul e că am căzut uşor-uşor, de parcă aş fi căzut cu încetinitorul. Am sfârşit prin a

mă da cu capul de podeaua rece şi tare din cel mai dezordonat colţ al camerei. M-am ridicat imediat, încercând să mă prefac faţă de mine însumi că nu s-a întâmplat nimic. Şi atunci, poate din cauza loviturii, am intrat în pielea unui adolescent atât de asemănător cu tatăl meu încât nu putea fi decât tânărul Juan Lancastre la douăzeci de ani, deplasându-se într-un taxi prin Londra, la sfârşitului anilor ’60, ţinând în mână o dantură falsă plasată între fese pentru a smulge nasturii de pe banchetele din spate ale maşinilor.

Să fi fost oare o amintire inventată? Nu ; totul arăta că e vorba de o scenă pe care o trăise tatăl meu pe vremea când era un tânăr idiot şi derbedeu. Cum ar fi putut să ajungă până la mine o amintire atât de unică a tatălui meu, o amintire din zilele în care lumea de pe Carnaby Street, lumea lui Julie Christie şi a lui Terence Stamp era centrul freneziei sale juvenile?

Singura explicaţie era că amintirile tatălui meu, sau cel puţin unele dintre ele, mi se infiltrau în minte. Cu un gest energic, mi-am scuturat praful imaginar de pe mânecile hainei mele învechite şi m-am întrebat dacă nu cumva lovitura mă făcuse să moştenesc (în cel mai strict sens al cuvântului) memoria celui care murise cu şase zile în urmă în casa lui din strada Provenza, în urma unui un atac de cord.

Ia te uită, ce uşor pare a fi totul dintr-odată, m-am gândit. Sunt tânăr, n-am trecut de treizeci de ani. Dacă las la o parte ideile lui nestatornice şi felul lui de a fi, chiar mi-ar prinde bine să pot conta pe ajutorul suplimentar dat de memoria şi de experienţa personală ale tatălui meu. Din capul locului, m-ar scuti de multe greşeli din tinereţe.

2

Vilnius şi-a întrerupt pentru o clipă povestea, ca şi cum ar fi obosit de-atâta vorbit. Traducerea simultană mergea prost şi mai bine de jumătate dintre cei prezenţi plecaseră, în timp ce restul păreau că se chinuie cu căştile. Era clar că, dacă treaba mergea prost în continuare, nu mai dura mult până să renunţe la a mai asculta lectura tânărului catalan.

Stând aşezat în ultimul rând şi fiindcă scaunele din faţa mea rămăseseră atât de goale, începea să se observe că alesesem acel loc anume pentru a fi cât mai aproape de ieşire. Chiar Vilnius mi-a aruncat în acel moment o privire pe care eu am interpretat-o greşit, crezând că e privirea acuzatoare a omului care tocmai şi-a dat seama că şi eu voiam să plec. Nu-l cunoşteam, dar presupuneam că Vilnius mă cunoaşte şi că-l înspăimântă până şi gândul că ar putea rămâne şi fără prezenţa mea. Ar fi de prisos să spun că de fapt ceea ce se întâmpla era tocmai contrariul : mă privea ca să vadă dacă nu cumva mă hotărăsc şi eu să plec odată.

M-am aşezat câteva rânduri mai în faţă, ca şi cum m-ar fi interesat, dar am văzut că Vilnius abia mai putea să-şi ascundă indignarea. De unde să ştiu că asta se datora nu eşecului său, ci erorilor tehnice ale organizatorilor, incompetenţei lor în problema traducerii simultane.

3

Preţ de o clipă (a continuat Vilnius lectura), aproape că am fost tentat să-mi mai trag o lovitură în cap. Dar deja primisem una. De ce aş fi vrut mai multe? Ce-mi doream? Să dublez moştenirea experienţei şi memoriei personale ale tatălui meu? Nu mi-ar fi încurcat prea tare viaţa? Mi-am spus că ar fi mai bine să-mi reamintesc că de obicei o lovitură cu capul de podeaua rece şi tare nu produce astfel de transformări mintale. Poate în secolele următoare se va

putea moşteni memoria paternă, dar pe moment e imposibil. Ar fi fost bine să am în vedere acest lucru. Chiar şi-aşa, impresia că memoria şi experienţa tatălui meu mi se infiltraseră în minte rămânea neschimbată.

Mi-am amintit până şi de un vers dintr-un cântec de-al lui Sinatra : nu e oare dragostea o lovitură la cap?

Poate că ar fi fost de ajuns să înlocuiesc cuvântul „dragoste" cu „doliu" ca să înţeleg ceva din ceea ce mi se întâmpla. Nu mă afectase moartea tatălui meu, dar mă aruncasem cu capul înainte pentru a ţine doliu după el.

Am început să mă simt neliniştit, ciudat, când venea seara. Erau zile în care, de pildă, mă tulbura foarte tare să simt iminenţa întunericului nopţii. Dar trebuie să menţionez că nu mă supăra căderea întunericului deplin, ci ideea iminenţei, iminenţa în sine. Şi doliul, desigur. Toată viaţa îmi urâsem tatăl, dar doliul părea să mă fi schimbat, ca şi cum ar fi pus în mişcare un mecanism intern care mă umaniza.

Dintr-odată, mi-am auzit numele :

— Vilnius?

M-am alarmat, pentru că ceea ce mă strigase nu era o voce, ci „ceva" care am simţit că, la rândul său, se infiltrase în mintea mea.

Să fi fost „ceva", ori mai degrabă tatăl meu, Juan Lancastre, strigându-mă dintr-o lume necunoscută? Tatăl meu murise, dar nu puteam uita că, dacă e să ne luăm după credinţele populare, mulţi morţi rămân pe pământ o vreme înainte să plece definitiv.

— Hamlet?

Hamlet! Auzisem bine? Hamlet? Asta chiar că era o extravaganţă! De ce această trecere de la Vilnius la Hamlet? Ce voia acest „ceva"?

De la moartea tatălui meu, nu trecuse nici o zi în care să nu mă gândesc la relaţia complicată pe care o avusesem

cu el dintotdeauna. Când a murit – cu doar şase zile înainte, într-un mod foarte ciudat : şi-a dat duhul cu ochii larg deschişi, ca şi cum ar fi avut o viziune înfricoşătoare în ultimele momente –, chiar am respirat uşurat, căci, printre altele, întotdeauna mă obosise foarte tare. Şi totuşi, inevitabil mă simţeam oarecum dezorientat. Eram atât de obişnuit să-mi văd tatăl ca pe principalul meu rival, ca să nu spun ca pe rivalul meu firesc, încât nici nu-mi trecuse prin cap că toate acele lupte ar fi putut să ia sfârşit într-o zi. Mă obişnuisem să consider normale şi creative certurile şi instabilitatea permenente – pentru că certurile noastre erau în general creative. Am descoperit că, la urma urmei, trăisem foarte bine având un rival ca tatăl meu, căci ranchiuna teribilă pe care i-o purtam era o extraordinară sursă de idei ; în punctele sale critice, ranchiuna era chiar o minunată maşinărie de compus poezii. Din toate aceste motive, ca să fiu sincer cu mine însumi, trebuia să recunosc că moartea tatălui meu şi doliul după el îmi provocaseră o durere mai profundă decât m-aş fi aşteptat.

— Vilnius?

Auzind că acel „ceva” îmi pronunţă din nou numele, m-am gândit cu nelinişte că e ca şi cum Juan Lancastre ar fi vrut să-mi spună că, deşi nu fusesem un fiu bun, el era acolo, ca de obicei, ocrotindu-mă. Adevărul este că am ticluit toată povestea asta ca să nu înnebunesc şi ca să-mi ofer o explicaţie cât de cât raţională pentru ceea ce se întâmpla.

Poate că de fapt n-am auzit nimic, mi-am spus, încercând să mă amăgesc, poate că n-am auzit niciun cuvânt şi că acea voce sau acel „ceva” nu e decât dorinţa mea ca tata să umble încă pe pământ, foarte aproape de mine, fără a se putea hotărî să-şi înceapă, o dată pentru totdeauna, călătoria finală.

Îmi amintesc că tocmai în acel moment mi-am dat seama că dacă, aşa cum era de aşteptat, urma lăsată de tata va dispărea încetul cu încetul de-a lungul următoarelor ore sau zile, cel mai mult îmi va fi dor de caracterul extraordinar de protector al celui mai mare duşman al meu.

Mai apoi, mi-am amintit de un prieten din timpul facultăţii care mi-a vorbit de un individ din satul lui, aparent perfect normal, mai degrabă mediocru, dar care avea o totuşi calitate rar întâlnită. Deşi îi lipsea experienţa personală care să justifice acest lucru, se născuse la douăzeci şi cinci de ani având deja amintiri. Niciodată nu mi s-a părut credibilă povestea asta, dar prietenul meu mi-o povestea mereu cu atâta convingere încât era evident că putea exista un sâmbure de adevăr în ea.

De altfel, cu doar câteva minute în urmă, când mă lovisem şi mi se păruse că am moştenit dintr-odată memoria şi experienţa personală ale tatălui meu, nu mă asemănasem oare cu acel ţăran născut cu o memorie atât de rar întâlnită?

— Hamlet?

Dându-mi seama că acel „ceva” insistă cu povestea cu Hamlet, am decis că nu pot să nu iau toată chestiunea în serios. În fond, putea să fie un sâmbure de adevăr în ideea că, timp de zile sau săptămâni dincolo de pragul morţii, capacitatea de a gândi a decedatului nu-şi pierde avântul.

Şi dacă într-adevăr lovitura schimbase ceva în capul meu? Sau mai degrabă îmi pierdeam minţile din cauză că murise tata? Sau era pur şi simplu fantoma tatălui meu care, întocmai ca în *Hamlet*, mă vizita cerând răzbunare? De ce-ar fi vrut el să se răzbune?

Toată această nouă ordine a lucrurilor putea fi de fapt doar dorul după cel mai mare duşman al meu, de care, odată mort, aveam nevoie. Complet invers decât în viaţa

reală, când tata fusese un inconvenient, o persoană care avea grijă să facă să-mi scadă, în mod sistematic, respectul faţă de mine.

Am hotărât ca, pe cât posibil, să nu mai întorc problema pe toate părţile şi să mă concentrez asupra Arhivei Generale a Eşecului, care în ultimele luni îmi dăduse atâta forţă pentru a merge mai departe în viaţă.

Dacă pe faţada bisericii Sagrada Familia, la fel ca în cazul catedralelor medievale, arhitectul Gaudi îşi propusese să explice Scriptura în imagini, eu, pe de altă parte, adunasem în calculator toate documentele care mi-ar fi putut fi de folos într-o zi pentru a duce la bun sfârşit grandiosul proiect de a transpune pe peliculă toate materialele despre înfrângere pe care le arhivam conştiincios de atâta vreme.

Aveam, şi mai am încă, intenţia de a filma istoria eşecului general al lumii – recunosc, este o intenţie exagerată, irealizabilă, ceea ce cu siguranţă o face chiar mai atrăgătoare.

Dacă Cervantes a pus în contrast ficţiunea romanelor cavalereşti cu trista realitate provincială a ţării sale, eu mă relaxam imaginându-mă pe mine însumi ca pe o persoană care, într-o bună zi, va filma în întregime grandiosul spectacol mondial al eşecului, văzut, în acest caz, ca enorma şi înspăimântătoarea prelungire a realităţii provinciale care nu se schimbase mai deloc în ţara mea de pe vremea lui Don Quijote.

4

Din când în când (a început Vilnius dintr-odată să improvizeze, lăsând foile deoparte preţ de câteva minute) îmi place să-mi imaginez că tata a fost invitat la acest congres pentru că o forţă necunoscută i-a şoptit domnului

Echèk că fiul marelui Lancastre şi-a ales eşecul ca materie primă cu care să lucreze.

Pot să vă spun cu plăcere că în arhiva mea digitală, adică în *Arhiva Generală a Eşecului*, există dosare la care încă nu s-a lucrat foarte mult, dar ale căror dimensiuni cresc pe zi ce trece : *Registrul Inconştientului, Visuri înfrânte, Linii moarte, Muzeul nonsensurilor, Cartografii somnambule...* În câteva rânduri m-am gândit să-mi filmez următoarea peliculă folosind o structură narativă care să amintească de forma întortocheată a oricărei arhive, şi în special forma întortocheată a arhivei mele. De asemenea, trebuie să vă spun că a găsi un producător pentru acest film este o muncă titanică, mai ales în vremuri de criză. Pesemne însă că n-am chef să fac nimic în viaţa asta, nici măcar acest film.

Îmi place Oblomov. Mai ales impulsul lui Oblomov. Aţi auzit vreodată de acest impuls? Numele se datorează felului apatic de a fi al personajului unui roman scris în Rusia acum un secol şi jumătate de un oarecare Goncearov. Oblomov este un tânăr aristocrat nevolnic, care nu este în stare să facă nimic cu viaţa lui. Doarme mult, citeşte din când în când, cască fără încetare. Gestul lui preferat este să ridice din umeri. Este genul acela de personaj care are obiceiul să se odihnească înainte să obosească. Singura lui aspiraţie, modesta sa rebeliune, este să stea întins pe spate cât mai mult timp posibil. Oblomov este, prin excelenţă, omul căruia lumea îi este indiferentă.

Eu, doamnelor şi domnilor, distinsă audienţă, intuiesc că nu va mai trece mult până să mă transform într-un indiferent perfect şi într-un ideolog al sictirului. De fapt, am scris câteva pagini pentru acest congres, dar vor fi ultimele pe care le voi fi scris toată viaţa mea. Prefer cinematograful, deşi pot să spun de pe-acum că nu mi-e

clar dacă mă va interesa în continuare multă vreme. Pe tatăl meu l-am lăsat într-adevăr să creadă că am de gînd să lucrez mereu. Bietul Lancastre! Îmi amintesc că-mi spunea : Ai treizeci de ani şi n-ai dat lovitura ; aşa nu ajungi nicăieri. O, tată, îi răspundeam, am regizat un scurtmetraj şi am lucrat în publicitate, e şi asta ceva. Te-au dat afară de peste tot pe unde ai lucrat şi de scurtmetraj nici să nu mai vorbim, iar acum te ocupi de o arhivă care-ţi slujeşte drept scuză ca să-ţi imaginezi că eşti un geniu, mă toca el mărunt, într-un impuls castrator. Şi apoi, încercând să mă deprime şi mai mult, îmi spunea că lupta contra dezorganizării este motivul cel mai ascuns al oricărui colecţionar şi că eu, cu arhiva mea, încercam să corectez această dezordine, dar, din păcate, în dezorganizarea mea, continuam să mă îndrept direct către dezastru.

Filmul meu este ambiţios şi ai putea măcar să mă laşi să-l pregătesc, îi spuneam. Filmul tău este ideea unui nebun, îmi răspundea, îmi aminteşti de un domn pe care l-am cunoscut în New York şi care voia să scrie absolut tot ce auzea pe stradă, chiar dacă ceea ce nota era plictisitor, stupid sau comun ; era tare nebun. Nu ştiu, îi spuneam eu, nu ştiu cine a fost acel domn, ştiu doar că vreau să filmez toate eşecurile lumii, chiar pe toate. Dar nu vezi că asta demonstrează de fapt că nu ştii ce vrei, îmi spunea. Te apuci de ceva interminabil pentru ca astfel să nu trebuiască să termini nimic ; n-am văzut în viaţa mea pe cineva mai inconsecvent, mai schimbător. Mi se pare nostim ca tocmai tu să-mi spui asta, îndrăzneam să-i răspund, tu care ai devenit celebru scriind despre întreruperi ; un subiect infinit, pentru că totul în viaţă este o întrerupere, un subiect, mai presus de toate, lăsat neîncheiat.

Chiar dacă este absolut inutil, pentru că pe niciunul dintre voi nu-l interesează viaţa mea, cred că ar fi necesar să vă spun că am părăsit Madridul acum câteva luni şi m-am întors la Barcelona. În ciuda crizei economice, care slujeşte drept scuză pentru atâtea neplăţi, mi s-a plătit tot ce mi se cuvenea, am fost bine indemnizat şi acum ştiu că, mai devreme sau mai târziu, va trebui să caut din nou de lucru, dar că, pe moment, pentru o anumită perioadă de timp, cât timp sunt liniştit fără a fi nevoit să lucrez, voi încerca mai cu seamnă să mă simt liber, să mă ştiu disponibil pentru a putea dedica mai mult timp imersiunii mele în marea temă universală a eşecului. Sunt deja de câteva luni în Barcelona şi m-am instalat în hotelul Littré, inaugurat de curând pe strada Buenos Aires, la numărul 3, în faţa librăriei Bernat. Hotelul este condus un indian, Shekhar, fostul şef al personalului de la hotelul Littré din Paris, unde mă cazam de fiecare dată când mergeam acolo. Desigur, mi-a picat extraordinar de bine această neaşteptată reproducere a parizianului Littré într-un cartier atât de încântător al Barcelonei. Îmi permite uneori să-mi imaginez că locuiesc în Franţa şi, în plus, plătesc cel mai mic preţ posibil pentru cameră.

Memoria mea este în totalitate barceloneză, i-am spus de curând lui Shekhar, un tip fermecător. Chiar dacă este noul director, pare să aibă nostalgia vremurilor în care începuse să lucreze ca băiat de bagaje la hotelul Littré din Paris. Poate că de aceea duce şi acum, uneori, bagajele clienţilor, se ocupă de ele, le urcă în camere. Cel mai probabil o face pentru că s-a plictisit şi pentru că postul de director de hotel n-a fost niciodată visul lui. Poate că a căutat întotdeauna ceva mai umil : să care bagaje, de exemplu. Poate că este un mod extravagant de a eşua pe care ar trebui să mă gândesc să-l includ într-una dintre însemnările din arhiva mea generală. Mă gândesc acum că

înregistrarea dedicată lui Shekhar ar putea să spună povestea unui om bun care şi-a dorit întotdeauna să fie omul bun la toate din hotel şi n-a reuşit : povestea unui om a cărui existenţă nu putea fi completă decât dacă ar fi cărat bagaje, bagajele propriei vieţi...

5

Într-o dimineaţă, îşi reluă Vilnius lectura textului, am primit un lung e-mail de la o prietenă. În post-scriptum, mă întreba dacă citatul pe care eu îl introdusesem la începutul scurtmetrajului meu *Radio Babaouo* era al lui Francis Scott Fitzgerald : „Când se lasă întunericul, avem întotdeauna nevoie de cineva.”

Pare de necrezut, dar întrebarea m-a entuziasmat. Mă consider un cercetător ratat, care ar fi fericit să lucreze într-un centru de cercetare ştiinţifică, de exemplu. M-aş mulţumi doar cu un microscop, căutând mereu să fiu prima persoană care să vadă ceva nou, complet inedit. În fiecare mişcare a vieţii, până şi în cele mai triviale, observ o enigmă de explicat, şi poate de aceea întrebarea m-a bucurat atât de mult. I-am răspuns imediat prietenei mele că auzisem din întâmplare acea frază cu cinci ani în urmă, în filmul *Trei camarazi*, al lui Frank Borzage, din 1938, pe care îl văzusem la televizor în iunie 2005. La momentul respectiv am presupus că maxima era a lui Francis Scott Fitzgerald, care semna scenariul împreună cu Edward E. Paramore. Dar, după o vreme, am început să mă îndoiesc, pentru că am înţeles că nu voi afla niciodată dacă autorul a fost Fitzgerald sau Paramore ; sau poate că o spuseseră amândoi deodată, în cursul unui schimb de păreri, în timp ce scriau scenariul...

Pe de altă parte, cum scenariul filmului se baza pe romanul cu acelaşi titlu al lui Erich Maria Remarque, poate că fraza fusese de la început în carte, caz în care

speculaţiile privind calitatea de autor a lui Fitzgerald erau absurde şi o enormă pierdere de vreme.

În mod impresionant, ar fi fost foarte greu, dacă nu imposibil, să fiu absolut sigur cui aparţinea maxima. Şi, preţ de un moment, m-am simţit tentat să-i dezvălui prietenei mele faptul că această dificultate mă face să mă gândesc la o mare metaforă a lumii cu trimitere la univers, al cărei autor este, de asemenea, necunoscut... Apoi a intervenit un gând mai puţin transcendent şi pe acesta, în final, l-am dezvoltat şi l-am pus pe hârtie.

Chiar dacă am presupune, i-am scris până la urmă prietenei mele, că ar fi posibil să aflăm cine a rostit cuvintele acelea, tot n-am ajunge prea departe, pentru că, cel mai probabil, autorul a auzit-o sau a citit-o altundeva înainte ; pentru că nimic nu apare din nimic şi o frază ca asta cu atât mai puţin. Cu siguranţă că cineva, undeva, cu secole înainte de film, a spus-o în acelaşi fel şi cu aceleaşi cuvinte...

Nu ştiu cum s-a întâmplat că, după ce am scris asta, am căzut pe gânduri câteva momente, imaginându-mi-o pe mama lui Francis Scott Fitzgerald aşezată într-un balansoar, cu un ghem de lână şi cu nişte andrele mari, în sufrageria unei case imense din Saint Paul, Minnesota, spunându-i surorii sau soţului său : „Când se întunecă, simt un fior.”

Dar ce căuta în peisaj mama lui Fitzgerald? Dar ghemul de lână? Din ce sertar nebănuit al imaginaţiei mele ieşise nenorocitul de ghem? Nu spunea oare tatăl meu că am „capul ca un ghem de lână”? Şi oare nu încerca el din nou să mi se infiltreze în memorie? M-a cuprins o ciudată melancolie. Era ca şi cum viziunea mamei şi a casei vechi din Minnesota, şi, mai ales, influenţa neaşteptată a lunii la ora aceea singuratică s-ar fi pus de acord să-mi

reamintească faptul că sunt complet singur pe pământ şi în univers.

Am pus punct e-mailului pe care de fapt îl considerasem terminat în urmă cu câteva minute şi l-am trimis. Apoi m-am hotărât să ies din hotel, să mă îndrept spre alt hotel din oraş, să încerc să lămuresc ceea ce părea de nelămurit, şi anume enigma privind autorul frazei din *Trei camarazi*. Dintr-odată, ca şi cum informaţia m-ar fi izbit ca o lovitură de bici (sau ca şi cum ar fi ajuns la memoria tatălui meu şi el, de unde s-o fi aflat, s-ar fi hotărât să-mi transmită informaţia) mi-am amintit cu cea mai mare claritate că mama îmi vorbise, cu câteva ore înainte, de Claudio Arístides Maxwell, prieten îndepărtat de-al tatălui meu şi expert în probleme cinematografice. Vorbiserăm despre el pentru că, după cum îmi povestea mama, el tocmai publicase în *La Vanguardia* un articol care n-avea nimic de-a face cu ceea ce scria el de obicei ; un articol ciudat în care vorbea despre copii morţi, asasinaţi cu sălbăticie în Cambodgia sau omorâţi de nazişti – mama nu-şi amintea prea bine. Poate că voise de fapt să vorbească despre copiii ucişi din toate timpurile, din toate colţurile lumii, copii care căzuseră seceraţi, victime ale unor călăi care nu pot fi numiţi... În fine, elementul frapant era că acest Claudio Arístides Maxwell, care vorbea întotdeauna despre cinematografie, se apucase dintr-odată să vorbească despre copii morţi.

M-am hotărât să mă duc să-l văd pe Claudio Arístides Maxwell la cenaclul săptămânal pe care-l ţinea în fiecare marţi în barul hotelului Avenida Palace. Pe Max (toată lumea din Barcelona îi spune aşa) nu-l văzusem niciodată în persoană, dar ştiam că e un dicţionar ambulant al lumii de la Hollywood din epoca sa de aur, fiind deci persoana ideală care să-mi lămurească (dacă nu era de-a dreptul

imposibil, ceea ce, la urma urmei, părea foarte probabil) misterul privind autorul acelei maxime din *Trei camarazi*.

Încă de la început am fost conştient că încep o investigaţie aproape exclusiv pentru plăcerea de a cerceta şi de a putea astfel să văd unde mă vor purta întrebările, anchetele, cercetările. Nu pot să neg că iubesc figura detectivului particular hollywoodian şi că în urmă cu doar două zile îmi cumpărasem dintr-un mare magazin o gabardină care părea decupată dintr-un roman de Chandler.

Intrând în hotelul Avenida Palace, m-am dus direct la cenaclu, care, după cum am putut observa, se terminase cu ceva vreme înainte. Când am ajuns toţi îşi luau deja la revedere. Dacă nu mă înşel, l-aţi cunoscut pe tata, i-am spus direct lui Max. Văzându-mă, aproape că s-a speriat, dar la scurt timp a început să se poarte mai natural, deşi mi s-a părut în continuare puţin tulburat, ca şi cum eu aş fi fost ultima persoană pe care se aştepta s-o vadă în acea după-amiază. Cred că ştiu cine eşti, băiete, mi-a spus, aerul ăsta *à la* Bob Dylan nu-l mai are nimeni în Barcelona. Tonul lui îngâmfat părea desprins dintr-un film, ca şi cum ceea ce-mi spunea ar fi făcut parte dintr-o scenă de western şi el ar fi fost pistolarul deja călit, iar eu, ucenicul naiv care-l ruga să îl înveţe.

Claudio Arístides Maxwell este un tip inconfundabil, o figură obişnuită a peisajului din Barcelona : foarte corpolent, impunător prin înălţime, cu mutră de gangster din Chicagoul anilor ’20 şi voce de film alb-negru autentic. Omul care, împreună cu Javier Coma şi Román Gubern, a ştiut întotdeauna totul despre cinematografia americană din epoca de glorie a Hollywoodului.

Mi-a prezentat condoleanţe pentru moartea tatălui meu şi a spus că ştie că eu am regizat un scurtmetraj bunicel, *Radio Boboa.* De fapt se numeşte *Babaouo* şi de fapt mi-a

ieşit foarte rău, l-am lămurit. Ah, nu cred, a spus, întrebându-mă apoi ce mă aducea pe acolo. I-am spus că venisem să-l văd tocmai pe el, pentru că voiam să ştiu dacă o frază din *Trei camarazi* („Când se lasă întunericul, avem întotdeauna nevoie de cineva”) ar fi putut fi scrisă de Francis Scott Fitzgerald. I-am explicat că doresc doar această măruntă informaţie şi că-mi dau seama că întreaga mea cercetare poate să fie condamnată să nu dea rezultate, deşi oricum eram obişnuit cu deziluziile şi cu decepţiile, căci trăiam înconjurat de poveşti de acest fel, lucram la o *Arhivă Generală a Eşecului* şi, în plus, aveam impresia că ancheta asta fără cap şi coadă va eşua şi că eu voi fi nevoit s-o introduc în arhiva mea generală ca pe încă un exemplu de înfrângere.

Parcă ai prefera să nu ştiu să-ţi spun dacă citatul e al lui Scott şi aşa să poţi arhiva subiectul, nu? a remarcat Max. Ei bine, nu, nu-i aşa, i-am răspuns. Nu-i nici pe departe aşa. Sigur că prefer să-mi desluşiţi a cui e expresia. Şi pentru ce ai vrea să afli, dacă se poate şti? a întrebat, şi apoi mi-a explicat că ar fi preferat ca mai degrabă eu să-i fi vorbit despre cele mai bune două expresii din acel film, *It’s the edge of eternity. Let’s stay right here forever.* („Asta este marginea eternităţii. Hai să rămânem aici pentru totdeauna.”).

Fără ca eu să-i cer, Max s-a apucat să-mi explice că, în film, aceste cuvinte despre marginea eternităţii i le spune Margaret Sullavan lui Robert Taylor după ce el, la o oră înaintată din noapte, observă că nu e nici zi, nici noapte. Dintre toate secvenţele din *Trei camarazi*, aceasta era singura pe care Max şi-o amintea, pentru că scrisese odată un lung eseu despre ea. Poate că fraza „Când se lasă întunericul...” apărea în aceeaşi scenă, căci părea că se încadrează în aceeaşi temă, cu toate că nu şi-o amintea deloc. Oricum, considera că atribuirea frazei lui Fitzgerald

e nepotrivită ; însemna să nu ştii, de pildă, că primul scenariu al romancierului, după ce el îl considerase terminat, suferise ulterior modificări multe şi extrem de dure.

Pentru început, mi-a spus Max, trebuie să ţinem seama de faptul că Mankiewicz, producătorul, s-a gândit la o revizuire şi a adăugat un scenarist cu experienţă, pe Edward E. Paramore, din necesitatea ca structura să fie mai cinematografică. Trebuie să fi fost o grea lovitură pentru Fitzgerald, care şi-a primit neaşteptatul coleg cu stinghereala celui care se întâlneşte dintr-odată cu cineva pe care-l credea mort de mult. Asta pentru că Paramore, pe care Fitzgerald îl cunoscuse cu câţiva ani înainte în New York, fusese oarecum luat în derâdere într-una dintre cele mai cunoscute cărţi ale lui, *Cei frumoşi şi blestemaţi*, iar mai apoi el auzise mereu că Paramore ar fi murit şi că de aceea n-ar fi protestat când s-a văzut transformat într-un personaj fictiv deloc demn.

Da, i-am spus, ştiu că l-au obligat să lucreze cu acel Paramore şi că asta reduce la cincizeci la sută şansele ca fraza să fie a lui Scott. La cincizeci? a râs Max. Nu mă face să râd. Au mai fost apoi încă opt scenarişti, toţi alipiţi perechii Fitzgerald & Paramore, şi eu cred că dragul nostru de Scott n-a înţeles niciodată de ce nişte indivizi pe care el îi considera de-a dreptul mediocri în ale scrisului pot să-i corecteze textele.

În sfârşit, mi-a spus că poate are acasă primul scenariu al filmului, scenariul pentru *Trei camarazi* scris de Scott Fitzgerald singur. Avea o bănuială că fusese publicat în Illinois. Poate găsim acolo fraza, a zis, şi aşa vei putea rezolva cazul, dar înainte spune-mi, de ce vrei să ştii toate astea, băiete? Probabil mai ales ca să ştiu dacă maxima e a mea sau a lui Fitzgerald, i-am răspuns. A ta? Da, am recuperat-o din *Trei camarazi* şi am făcut-o cât de cât

celebră. Dacă n-aş fi fost eu, fraza n-ar fi acum pe internet, n-ar exista. Într-un fel, simt că e a mea.

Înţeleg, a spus Max. În clipa următoare a fost luat la braţ de o blondă minionă cu un corp foarte bine proporţionat, o fată de vârsta mea, o versiune în miniatură a Veronicăi Lake[3], dar fără şuviţa de păr care să-i acopere ochiul drept. În funcţie de cum o priveai, fata părea că se confundă cu pletele ei impresionante, ca şi cum părul ar fi fost chiar centrul fizicului ei ; dacă o priveai mai cu atenţie, vedeai că e mult mai mult decât acel prim efect al pletelor blonde. Fata, ciudată şi neliniştită, cu un fermecător aer desuet, părea că se grăbeşte să plece. I-am aruncat o privire care se voia seducătoare, dar n-am obţinut nimic, în afară de indiferenţă. Da, era de vârsta mea, dar a dat de înţeles că eu n-o interesez deloc, şi că ea se află acolo pentru altceva, ceea ce era mai mult decât evident. Şi, chiar dacă n-ar fi fost aşa, la fel ar fi fugit de mine. Niciodată nu mi-a mers ceva atât de prost ca atunci când mă mint pe mine însumi crezându-mă seducător. Parcă nu mă învăţ minte la capitolul ăsta. Mi-ar prinde bine, din când în când, să-mi amintesc că n-am avut niciodată cine ştie ce succes la femei, că nu sunt deloc atrăgător şi că cel mai rău e că nu mă îndrept spre vreo îmbunătăţire a lucrurilor din acest punct de vedere.

Nu contează că poate mă avantajează asemănarea cu Bob Dylan tânăr, cu ochelarii mei negri cu dioptrii pentru miopie, cu părul negru ciufulit şi cu nasul leit cu al cântăreţului. Nu contează că gesticulez mult când vorbesc, după cum se poate observa. Nu contează că mi-aş da aere de geniu şi nici că aş putea fi un geniu într-o zi (desigur, nu acum) ; nimic nu contează, nici dacă sunt incisiv, mândru şi exaltat. Nu contează dacă sunt imaginea

---

[3] Actriţă americană a anilor ’40 şi pin-up model, cunoscută pentru coafura într-o parte.

perfectă a omului modern de modă veche, un amestec între Dylan şi Rimbaud. Nimic nu contează. Credeţi-mă că nici în acea zi, în Hotelul Avenida Palace, n-a contat. Pentru că blonda mai că nu m-a văzut şi a dat semne evidente că o interesează doar Max, care mi-a propus să ne uităm în ziua următoare peste scenariul publicat în Illinois şi mi-a spus să trec pe la el, pe la amiază. Locuia într-o mansardă de pe strada Bailén.

Blonda, cu ochi albaştri şi privire pătrunzătoare, mi-a amintit dintr-odată de privirea teribilă a mamei mele, în ciuda tuturor diferenţelor (mama având ochi verzi).

Blondei parcă-i ieşeau ochii din orbite şi erau de un albaştru-intens, de culoarea mării în toiul verii. Îl tot trăgea de mânecă pe Max, de parcă ar fi insistat să plece, ca şi cum ar fi fost foarte grăbită ; între timp le zâmbea tuturor, mai puţin mie.

Ţi-o prezint pe Débora, a zis Max. Am salutat-o cu căldură şi ea mi-a răspuns cu un zâmbet forţat care a sfârşit prin a se transforma într-un rictus îngrozitor. Era din ce în ce mai evident că vrea să plece de acolo cât mai repede şi că pe mine nici nu mă vede. Bine, a intervenit Max, luându-şi la revedere pe un ton ferm, te aştept mâine, băiete, o să aruncăm o privire pe scenariul ăla, dar să ştii că cercetarea ta mi se pare ciudată.

Văzându-l pe Max cum se îndepărtează cu Débora, mi-am amintit de zâmbetul îngrozitor de rece şi de crispat al fetei, şi m-am gândit la cât de mult mi-ar fi plăcut să simt mâna tatei atingându-mi fruntea în chip de binecuvântare şi ajutându-mă să aflu tot ce i-ar fi putut trece prin mintea cu siguranţă ciudată a fetei cu surâs straniu şi cu ochi atât de extraordinar de materni.

Gândindu-mă la toate astea, mi-am amintit întâmplător (sau nu, poate a fost influenţa tatălui meu, care insista să mi se infiltreze în minte, şi care din când în când părea că

reuşeşte) că în vechiul meu apartament de pe strada Provenza am o extraordinară bibliotecă în care se afla o carte despre zilele petrecute de Francis Scott Fitzgerald la Hollywood, o carte în care probabil aş fi putut găsi un capitol întreg dedicat filmării peliculei *Trei camarazi*. Mi-am spus că în dimineaţa următoare, înainte sau după vizita la Max, mă voi duce s-o văd pe mama. Apoi m-am întrebat de ce să nu mă duc chiar în seara aceea. Şi dintr-odată, ca şi cum aş fi pierdut controlul asupra gesturilor mele, m-am îndreptat spre casa ei, fără s-o anunţ. O îndrăzneală fără margini, pentru că mama n-a fost niciodată vreo sfântă, lucru pe care nu pregeta să mi-l demonstreze de fiecare dată când o vizitam. În plus, dacă mă duceam s-o văd la ora aceea, îmi asumam multe riscuri şi nu aveam speranţe ca vizita să meargă măcar cât de cât bine. Chiar şi aşa, m-am hotărât să mă duc acolo, să-l văd pe monstrul pe care în alte vremuri şi în alte sute de ocazii (atât de îndepărtate acum încât aproape nu mi le mai amintesc) l-am numit mamă.

6

Cum problemele cu traducerea simultană nu se rezolvaseră, lumea pleca în număr mare. Mai rămăseserăm doar nouă persoane care îl ascultam pe tânărul Vilnius, fără îndoială puţinele care-i înţelegeau limba. Exact nouă. Însă niciunul din noi nu ne imaginaserăm că el visase să eşueze în alt fel, nu din cauza circumstanţelor tehnice, ci prin meritele proprii, făcându-ne să ne pierdem de tot interesul faţă de tragedia lui. Şi chiar mai puţini ne imaginaserăm că el spera să ne obosească în următoarele minute şi să ne măture literalmente de acolo lăsându-ne istoviţi, reuşind astfel să-şi asume măcar o parte din meritul colosalului şi completului eşec final, ceea ce ar fi însemnat să rămână

singur, complet singur, aşa cum visase atunci când începuse să-şi citească textul.

7

La urma urmei (reluă Vilnius, improvizând din nou), cum să spun, lucrurile trebuie să fie aşa cum sunt şi cum au fost dintotdeauna ; vreau să zic că lucrurile măreţe sunt rezervate pentru oamenii măreţi, abisurile pentru cei profunzi ; delicateţurile şi emoţiile, pentru cei subtili ; şi, desigur, lucrurile ciudate pentru cei ciudaţi.

La fel ca Dylan, tata a fost un ciudat. Şi, la fel ca el, a reuşit să facă lumea să-l adore, mai ales pentru că nu ştiau cine este şi puteau să şi-l imagineze după gustul lor. Tata semăna uneori cu Dylan în rolul lui Alias, în filmul despre Pat Garret[4].

— Cine eşti? îl întreba Garret.

— Bună întrebare, răspundea Dylan.

Tatăl meu, prin personalitatea sa enigmatică şi cameleonică, semăna cu Dylan şi cu alte personaje dubioase, contemporane cu el. În schimb eu, care fizic semăn atât de mult cu Dylan, n-am în comun cu el decât această asemănare şi cam atât ; şi totuşi, toţi fac greşeala de a mă asocia cu el.

Trebuie să menţionez însă că a semăna mai mult cu Dylan este ultimul lucru pe care-l caut, tocmai pentru că asta ar presupune să semăn mai mult cu tata, ceea ce nu m-a interesat niciodată. Înţeleg, desigur, fascinaţia pe care o exercită Dylan asupra atâtor oameni. L-am auzit nu demult pe un bun prieten de-al tatei spunând că dacă cineva are norocul de a-l vedea pe Dylan de aproape, în afara scenei, se poate convinge că figura sa are ciudata calitate de a arăta toate vârstele şi etapele prin care au trecut toţi Dylanii. Şi să nu uităm că sunt mulţi Dylani până

---

[4] *Pat Garrett and Billy the Kid* (1973).

acum : cel care-l admira pe Woody Guthrie (copilul negru din filmul autobiografic *I'm not there*), interpretul cântecelor de protest, mesia electrificat, muzicianul devenit creştin, poetul androgin care a revoluţionat folkul, singuraticul casnic, ţiganul divorţat, acel Oblomov care în anii '80 ridica din umeri şi nu-i păsa de nimic, şi, în sfârşit, mai presus de toate, cowboy-ul tomnatic de astăzi, care se îndreaptă călare către o destinaţie necunoscută.

Obiectivul tatălui meu a fost dintotdeauna să nu fie tipic, să nu poată fi caracterizat printr-o formulă, deşi, drept să spun, n-a reuşit pe deplin. Chiar şi-aşa, a lăsat în urmă o oarecare legendă cum că ar fi fost multe personaje într-unul singur. Câteodată se simţea fericit să scape de interviuri, spunând : „Dacă Dumnezeu nu este unul singur, cum aş putea să fiu eu."

Oare n-a fost tatăl meu prototipul scriitorului contemporan scindat? Este foarte posibil. Sper să nu supăr pe nimeni spunând că a fi mai multe personaje deodată, ca în cazul lui, a reprezentat uneori un refugiu în contemporan pentru a atenua astfel impactul dureros al eşecului sigur care l-ar fi aşteptat dacă ar fi intrat ca un viteaz în arena clasicilor.

8

Multe confuzii (se întoarse Vilnius la textul său) s-au infiltrat în vizita mea nocturnă acasă la mama şi au început s-o facă pe ea, o femeie foarte atrăgătoare, să mă privească alarmată cu acei ochi verzi minunaţi şi pătrunzători. Voi povesti confuzia cea mai gravă şi cea mai importantă, totodată. Mi-am dat seama că trebuia să încep să iau în calcul posibilitatea reală de a fi moştenit memoria tatei, poate doar o memorie parţială, de care eram conştient în reprize, dar ceva-ceva din experienţa şi din amintirile lui tot primisem, sau primeam şi sigur aveam să

primesc, ca şi cum tata s-ar fi opus ideii de a muri de tot. Doar asta putea explica în mod convingător faptul că, în faţa frumuseţii aproape strălucitoare a mamei, m-am excitat atât de tare. Era ca şi cum în acelaşi pachet cu memoria pe care o moşteneam în reprize ar fi ajuns la mine impulsul sexual pe care tatăl meu nu încetase niciodată să-l simtă faţă de acea femeie atrăgătoare.

Dar era mama!

Preţ de câteva momente am simţit că sunt în pielea tatălui meu şi asta a fost, desigur, stânjenitor. Niciodată nu avusesem porniri incestuoase şi dintr-odată acea ardoare sexuală mă făcea să-mi pierd controlul asupra propriei personalităţi. Trebuia să încep să cred că tata încerca să se strecoare în mine şi că uneori chiar reuşea să facă asta în totalitate. Am reprimat cum am putut încercarea tatei de a mă invada şi încet-încet am reuşit să ignor stânjeneala confuză şi să reduc tensiunea sexuală, deşi tot a mai rămas un rest, suficient cât să mă facă să mă controlez tot timpul, în încercarea de a nu comite o greşeală ireparabilă.

Nu ştiu ce i-am spus mamei, dar în acele câteva secunde interminabile m-a privit ca şi cum cel care tocmai îi vorbise prin gura fiului ar fi fost chiar soţul ei, ca şi cum de fapt, prin intermediul fiului, ar fi primit vizita celui mort.

În orice caz, niciodată nu m-am îndoit că am făcut bine să nu-i spun mamei că poate am moştenit memoria şi experienţa paternă şi că acestea ajung la mine numai în reprize, complet aleatoriu, deşi în unele ocazii acest lucru era mai inoportun decât în altele. De aceea mă gândeam că trebuie să mă specializez în a o reprima, căci nu-mi convenea deloc să înnebunesc (un om cu două memorii şi două experienţe de viaţă ar fi, cu siguranţă, dement).

Pentru că mama mă privea în continuare neliniştită şi confuză, înspăimântată şi părând că vrea să mă atace, dar

nu ştia unde să-şi înfigă unghiile (dintotdeauna a fost aşa ; răutatea ei are o faţetă comică), am ales să fac un mare efort mental şi să opresc cu hotărâre impulsul patern care mi se infiltra în toată fiinţa. M-am transformat într-un fel de sfânt, respingând tentaţiile venite dinspre experienţa pe care tata părea uneori că se încăpăţânează să mi-o lase moştenire. Pe de altă parte, faţă de mama am recurs la un mic truc pentru a îndrepta conversaţia spre alt subiect şi a reduce tensiunea generală.

După câteva momente, ea, cu minunaţii ei ochi verzi, mi-a spus că, deşi nu l-am suportat pe tata, de fapt sunt leit el, ca doi bufoni gemeni. Cuvintele ei mi s-au părut penibile, dar eram obişnuit cu astfel de lovituri. Am surâs, m-am aşezat pe canapeaua din sufragerie, am aşteptat să se ducă în bucătărie să-şi toarne ceva de băut şi abia atunci m-am repezit la biblioteca de pe hol, unde am dat peste cartea pe care-o căutam : *Duminicile nebune*, un eseu al lui Aaron Latham despre viaţa lui Scott Fitzgerald la Hollywood. Am răsfoit-o în grabă înainte să se întoarcă mama şi mi-a ajuns timpul să aflu că într-adevăr se afla acolo capitolul dedicat filmării peliculei *Trei camarazi*.

Îmi pari ciudat, a spus când a revenit. Iar eu, ca să spun ceva, am întrebat-o dacă într-adevăr crede că sunt ca tata. Nu-mi amintesc să fi pus în viaţa mea o întrebare mai stupidă. Dintr-odată m-am pomenit la mila cuvintelor ei, însă dacă ar fi să găsesc ceva periculos la mama, ar fi că de-a lungul vieţii sale a reuşit să-şi câştige prin propriile merite o impecabilă reputaţie de viperă ; pe toţi îi vorbeşte de rău şi de fiecare dată când poate se poartă urât cu cei mai spirituali reprezentanţi ai speciei umane ; se comportă ca o bestie, îi place să mintă numai de dragul de a minţi şi să facă rău numai de dragul de a face rău.

Mama mi-a aruncat o privire aprigă, furioasă, şi mi-a atras atenţia că am ales un moment mult prea neaşteptat ca s-o vizitez. Mi-am dat seama, i-am răspuns.

Un moment de tăcere. Începeam să mă gândesc să plec.

— Din punct de vedere mintal, mi-a spus dintr-odată, tatăl tău părea mai tânăr decât în realitate, dar tu, din contră, pari mult mai bătrân. Nu vorbeşti precum tinerii de vârsta ta, parcă eşti un pensionar pedant. Tatăl tău, în schimb, a păstrat contactul cu tinerele generaţii până la final. Şi, în plus, era un muncitor înnăscut, care ştia să profite de eforturile lui. Tu, în schimb, munceşti, dar cu o evidentă lipsă de chef şi, în plus, munceşti în van. Dovada ar fi că-ţi pierzi vremea cu superproducţia despre eşec, pentru că, vezi tu, îţi doreşti să dai greş atunci când pregăteşti un film pe care n-o să-l faci niciodată. Eşti un prost, fiule. Dar mai presus de toate e faptul că oricât de nou şi de modern te crezi, eşti îngrozitor de demodat, micul meu Dylan. Foarte demodat! Încă mor de râs când îmi amintesc că te simţi pe deplin fericit ascultând *Under the mango tree*[5]. Cred că ar fi fost mai bine să nu-mi fi mărturisit prostia asta... Şi acum spune-mi : de ce mă priveşti cum mă privea tatăl tău? Când ai intrat azi în casă mi-ai părut leit el, până şi în machismul lui studiat. Cred că moartea lui ţi-a afectat personalitatea. Eşti un prost, dragul meu. Dintotdeauna mi-a fost ruşine că-ţi sunt mamă. Acum, că nu mai trăieşte taică-tău, cred c-o să pun pe cineva să te lichideze la vreun colţ de stradă. Ai auzit bine. Te dispreţuiesc.

Nu mai trebuia decât să adauge „sunt îngrozitoare”. Provoca râsul şi frica, totodată ; întotdeauna a fost aşa. Nu e o mamă bună, poate că nu e necesar să subliniez asta.

---

[5] Melodie de pe coloana sonoră a filmului din seria James Bond *Dr. No* (1962).

Adevărul e că în noaptea aceea a stâlcit cam mult cuvintele, deci băuse destul de mult, ca de obicei.

— Înţeleg că te-a îndurerat moartea tatei şi că ai băut în seara asta, i-am spus, dar asta, încă o dată, nu-ţi dă dreptul să te porţi urât cu mine. Da, mă simt fericit când ascult *Under the mango tree*. Şi ce dacă? Am încercat de o mie de ori să-ţi explic asta ca să încerc să te înduioşez, dar a fost întotdeauna în van. Ţi-o spun din nou, ştiind că-mi vei dispreţui în continuare ideile. Ascult această melodie din Caraibe şi mă gândesc că sunt cu o femeie foarte frumoasă, pe o plajă aproape pustie, şi beau un cocteil de papaia şi cocos. Cântecul reprezintă ideea mea despre fericire. E chiar aşa de îngrozitor?

— Eşti naiv ca nimeni altul. Ai o genialitate imaginară, care n-o să te ajute decât să te prăbuşeşti. În plus, e o genialitate din alte vremuri. Acum patruzeci de ani oamenii te-ar fi luat în seamă. Lumea era mai bună şi un tânăr talentat putea să mai facă ceva. În ziua de azi eşti o ciudăţenie, un nonsens. Azi eşti doar un artist. Un autist, mai bine zis. Se vede că nu ştii ce să faci cu viaţa ta, iar eu n-am de gând să te ghidez. Taică-tău a vrut să te nasc, ţi-am mai zis şi altădată şi n-ai vrut să mă asculţi. Grozavă idee a mai avut şi marele Lancastre. Într-o vreme îţi spuneam „Habar-n-are”. Ai ştiut asta vreodată?

— Ai băut mai mult decât credeam, mamă... Ştiam că nu e o oră potrivită să vin în vizită... Am habar de mai multe decât crezi.

— Marele Lancastre ştia ce să facă cu viaţa lui, deşi la sfârşit s-a dovedit că era doar un căţeluş dresat de prietena aia a lui, un idiot.

— Ce prietenă?

— Vai, eşti prost, fiule. Dar chiar şi aşa, semeni cu el din multe puncte de vedere. N-o să neg, nu-mi placi deloc atunci când îmi aminteşti de el. Pari o imitaţie a marelui

dobitoc. Eu nu voiam să am copii. Te-am avut pe tine, şi gata. Mi-era frică de taică-tău şi înainte mă abţineam să-ţi spun lucruri de genul ăsta, dar acum a venit vremea să le afli. Ce mai vrei să auzi? Te-am rănit? Vai, săracul de tine! L-am rănit! Ce fragil e micuţul Dylan!

9

Tocmai în momentul acela, unul dintre organizatorii de la St. Gallen l-a anunţat pe micul Dylan alias Vilnius că depăşise cu mult timpul alocat şi că urma să stingă lumina. În public nu mai eram decât opt persoane. El a vorbit în continuare, ca şi cum i-ar fi fost lene să se ducă la berărie. Nu-i ieşise bine niciunul dintre planurile pe care şi le făcuse. De exemplu, nicicum nu putea spune că devenise un Ed Wood al conferinţelor, pentru că avea un public de opt ascultători (al nouălea fugise pur şi simplu) pe care-i interesa ceea ce povestea. Eşua în încercarea sa de a eşua, şi nu numai de a eşua în mod spectaculos, ci chiar de a eşua măcar puţin. Pentru că opt persoane pot să pară puţine, dar dacă, aşa cum i se întâmpla lui, acestea urmăresc cu atâta interes ceea ce li se povesteşte, lui nu-i mai rămânea nimic de făcut decât să nu-şi piardă capul şi să accepte faptul că prezentarea lui nu fusese marele eşec pe care-l visase.

10

Mama (citi în continuare Vilnius, chiar dacă ştia că în orice moment pot să-i întrerupă curentul în sală) a făcut doi paşi înainte şi după aceea unul înapoi, terminând prin a mă întreba ce se mai întâmplase cu biata Mariona.

— Da, Mariona, a repetat. Urâtă, mioapă, mustăcioasă, scundă, chiar foarte scundă, predispusă spre îngrăşare, dintr-o familie săracă, desuetă fără farmec – Joan Baez a ta. Genul de fată care probabil ţi se potriveşte. Nu te

supăra, dar asta cred. Pot să fiu sigură că te-ai despărţit de ea sau te gândeşti să te întâlneşti din nou cu ea, sau mai bine zis cu specimenul ăla?

„Genul de fată care probabil ţi se potriveşte”, „să te întâlneşti din nou cu specimenul ăla” – dintr-odată mi-a fost foarte clar că, dacă vorbeşte în felul ăsta despre fosta mea iubită, îmi va fi greu să iert atâtea afronturi. M-aş fi întors imediat la hotel, dacă n-ar fi fost cartea despre Scott Fitzgerald, pe care altfel n-aş fi putut-o lua prea uşor.

Mama n-a lăsat niciodată pe nimeni să-i ia cărţi din bibliotecă, nu pentru că ar fi ţinut la ele, ci doar din răutate ; spunea că nu-i place să i se ia lucrurile, că n-are sens să dea ce e al ei. Putea s-o ţină zile întregi cu genul ăsta de argumente ca să justifice faptul că niciodată nu voia să dea ceva de-al ei.

Am răsfoit din nou cartea despre Fitzgerald, gândindu-mă cum să fac s-o fur. Ea s-a dus până la bucătărie să aducă băutură pentru amândoi şi am profitat să revin la capitolul despre *Trei camarazi*. Erau paisprezece pagini. Am aruncat o privire şi am citit cât am putut în absenţa temporară a mamei. Am aflat pe fugă că „Joe Mankiewicz, producătorul, i-a corectat într-o singură noapte lui Fitzgerald o bună parte din scenariu. Când scriitorul şi-a văzut scenariul atât de schimbat s-a enervat atât de tare că i-a scris lui Mankiewicz o scrisoare plină de ură, dar înainte s-o poată trimite a intervenit iubita lui, actriţa Sheila Graham. «N-o să reuşeşti decât să rupi relaţiile cu el, şi asta n-o să-ţi aducă înapoi scenariul», a fost argumentul ei. Astfel încât Scott a rupt în bucăţele scrisoarea şi a scris un protest mai moderat...”

Până aici am citit atent la sunetul paşilor pe coridor, care ar fi însemnat că mama se întorcea în sufragerie, şi privind mereu într-o parte şi-n alta, ca şi cum m-aş fi temut că mă spionează cineva. De fapt, de când intrasem în casă

avusesem vaga, uneori înspăimântătoarea impresie că acolo se ascunde cineva. Dorindu-mi să cred că nu mă vede nimeni, am smuls dintr-odată cele paisprezece pagini şi le-am ascuns iute în buzunarul din dreapta al pantalonilor. Când a reapărut mama, am pus din nou cartea în bibliotecă, în aşa fel încât ea să nici nu-şi imagineze măcar că o las mutilată.

Pui înapoi cărţoaia? a întrebat mama. Nu mă mai interesează, am spus. Ştii că tatălui tău, în delirul lui după citate, îi plăcea mult unul de Scott Fitzgerald? Mi-am dat seama că dacă într-adevăr aş fi moştenit memoria tatei, în momentul acela aş fi ştiut fără nicio problemă despre care citat vorbea. Se dovedea totuşi că acea memorie nu mă însoţea întotdeauna, ci doar aleatoriu, în reprize de regulă capricioase, ca şi cum ar fi coincis cu drumurile tatei printr-un spaţiu fantasmagoric şi ca şi cum în anumite momente l-ar fi interesat unele scene din viaţa mea, în timp ce în altele (marea majoritate) nu le-ar mai fi urmărit şi şi-ar fi îndreptat paşii fantomatici către alte locuri. Poate tocmai el se ascundea în casa aceea, în biroul lui dintotdeauna, acolo unde-l văzusem de-atâtea ori, la doi paşi de terasa unde făcuse infarctul fatal.

Apoi mi-am amintit de ce îmi spunea tata când eram copil : „De la mine n-ai decât numele.” Perfect adevărat. În toate celelalte aspecte, orice-ar fi spus mama, dintotdeauna am fost diferiţi. El blond şi înalt, chipeş şi cu un fizic puternic. Eu semănam mai degrabă cu mama, deşi nici pe departe nu i-am moştenit frumuseţea : brunet, deloc înalt, slab, fragil. Am o faţă ciudată, după cum cu toţii puteţi observa, e ciudată mai ales pentru că seamănă cu a altuia. Chiar dacă nu sunt complet respingător, nu s-ar putea spune că aş fi tocmai atrăgător. Mă salvează din când în când modesta mea ingeniozitate şi uşurinţa cu care inspir milă, precum şi caracterul meu neliniştit, atât

de incisiv uneori, moştenit de la mama, deşi n-am moştenit de la ea dorinţa de a le face rău celorlalţi.

Tot gândindu-mă la diverse, când am început din nou să ascult ceea ce spunea mama, mi-am dat seama că începuse să-mi povestească despre ziua în care a murit tata. Ea, normal, bocise la cimitir şi după aceea din nou, acasă. A boci, i-am spus, e un verb tare ciudat. Dar ea nu m-a auzit şi a continuat să vorbească şi să povestească cât de mult şi de profund l-a plâns pe „iubitul ei soţ” în toate orele acelea lungi care au urmat infarctului şi în care ea n-a plecat de lângă focul din şemineu, pe care îşi amintea că îl aprinsese cu un ultim chibrit miraculos care făcuse să izbucnească într-o secundă flăcările din vatră...

Stătuse lângă şemineu cu orele, mi-a povestit în continuare, lângă focul plăcut din vatră. Plânsese mult, foarte mult, cu sughiţuri, gândindu-se în acelaşi timp la ce urma să facă după. Abia după ce a reuşit să se oprească de tot din jelit, s-a gândit cu adevărat la soţul ei, într-un fel complet diferit de convenţiile doliului şi de convenţiile concepţiei de doliu, de fapt, într-un fel diferit de toate convenţiile din lume. Şi asta a făcut-o să-şi amintească exact de ultimii ani, când el tot spunea că literatura este foarte complicată şi explica ce mult luptase pentru a-şi forma un stil propriu şi că începuse să-i fie foarte teamă că nu va mai putea să iasă din el.

Tatăl tău nu găsea o idee mai bună, mi-a spus în continuare, decât să-şi compare groaza cu cea pe care o simt acrobaţii când lasă din mână un trapez pentru a se agăţa de altul, momentul acela în gol. Acea nesiguranţă şi acea nelinişte, spunea taică-tău, semănau cu ce ceea ce simţea el faţă de cartea pe care o scria, pentru că nu ştia dacă va reuşi, dacă nu se repeta, dacă va fi la înălţimea reuşitelor anterioare, dacă va eşua după atâţia ani în care nu cunoscuse ce e eşecul. Erau mulţi, spunea taică-tău,

atâţia care aşteptau să-i ia locul, atâta lume care aştepta să-l vadă cazând când făce saltul dintre un trapez şi altul. Iar el nu voia să le dea satisfacţie celor care doreau ca el să facă o greşeală. I se părea din ce în ce mai complicat, pentru că, spunea el, cu cât scrii mai mult, cu atât înţelegi cât de puţin ştii. Şi mai spunea că dacă scrii şi publici atâtea cărţi şi îţi formezi o „voce cu multe variante, dar inconfundabilă, precum Kubrick în cinematografie” ţi se restrânge libertatea, pentru că termini prin a te teme de fiecare dată când încerci lucruri noi, o teamă din ce în ce mai mare de eşec. Mă tem tot mai mult, repeta mereu, fiind convins că trăieşte în ţara care-i pedepseşte cel mai aspru pe care cei care încearcă să producă o operă situată în afara tradiţiei şi a folclorului naţional. Îl îngrijora eşecul când de fapt de ani de zile era un biet învins în viaţă.

Mama turuia din gură ca o mitralieră, încălecând cuvintele între ele, dar cred că am reuşit să surprind aici, cât mai clar posibil, ceea ce mi-a spus în felul ei împiedicat. Când şi-a terminat peroraţia agitată, plină de informaţii despre temerile tatei, am întrebat-o dacă într-adevăr crede că, spre sfârşitul zilelor lui, tata a fost un înfrânt în viaţă.

Da, era, a spus ea, a început să decadă ca scriitor şi-mi amintesc bine că tragicul lui declin a început în aceeaşi zi în care a început să-i fie cu adevărat frică de eşec, în care a început să-i fie teamă de tinerii scriitori care critică tot ce au scris generaţiile anterioare. Ştia că lupii tineri încercau doar să-şi croiască drum în lume aşa cum odată încercase şi el, şi-i considera inofensivi pentru că observase că niciunul n-avea nici cel mai mic talent şi nici nu părea că şi-l va dezvolta vreodată. Dar îl afecta simplul fapt că oricând puteau să scrie chiar şi un amărât de rând critic la adresa lui. Muncise atât de mult ca să ajungă acolo unde era încât nu putea suporta ideea de a i se lua ceva din

ceea ce obţinuse. Era genul acela de om care vrea mereu să se afle în vârf împreună cu grupul restrâns cu care trăieşte, şi care ar sacrifica orice ca să rămână acolo. Genul ăsta de oameni pot fi buni, dar după atâta efort, niciodată nu vor accepta să-şi piardă locul fruntaş, nu le place să li se ia ceea ce au obţinut atât de greu, şi, pentru a-l păstra, ar fi în stare de orice.

Nu mi-l închipui pe tata simţindu-se atât de hărţuit, am spus. Poţi să ţi-l închipui, a spus ea, luptându-se ca să se menţină pe culmea sa fragilă şi de asemenea lăsându-i moştenire, cu mărinimie, un manuscris soţiei lui. Chiar l-a lăsat. Memorii prescurtate, aşa le intitulase. Pagini ale unei cărţi pe care moartea a lăsat-o neterminată. Le-am citit şi erau prost scrise, ca şi cum ar fi încercat să eşueze pe deplin, ca tu să-l poţi include în calculatorul ăla în care arhivezi înfrângeri. Ieri seară stăteam ca acum lângă foc, cu manuscrisul lângă mine, şi nu ştiu cum s-a întâmplat, dar am bocit un pic ; manuscrisul a alunecat pe covor şi eu băusem mult, la fel ca azi – ştii că beau şi nu mai ştiu de mine – şi ieri s-a întâmplat acelaşi lucru, după multe pahare de vodcă, şi nu mai ştiam ce fac, şi-am bocit şi-am tot bocit până când, într-un final, am aruncat manuscrisul în foc. N-a rămas nimic din el.

Nimic? am întrebat. Până la urmă l-a costat scump pe taică-tău refuzul de a lucra pe calculator, a spus ea. Asta se întâmplă când lucrezi cu o maşină de scris electrică şi ai un singur exemplar al cărţii. Am aruncat tot. După aceea am plâns în continuare după taică-tău, am jelit din nou, neajutorată, fără să mă opresc până a doua zi. Ce pierdere de timp din partea lui.

S-a aruncat pe fotoliu şi a privit tavanul, candelabrul.

— Bietul de el, să lucrezi o viaţă întreagă, ce nenorocit trebuie să fii.

Şi cu asta am înţeles că povestea se terminase. N-am vrut să aud mai mult. Am ieşit din casă mimând calmul. De fapt am ieşit îngrozit, văzusem cea mai urâtă imagine a mamei din câte-mi aminteam. Dacă n-ar fi fost nimic adevărat şi ea n-ar fi ars acel manuscris incomplet, plus povestea despre distrugerea documentului, aş fi pus totul pe seama alcoolului. Viaţa e ciudată. Nimic nu anticipa că într-o zi eu aş fi vrut să păstrez ceea ce scrisese tata. Cât de volubilă este ura. Cât de volubilă este iubirea.

Jos, la ieşirea din lift, în timp ce încercam să mă răzbun pe mama recăpătându-mi cu forţa entuziasmul şi amintindu-mi ritmurile din *Under the mango tree*, mi s-a părut că bărbatul care, parcă evitându-mi privirea, tocmai intrase rapid în liftul de-alături, vechiul lift de serviciu, era Claudio Arístides Maxwell. Dar nu puteam spune asta cu siguranţă, pentru că nu văzusem decât în fugă silueta unui bărbat înalt şi corpolent şi, în plus, ar fi fost o coincidenţă prea mare să fie tocmai Max.

Poate că fusese doar o halucinaţie. Începeam să mă simt foarte obosit, mă oboseau multe lucruri, deşi poate că mă obosise doar ziua aceea lungă. Mă mai obosea şi faptul că doliul după tata însemna să-l port cu mine din când în când. Era ca şi când el conspira, încerca din răsputeri să-mi lase moştenirea sa mentală, deranjându-mă, dar în acelaşi timp făcându-mă să mă deschid în faţa unor noi perspective asupra vieţii, cu toate că mă şi obliga să duc istovitoarea luptă de a respinge apariţiile sale agresive, toate acele neaşteptate injecţii sinucigaşe de memorie care nu-mi conveneau deloc dacă voiam să menţin în picioare acel lucru cu care mă mândream cel mai mult în faţa tatei, şi care nu era altceva decât faptul că, la urma urmei, reuşisem să fiu complet autentic şi să am o personalitate *unică.*

— Hamlet?

Ajunsesem deja în stradă când, în spatele meu, „ceva” a pronunţat acel nume, deşi poate că cineva îl pronunţase. Foarte bine. Oricum, nici mort nu m-aş fi întors. După cele întâmplate în ultimele ore, nu-mi rămânea decât să sper că lucrurile nu se vor complica şi mai mult şi că noaptea se îndreaptă spre un final liniştit. Aşa că nu m-am întors, ca să evit orice surpriză. Totuşi, cel mai îngrijorător lucru era gândul că vocea nu vine din afară şi că acel „ceva” sau cineva e în mine, nu pe stradă. Am oprit un taxi şi m-am întors la Littré. Taximetristul a făcut conversaţie cu mine şi a sfârşit explicându-mi că înainte de criză nu era taximetrist, ci marinar. Pe mare, mi-a spus pe un ton brutal, oamenii inventează idei ciudate, se gândesc la sirene şi la monştri.

11

Admiram din ce în ce mai mult capacitatea lui Vilnius de a teatraliza dialogurile şi de a da nuanţe perfecte diferitelor voci (cea nazală a mamei lui, vocea neutră a lui Max, tonul necioplit al taximetristului…) când anunţata închidere a sălii a suferit o schimbare neaşteptată. Organizatorii reuşiseră să rezolve problemele de sunet, şi în general problemele cu traducerea simultană, şi, pentru că aparent totul funcţiona perfect, au vrut să facă iute o probă, să se convingă. Au oprit pentru câteva momente lectura lui Vilnius şi s-au ocupat de efectele sonore. Curând s-a văzut că problema se rezolvase. Atunci i-au comunicat lui Vilnius că îi mai acordă timp, fie şi numai ca să-l despăgubească pentru neplăcerile suferite până în acel moment. Putea să vorbească în continuare, deci nu era necesară mutarea la berăria Stille pentru a termina povestirea.

Însă nici tânărul Vilnius, nici eu, nu ne aşteptam să vedem apariţia în sală a multor persoane noi, drept

consecinţă a acelei îmbunătăţiri tehnice. Expresia iniţială de nedumerire şi de nervozitate de pe faţa lui Vilnius s-a schimbat treptat, iar mie, lipsindu-mi datele pe care le am astăzi, mi-a fost imposibil să citesc corect ceea ce-i trecea prin cap. Astăzi ştiu că a trecut de la nedumerire la bucurie, pentru că şi-a dat seama că, în sfârşit, din cauză că cei din public nu vor înţelege de ce, de pildă, cel de la pupitru povesteşte în loc să ţină o conferinţă şi, în plus, spune o poveste deja începută ; el putea să se concentreze pe deplin asupra sănătoasei îndeletniciri de a-şi dezamăgi încet-încet publicul, pentru a se găsi în final singur pe podium, la fel de singur şi de complet părăsit pe cât se vedea el însuşi la sfârşitul dramei sale personale din cele şase zile care i-au schimbat lumea.

La bucuria acestei noi perspective a contribuit în bună parte şi faptul că cinci dintre cei opt – să le spunem „mohicani” – care îl ascultaserăm fideli de la începutul şedinţei au şters-o din sală. Cu puţin noroc, s-a gândit probabil Vilnius, voi înfrânge răbdarea ultimilor trei apatici care se încăpăţânează să nu cedeze şi-i voi alunga pe toţi nou-veniţii şi voi obţine ceea ce până de curând părea imposibil, marele eşec mult-dorit, demonstraţia că într-un congres despre eşec se poate eşua *la propriu.*

Dar Vilnius n-avea de unde să ştie că, orice s-ar fi întâmplat, eu sigur nu mă mişcam de acolo până la sfârşitul poveştii, pentru că simţeam că, într-un fel, ceea ce ne citea mă afectează direct. Chiar mai mult, găseam anumite puncte comune cu secreta mea tragedie personală, care se baza pe impresia că, la fel ca Lancastre, muncisem întotdeauna ca un idiot şi-mi irosisem viaţa punând-o întreagă în slujba literaturii şi în slujba unei poetici care de fapt nu interesa pe nimeni, poate nici chiar pe mine însumi.

12

La întoarcerea în camera mea de la Littré (citi în continuare Vilnius), după ce l-am salutat cu voioşie pe neobositul Shekhar, care în noaptea aceea îl înlocuia pe portarul bolnav, m-am simţit satisfăcut să văd că încă mai am în buzunar cele paisprezece pagini smulse din cartea despre Fitzgerald. În camera mea, m-am adâncit curând în lectura paginilor rupte şi furate. Citeam ca prin ceaţă, cu vederea împăienjenită de oboseală şi mai ales de diferitele băuturi pe care le băusem în două baruri pline de lume unde fusesem înainte să mă duc la hotel (mă înţelegeţi, sunt fiul unor părinţi alcoolici), locuri în care m-am dus să o caut pe femeia vieţii mele şi, ca de obicei, am eşuat.

Ca prin ceaţă sau nu, am citit paginile şi astfel am aflat că *Trei camarazi* a fost un film aclamat de criticii exigenţi, dar că Scott Fitzgerald nu a putut să-l ierte pe Mankiewicz pentru că mai recursese la încă opt scenarişti şi, în plus, îi scurtase scandalos scenariul iniţial. Într-una dintre povestirile din seria Pat Hobby s-a răzbunat pe producător, făcând ca un scriitor strălucit, cu o mare capacitate creatoare, în fond foarte asemănător cu el însuşi, să-l ameninţe pe un personaj-producător, identic cu Mankiewicz, alias *Monkeybitch* : „Când voi ajunge *eu* să scriu o carte, tu vei deveni fiinţa cea mai ridicolă din ţara asta.”

Am făcut o pauză, îmi amintesc foarte bine, pentru că mi-a plăcut foarte mult ameninţarea. Ce idee bună : să-ţi transformi cel mai mare duşman în fiinţa cea mai ridicolă din ţară. Nu visasem eu oare dintotdeauna să-i joc festa asta murdară tatei? O vreme am nutrit speranţa sordidă de a mă răzbuna pe el printr-o carte care să-l facă de râs în faţa tuturor admiratorilor lui. Era cartea din mânecă pe care o ţineam ascunsă în caz că toate celelalte mi-ar fi mers prost, o bombă grozavă gata pregătită. De exemplu,

să le spun oamenilor : tata era un mare nătărău şi dacă n-ar fi fost încăpăţânarea lui de a munci neîntrerupt, n-ar fi ajuns să fie nimeni şi nimic.

13

A doua zi, în mansarda de pe strada Bailén, când mi-a deschis uşa la ora douăsprezece fix, Max avea în mână scenariul filmului *Trei camarazi*, scenariul original scris de Scott Fitzgerald şi publicat la Southern Illinois University Press. Cu siguranţă că nimeni din oraş nu mai avea un exemplar din acelaşi scenariu.

M-a invitat în sufragerie, care semăna mult cu un interior hollywoodian. Mobilele, covorul din piele de leopard, un şoim maltez pe poliţa de marmură a şemineului, un dulap-bar, totul părea că evocă atmosfera unui film *noir*. Parcă nu mai lipsea decât să apară acolo Débora, acea Veronica Lake modernă, cu ochii ei albaştri şi ceţoşi, deghizată în tipica fată bogată din romanele lui Chandler. Cu un astfel de decor, mă miram că Claudio Arístides Maxwell nu se plimba prin casă îmbrăcat cu gabardina lui Bogart. În schimb, cel care purta haine ce păreau decupate direct din filmele *noir* eram eu, deşi noua mea gabardină îmi stătea foarte rău, era prea largă şi părea falsă, o imitaţie evidentă.

Max analizase în detaliu scenariul, ştia foarte bine engleză şi putea să-mi spună sigur de pe-acum că nicio frază nu aducea nici pe departe cu ceva ce s-ar fi putut traduce în Spania prin „Când se lasă întunericul, avem întotdeauna nevoie de cineva”. L-am întrebat atunci dacă i se pare o nebunie încercarea de a afla cine ar fi putut introduce acea frază în scenariul filmului *Trei camarazi*.

Max s-a sprijinit de muchia şemineului fals imitând crispat o perfectă naturaleţe. Într-un final m-a invitat să mă aşez pe canapea. Odată aşezaţi amândoi la locurile

noastre, s-a aplecat înainte cu corpul lui masiv de boxer de categorie grea şi m-a privit cu nelinişte.

— Ei bine, mi-a spus până la urmă cu vocea lui neutră, mi se pare foarte puţin probabil să existe cineva pe lumea asta care să-ţi poată rezolva problema pe care sperai să ţi-o rezolv eu, nu crezi? Pe de altă parte, în toată povestea asta e ceva ce nu înţeleg. Am auzit că lucrezi la o arhivă şi că ţi-ar plăcea să ştii dacă maxima e a ta sau a lui Fitzgerald, dar nu reuşesc să înţeleg de ce m-ai căutat pe mine ca să afli ceva. Fii sincer cu mine, nu-ţi fie teamă. De ce eu? De ce te-ai gândit la mine, băiete? De ce ai venit ieri la reuniunea mea? Şi, te rog, tutuieşte-mă, nu suport să-mi vorbeşti cu „dumneavoastră”.

— Nimeni nu se îndoieşte în oraş că dumneavoastră, pardon, că tu eşti o autoritate în ce priveşte cinematograful epocii de aur de la Hollywood...

— Da. Dar asta este o etichetă care mi s-a pus. Deşi e adevărat că Hollywoodul acelor ani e specialitatea mea.

— Bine, i-am spus, poate că e aşa, că în fond nu vreau decât să pot să acea frază care îmi place atât de mult ca fiind a mea. Sau poate că vreau ca cercetarea să demonstreze că maximele sunt ale tuturor, că nu există calitatea de autor, că originea reală a oricărei maxime se pierde în negura timpului... De fapt, vreau şi una şi alta, deşi sunt atât de diferite. Dacă aş putea alege, cred că aş prefera ca fraza să fie a mea. Să fie o frază autentică şi să-mi aparţină.

— Ce vrei să spui cu toate astea? Mereu vorbeşti aşa?

— Nimic, nu contează. Scuze, uită ce-am spus.

Max a făcut un gest de nemulţumire şi apoi a arătat spre dulapul-bar, oferindu-mi un whisky, o vodcă, un Cointreau, orice doream. Mă privea mereu neîncrezător, ca şi cum nu înţelegea cum de mă aflu acolo, în casa lui.

Am acceptat un whisky sperând că mă va ajuta să trec mai uşor peste mahmureală şi, de fapt, m-a ajutat să-mi fac curaj ca să-i vorbesc despre o persoană al cărei nume nu mi-l amintesc, care analizase în profunzime gândirea mistică evreiască şi afirma că un cuvânt nu este un semn, ceva care ţine locul altui lucru, ci numele unei Idei, şi mai spunea că la anumiţi scriitori moderni precum Kafka sau la suprarealişti cuvântul se îndepărtează de semnificaţie în sensul „burghez" şi îşi recapătă puterea elementară şi gestuală, redobândindu-şi forţa intrinsecă ; în negura timpurilor cuvântul şi actul de a numi erau acelaşi lucru, susţinea el... De atunci, am încheiat eu, limbajul ar fi suferit o mare decădere. Poate pentru că înainte, în negura vremurilor, cuvântul nu era un semn, ci numele unei Idei.

— Tu eşti ciudat, iar eu sunt un prost, a spus Max. Sau poate pur şi simplu ritmul meu, lumea mea, singura mea lume este cea a poveştilor de o oră şi jumătate, din cinematografia americană clasică. Nu înţeleg prea bine celelalte lucruri. Ştiu cine e Kafka, dar nu mă împac cu el. Şi-mi place să înţeleg ce mi se spune, altfel mă enervez.

— ...

— Da, da, nu face faţa asta de parcă n-ai înţelege nimic, Vilnius, aici eu sunt cel care nu pricepe, ai înţeles?

— ...

— În filmele de o oră şi jumătate se narează cu avânt, fără reflecţii, fluent. Acolo cuvintele sunt cuvinte, înţelegi? Reflecţiile apar mai târziu, dacă apar. De aceea nu te pot urmări când vorbeşti de idei şi de negura timpurilor... Şi taică-tău era filosof. Când povestea, asta îi era pierzania. Îmi amintesc că într-o zi am citit un articol al lui şi am rămas foarte impresionat pentru că nu l-am înţeles sau, mai degrabă, pentru că mi-a fost greu să-mi dau seama despre ce vorbea. În sfârşit, când am reuşit să descifrez şi

să înţeleg ceva din ce zicea, am îngheţat văzând că susţine teoria că a spune poveşti şi nimic mai mult – doar a le povesti – este ceva învechit, deja de domeniul trecutului. M-am întâlnit cu el în aceeaşi zi pe strada Balmes şi-mi amintesc că i-am spus : „Uite ce-i, Juan, am obligaţia să te avertizez că bătălia ta împotriva naraţiunii convenţionale e o cauză pierdută.” Da, i-am spus asta bietului taică-tău, întotdeauna atât de avangardist.

Poţi să-ţi urăşti ţara, dar nu permiţi ca un străin să ţi-o critice. Acest lucru mi s-a întâmplat mie în acel moment cu referire la tata. Mă înţelesesem foarte rău cu el, în plus îl uram foarte tare şi nu putusem niciodată să sufăr înclinaţia lui (de multe ori chiar nenecesară) către avangardism şi către jocul inutil al heteronimelor şi pseudonimelor, dar nu mă simţeam deloc confortabil ca un străin să spună ceva împotriva tatei, chiar dacă ceea ce ar fi spus era tocmai ceea ce eu gândeam despre el. Dacă era nevoie, puteam chiar să mă transform într-un artist radical, într-un avangardist convins, doar ca să nu dau dreptate părerilor despre tata ale străinului.

— Dar, pentru Dumnezeu, toată lumea ştie că Juan Lancastre nu a fost niciodată duşmanul genului narativ. Ceea ce a făcut mai degrabă a fost să încerce să mişte lucruri înţepenite ; provoca, uneori doar ca să pună la îndoială ceea ce canonul spaniol ia, prosteşte, de bun şi de serios. Făcea lucruri de genul ăsta, dar nu era împotriva genului narativ, nici pe departe. Agita tot ce putea, demonstra că se pot face lucruri diferite, că nu există legi imutabile în literatură şi cu atât mai puţin când e vorba de legile spaniole, atât de învechite...

— Credeam că nu vă împăcaţi bine, dar văd că-l aperi. Foarte bine. Trebuie să-ţi cinsteşti, să-ţi venerezi, să-ţi onorezi tatăl. Mai ales dacă tocmai a decedat. Îmi meriţi respectul, dintr-odată îmi eşti foarte simpatic, băiete. Da,

da, foarte simpatic. Dar mă surprinzi, credeam că nu vă puteaţi suferi.

— Cine ţi-a zis asta? Nu e un amănunt prea cunoscut. Bine, mă opuneam teoriilor lui literare pentru că erau prea moderne, sau învechit-moderne, nu ştiu cum să le descriu. Problema e că tu, dacă-mi permiţi, îmi pari oarecum reacţionar, şi asta mă face chiar să prefer ideile tatei ideilor tale... Cine ar fi zis că într-o zi va trebui să sar în apărarea teoriilor tatei?

N-am spus în acel moment că eu nu cred deloc în genul acesta de clasificări. Mai ales, nu cred în diferenţa dintre reacţionari şi avangardişti, care mi se pare greşită, ci doar în distincţia între opera de artă bine făcută şi cea prost făcută.

— Nu ştiu despre ce teorii îmi vorbeşti. Reacţionar? E prima oară când aud asta. Îmi place Hollywoodul şi asta e tot. Bine, mă voi preface că nu te-am auzit, deja nu prea mă mai surprinde genul ăsta de lucruri, şi nu mă afectează tipul ăsta de acuzaţii absurde, dar, dacă tot te crezi aşa de înţelept, vei şti să înţelegi că tatăl tău lupta pentru o cauză pierdută, pentru că întotdeauna s-au spus şi se vor spune poveşti.

— Insist, tata n-a fost niciodată împotriva genului narativ, şi oricum nu s-a opus codurilor realismului.

— Nu-mi vorbi despre coduri, că eu sunt mai sărac cu duhul şi imediat mă pierd. Îmi sună a legi, a cod penal. Înţelegi?

— Ştii foarte bine despre ce vorbesc. Cum rămâne cu toate cărţile pe care le-ai scris despre codurile realismului clasic de la Hollywood? Nu-i frumos să faci pe neştiutorul. Pe cine vrei să înşeli?

— Băiete, nu ştiu despre ce vorbeşti. Sunt prost şi nu mă deranjează s-o spun. Nu ştiu nimic despre coduri, nici despre literatura hibridă, nici despre cinematografia

avangardistă, nici despre cea radicală, nici despre sfânta trinitate de la Marienbad. Ai priceput?

N-am vrut să-l întreb ce sfântă trinitate era aceasta din urmă. Era prima dată când vocea lui Max îmi sunase mai degrabă metalică decât ca de *celuloid.* Poate că aceea era vocea lui adevărată. Şi, tot pentru prima dată, l-am privit aproape cu o completă neîncredere. Mă alarma faptul că nu ştia nimic despre coduri şi că, în plus, adopta acea atitudine de muncitor necioplit sau de idiot sublim şi că, fiind atât de vanitos, nu-l deranja să de declare prost.

— Max, nu mă opun lui John Ford, care, dacă nu mă înşel, e unul din autorii tăi preferaţi, nu? Mă opun doar stilului cartonat al realismului.

— Cartonat? Vorbeşti ciudat şi mă scoţi din sărite, cred că purtându-te aşa nu-ţi cinsteşti tatăl, cred că m-am înşelat în privinţa ta acum o clipă, şi, fii atent la ce-ţi spun, nu ştiu dacă să te ajut în continuare. O să-ţi iau paharul.

— Stai să-ţi explic, Max. Există un realism pentru care realismul însuşi este un gen ca oricare altul şi nu componenta esenţială a creaţiei. Acel realism e o convenţie moartă, legată de un anume tip de subiect tradiţional, cu început şi sfârşit previzibile, cu dialoguri stereotipe, cu marchize care ies din casă la ora cinci după-amiaza şi aşa mai departe, şi să nu-mi spui acum că nu mă înţelegi.

— Îmi vorbeşti de cinematografia de la Hollywood sau de realism? Cred că vorbeşti inspirat de tatăl tău, sub influenţa tatălui tău, joci după cum îţi cântă el. Repet, mi s-a spus că nu semănaţi prea tare şi chiar mai mult, că vă uraţi, dar văd că sunteţi cât se poate de asemănători. Aş vrea să ştii că el mi-era simpatic, chiar dacă de fiecare dată când ne vedeam îi reproşam că, în cărţile lui, caută să obţină acel hibrid între poveste şi eseu. Nu încerca să îmbini filosofia cu naraţiunea, că n-au nimic în comun, îi

spuneam. Când scria, într-un fel tatăl tău părea că ne invită să gândim şi să vedem ce se întâmplă. Chiar dacă îl admiram, în zilele când povesteam puţin, întotdeauna sfârşeam prin a-l lua peste picior. Nu mă înţelege greşit, vreau să zic că râdeam de el într-un mod afectuos, prieteneşte. Înţelegi? Adevărul e că mă deranja intelectualismul lui, atâta tot.

Cine se crede, m-am întrebat enervat. Sigur se crede ceea ce este, mi-am spus. Dar cine este?

Max vorbea ca şi cum ar fi fost prieten cu tata, dar niciodată nu fusese între ei cine ştie ce, ca să nu spun că nu fusese nimic. De fapt, nu venise nici la înmormântare. Şi mania asta împotriva a tot ce e intelectual era cât se poate de barbară...

N-a zis oare cineva că unele minţi aparţin unor perioade istorice anterioare şi că ar fi bine să ştim că între contemporanii noştri se află babilonieni şi cartaginezi, precum şi indivizi din Evul Mediu? Max, masiv cum era, cu gesturile sale stângace, semăna mult cu un monstru ieşit din Evul Mediu. Dar am hotărât să nu i-o spun, pentru că în mod cert Max era impulsiv şi după încă un whisky putea oricând să mă ia la bătaie.

14

Nu ştiu cum s-a întâmplat (citi în continuare Vilnius după o pauză) că m-am rătăcit cu privirea între oribilele draperii aurii de la fereastra sufrageriei superbei case a domnului Claudio Arístides Maxwell. În minte aveam foarte vie amintirea râsului tatălui meu la o petrecere de foarte demult, când eu eram încă foarte mic, o petrecere plictisitoare cu prilejul unui botez nu mai puţin plictisitor al unui văr. Dintr-odată, tata s-a apucat să-mi facă semne ca să ieşim în grădina nesuferitelor noastre gazde.

Există momente lipsite de importanţă care ni se imprimă în mod misterios în minte şi revin într-o zi chiar mai vii decât în ziua în care le-am trăit. Să ieşim în grădină? Da, fiule, mi-a spus-o de mai multe ori. Şi până la urmă am ieşit, desigur. În câteva secunde ne aflam, cel puţin mental, mai presus de petrecerile plictisitoare şi de toate botezurile din lumea asta.

În casa lui Max, ca şi cum aş fi primit din nou acel ordin de a ieşi în grădină, am încercat să străbat cu privirea draperiile din încăperea de prost-gust în care mă aflam şi să fac o plimbare imaginară în afara casei, dar am dat peste nenorocita pânză aurie (după mine, o aluzie la aurul stelelor, o aluzie hollywoodiană) care ascundea peisajul urban. În faţa acestui eşec vizual am sfârşit prin a-mi îndrepta din nou privirea către sufragerie şi către şemineul fals. Preţ de câteva momente m-am uitat la biblioteca în care domneau Graham Greene şi Raymond Chandler.

De la bibliotecă am trecut la scrumierele argintii şi în final m-am uitat la Max, pe care l-am regăsit destul de diferit faţă de cum îl văzusem cu mai puţin de un minut în urmă. Acum părea un necioplit şi o canalie în acelaşi timp. Probabil că nu aveam să-l mai văd vreodată aşa cum îl văzusem până în acel moment. Am încercat să uit acea impresie şi n-am putut. Necioplit şi canalie – cum ajunsesem la descriere asta? Am hotărât să nu rămân mut şi să-l întreb ceva, orice, poate cu speranţa de-a afla, prin răspunsul lui, motivul pentru care dintr-odată îl vedeam altfel decât îl văzusem cu un minut în urmă.

— Prin urmare existau divergenţe între tine şi tata?

— Divergenţe! Ce cuvânt, băiete! Se vede că ai fost la şcoală! Nu, de fapt atât în teatru, cât şi în literatură, în artă în general, e o chestiune de gusturi, vreau să spun, de îngrădiri. Să vedem dacă ne lămurim. Pe cât de mult îmi place mie Dickens, ca să dau un exemplu, cred că, în

consecinţă, mi-e aproape imposibil să mă bucur, aşa cum se bucura tatăl tău, de un autor ca James Joyce. Pentru că *Ulise* e o carte extraordinară, fără îndoială, şi i-a influenţat pe mulţi romancieri ai secolului trecut, influenţa sa fiind, cred, decisivă. Totuşi, gustul meu personal se îndreaptă spre Dickens, spre poveştile alea cu copii orfani înconjuraţi de personaje de neuitat. Acum, n-aş şti să explic de ce, poate că e o chestiune de sensibilitate emoţională.

— Tatei îi plăceau atât Joyce, cât şi Dickens, cred că la fel de mult.

— Asta e imposibil, pur şi simplu imposibil. Întotdeauna îţi place unul mai mult ca altul. Ia spune, ţie, în cinematografie, cine îţi place?

— Mie...

Niciodată nu mi-a plăcut să trec drept avangardist, nici drept postmodernist, tendinţe pe care le dispreţuiesc şi pe care i le-am lăsat întotdeauna tatei. La rândul lui, tata nu se considera nici avangardist, nici postmodernist, dar un critic francez, fără îndoială foarte aerian, a ajuns să-l numească „ultimul mare modern”. Cu toate acestea, în acel moment, ca să-l enervez pe Max, şi chiar cu riscul ca toate să se sfârşească prost, am început să joc rolul unui artist radical. Am stat la îndoială dacă să vorbesc sau nu şi până la urmă am spus, aproape strigând necontrolat, într-un fel de acces nervos, ca şi cum aş fi fost un avangardist şi un nebun de legat, ca şi cum mi-aş fi apărat în felul ăsta demnitatea de artist adevărat :

— Ei bine, eu în cinematografie aş vrea s-o rup cu toate. Am de gând să fac în curând un film care să fie ca o mare arhivă.

— Scuză-mă, dar mi-e greu să-mi imaginez un film care să fie o arhivă.

— Va avea ca subiect eşecul lumii în general.

Max a izbucnit într-un râs isteric. Până şi mie mi-a fost ruşine de ceea ce spusesem, deşi trebuia să se ţină seama şi de faptul că ideile reacţionare ale interlocutorului meu mă scoseseră din sărite. Pe lângă Max, tata era un sfânt din ceruri, şi parcă-l vedeam în sufragerie, încurajându-mă să meditez asupra caracterului limitat al tipului pe care-l aveam dinainte, ca şi cum ar fi vrut să-mi spună : iartă-l că e un necioplit cu aspiraţii de muncitor. Asta părea că vrea să-mi sugereze, deşi în unele momente mi se părea că-mi spune ceva complet diferit, ceva care împinge la crimă : strânge-l de gât, nu merită să trăiască în continuare.

— Nu-mi mai rămâne nimic de făcut, a spus Max, decât să-ţi mărturisesc ceea ce sigur vrei s-auzi : nu înţeleg nimic. Mai mult, nu mi se pare că vorbeşti despre cinematografie. Te-a bătut taică-tău vreodată?

— Nu cumva ai avut probleme cu copiii vii din Cambodgia?

— Cu cine?

— Ai auzit bine. Ai scris un articol despre ei, nu-i aşa?

Max m-a privit cu atâta uimire încât aproape că mi s-a făcut frică. Era clar că n-avea habar de ce-i spuneam. De ce-ar fi inventat mama povestea cu Cambodgia? Să fi fost încă o dovadă a predispoziţiei ei de-a face rău aproapelui, în cazul de faţă chiar propriului ei fiu?

— Băiete, eşti nebun de-a binelea. Sau vrei să fii original. Sau te crezi Bob Dylan. Oricum, înţeleg că voi, tinerii, aveţi chef să schimbaţi lumea, chiar şi numai spunând lucruri extraordinare, radicale sau imbecile.

— Iartă-mă, dar mi s-a spus...

— Dintotdeauna a fost aşa. Partea proastă e că noi, cei care le-am văzut pe toate, n-avem chef să ascultăm ceea ce deja ştim că s-ar putea face pentru a schimba lumea şi în acelaşi timp şi cinematografia. Adevărul e că am hotărât într-o zi să renunţăm pentru că nu duce la niciun rezultat.

Îţi mai pun un whisky? Mi s-a zis că bei mult, că eşti un *enfant terrible,* o combinaţie între Bob Dylan, Rimbaud şi Lovecraft, aşa mi-a spus cineva. Dar nu m-a avertizat că ai obiceiul să vorbeşti despre copiii cambodgieni.

— Lovecraft? am întrebat, încă surprins de această referinţă.

— Da, dar să nu începi să crezi că Lovecraft e un copil cambodgian.

15

Nu pleca nimeni din sală, dar eu observam că între ascultători domneşte o oarecare perplexitate, o dezorientare logică, având în vedere că nouăzeci şi şapte la sută din public intrase la jumătatea poveştii. Totuşi, oricât de ciudat ar părea, cea mai mică idee de a pleca înainte de final fusese abandonată, nimeni nu se mişca de acolo, ca şi cum n-ar fi avut nimic mai bun de făcut. De fapt, înainte de finalul prezentării nu s-au produs decât două abandonuri, care de departe au fost cele mai surprinzătoare, fiind vorba tocmai de cei doi tineri care înduraseră cu stoicism alături de mine, de la început. Cei doi au trecut pe lângă mine şi-am auzit cum unul se jura că el văzuse „mulţi lovecrafţi în Cambodgia”. Şi asta a fost o chestie care m-a lăsat perplex. Sau poate că nu. La urma urmei, nu erau câţiva tineri în Barcelona care spuneau că fizic semăn cu Lovecraft? Poate că acei doi tineri se refereau la mine ; mi s-au întâmplat şi lucruri mai rele de atât.

Din când în când Vilnius mă privea cu o furie uimitoare, iar eu n-aveam de unde să ştiu motivul, şi anume că, dacă era cineva acolo care să-l împiedice să eşueze, acel cineva eram eu ; devenisem singura persoană din lume care mai putea să spună că a ascultat în întregime falsa lui piesă de teatru. Mi-era imposibil să ştiu toate astea şi cu atât mai

puţin să-mi imaginez că în acel moment Vilnius mă privea cu infinită iritare pentru că se întreba ce-oi avea eu de sunt singurul care, cu toate ocaziile pe care le avusesem, nu plecasem încă din sală. Mă ura, mă ura enorm. Am crezut că-l irită foarte tare figura mea împietrită, de personaj tenebros, gen Lovecraft. Însă nu de-asta mă privea atât de fix şi cu atâta enervare. Era vorba de un dezgust care depăşea cu mult simpla neplăcere provocată de urâţenia mea. Enervarea sa e imposibil de descris în cuvinte, se vedea în tot ce făcea ; era ca ieşit din minţi, torturat de acea extremă exasperare pe care o simţea văzând că eu nu mă mişc de la locul meu. Sigur că marea lui supărare era justificată dacă i se părea că doar eu, şi numai eu, cu figura mea împietrită de scriitor de romane horror, îi stric marele eşec atât de dorit.

16

Câteva minute mai târziu (citi în continuare Vilnius) vorbeam liniştiţi despre scenariul filmului *Trei camarazi*. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, ca şi cum n-am fi băut prea multe pahare.

— Ţi-l împrumut, mi-a spus Max, şi te uiţi mai bine peste el la hotel. Ca să vezi că, în fond, în ciuda atitudinii mele neprietenoase, sunt om bun. Dar îţi spun de pe-acum : fraza pe care o cauţi nu e acolo. Pentru că tu cauţi fraza asta, nu? Să înţeleg că asta cauţi aici de fapt? Ai venit aici pentru scenariu, nu? Sau ai venit pentru altceva?

Părea că vrea să mă apuce de guler şi să mă întrebe din nou dacă nu mă aflu acolo pentru altceva.

— Pentru scenariu. Dar spui să mă uit mai bine peste el la hotel. Ceva nu se potriveşte. De unde ştii că stau la hotel?

Max s-a schimbat dintr-odată la faţă, dar a reacţionat rapid.

— Ştiu pentru că mi-au spus nişte persoane care au fost la înmormântarea lui taică-tău.

— Tot cei care ţi-au vorbit de Lovecraft?

— Îţi împrumut scenariul, dar nu ţi-l fac cadou, fiindcă pentru mine are o anumită valoare ; l-am cumpărat într-o călătorie la Minnesota, e o ediţie rară... Totuşi, te previn de pe-acum că încercarea de a găsi fraza mi se pare inutilă. În plus, să zicem c-o găseşti. Asta nu înseamnă că ai descoperit ceva cert, pentru că se poate ca Fitzgerald să fi luat fraza din romanul lui Erich Maria Remarque. Atunci ar trebui să consulţi romanul, care, apropo, trebuie să fie o lectură foarte greoaie. Chiar şi-aşa, se poate să nu ajungi la nimic cert, pentru că se poate ca fraza să fie a lui Remarque, dar în versiunea în spaniolă traducătorul s-o fi sărit, şi atunci tu ai ajunge să crezi că e a lui Fitzgerald, când de fapt nu e. Până la urmă, cum spunea Einstein, n-o să ajungi niciodată nicăieri.

N-am uitat încă zâmbetul satisfăcut şi răutăcios al lui Max. Mi s-a părut că, dintr-un motiv pe care nu-l puteam desluşi, îngrozitorul şi corpolentul meu amfitrion îşi doreşte ca cercetarea să se sfârşească printr-un eşec pur şi simplu. Poate să i se părea mai demn să nu descifrez enigma. Poate că era doar un mare nenorocit, căruia-i place să-i vadă pe ceilalţi prăbuşindu-se. Cert e că am început să simt o adevărată antipatie faţă de el.

— Îmi pare rău, dar aşa stau lucrurile. Cred că n-o să ştii niciodată de unde a apărut fraza aia, a insistat Max.

— Şi de ce te-ar interesa pe tine ca eu să eşuez?

Max s-a făcut că nu mă aude, ca şi cum ar fi vrut să pară că mă ia drept nebun, dar, chiar şi aşa, s-a deranjat să-mi spună că nu mai e niciun alt film hollywoodian din acea perioadă în care să se fi transformat atât de mult scenariul originar. Astfel încât descoperirea adevărului, mi-a spus, poate duce la o constatare oribilă : frumoasa frază despre

nevoia de a avea companie atunci când se lasă întunericul poate fi a marelui erou negativ, manipulatorul de fraze, producătorul Mankiewicz.

Până şi ideile cele mai sublime ale lui Fitzgerald pentru acest film au fost schimbate de acest teribil producător cu aere de scenarist. O dovadă : în romanul lui Remarque apărea o scenă în care, din motive care nu interesează, Bobby, unul dintre personaje, se simţea stânjenit şi nelalocul său într-un club de noapte, dar toată stânjeneala lui era mentală ; din afară nu se vedea nimic. Fitzgerald a regândit această stânjeneală în termeni pe care camera să-i poată surprinde şi a găsit modul în care se putea filma cu adevărat felul în care Bobby îşi pierde cumpătul. Mankiewicz a filmat scena aşa cum o scrisese Fitzgerald. Şi totuşi, când în scenariu Bobby se întâlneşte cu prietenii săi în ziua de după dezastrul nocturn, unul dintre camarazii săi îl consolează cu un sfat care repetă ceea ce Fitzgerald deja scrisese, cu obişnuitul lui talent, în *The Crack-Up* : „La trei fix dimineaţa un pachet uitat are aceeaşi tragică importanţă ca o condamnare la moarte. Şi în adevărata noapte întunecată a sufletului întotdeauna e ora trei fix dimineaţa, zi după zi.”

În film sfatul a fost redus la următoarele cuvinte : „Dă-l încolo. Foarte puţine lucruri rămân în picioare când sunt examinate la trei dimineaţa.”

Adică Mankiewicz a rescris scena lui Fitzgerald anulând, practic, toată neliniştea de la ora trei dimineaţa.

— Se pare, mi-a spus Max, că pe marginea variantei de scenariu care până la urmă s-a filmat, Fitzgerald a notat : „Aici autorul vorbind despre scenariu. Ăsta nu e scris. Ăsta e Joe Mankiewicz. Prea dulceag, prea ieftin.” Deci înţelegi că, având în vedere că i-au schimbat bietului Fitzgerald tot ce era mai inspirat sau impresionant din acel scenariu, cu greu s-ar putea ca fraza ta despre întuneric să fie a lui. Cel

mai probabil e a lui Mankiewicz, şi asta îi răpeşte acestei poveşti toată poezia, nu crezi?

Brusc Max a început să râdă cu o cruzime nemăsurată, ca şi cum s-ar fi simţit foarte fericit că mi-a stricat cercetarea. Parcă nefiindu-i de-ajuns, mi-a vorbit despre Ted Sorensen, omul de geniu aflat mereu în umbra lui John F. Kennedy. Mi-a povestit că lui Sorensen, care-i scria discursurile preşedintelui, i se atribuise întotdeauna celebra frază „Nu te întreba ce poate face ţara pentru tine, întreabă-te ce poţi face tu pentru ţară”, deşi în memoriile lui n-a vrut să fie vanitos şi a păstrat o umbră de îndoială asupra faptului că acele cuvinte i-ar fi aparţinut.

— Deşi se presupune că fraza era a lui, mi-a spus Max ca o perfidă concluzie, a luat cu el în mormânt confirmarea că într-adevăr a fost. Şi acum fraza, împlinind, de fapt, destinul tuturor frazelor, nu mai e a nimănui. Ar putea să fie până şi a ta. La fel şi aceea a lui Fitzgerald. Deci, dacă aş fi în locul dumitale, străine, m-aş îndepărta de fraza asta, pentru că e a lui Mankiewicz. Ar trebui să-ţi fie clar de pe acum că e a lui *Monkeybitch.*

A însoţit aceste ultime cuvinte cu un hohot de râs răsunător.

— E a lui *Monkeybitch* şi nu a ta, a adăugat apoi.

Câteva minute mai târziu i-am spus, oarecum într-o doară, că mi se pare că l-am văzut cu o seară înainte în clădirea în care locuieşte mama. Dintr-odată s-a schimbat complet la faţă, deşi imediat şi-a controlat ciudatul rictus facial şi a schimbat subiectul, îndreptând firul conversaţiei spre ultimele ore din viaţa lui Scott Fitzgerald, care, la fel ca tata, murise tot de un infarct. Fitzgerald asculta un meci de baseball la radio când i s-a oprit inima ; s-a ridicat dintr-un salt şi apoi a căzut mort.

— Nu s-a întâmplat la fel cu tatăl tău? m-a întrebat.

— Să facă o săritură înainte să cadă? Nu ştiu de unde ai scos ideea asta.

Nu cred că m-am înşelat : Max vorbise de o săritură înainte de momentul morţii, dar dintr-odată a negat că ar fi spus asta şi din nou a adus vorba despre Fitzgerald ca să-mi povestească despre cum i-au dus corpul la o firmă de pompe funebre în Los Angeles şi a apărut acolo prietena lui, Dorothy Parker, care a recitat înaintea catafalcului aceeaşi elegie pe care personajul cu *ochii de bufniţă* o adresează lui Gatsby : „Biet ticălos."

Max ştia totul despre anii de glorie de la Hollywood şi niciodată nu pierdea ocazia să demonstreze asta.

— Fraza a făcut înconjurul lumii, a conchis cu îngâmfare Max.

Şi n-am putut să nu mă întreb dacă, de fapt, prin tot ce spusese sau insinuase, nu voia de fapt să-mi arate că şi tata fusese un adorabil ticălos. M-am gândit din nou la scena cu ascensorul de serviciu din noaptea de dinainte, dacă într-adevăr fusese el sau nu.

— De fapt ce vrei să mă întrebi? a spus Max, aplecându-se în faţă, aproape îndoindu-se de mijloc, ca şi cum s-ar fi pregătit să cadă peste mine şi să mă strivească.

Fiind deja aproape de a-şi pierde echilibrul şi de a cădea cât era el de mare peste masă şi mai ales peste mine, a reacţionat brusc :

— Gata cu toată comedia asta şi cu atâtea prostii. Fiindcă de două zile tot insişti şi sapi, îţi spun că da. Ai auzit? Da. Tu ai vrut-o. Mama ta şi cu mine suntem prieteni. De multă vreme. Amanţi. Eşti mulţumit acum?

În viaţa mea n-am rămas mai perplex, mai împietrit, mai livid, mai stupefiat, cu privirea dintr-odată pierdută în oribilele draperii aurii, dincolo de care părea că se întinde o grădină a ororilor.

Expresia mi s-a schimbat în aşa fel încât cred că aveam o faţă de om complet idiot. Poate că tata, m-am gândit, voise în mod subtil să mă conducă tocmai la acest moment ; poate că el era de fapt umbra care, cu puţin înainte, dintr-un colţ întunecat, îmi făcuse semn să trec prin draperiile aurii şi să ies ca prin minune în grădină.

Poate că atunci când îmi imaginam că mi-l imaginez pe tata, de fapt nu mi-l imaginam chiar atât de mult, ci chiar tata era cel care mă făcea să cred că mi-l imaginez.

Tata, care încă nu părăsise lumea asta şi aparent nu se grăbea să o părăsească, iar între alte activităţi se ocupa cu a-mi aduce la cunoştinţă chestiuni pe care nu le ştiam.

— Şi fata aceea? l-am întrebat pe Max, agăţându-mă de ultima posibilitate ca el să mă fi minţit. Parcă o chema Débora. Nu era iubita ta ieri? Eu aş zice că da, nu-i aşa? Mi s-a părut că erai cu ea...

Max a zâmbit, s-a ridicat, s-a dus până la falsul şemineu şi, cu mâinile în buzunare, s-a rezemat de marginea lui.

— Glumeşti, nu-i aşa? Sau habar n-ai de nimic. O fi din cauza arhivei ăleia dezarhivatoare care te absoarbe atâta. Débora era amanta tatălui tău. Doar n-o să-mi spui că nu ştiai?

— ...

— O cheamă Débora Zimmerman, e din Mallorca şi tatăl ei e american. Vrei să ştii mai multe despre ea? Inteligentă şi nebună în acelaşi timp. Şi bolnavă. Are nişte crize periculoase. Ai văzut-o ieri cu mine pentru că e în căutarea unui manuscris de-al tatălui tău care nu mai există, dar care, crede ea, îi aparţine ei. E nebună, şi în povestea asta cu manuscrisul nu prea inteligentă.

— ...

— Da, nu face faţa asta. Crede că e al ei, doar pentru că taică-tău i l-a dat să-l citească şi i-a spus că-i va dedica volumul şi că într-o zi manuscrisul îi va aparţine. Dar

maică-ta a mâncat aseară manuscrisul, da, l-a mâncat, chiar dacă Débora nu vrea să creadă asta.

— ...

— Ce? Nici tu nu vrei să crezi? Ba da, l-a înghiţit.

— ...

— Débora? Nebună. Îţi zic eu. Şi bolnavă. O artistă excelentă, şi asta e adevărat. Dar nebună. Vrei să ţi-o spun altfel? Schizofrenică. Şi cu obsesii. Extraordinară, sexy, ca să i-o tragi, dar pe termen lung, o bătaie de cap.

— ...

— Nu ştiu de ce protestezi. Ai răbdare.

17

Coborând cu liftul (citi în continuare Vilnius, pe un ton mai potolit, ca şi cum ar fi sugerat că se apropie de finalul textului său) aveam cea mai tâmpă figură. Complet năuc, încă sub efectul a ceea ce tocmai aflasem. Simţindu-mă dintr-odată înspăimântător de orfan. Preţ de câteva secunde, mă transformasem într-un tânăr fără trecut, smuls, ca o plantă, din mediul său natural şi aruncat în anonimatul unui loc închis şi fără ieşire, la fel de claustrofob precum ascensorul în care coboram în acel moment.

Neaşteptatul umor al tatei m-a salvat de acele nefericite secunde. I-am auzit răsuflarea fantomatică şi cuvintele abia şoptite : „Dă-l încolo. Foarte puţine lucruri rămân în picioare când sunt examinate la trei dimineaţa.”

Nu era nici trei după-amiaza, dar acel „dă-l încolo” m-a făcut să zâmbesc. Şi, ajungând în stradă, mi-am spus că, dacă într-adevăr el bântuia prin vreun loc pierdut din univers, încercând din când în când să mi se infiltreze în minte, eram dispus să-i mulţumesc în genunchi dacă îmi lămurea lucrurile sau măcar dacă mă ghida într-un moment atât de complicat ca acela. Mi-a părut rău până şi

că îl insultasem atâta când era în viaţă şi m-a mirat să constat că-i duc dorul : fusese atât de protector cu mine încât îi simţeam lipsa şi chiar aveam nevoie să cred că el încerca să-şi infiltreze amintirile şi experienţa în mintea mea. Nu voiam să-l las să se infiltreze prea mult, pentru că două memorii mi-ar fi provocat prea multă confuzie, dar îi mulţumeam dacă nu se îndepărta prea tare.

Am coborât pe străzile din Barcelona înspre mare şi am început să mă gândesc că am mai multe motive pentru a nutri slaba speranţă ca Juan Lancastre într-adevăr să mai bântuie încă prin vreun loc din univers şi să vrea să mă însoţească în peregrinările mele.

Dumnezeule, cât de orfan mă simţeam.

Am umblat fără să mă opresc multă vreme şi, spre sfârşitul plimbării mele, mi-am dat seama că umblasem doar ca să confirm că nu mă iubeşte nimeni.

Măcar dac-aş exista pentru cineva, mi-am zis.

Măcar dac-aş exista pentru tata, de exemplu.

În ziua aceea, când a început să se însereze în Barcelona şi lumina a ajuns să semene cu o ţesătură fină care abia atingea frunzele copacilor, la ora la care umbrele se alungesc, mi-am confirmat faptul că eram chiar mai singur decât fusesem cu câteva ore înainte, şi atunci m-am întors la hotelul Littré, am intrat în camera mea şi în mai puţin de un minut stinsesem deja lumina. În întunericul complet, poate că n-avem nevoie de nimeni, am început să mă gândesc. Şi-apoi am gândit contrariul, pentru că mi-am dat seama că prefer să cred, de pildă, că tata, din eternele tenebre unde se afla, are nevoie de mine, mă caută în noapte pentru ca eu să scap de starea mea de biet idiot fără scăpare.

În rest, doamnelor şi domnilor, vreau să ştiţi că sunt leneş, nestatornic, geometric, rătăcitor, că aspir la a fi un ideolog al lipsei de chef, volatil, şi că întotdeauna încerc să

scap de greutatea din sufletul meu. Nu voi repeta nicăieri altundeva aceste sincere cuvinte despre drame şi eşecuri din viaţa mea personală. Am venit la St. Gallen tocmai ca să scap de această greutate.

18

Din public, doar eu am aplaudat. Ceilalţi au rămas într-o stare de indiferenţă, sau de completă perplexitate. N-o să uit ultima privire teribilă pe care mi-a aruncat-o Vilnius. Şi eu, desigur, eram în continuare la fel de neştiutor în privinţa a ceea ce se întâmpla de fapt. În afară de figura mea împietrită (care îmi provocase destule neplăceri în viaţă), nu înţelegeam deloc motivele pentru care mi-ar fi putut purta o asemenea antipatie atât de exagerată, atât de greu de înţeles, cu adevărat superlativă.

III

1

Acea ciudată şi delirantă ultimă privire a tânărului cu un aer *à la* Dylan m-a făcut să ies descumpănit de la un teatru fără teatru, dar în acelaşi timp binedispus, pentru că tonul pe care fusese spusă povestea lui (îndepărtându-

se prin forma sa narativă de restul conferinţelor rigide de la congres) îmi dăduse până şi chef de scris, chiar dacă mă hotărâsem (deşi nu mărturisisem nimănui acest lucru) să nu mă mai îmbarc în viaţa mea în aventura scrierii vreunei cărţi.

Am ieşit din sală gândindu-mă la acea „slabă speranţă” ca tatăl lui să vrea să-l protejeze din vreun loc din univers şi să-l însoţească în peregrinările sale. Ca să ducă dorul unui tată pe care îl detestase atât de mult, probabil că Vilnius se simţea foarte singur, mi-am zis. Şi apoi, gândindu-mă la acel tată protector pe care el îl căuta sau căruia îi simţea lipsa şi pe care ar fi vrut să-l revadă pe undeva, mi-am amintit de tatăl omniscient al scriitorului John Cheever.

La sfârşitul secolului al XIX-lea, tatăl lui Cheever locuise în München şi lucrase ca model pentru un sculptor, care l-a cioplit în chip de Atlas sau de cariatidă masculină şi l-a aşezat pe faţada vechiului hotel Königspalast, distrus în anii 1940 de bombardamentele aliaţilor. În 1935, dacă îmi amintesc bine, John Cheever a străbătut Germania pe jos, a văzut hotelul şi trăsăturile inconfundabile ale tatălui său, ai cărui umeri susţineau enormul fronton. Mai târziu, în Frankfurt, a descoperit figura tatălui său susţinând balcoanele şi acoperişul hotelului Frankfurter Hof. În mod evident, nu a pozat ca model pentru toate cariatidele, dar acea asociere i-a provocat lui Cheever o obsesie şi a început să aibă impresia, deloc neplăcută, că multe apartamente, hoteluri, teatre şi bănci se sprijină pe umerii nobili ai tatălui său. Nişte ani mai târziu, cum războiul le-a provocat clădirilor respective mai puţine daune decât ar fi fost de aşteptat, lui Cheever i s-a părut că-l recunoaşte pe tatăl său pe faţada unui hotel din Yalta. În Kiev l-a văzut susţinând balcoanele închise ale unei întregi clădiri de apartamente. În Viena şi München l-a văzut peste tot, iar

în Berlin cineva l-a văzut mutilat, desfigurat, întins pe iarba unui teren viran în apropierea punctului de control de la Zid. Cum îşi începuse viaţa pe partea cea mai rafinată a străzii, susţinând frontonul pe sub care treceau cei bogaţi şi celebri, era dureros de văzut cum acele clădiri îşi pierduseră din strălucire şi că prezenţa capului şi umerilor goi ai tatălui său indicau acum o pensiune de duzină, un mare magazin în faliment, un cinematograf abandonat sau intrarea în cartierele mai sărace. Până la urmă, pentru Cheever a fost o uşurare să se întoarcă la casa lui din Kitzbühel, unde clădirile erau din lemn.

2

Mă gândesc la acel sfârşit sec al teatrului fără teatru al lui Vilnius şi-mi amintesc că, după ce a terminat, mi-a rămas în minte o idee care m-a mişcat, şi în acelaşi timp mi-a dat un sentiment de ridicol : pe el nu-l iubea nimeni.

Nimeni nu mă iubeşte, spusese literalmente. Şi chiar dacă la început n-am putut să nu iau fraza în glumă, pe măsură ce mă îndepărtam de conferinţă, cuvintele lui mi se păreau din ce în ce mai mişcătoare şi mai puţin ridicole.

Toată intervenţia lui, onestul şi impecabilul său „Teatru al realităţii” a lăsat o asemenea impresie de veridicitate încât, înaintea zdrobitoarei şi evidentei sincerităţi a cuvintelor lui, era absurd să-ţi pui enervanta întrebare, deja clasică în vremurile moderne, despre cât reprezintă realitatea şi cât ficţiunea în drama povestită de acel tânăr.

Totul era adevărat, foarte clar. Vilnius părea că are imaginaţie şi creativitate, dar pentru povestea lui nu avusese nevoie să inventeze nimic. În plus, pe propriul lui chip se putea citi profunda stupoare provocată de ceea ce i se întâmplase în zilele care au urmat morţii tatălui său.

Relaţia între realitate şi ficţiune! Apropo, cât de nesuferit mi s-a părut dintotdeauna acest subiect atunci când,

vorbind despre cărţile mele, am fost întrebat despre asta. Şi totuşi, am citit texte ale unor colegi, în unele cazuri chiar ale unor prieteni scriitori (*Călătoria,* de Sergio Pitol, de exemplu) şi am fost tentat să cercetez dacă cele narate li s-au întâmplat cu adevărat. Ce ruşine mi-a fost de fiecare dată când am cedat unei astfel de prostii şi vulgarităţi şi am sfârşit prin a-l întreba pe vreun prieten scriitor dacă o anumită scenă i s-a întâmplat...!

Desigur, în ceea ce priveşte intervenţia lui Vilnius, n-avea niciun sens să vreau să aflu dacă manipulase faptele reale, pentru că se vedea de la o poştă că îşi povestise literalmente viaţa personală. Se vedea că băiatul era autentic în toate şi, în plus, îl interesa ca asta să se vadă, mai ales fiindcă voia să se deosebească de felul tatălui său de a fi şi de a vedea lucrurile.

„Teatrul realităţii” nu fusese altceva decât un strigăt furios de realism şi autenticitate, un strigăt emoţionant după ajutor care se întinsese pe durata a aproape două ore, adoptând pentru lectură, fără deosebire, un ritm câteodată lent şi alteori mai rapid, mereu pe un ton aproape leneş, foarte potrivit pentru acel Oblomov care se ascundea înăuntrul său, foarte potrivit, de asemenea, pentru ideologul lipsei de chef care aspira să devină.

Doar un amănunt din acea intervenţie, nu tocmai fără importanţă, ridica îndoieli în ceea ce priveşte veridicitatea. Fiindcă mi se părea mai mult decât rezonabilă întrebarea (de fapt mi-am propus să-l întreb de îndată ce l-aş fi avut în preajmă) dacă el credea *cu adevărat* că tatăl lui i se infiltrase în conştiinţă pentru a-i transmite amintirile sale sub forma unei moşteniri şi dacă într-adevăr credea că tatăl lui continuă să-i invadeze mintea. Pentru că, dacă Vilnius era convins de autenticitatea acelei invazii, nu existau decât două moduri de a interpreta asta : fie era adevărat, fie îşi pierdea minţile şi i se părea că ceea ce

spune este adevărat. În cazul din urmă, putea foarte bine să fie puţin scrântit (cineva care a ţinut doliu mult prea riguros după moartea tatălui său, de exemplu) sau dement de-a binelea (nu lăsa deloc această impresie).

Ocazia pentru a scăpa de îndoieli s-a ivit în aceeaşi zi către seară, pe extraordinara terasă acoperită a barului hotelului. M-am întâlnit cu Vilnius şi l-am oprit cu un gest afectuos, prietenos ; aproape că uitasem de privirea atât de ciudată de la sfârşitul intervenţiei lui din acea dimineaţă. „Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva”, i-am spus glumind, într-o încercare de a mi-l apropia, care pentru mine a sfârşit prin a fi surprinzătoare şi, mai ales, dezamăgitoare. A surâs, dar în privirea lui se citea un fel de ranchiună ciudată. Mi-a spus că eu am un mod de a mă mişca ce pare decupat direct dintr-o scenă din Judecata de Apoi. Nu te înţeleg, i-am spus. Azi-dimineaţă, aţi fost singurul care a rămas până la sfârşit, fără îndoială cu intenţia de a mă judeca, a motivat. Departe de mine ceva atât de absurd, i-am răspuns imediat. Dar deja îmi întorsese spatele ; trebuie să fi plecat foarte repede, pentru că nici nu mi-am dat seama. Ne vedem mai târziu, l-am auzit dintr-odată strigând din uşă şi tot într-un fel ciudat, aproape imediat după aceea, a dispărut. Seara nu l-am văzut nici la cina cu toată lumea, nici altundeva.

În dimineaţa următoare, după ploaia teribilă din timpul nopţii, m-am trezit în camera mea întâmpinând cu ochi mijiţi o nouă şi foarte luminoasă zi. Camera era plină de o strălucire incredibilă şi de viaţă. Încăperea părea inundată de lumina imensă şi orbitoare pe care (poate şi sub influenţa cuvintelor lui Vilnius din ziua de dinainte) ţi-o imaginezi strălucind în ziua de după Judecata de Apoi. Am văzut că cineva îmi strecurase pe sub uşă ziarul din acea dimineaţă, însă n-am avut curiozitatea să aflu nicio ştire

(ceva ciudat în ce mă priveşte). Ca şi cum mi-aş fi spus : dacă tot mă aflu în paradis sau într-o copie a raiului (lumina conferea senzaţia asta), n-am chef să mă ocup de ştirile zilei, de criza economică, de toate mărunţişurile. M-am dus să mă uit pe fereastra pe care ploaia torenţială din timpul nopţii o lăsase foarte curată. În faţa mea, spectacolul plin de energie al naturii. Totul părea ca nou. M-am înviorat şi am coborât să iau micul dejun într-o foarte bună dispoziţie, cu aerul visător al unuia care se simte dintr-odată, la propriu, în paradis.

În fundul sălii în care se lua micul dejun stătea Vilnius, ca un înger căzut, trist şi singur. Părea că îşi joacă în continuare rolul de persoană-pe-care-nu-o-iubeşte-nimeni. L-am întrebat dacă pot să iau loc. La urma urmei, am spus, aici suntem singurii din Barcelona. A schiţat un surâs foarte vag şi m-a invitat să-i ţin companie. Privirea ranchiunoasă dispăruse. Atunci, riscând să intrăm din nou în conflict, l-am felicitat în mod ironic pentru că avusese dreptate în ziua anterioară, când prezisese sfârşitul lumii. Mulţumesc, a spus el foarte laconic, dar nu ştiu ce să vă zic şi nici la ce vă referiţi. Vorbesc despre Judecata de Apoi, nu-ţi aminteşti? am încercat. Ah, e un lucru care a avut loc deja acum mulţi ani, nu vă bateţi capul cu Judecata aceea, mi-a răspuns. A avut loc? am întrebat. Da, mi-a răspuns. Fiecare are dreptul să creadă ce vrea, chiar şi că Judecata urmează să vină, a adăugat ermetic.

Nu părea să-i facă plăcere subiectul în care ne încurcaserăm şi am decis să-l abandonez rapid. Nu ştiu de ce m-am apucat să-i spun cât de insuportabil de la modă e oraşul Barcelona în lume.

— Plin de ţânţari tropicali şi de turişti, a spus, încheind în mod abrupt noul subiect.

Nu înţelegeam de ce se poartă atât de urât cu mine. M-a lămurit : aplaudând prezentarea lui din ziua dinainte, îi

stricasem orice şansă de-a avea un mare eşec. La început, am crezut că o spune în glumă. Apoi, văzând că totul era atât de serios, i-am cerut scuze. Asta a părut că îmbunătăţeşte lucrurile, deşi a urmat o lungă tăcere.

Uşor supărat pe el (mi se părea nedreaptă şi copilărească o astfel de supărare), am fost pe punctul de a-i spune cât de nepoliticoasă mi se părea încăpăţânarea lui de a nu face nimic pentru a evita să semene fizic atât de mult cu Bob Dylan în tinereţe. Până la urmă m-am gândit că mai bine schimb subiectul, ca să nu intrăm în controverse, şi i-am vorbit despre prieteni comuni, mai ales despre prieteni de-ai tatălui său care erau şi prieteni sau cunoscuţi de-ai mei. Timp de câteva momente, am avut impulsul aproape inevitabil să-i spun că trebuie să renunţe la a transforma statutul de orfan într-o poetică, dar în loc de asta am făcut ceva mai util şi l-am întrebat dacă e adevărat sau, mai bine zis, dacă e convins, complet sigur că tatăl lui i se infiltrează din când în când în minte să-i transmită memoria ca moştenire. Fără îndoială, întrebarea-cheie. Şi totuşi am mai adăugat alta : îl mai deranjeazăa tatăl lui? Dacă răspunsul e afirmativ, i-am spus, poate să se considere prima persoană din lume căreia i se întâmplă asta, pentru că niciodată nu se moştenesc direct memoria şi experienţa altei persoane.

— Ceea ce-am povestit este ceea ce se întâmplă, mi-a răspuns.

— Bun, cred că te înţeleg, dar nu sunt sigur. Sau invers, sunt sigur că te înţeleg, dar nu sunt sigur.

— Ceea ce-am povestit, a repetat Vilnius foarte liniştit, este ceea ce mi s-a întâmplat în ultimele zile. Simt prezenţa tatei, dar nu în vis, ceea ce ar fi mai credibil pentru dumneavoastră şi pentru toată lumea, ci în timpul zilei, când sunt complet treaz, chiar dacă acum, de

exemplu, nu îl simt, poate că-l pune pe fugă micul-dejun pământean, dacă îmi iertaţi această glumă.

— Da, poate că-l pun eu pe fugă, cine ştie, am zis.

— Bun, dar dacă tata îmi transmite sau încearcă să-mi transmită amintiri, asta e ceva mai presus de o posibilă autosugestie din partea mea. Câteodată el încearcă şi eu îl resping, aşa cum se alungă cu încăpăţânare un gând rău. Ştiu că ceea ce spun nu poate părea decât ciudat, foarte ciudat, dar aşa este. Şi ştiu că toate câte mi se întâmplă nu le pot demonstra şi că totul pare că se întâmplă în teatrul minţii mele. Fie ce-o fi, nu intenţionez, în orice caz, să povestesc astfel încât totul să pară mai uşor şi mai convingător ; nu intenţionez să spun, de pildă, că e o „voce interioară” sau alte asemenea aiureli. Lucrurile sunt aşa cum sunt şi ştiu doar că dacă într-o zi cineva, un Einstein al viitorului, va explica felul în care funcţionează universul în totalitate, ceea ce mi se întâmplă poate că nu va părea atât de ciudat până la urmă.

— Tot ce ştiu eu, i-am spus încercând să-l fac să înveţe să mă respecte, e că realitatea poate să-şi permită luxul de a fi incredibilă, inexplicabilă. Din nefericire, o operă de ficţiune nu poate să-şi permită aceleaşi libertăţi.

— La toate acestea, aş adăuga o întrebare : cât *real* există în realitate? V-aţi întrebat vreodată asta? Tata încearcă să comunice cu mine şi uneori izbuteşte, alteori nu, pentru că-i opun rezistenţă cu hotărâre, pentru că o persoană înnebuneşte cu două memorii în acelaşi timp. În alte rânduri, el este cel care lipseşte lungi perioade de timp, fiind ocupat, bănuiesc, să cutreiere alte medii. Dar am ajuns să am amintiri care nu pot fi decât ale lui, ceea ce a fost hotărâtor, pentru că-mi confirmă că se întâmplă ceva ciudat. Chiar în dimineaţa asta, de exemplu, când m-am trezit, am avut senzaţia că cineva îmi injectase în vene o amintire personală de-a tatei… Care ar fi reacţia în faţa

unui astfel de fapt? Poate că singura ce pare până la urmă realizabilă este citirea unui „teatru al realităţii” în St. Gallen, teatru doar pentru o zi, căci n-o să umblu trâmbiţându-mi povestea peste tot. Poate că ar trebui să aştept ca cineva să vrea să mă ajute să înţeleg ce se întâmplă. Dumneavoastră aţi putea face asta, m-aţi putea ajuta? Eu ştiu doar că nu mi-am pierdut capul, chiar sunt un om în toate minţile, vă asigur. Sau credeţi altceva? Mă priviţi intrigat. Sunteţi intrigat, vă văd. Vă intrigă contactul cu cei morţi, şi e logic. Nu vă cer să mă aplaudaţi din nou ca ieri, dar nici nu vreau să vă uitaţi atât de urât la mine.

I-am spus că nu pot decât să-i mărturisesc că mă interesase teatrul lui fără teatru şi că, ascultându-l, îmi amintisem de întrebarea care într-o zi i-a fost pusă unui matematician foarte celebru care susţinea că văzuse extratereştri. A fost întrebat cum e posibil ca el, un om care-şi dedicase viaţa raţiunii, să creadă că extratereştrii îi trimit mesaje ca să salveze lumea. Şi el a răspuns : pentru că ideile pe care le-am avut despre fiinţe supranaturale mi-au venit în acelaşi fel în care mi-au venit ideile matematice, şi de aceea le-am luat în serios...

— Sigur, sigur, m-a întrerupt Vilnius. Şi de ce credeţi că oamenii vorbesc despre fantome şi cred în ele? Ieri, Sergio Chejfec a vorbit despre ele în conferinţa lui, părea că le cunoaşte în amănunt. A spus că sunt nestatornice şi, desigur, imprevizibile, şi că se supun unui regim pe care lui i-a venit ideea de a-l numi de plutire. Par a fi dispuse să comunice, dar plutesc şi sunt lipsite de substanţă. Şi sunt întrucâtva incoerente, pentru că par a fi dominate de forţe externe lor : acum le vezi aproape şi imediat se depărtează, sau pur şi simplu nu mai sunt.

— Ai putut afla, până la urmă, dacă într-adevăr mama ta a ars memoriile pe care le scria tatăl tău? Iartă-mă că pun

atâtea întrebări, dar ieri am rămas cu câteva îndoieli, cum e şi logic.

— Sunteţi unul dintre cei care citesc tot ce-a scris tata?

— Ce vrei să spui?

— Dacă vă place ce scria tata.

— Unele lucruri. O dată, în barul Perturbado, cred, am râs cu el ore întregi, dar nu-mi amintesc de ce. Mi-ar fi plăcut să citesc memoriile acelea.

— N-am mai avut veşti de la îngrozitoarea fiinţă care îşi zice „mama”, dar presupun că ceea ce mi-a spus e adevărat, n-are sens să mă fi minţit. A citit memoriile prescurtate, nu i-au plăcut şi le-a distrus. Aşa e ea. Acum, că ştiu ce fel de viaţă duceau şi unul şi celălalt, nu mă miră faptul că mamei nu i-a plăcut ceea ce ar fi putut să spună el în memoriile acelea în care sigur apăreau detalii despre aventurile lui. Ce oroare! Să distrugă opera postumă a tatei. De fiecare dată când mă gândesc la asta... Doamna Verás este, fără îndoială, o fiinţă monstruoasă.

— Te referi la mama ta când spui „doamna Verás”? Ca un fel de alias?

— Puneţi întrebarea într-un mod foarte nostim. Vă plac rimele? Sau vreţi să râdeţi de mine?

Voiam să mă împrietenesc cu el şi nimic mai mult. Şi, pe de altă parte, contam pe simţul umorului. Sigur că îmi scăpase o notă de umor într-un moment nu tocmai potrivit. Dar numele acela, Verás, provoca furnicături violente şi cheful de a căuta imediat rime, de-a face diverse glume, cu atât mai mult dacă-ţi aminteai cât de rea şi de distrugătoare de suflete nenorocite era acea doamnă Verás.

Dintr-odată, analizând în minte motivul pentru care făcusem acea rimă nepotrivită, m-am întrebat dacă nu fusesem cumva chiar un pic îndrăgostit de Laura Verás.

Îmi aminteam o noapte fierbinte, cu mult timp în urmă, în care dansasem multă vreme cu ea, fermecat de frumuseţea ei, pe ringul central din Bikini. Sau să fi fost pe ringul din Zigzag? Sau pe cel din Perturbado? Sau poate pe cel din Boliche. Se putea oare dansa în Boliche, de pe bulevardul Diagonal? Nu, sigur dansasem cu ea în Zeleste, pentru că era prietenă cu Sisa, cântăreaţă şi clientă obişnuită a acelui local unde cu siguranţă am văzut-o de-o grămadă de ori...

După o lungă pauză, Vilnius m-a anunţat că în curând o să reia cercetarea privind fraza „Când se lasă întunericul, avem întotdeauna nevoie de cineva”.

— M-am gândit că cercetarea privind originea frazei a sfârşit prin a mă duce foarte departe ; am descoperit până şi tot ce-mi ascundeau părinţii mei. E clar că efortul meu are rezultate măreţe, nu?

— Poate fi până şi cheia care să-ţi permită să descoperi alte secrete. Poate-ţi serveşte chiar drept imbold pentru a cerceta lumea...

— Genial. Imbold pentru a cerceta lumea... a repetat el gânditor.

Mi-a povestit atunci că se gândea chiar să se ducă la Hollywood să facă cercetări despre originea frazei. Poate că avea să afle nimic, dar, aşa cum i se întâmplase în timpul cercetărilor din Barcelona, poate că va descoperi lucruri noi. Cercetarea nu duce întotdeauna la aflarea lucrurilor căutate, dar duce la găsirea lucrurilor legate de ce se caută, de obicei întotdeauna la fel de interesante.

Cel mai probabil urma să eşueze în a afla ce scenarist, într-o îndepărtată după-amiază din 1933, introdusese fraza aceea într-un dialog din *Trei camarazi*. Urma să se ducă la Hollywood, voia să acumuleze experienţă ca s-o poată încorpora în lungmetrajul pe care-l pregătea şi pe care poate nu avea să-l filmeze niciodată.

Am crezut că în continuare mă va întreba cum mi se pare ideea lui de a călători către America, dar, în loc să facă asta, s-a interesat cu generozitate şi bunăvoinţă despre opera mea. De obicei tinerii nu-i iau în seamă pe cei din alte generaţii, aşa că i-am mulţumit pentru gest şi, în plus, fără a-i spune asta anume, i-am mulţumit pentru că figura mea împietrită *à la* Lovecraft nu-l îngrozea aşa cum încercasem să intuiesc în ziua anterioară.

I-am povestit că terminasem un roman în urmă cu doar câteva luni şi finalizarea cărţii mă lăsa să trăiesc liniştit, fără tirania pe care romanele în lucru o exercită asupra romancierilor.

Acum, i-am spus, îmi citesc horoscopul în fiecare dimineaţă şi dedic mult timp acestei operaţiuni de lectură pentru că o aprofundez într-atât încât studiez chiar şi relaţia cu oracolele mele anterioare. Apoi, mă plimb o bună bucată de vreme, iau Barcelona la picior.

De multe ori mergeam pe jos de la vechiul meu apartament de lângă parcul Güell până pe strada Casanova, unde cumpăraserăm apartamentul în care soţia mea şi cu mine intenţionam să ne instalăm în curând. După atâţia ani, peste treizeci, de locuit în vechea noastră casă, eram foarte neliniştiţi în faţa iminenţei mutării.

Aproape în fiecare zi supravegheam lucrările de restaurare a noului apartament şi apoi mă întorceam acasă să pregătesc, aşa cum aveam obiceiul de mulţi ani, mâncarea pe care aproape întotdeauna o aveam gata când se întorcea soţia mea de la lucru. Urma o siestă şi apoi, pe la mijlocul după-amiezii, îmi ocupam timpul cu analizarea unor lucruri din trecut, din trecutul îndepărtat, lucruri pe care le scrisesem în scurtul meu jurnal intim (un mic blocnotes care se vindea atunci sub numele de „agendă americană”), un jurnal adolescentin care cuprindea perioada dintre 1 ianuarie şi 24 mai 1963.

Analizam cu meticulozitate acest scurt jurnal pentru a vedea dacă aş fi putut într-o zi să încep să scriu ceva despre anii adolescenţei. Însă datele de pe-atunci erau doar din patru luni şi sarcina părea dificilă, chiar dacă n-ar fi fost rău să fiu obligat să mă concentrez pe o perioadă atât de scurtă de timp în care aparent nu s-a întâmplat nimic, dar în care de fapt se întâmplaseră multe.

— Acord multă atenţie filmelor pe care le-am văzut cu colegii de şcoală de-a lungul acelor prime patru luni din 1963, i-am explicat. Filme în sesiuni duble în cinematografele din Barcelona care proiectau noi premiere ale unor filme mai vechi. Analizez cu ce am rămas din fiecare. Într-o zi, poate c-o să scriu o carte pe tema filmelor văzute la cincisprezece ani. Despre unele nu-mi amintesc nimic, nici măcar titlul, şi asta nici după ce le-am localizat cu motorul de căutare *Google.* Te sperii când te gândeşti câte lucruri am uitat pentru totdeauna.

— Deci dimineaţa doar vă plimbaţi şi studiaţi în detaliu horoscopul? Şi după-amiaza, vă citiţi jurnalul din copilărie. Asta e tot?

— Mai fac mâncare soţiei mele. Iar agenda nu e din copilărie, e din adolescenţă.

— Da, da, din adolescenţă.

— Mă odihnesc după luni întregi de efort, deşi în faţa celorlalţi mă arăt disponibil pentru a mă angaja în noi poveşti. Disponibilitatea asta este o senzaţie fantastică, pe care n-o poţi înţelege bine dacă n-ai muncit din greu înainte, aşa cum obişnuiesc să muncesc eu. Nici nu-ţi imaginezi cât de măreţ e momentul în care poţi transmite semnale că eşti disponibil. E o senzaţie extraordinară de eliberare, mai ales când tocmai ai petrecut luni întregi legat de un roman... Dintr-odată te eliberezi de tot şi ştii că te poţi îmbarca într-un proiect nou când vrei, în orice moment.

Am minţit cu bună ştiinţă, căci nu mă interesa să mai scriu vreodată ceva care să semene cu o nouă carte. Dar am minţit pentru că doream să ţin secretă încă mult timp decizia pe care o luasem.

— Şi ce vă prezice horoscopul pentru astăzi?

Am privit pe fereastra sălii imense în care se servea micul dejun şi am văzut că lumina crescuse şi mai mult în intensitate ; explozia de lumină părea de neoprit. Apoi i-am răspuns că, în urmă cu câteva luni, făcusem greşeala de a declara într-un interviu că mă lăsam ghidat de horoscopul publicat de un ziar din Barcelona, pentru că, deşi ceea ce li se prevedea acolo celor din zodia mea nu părea să aibă vreodată vreo legătură directă cu mine, capacitatea mea de a interpreta orice text, oricât de obscur, mă ajuta ca în final să-i găsesc o legătură. Asta trebuie să fi ajuns la urechile lui Xuflus, cel care se ocupa de rubrica horoscopului la ziarul respectiv, un vrăjitor îndoielnic pe care-l cunoscusem în tinereţe. Mă ura şi, din ziua în care eu făcusem declaraţia aceea, ştiindu-mi zodia, a început să scrie prezicerile pentru Berbec anume pentru mine, şi întotdeauna cu cele mai proaste predicţii.

— Bine, tot sunt nerăbdător să ştiu ce spune oracolul dumneavoastră azi.

— M-am uitat peste el în cameră, pe laptop. Este prima predicţie pozitivă, după multă vreme. Sincer, e o gură de aer proaspăt. Spune ceva de genul că Luna în conjuncţie cu Jupiter în zodia mea favorizează o mare şansă care se pregătea de câteva luni.

Tânărul Vilnius s-a luminat la faţă mai ceva ca lumina zilei.

— Cred că eu sunt şansa aceea, a spus.

— Cum? Şi ce fel de şansă eşti, Vilnius?

— N-aş şti să vă spun. Doar intuiesc asta.

M-am întrebat ce fel de intuiţie să fie asta – dacă într-adevăr putea fi considerată o intuiţie de-a lui sau de-a tatălui lui, care poate în acel moment încerca să i se infiltreze în conştiinţă. Tocmai atunci, pe loc, am observat că, aproape fără să-mi dau seama şi fără nicio reacţie, ajunsesem şi eu să privesc ca normale infiltrările răposatului Lancastre în mintea fiului său.

3

De fapt, dacă privim serios lucrurile, vom vedea că nici în *Hamlet,* de pildă, nu apare chiar atât de ciudată figura fantomatică a tatălui care, amator de poveşti din lumea celor vii, face cale-ntoarsă de foarte departe. Se întoarce de departe, ca toţi marii povestitori, care dintotdeauna şi-au exprimat dorinţa de a reveni după moarte ca să vadă ce noi banalităţi se mai întâmplă în biata lume pe care au părăsit-o. Fantoma tatălui lui Hamlet se întoarce de fapt ca să-i amintească fiului acelaşi adevăr dintotdeauna, cel pe care cu adevărat vrea să i-l lase moştenire, nu cel pe care i l-a lăsat, ci cel nou, care este mai interesant şi spune că, dincolo de viaţă, întâi e un copac negru, noduros, ale cărui frunze întrepătrunse formează o ţesătură care apără de ploaie, şi apoi nu mai e nimic, totul e abur şi frig şi spaţiu şi capătul pământului.

4

În după-amiaza următoare am hotărât să profit de ultimele ore în St. Gallen ca să asist la conferinţa lui Daisy Skelton. Întâi mi-am citit predicţiile pe ziua respectivă : „Vă aşteaptă conversaţii cu deschidere către viitor, dar încercaţi să faceţi în aşa fel încât lucrurile să se desfăşoare în modul cel mai potrivit cu putinţă.” De când mă aflam în St. Gallen, odiosul Xuflus părea să-şi fi schimbat planurile în ceea ce mă privea şi nu mai vedea totul în negru pentru

cei din zodia Berbecului. Cât despre strălucitoarea lumină a Judecăţii de Apoi din ziua de dinainte, nu mai era atât de intensă, şi chiar păreau că se anunţă noi furtuni. Despre ce conversaţii putea să vorbească horoscopul meu? Despre cele pe care pe viitor puteam să le am cu Vilnius?

Împreună cu câţiva prieteni, am mers pe jos până la universitate, unde se aştepta cu nerăbdare expunerea lui Daisy Skelton cu titlul *Mai eşuează o dată*. Speram să-l văd acolo pe Vilnius şi să continuăm conversaţia, dar nu l-am întâlnit, ceea ce mi s-a părut o surpriză foarte neplăcută.

Tânăra şi îndrăzneaţa Skelton a spus, printre altele, că, atunci când scrie, ceea ce încearcă mereu să exprime este modul său de a fi în lume şi pentru a izbuti să facă asta i se pare absolut necesar, mai presus de orice, ca totul să fie cu adevărat „autentic”, cuvânt atât de prost văzut de postmoderniști. Un lucru este clar, considera ea. Pentru a atinge momente în care să se poată simţi cu adevărat „autentică” avea nevoie de un proces implacabil de eliminare a tuturor tabuurilor care ne împiedică să schimbăm complet limbajul mort, dogmele de mâna a doua, adevărurile care nu sunt ale noastre, ci ale altora, mottourile, sloganurile, minciunile naţionale, miturile propriei noastre epoci istorice. (...) Odată eliminat tot ce nu e al meu, a conchis Skelton, ceea ce rămâne este, până la urmă, propriul meu adevăr. Asta caut când citesc un roman : adevărul unei persoane, cel puţin acea parte a adevărului care poate fi transmisă prin limbaj.

A fost o conferinţă care, aşa cum intuisem, l-ar fi interesat mult pe Vilnius, cu obsesia lui de a putea fi cât mai autentic posibil şi a se deosebi astfel de tatăl său, artistul cu multe feţe. I-ar fi plăcut lui Vilnius, care părea a subscrie la ceea ce Nabokov spunea despre scriitorii provenind din alţi scriitori : par versatili, dar numai pentru

că-i imită pe mulţi alţii, în timp ce originalitatea artistică nu va putea niciodată să se copieze decât pe sine însăşi.

Skelton a spus lucruri care pe Vilnius cu siguranţă l-ar fi interesat mult, dar pe care el nu le-a putut asculta din cauza indolenţei, a lenei sau din cine ştie ce motiv care-l determinase să ia decizia greşită de a nu asista la acea conferinţă. Skelton a explicat că a scrie depinde, înainte de toate, de îndeplinirea unei datorii morale, adică de datoria de a fi credincios propriilor idealuri. Ideea importanţei „eului” se află chiar la baza acestei idei. Artistul, spunea Skelton, percepe lumea printr-o serie de senzaţii, experienţe şi idei care sunt numai ale lui şi trebuie să meargă în căutarea lor şi să se îndepărteze de cele care nu-i aparţin ca să fie *el însuşi*.

Ar fi fost fost o conferinţă ideală pentru Vilnius, dar el habar n-a avut de ceea ce s-a spus în cadrul ei ; trebuie să-şi fi pierdut după-amiaza visând la un manifest revoluţionar în favoarea indolenţei. De fapt, nu l-am revăzut decât seara, pe aeroportul din Zürich, cu puţin timp înainte de a lua amândoi avionul înapoi spre Barcelona. Aflându-mă în terminalul al treilea, m-am apropiat de un loc în care se stârnise o oarecare vânzoleală. Ultimul lucru pe care mi l-aş fi imaginat era să-l întâlnesc, în mijlocul agitaţiei, pe bietul Vilnius. Spre uimirea mea, am descoperit că nişte tinere îi cereau un autograf celui care avea acelaşi nas şi aceleaşi plete ca Bob Dylan în tinereţe, şi că el, cu zâmbetul pe buze, nu contenea să dea explicaţii şi să nege că ar fi cântăreţul. „Adevăratul Dylan are cu patruzeci de ani mai mult ca mine”, le spunea, cu un oarecare sadism, printre altele.

Am hotărât să mă îndepărtez ca şi cum n-aş fi văzut acel spectacol.

Am conversat în bar cu un coleg foarte pisălog, care participase şi el la congres şi care mi-a vorbit fără încetare

despre toate lucrurile cu care noi, romancierii, trebuie să concurăm în lumea de astăzi. Sunt atâtea, îmi spunea disperat îngrozitorul coleg, încât se gândea să abandoneze lupta, pentru că în ziua de azi să obţii atenţie pentru un roman e mult mai greu decât înainte, pentru că noi, scriitorii, trebuie să convieţuim cu tot mai multe atracţii şi lucruri care distrag atenţia, crize economice, invazii ale unor ţări arabe, rivalităţi în fotbal, ameninţări la adresa supravieţuirii, foamete şi crime îngrozitoare, nunţi regale extravagante, cutremure devastatoare, trenuri care deraiază şi nu tocmai în India...

Înarmându-mă din nou cu o înţelepciune pe care dintotdeauna am detestat-o, dar pe care câteodată trebuie s-o scot la lumină din străfundul sufletului meu ca să-i corectez pe idioţi, i-am explicat că era monstruos şi absurd să considere „rivali” toate lucrurile pe care mi le enumerase. Nu înţelegea oare? Am făcut referinţă la o caricatură a unui intelectual pe care o făcuse desenatorul Daumier ; reprezenta o doamnă cu o figură gravă care frunzărea nervoasă ziarul la o masă, într-o cafenea. „Nu vezi decât sport, vânătoare şi împuşcături. Şi despre romanul meu, nimic!” se plângea. Marea greşeală era perfect evidentă : să crezi că o carte trebuie să concureze cu ultimul asasin în serie sau cu ultimul conducător local arab detronat. Sau scriem cumva pentru cei care urmăresc numai ştirile despre ce se întâmplă pe Wall Street, în Siria, în Libia, în Irak, în Grecia, în Japonia sau în prospera China?

Cei care fabrică toate aceste ştiri atât de teribile, spunea Bellow, se gândesc la conştiinţă ca la un teritoriu care tocmai s-a deschis pentru colonizatori şi exploatare, un fel de goană pentru terenurile din Oklahoma. De fapt, scriitorul îi vorbeşte unui cititor nedefinit, dar într-un fel îşi imaginează că trebuie să fie ca el, un om care nu se lasă

sufocat de mirajul Oklahomei, în schimb se arată interesat de efortul grandios care trebuie făcut, de multe ori un efort secret şi mai mult decât ascuns, pentru a pune în ordine conştiinţa confuză.

Acest exerciţiu tainic cu propria conştiinţă, am încercat să-i explic nesuferitului coleg (care privea din ce în ce mai mult în direcţia opusă), are loc în spaţii îndepărtate de marele spectacol al lumii. Există cititori care sunt conştienţi de faptul că zilnic faimoasele „pieţe” şi rudele lor cele mai apropiate, proprietarii Teatrului din Oklahoma, abuzează de atenţia lor. Dar mai sunt conştienţi şi de faptul că scriitorii care supravieţuiesc (i-am spus în continuare, cred că întrucâtva influenţat de conferinţa lui Daisy Skelton din dimineaţa aceea) sunt numai aceia care ţin cont de tragedia atâtor cititori de care s-a abuzat şi care, în ciuda abuzului, încă mai au puterea de a fi atenţi la cei care, la rândul lor, încearcă să facă ordine în propria conştiinţă confuză. Exerciţiul tainic cu propria conştiinţă nu apare niciodată la televizor, nu ţine de mass-media, locuieşte în vechile case ale vechii literaturi dintotdeauna.

Aceste ultime fraze, care au sunat ca un discurs moral acolo, în mijlocul barului din aeroport, şi care căutau, fără succes, să-l strivească întru totul pe stupidul meu coleg, le-a auzit şi Vilnius, care se apropiase de noi după sesiunea de autografe. Părea că nu e de acord cu mine. (Mie mi-era egal dacă este sau nu, căci, deşi ţineam asta pentru mine, nu intenţionam să mai scriu vreo carte în viaţa mea, aşa că subiectul mă interesa într-un mod cât se poate de relativ.) Dar n-a spus nimic până n-am rămas singuri, stând la coadă pentru a ne îmbarca în avion. Nu că n-ar fi fost de acord cu cinstitele mele cuvinte, mi-a mărturisit, dar credea că orice efort este deja în zadar în timpul care fuge, nu se poate face nimic pentru lumea asta, totul se duce de râpă şi efortul de a scrie sau a face

un film inteligent când acest lucru nu mai interesează pe nimeni e o pierdere de timp. Ar fi preferat să se ducă pe o plajă pustie şi să asculte *Under the mango tree*. De aceea, era din ce în ce mai hotărât să lupte ca să nu devină încă o verigă în lanţul efortului şi al muncii, de care profitau doar mafioţii dintotdeauna.

„Vă aşteaptă conversaţii care se deschid către viitor” citisem în dimineaţa aceea în horoscopul meu. În aceste conversaţii, m-am gândit, nu m-aş mira dacă Vilnius n-ar avea o participare importantă. În avion ne-am despărţit, dar tot a avut timp să-mi spună că deja începuse să pună în mişcare toate rotiţele pentru a pleca cât mai repede la Hollywood. Se gândise că acolo, în mulţime, nu se va simţi atât de singur şi, în plus, îşi va putea continua cercetarea privind autorul frazei din *Trei camarazi*.

Apropo, ce mi-aţi spus ieri despre imboldul acelei fraze? a întrebat în momentul în care se îndrepta spre locul său din partea din spate a avionului. Că fraza asta îţi poate sluji drept imbold ca să cercetezi lumea, i-am răspuns.

Când am aterizat la Barcelona şi fiecare urma să se urce în câte un taxi, am fost foarte tentat să-i spun că mă mut într-un alt cartier şi urmează să locuiesc foarte aproape de hotelul lui, Littré, deci probabil că urmeazăsă ne vedem în scurt timp. Dar sunt întrucâtva superstiţios şi m-am gândit că, dacă îi spuneam, puteam sfârşi prin a nu ne mai întâlni. Aşa că am tăcut, căci preferam să mă reîntâlnesc cu el într-o zi. Am urcat în taxi şi nu mi-am luat rămas-bun. Vilnius a făcut la fel.

5

Trei săptămâni mai târziu, a sosit momentul atât de temut al mutării. Cum toată lumea ne prevenise că mutarea e o experienţă traumatizantă, îmi amintesc că aşteptam îngroziţi, soţia mea şi cu mine, să vină camionul

cel mare care urma să ne transporte lucrurile. Dar nu s-a întâmplat nimic special. Au venit patru muncitori care, în mare viteză, au început să împacheteze mobilele şi biblioteca. Câteva ore mai târziu, vechea mea masă de lucru, cea la care îmi scrisesem cele mai bune lucrări, era înconjurată de două sute douăzeci de cutii cu cărţi. Şi eu, ca un demn căpitan al vaporului meu personal, netulburat în aşteptarea momentului în care urma să mi se sugereze să sting calculatorul, stăteam în continuare acolo, scriind.

De ce în toiul mutării, înconjurat de două sute douăzeci de cutii de cărţi, scriam în continuare netulburat despre lumea amprentelor în istoria umanităţii? Ei bine, nu numai pentru că nu-mi venea în minte ceva mai bun şi mai plăcut de făcut în ziua aceea, ci şi pentru că uitasem că de ceva timp mi se ceruse să scriu acel prolog şi, cum voiam să îndeplinesc comenzile pe care le acceptasem înainte de a hotărî să mă retrag din lumea scrisului, nu găsisem altă soluţie mai bună decât să termin chiar atunci, având în vedere că depăşisem cu mult termenul convenit pentru predare.

Ştiam că în orice moment mi se va cere să sting calculatorul dacă nu voiam să ajung şi eu în fundul unei cutii cu cărţi. Până la acel moment însă, aşterneam în continuare pe hârtie povestea puţin cunoscută a lui Juan Vucetich, un modest poliţist argentinian din oraşul La Plata, care în 1891 pusese bazele primelor fişe de urme digitale din lume. După ce i-a verificat metoda pe şase sute de deţinuţi din închisoarea din La Plata, poliţia din Buenos Aires a adoptat în mod oficial sistemul lui Vucetich în 1984, iar restul poliţiilor din Occident l-au adoptat nu mult după aceea.

„Prin urmare, totul a început în La Plata, oraşul simplu şi provincial în care...” Mă aflam în mijlocul paragrafului când am fost constrâns cu amabilitate să închid calculatorul. N-

o să uit momentul în care vechea casă a ficţiunii (treizeci de ani petrecuţi acolo, aşezat mereu la acelaşi birou) şi-a început deplasarea către alt mediu. În mod iremediabil. Sfârşitul unei ere. Nu mai rămânea decât să sper că viaţa continuă dincolo de vechiul apartament de lângă parcul Güell.

6

La puţin timp după ce mă instalasem în casa de pe strada Casanova, într-o zi, pe la prânz, am ieşit să mă plimb prin cartier ca să pierd vremea (*fazer horas,* cum spun portughezii) până la ora două, când mă întâlneam cu nişte prieteni în cafeneaua Sándor din piaţa Francesc Macià. Nu mă plimbam de multă vreme când l-am văzut de departe pe tânărul Vilnius, care se oprise în faţa chioşcului de ziare aflat la intersecţia străzii Calvet cu bulevardul Diagonal. Până atunci nu-l văzusem prin cartier, ceea ce nu mă intrigase foarte tare, pentru că sunt oameni care trăiesc cincizeci de ani în acelaşi sat şi nu se văd niciodată. Şi, mai ales, pentru că mi-l imaginam la Hollywood şi credeam că, cel mai probabil, încă nu se întorsese de acolo. Într-adevăr, câteodată mă gândisem la el şi mă întrebasem cum îi merge în Los Angeles cu cercetările lui, cu fraza-imbold, probabil valabilă chiar şi pentru a ajunge la marele secret al lumii.

Se întorsese nu demult de la Los Angeles, mi-a spus oarecum sec. Trecuse numai prin întâmplări ciudate, dar la urma urmei mersese bine. Nu se mai simţea atât de singur ca la St. Gallen, dar nu putea să-mi dea alte explicaţii. Locuia în continuare la Littré, la doi paşi de locul în care ne aflam. Şi eu? Mă instalasem în noua mea casă? Îmi plăcea cartierul? Îmi părea rău că-mi părăsisem vechiul birou?

I-am povestit că, într-adevăr, mă mutasem deja şi că, în acelaşi timp, aproape în plină mutare, trebuise să fac o

călătorie în Brazilia, la São Paolo, pentru un congres pe tema situaţiei din presa culturală, un congres unde se vorbise despre orice, mai puţin despre tema propriu-zisă. Avusesem nişte zile cu adevărat foarte agitate în Brazilia, pe lângă instalarea într-un apartament nou, care e întotdeauna obositoare, i-am spus. Vilnius mi-a povestit că a doua zi i se aducea un omagiu tatălui său la librăria Bernat de pe strada Buenos Aires, chiar în faţa hotelului său. Era o întrunire a celor douăzeci şi doi de membri ai „Clubului de opozanţi Lancastre”. Cei care nu erau membri puteau să asiste, cu condiţia să accepte că n-au dreptul să ia cuvântul. După cum se vede, voiau să păstreze cumva aparenţa de club privat. Dacă voiam să vin la întrunire, lui i-ar fi făcut plăcere. Se viziona *Radio Babaouo*, scurtmetrajul lui, şi după aceea urma un colocviu cu membrii clubului. O invitaseră pe mama lui, dar, din fericire, aflând că urma să se vizioneze filmul fiului său, ea refuzase participarea. Sigur că nu s-ar fi dus nici dacă nu se viziona scurtmetrajul, mi-a spus Vilnius. Să crezi că-i pasă de opera soţului ei e ca şi cum ai spune că lui Bob Dylan i-a păsat vreodată cu adevărat de războiul din Vietnam.

Vă aştept? m-a întrebat Vilnius. N-o să le povesteşti acelaşi lucru ca în St. Gallen? am glumit eu. Nu, nici gând, în loc de *Teatrul realităţii* am în minte o *Cursă de şoareci.* O cursă de şoareci? Intenţia mea, a spus, nu e să vorbesc prea mult despre mine, ci, aşa cum ocazia o cere, să ţin o conferinţă despre Lancastre, idolul admiratorilor operei marelui Lancastre. Apropo, te mai deranjează tatăl tău? am îndrăznit să-l întreb. A dat din cap că da şi a surâs. Cred că vin la Bernat, i-am spus, chiar dacă s-ar putea să ajung ceva mai târziu. Mă bucur să ştiu că vă voi vedea mâine şi să ştiţi că nu vreau să vă transform în specialist în reprezentaţiile mele teatrale, a menţionat. Sunt

experienţe uşor de suportat pentru că, din fericire, faci teatru care nu e teatru, i-am răspuns. Ei bine, mâine chiar că voi face teatru, a spus pe un ton uşor enigmatic.

N-am înţeles la ce se referea, dar n-am vrut să-i cer lămuriri pentru că am văzut că se grăbea. A cumpărat o revistă de la chioşc şi a remarcat ora târzie ; astfel a împiedicat crearea cadrului necesar ca eu să pot aduce din nou, fără a fi nepoliticos, vorba de fantomă sau de acel „ceva” care îl urmărea. De asemenea, a rămas în aer răspunsul la întrebarea dacă la Hollywood îl găsise pe autorul frazei din *Trei camarazi*. Vilnius nu mi-a dat şansa de a purta o conversaţie liniştită, părea nervos, nestatornic.

Voi aştepta ziua de mâine ca să scap de îndoieli, m-am gândit, văzând că Vilnius îmi întindea deja mâna ca să-şi ia rămas-bun. M-am îndrăgostit, mi-a spus dintr-odată. Reacţia mea a întârziat într-atât încât, când mi-am revenit, Vilnius nu numai că nu-mi mai întindea mâna, ci se şi îndepărtase şi se îndrepta către Littré. Mai mult, s-a întors ca să-mi repete ceea ce îmi spusese. M-am îndrăgostit, a strigat.

— Şi-acum mai spune-mi o dată cum e cu dentistul, am auzit pe cineva spunându-mi la ureche.

A fost un moment pe care mi-l amintesc cu groază. Un prieten de-al unui vechi prieten de şcoală, un individ care întotdeauna avusese gura ca botul unui cangur, îmi cerea să-i repet o veche glumă.[6] De treizeci de ani nu-l mai văzusem. Am reacţionat urât, n-am ştiut să-mi stăpânesc surpriza neplăcută pe care mi-o provocase.

— Dar cum aşa? l-am întrebat. Oare n-ai îmbătrânit prea tare?

---

[6] Referinţă la povestirea *Something to Remember Me By*, de Saul Bellow, în care această replică este rostită de un personaj „cu gură de cangur”.

7

Câteva secunde mai târziu, văzându-l de departe pe Vilnius cum dispărea după colţ, pe strada Urgel, cu pas grăbit, mi-a revenit în minte un moment din recenta călătorie în Brazilia, când, umblând în mare grabă, împreună cu Emilio Fraia şi cu prietena lui prin Piaţa Centrală din São Paolo (eram grăbiţi pentru că ne aştepta un taxi afară), m-a sunat pe mobil Mario Gas, un prieten din tinereţe, directorul Teatrului Spaniol din Madrid, pe care în ultima vreme îl vedeam foarte rar. Se afla în Paris, mi-a spus, şi dintr-odată s-a gândit la mine, nu ştia foarte bine de ce, poate fiindcă în acel moment trecea pe Rue Jacob, stradă pe care o asocia cu mine. De-asta mă suna, desigur, pentru că se afla pe aceea stradă din Cartierul Latin, în apropierea casei în care locuisem eu altădată, în urmă cu mai bine de treizeci de ani. De-asta, dar poate şi pentru că nu apucam niciodată să ne vedem şi pentru că, dacă se gândea bine, voia să profite că vorbeşte cu mine, pentru că de ani de zile voia să-mi ceară să scriu o piesă de teatru. Nu-mi făcea o comandă pentru Teatrul Spaniol din Madrid, să fie clar, nu, nici măcar nu era o comandă pentru el, pentru când n-avea să mai fie director al Teatrului Spaniol. Era doar o idee care-i venise dintr-odată : că eu scrisesem mult, dar niciodată pentru a fi reprezentat pe scenă. Am vrut să-l întrerup şi să-i spun că sunt în Brazilia şi că mă bucur mult că a luat iniţiativa şi m-a sunat, dar el singur s-a oprit. O să închid acum, a spus, pentru că ştiu, mi-a spus cineva ieri că eşti în São Paulo.

8

În ziua care a urmat întâlnirii mele cu Vilnius pe stradă, m-am dus spre seară la librăria Bernat, pregătit, printre altele, să văd în ce consta *Cursa de şoareci.*

— Bine-ai venit la Bernat, unde cu toţii sperăm să te simţi ca acasă, am auzit-o pe Montse, librăreasa, spunându-i lui Vilnius, după proiecţia scurtmetrajului său, *Radio Babaouo*, care îi lăsase cu gura căscată pe toţi cei adunaţi acolo.

— Sunt la dispoziţia voastră. Plăcerea e de partea mea. Voi încerca să vă spun ceea ce nu ştiaţi despre adorabilul meu tată.

— În numele celor douăzeci şi doi de membri ai grupului de sabotori Lancastre, a continuat Montse, primeşte cele mai călduroase salutări.

M-am aşezat în ultimul rând. De fapt, m-am dus să stau jos într-o zonă separată de a membrilor clubului, care stăteau toţi în primul rând, că doar nu degeaba plăteau cotizaţia de membru. Dar mă simţeam foarte mulţumit că mă aflu acolo pentru că, la urma urmei, îmi spuneam, eu chiar fusesem invitat, adică mă invitase tocmai Vilnius.

— Cât de cordial e totul, a remarcat Vilnius cu toată bunătatea de care e în stare o fiinţă familiarizată cu răutatea şi care fuge de ea în căutarea amabilităţii desăvârşite.

— Am vrea să vorbim despre tine, precum şi despre opera şi viaţa tatălui tău, de la a cărui moarte se împlinesc astăzi patruzeci şi nouă de zile, o zi pe care clubul de lectură Lancastre doreşte să o comemoreze. Vreau să-ţi spun că, din poziţia în care mă aflu acum, puţin întoarsă către uşa din faţă, te-am văzut de atâtea ori în ultimele săptămâni ieşind din hotelul de vizavi, încât deja faci parte din imaginarul meu real format din persoane care au legătură cu librăria mea. Mi se pare nostim să te văd aici în seara asta, de partea cealaltă a străzii, de partea asta a

paradisului, împreună cu noi, opozanţii... Pentru început, Vilnius, aş vrea să ştiu din ce carte a lui Francis Scott Fitzgerald face parte fraza care deschide *Radio Babaouo* scurtmetrajul pe care tocmai l-am văzut.

— Fraza am găsit-o nu într-o carte, ci în filmul *Trei camarazi* al lui Frank Borzage. Scriitorul Francis Scott Fitzgerald figura acolo ca scenarist şi mi s-a părut că aceste cuvinte nu puteau fi decât ale lui.

— Şi sunt?

— Nu. Am făcut de curând nişte cercetări în Los Angeles şi nu sunt cuvintele lui Fitzgerald. Merită să ştiţi cum am aflat asta, dar aş vrea să vă rog ca, dacă pierd prea mult timp explicându-mi povestea, să consideraţi că ocup abuziv timpul pe care intenţionaţi să i-l dedicaţi în seara asta marelui Lancastre. De acord?

— Te vom întrerupe, nu-ţi fie teamă, aici tuturor ne place să-i „sabotăm” pe alţii, a spus Montse zâmbind.

Nu era prima oară când o vedeam pe Montse. Mai intrasem şi altă dată în librăria ei de cartier şi cumpărasem *Brooklyn,* romanul lui Colm Tóibín. Librăreasa era foarte atrăgătoare şi avea un zâmbet unic, foarte frumos. Nu părea contaminată de răutăţile care ne atacă neîncetat viaţa de zi cu zi. Urma să împlinească în curând cincizeci de ani şi rar se pomenea să fie în toane proaste. Din scaunul ei cu rotile, răspândise mereu o energie debordantă şi un elan molipsitor pe care oameni cu mai mult noroc în viaţă nu voiau sau nu puteau să le transmită : energia de a merge înainte şi un mod foarte înţelept de a te orienta în viaţă. Poate şi datorită acestor lucruri, Montse era sufletul cartierului, punctul central în care trebuia să ajungă tot ce se întâmpla în el. Admirabila ei permanentă bună dispoziţie o încuraja să organizeze în vasta ei librărie (recenta achiziţie a unui sex-shop vecin îi permisese să dubleze spaţiul localului) diverse evenimente

culturale, şi se bucura de câteva cluburi de lectură. Cel din ziua aceea, care purta numele tatălui lui Vilnius, era cel mai puternic şi mai numeros. Câţiva membri ai altor cluburi, care pândeau de câteva ore din zona animatului bar de la intrare, îl numeau, sarcastic, „Clubul Burt Lancaster”, poate din gelozie că Montse reuşise să-l aducă în acea după-amiază pe fiul autorului şi că acolo, la Bernat, în acea după-amiază nu părea să mai existe nimic în afara întâlnirii admiratorilor lui Lancastre.

— Te ascultăm, Vilnius, dar te vom întrerupe, fii sigur de asta, i-a repetat Montse văzând că el tăcea, ca şi cum nu era hotărât să înceapă.

— Multă vreme... a început atunci Vilnius şi s-a oprit scurt, ca şi cum n-ar fi ştiut cum să continue.

A băut puţină apă.

S-a uitat la membrii clubului. Râsete şi priviri în aşteptare.

Satisfacţie secretă din partea lui Vilnius. Exceptând toate deosebirile cu neputinţă de evitat, începutul sunase identic cu acel „Longtemps...” care deschide *La recherche...* a lui Marcel Proust. Vilnius crezuse dintotdeauna că, dacă cineva începe un discurs cu acest minunat *longtemps*, anunţă cu politeţe că povestea putea să se întindă. Şi, în acea după-amiază, după cum mi-a explicat în detaliu câteva zile după aceea, se gândise că acele cuvinte de început aveau să dureze ceva timp, timpul de care avea nevoie ca să povestească ce i se întâmplase în Los Angeles atunci când fraza-imbold „Când se lasă întunericul...” îi servise drept instrument perfect de cercetare.

Îl entuziasma povestea aceea fiindcă, pentru a doua oară în viaţa lui, fraza-imbold îl dusese departe, şi avea chef să povestească totul cu destule amănunte. În plus, i se dovedise în St. Gallen că, dacă vorbea fără a fi

întrerupt, căpăta încredere în sine. A mai băut puţină apă şi i s-a părut că se îneacă grav. Moarte prin înecare cu apă plată, s-a gândit cu un sentiment al fatalităţii. Până la urmă a început să vorbească, iar monologul despre zilele petrecute la Hollywood i-a ieşit cum nu se putea mai bine. Ca şi cum l-ar fi repetat de o mie de ori. Adevărul e că l-a teatralizat cu aceeaşi tehnică pe care deja-l văzusem afişând-o la St. Gallen, adică printr-un un mod de a povesti voit indolent. Ca şi cum ar fi vrut să imite legendara lipsă de expresivitate în interpretare a lui Bob Dylan.

Vilnius a afişat indiferenţă faţă de povestirea tuturor acelor lucruri, ceea ce, într-adevăr, se contrazicea oarecum cu satisfacţia cu care întârzia asupra anumitor detalii. Mai târziu, când am discutat ceva mai mult, am aflat chiar de la el că aerul leneş cu ecouri din Dylan nu era decât un şiretlic şi un gest făcut în spiritul convingerii sale că era mai bine să nu intervină, fiindcă nimeni nu poate să se simtă cu adevărat bine decât atunci când nu intervine în nimic, pentru că în felul ăsta nu eşuează. Însă convingerea sa nu l-a împiedicat nicio clipă să vorbească fără întrerupere în faţa unui serios „Club al sabotorilor”. Adevărul e că a fost interesant să văd cum transformă într-un monolog răspunsul la prima întrebare a lui Montse.

IV

———————————————

1

Multă vreme, prieteni sabotori, am fost convins că fraza „Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva” nu poate fi decât a lui Francis Scott Fitzgerald. Dar într-o zi, vorbind cu un expert în cinematografia hollywoodiană, care s-a dovedit a fi amantul mamei, am văzut că nu era tocmai clar că fraza aparţine cui crezusem eu dintotdeauna că aparţine. Şi, să spun drept, nu mă aşteptasem. De fapt nu mă aşteptam nici să existe acest amant, nici ca fraza să nu fie a lui Fitzgerald. Nici ca doliul după moartea tatei să mă afecteze atâta. Îl uram, n-o să neg, şi avusesem cu el o lungă şi gravă problemă, dar dintr-odată, printr-o misterioasă turnură a sufletului, începusem, timid, să-i duc dorul.

Dacă la toate astea adăugăm şi sentimentul de singurătate absolută căruia m-am abandonat, veţi înţelege de ce spun că am început să mă simt întrucâtva ca o ruină umană. Gândiţi-vă la imaginea unui biet orfan pierdut în materia cea mai întunecată a ţesutului stelar al universului şi nu veţi da greş.

Mă simţeam părăsit, complet orfan. Pentru că, deşi am o mamă, era ca şi cum n-aş fi avut. Pentru că trebuia să fac ceva ca să nu decad mai mult, am hotărât să plec câteva zile din Barcelona. Cum nu pot să-mi schimb mama, mi-am spus, îmi voi schimba măcar oraşul. Vedeţi, uneori umorul ajută, făcând tragedia mai suportabilă.

O întâlnire întâmplătoare cu criticul literar Gabriela Boco, bună prietenă de-a tatei, m-a convins până la urmă că trebuie să plec din Barcelona cât mai repede. Am întâlnit-o pe această femeie extraordinară ieşind de la cinematograf. M-a întrebat dacă am înţeles deja că faptul că l-am cunoscut pe tata a fost o experienţă de o valoare incalculabilă pentru viaţa mea. Părea că mă judecă pentru că niciodată nu mă înţelesesem bine cu Juan Lancastre şi

m-am apărat cum am putut, sau, mai bine zis, aducând în discuţie un adevăr bătător la ochi. Întotdeauna mi s-a părut suspectă prietenia ta cu domnul Lancastre, am observat. Ce vrei să spui? a întrebat. Nimic, i-am răspuns. Şi am lăsat-o aşa, ca pe jar. Boco, fiind oricum o femeie foarte înţepată, s-a simţit cu siguranţă jignită şi m-a privit de sus mai mult ca oricând, deşi până la urmă a ştiut să apeleze la umor, ceea ce uneori nu-i lipseşte. Ai faţă de crocodil, domnule Vilnius, fiu al domnului Lancastre, a spus. Cu faţa asta, am ştiut să-i răspund rapid, bănuiesc că n-ai fost prea bună prietenă cu el, dacă acum nu poţi să-l vezi decât ca pe un mit, nu ca pe tipul care obişnuia să bea bere cu tine. Poate că nu-l mitificam atunci când beam cu el, a spus. Atunci cu atât mai rău, i-am răspuns, pentru că era făcut din carne şi oase şi eu ştiu asta mai bine ca oricine. Era o plăcere să poţi fi cu el, a spus Boco. Mai degrabă o suferinţă dacă persoana care era cu el era fiul lui, i-am zis.

După acest schimb de replici şi având în vedere încurcătura în care intrasem, m-am îndepărtat cu hotărâre de femeia aceea îngrozitoare, dar şi de oraş. Două zile mai târziu, îmi făcusem rost deja de un bilet către Los Angeles. Incluzând călătoria în bugetul meu imaginar pentru *Arhiva Generală a Eşecului*, film pe care îl pregăteam, m-am dus să dau o raită pe la Hollywood, cu ideea de a cerceta cine a fost persoana care în 1938 a scris în scenariul filmului *Trei camarazi* fraza-imbold : „Când se lasă întunericul întotdeauna avem nevoie de cineva.”

Era oare, aşa cum îmi şoptise raţiunea, o misiune imposibilă să aflu numele autorului acelor cuvinte? Părea a fi de departe o misiune de neîndeplinit, dar trebuia să încerc. Trebuia să am o experienţă de eşec absolut înainte să filmez pe tema eşecului. Cu toate acestea, în plus, trebuie să vă mărturisesc că descoperisem că acea frază

putea să-mi slujească drept un extraordinar imbold pentru a descoperi locuri noi şi nebănuite din mintea mea. Adică ceea ce mi se întâmpla cu fraza era acelaşi lucru care mi se întâmplase cu eşecurile, care nu sunt doar eşecuri, pentru că lumea spre care se deschideau aceste înfrângeri era o lume plină de locuri nebănuite.

Deci m-am dus la Los Angeles ca să eşuez şi să văd locuri noi, să cunosc pe pielea mea sentimentul de a fi învins, înfrângerea. Şi m-am mai dus pentru că într-un birou de la Hollywood, în anii '30 ai secolului trecut, aveam impresia că cineva inventase fraza asta anume pentru mine, cu toate că se putea spune asta şi altfel : fără mine, care am salvat-o de la uitare, fraza n-ar fi fost niciodată nimic.

M-am gândit că dacă, în ciuda dorinţei mele de a eşua, aflam cine crease fraza aceea pe care o simţeam atât de tare a mea, poate că aş fi ajuns să aflu mai multe despre mine însumi, pentru că, fără îndoială, deşi la prima vedere nu părea, trebuia să existe vreo legătură care să ne unească, pe scenarist şi pe mine. Dar nu-mi puneam multe speranţe în a găsi această legătură. În orice caz, putea fi minunat să îl găsesc, pentru că încă dinainte de a face cercetări pe acest subiect hotărâsem că fraza în cauză urmează să-mi fie epitaf, să mi se scrie pe mormânt şi, prin urmare, avea să fie legată de destinul meu cel din urmă.

Toate acestea nu însemnau că nu m-aş fi gândit că mă îndreptam direct spre eşec, că era imposibil să-l găsesc pe acel scenarist. Dar, bine, înainte trebuia să încerc. În acea frază aveam o enigmă de lămurit, una dintre acele enigme care, uneori, în funcţie de cum merg lucrurile, oricât de prost ţi s-ar părea că vor merge, pot să te aducă dintr-odată pe neaşteptate la doi sau la trei sau chiar la un pas de a rezolva, de pildă, marele mister al identităţii propriei

persoane, adică pot să te lase chiar la poarta şansei de a avea acces la ceea ce ştiinţa numeşte realitatea ultimă.

Şi, în plus, nu-i încredinţasem eu oare scrierea epitafului meu acelei persoane care se întâmplase să scrie acea frază despre înserare şi singurătate şi, prin urmare, nu trebuia oare să încep să cred că, într-un fel sau altul, era o persoană care rămăsese legată de realitatea mea ultimă?

Eu credeam şi încă mai cred, doamnelor şi domnilor, că toate lucrurile sunt legate între ele, dar că e normal să nu ştim să le vedem. Totuşi, m-am dus la Los Angeles cu speranţa că normalitatea nu se va impune de această dată şi că voi şti să găsesc conexiuni care să-mi permită să mă plasez cât mai aproape de adevărata mea identitate.

M-am dus la Hollywood şi pentru că era mai bine să mă duc acolo şi să mă adâncesc în această cercetare nesigură decât să rămân în Barcelona şi să risc să mă întâlnesc iar cu cicălitoarea Boco, pe care de câte ori o vedeam mă miram că nu-i mai crescuse mustaţa. De asemenea, pentru că, din motive care acum nu contează, aveam mare încredere în rezultatele pe care puteam să le obţin căutându-l pe necunoscutul autor al frazei din *Trei camarazi*.

Mai bine realitatea ultimă, m-am gândit, decât realitatea din Barcelona, şi mai bine să plec decât să rămân şi să cad din nou pradă posibilităţii de a mă reîntâlni cu Boco, o doamnă pe care tata o admira în mod nejustificat, poate chiar cu falsitate, pentru că, având în vedere că începuse să publice în anii în care critica literară putea decide destinul unei cărţi, se obişnuise să se înţeleagă bine cu recenzenţii care dădeau dovadă de un periculos instinct de prădător. N-ar fi fost recomandabil să stea cu mâinile în sân în faţa lor, să rămână complet la cheremul dorinţei lor de a face rău sau tendinţei lor de a-l invoca mereu pe acel scriitor-fantomă care pentru ei ar fi fost scriitorul perfect :

un povestitor pe care păreau să-l cunoască foarte bine pentru că erau ei înşişi, dar pe care nu erau capabili să-l întrupeze, nici măcar dacă încercau să scrie aşa cum ar fi făcut-o acel autor absent mitificat.

Am călătorit până la Hollywood fără să-mi pot scoate din minte impresia că cea mai mare cucerire a fizicii din ultima vreme nu a fost teoria relativităţii, nici teoria cuantică, nici diviziunea atomului şi, prin urmare, descoperirea că lucrurile nu sunt ceea ce par. Nu, cea mai mare cucerire a fost recunoaşterea universală a faptului că încă nu am intrat în contact cu realitatea ultimă.

2

M-am dus la Hollywood şi m-am cazat pe Sunset Boulevard, la ciudatul hotel Earle, la două sute de metri de locul în care fusese Garden of Allah, unde locuiseră în bungalow-uri atâţia scenarişti din anii ’30, acum transformată într-o dezolantă parcare. Se zice că locul se asemăna mult cu un sat din Maroc, sau cu ceea ce lumea de la Hollywood îşi imagina că ar fi un sat idilic din nordul Africii, şi că de aceea au numit-o în acest fel exotic. Pe Sunset Boulevard locuiesc în continuare mulţi scenarişti, deşi cei din ziua de astăzi nu sunt atât de rebeli şi de delicaţi precum Faulkner, Fitzgerald şi alţii care trăiau aici altădată.

Ca să spun drept, decoraţiunile interioare ale hotelului Earle sunt foarte ciudate. Le copiază pe cele ale inospitalierului hotel care apare în filmul *Barton Fink*, al fraţilor Coen. Desigur, le copiază cu un fel de *glamour* de patru stele, iar personalul hotelului nu se aseamănă nici pe departe cu cel din locul torid şi straniu unde s-a cazat bietul Barton Fink, scenaristul interpretat de John Turturro, tânăr dramaturg abia venit de pe Broadway, unde triumfase fără a şti că succesul care l-a condus la

Hollywood o sa-i aducă pieirea. Deşi pieirea propriu-zisă, adevărata distrugere pentru Barton Fink, urma să-i vină chiar din interiorul hotelului, un loc infernal precum măruntaiele teribilului Hollywood.

Povestea pe care o spune *Barton Fink* este cea mai serioasă care se poate spune dacă te mişti în cercurile cinematografiei şi vrei să te specializezi pe subiectul eşecului. Este povestea felului în care arta literară a unui tânăr scenarist este distrusă de industrie. Hollywoodul pare să fi avut dintotdeauna nişte directori de tip kafkian specializaţi în eşecul fiecărui artist care ajunge pe Sunset Boulevard. Poate de aceea, de când am ajuns la hotelul Earle, în caz că asta urma să mi se întâmple şi mie şi cineva ar fi vrut să-mi facă rău ca bietului Barton Fink, am încercat să mă port ca un detectiv particular, nu ca un artist. Mai mult, am încercat să nu pierd niciodată din vedere faptul că pe aceeaşi stradă, prin aceleaşi locuri cu palmieri şi stuc trecuse şi William Faulkner, care a fost necruţător cu această lume : „Acolo se fac în continuare filme excelente şi originale. Dar principalul meu sentiment cu privire la Hollywood e suicidul."

Cred că, într-un fel sau altul, n-a fost niciun moment în şederea mea la Hollywood în care să nu ţin deoparte cu hotărâre orice idee de moarte prin propria-mi mână. La atenţia specială cu care vegheam să nu cad în nicio depresie (sau cel puţin să nu cad în niciuna mult prea curând) s-a adăugat lenta, dar ascendenta euforie pe care am simţit-o în orele petrecute în barul hotelului Earle, unde am învăţat să „mă cresc" aşa cum doar cei timizi ştiu s-o facă pe scenă. Am vorbit cu multă lume. Am adoptat figura detectivului. Puneam întrebări indiscrete prefăcându-mă că-l caut pe un anume Skelton. Am ajuns să-i strecor barmanului, peste bar, câteva bancnote ca să-mi dea informaţii despre Skelton, agent imobiliar ; „poate

tatăl lui Daisy Skelton”, adăugam uneori, conştient că nimeni de-acolo nu ştie cine e Daisy Skelton. Desigur, nu-l văzuseră niciodată pe la hotel şi, desigur, nici barmanul n-a vrut să-mi accepte banii. Câţiva scenarişti mă priveau chiar cu admiraţie, pentru că eu eram, de fapt, ceea ce ei ar fi vrut să fie în viaţă : detectivi particulari.

Am băut mult atunci, mai mult ca niciodată. Şi am învăţat să mă vindec de mahmureală jucând ping-pong pe terasa hotelului, locul perfect pentru interacţiunea cu alţii, acea activitate la care eu nu sunt tocmai un geniu. Am descoperit că acest sport (tenisul de masă) era cel mai la modă acolo. Îl practicasem mult în adolescenţă, ceea ce a înlesnit lucrurile. Am început să fiu cunoscut în întregul Earle ca un neînfrânt campion. Îmi ziceau Micul Dylan. Mai mult, eu îi încurajam să facă asta. Ziceţi-mi Micul Dylan, le spuneam. Şi aproape toată lumea îmi zicea aşa. Cred că n-am fost niciodată atât de popular. Am descoperit că cei care susţin că în America e foarte uşor să ai succes nu se înşală. Printre pahare golite şi meciuri animate pe terasă, datorită unor scurte perioade în care, ajutat de alcool, îmi pierdeam timiditatea, mi-am făcut prieteni. Micul Dylan în sus, Micul Dylan în jos.

Vorbind aproape cu toată lumea, în doar două zile şi jumătate am obţinut informaţii detaliate despre modul de viaţă pe care scenariştii din generaţia mea îl aveau la Hollywood (oraş care, după spusele lor, este mai degrabă o stare de spirit decât un loc pe hartă) şi am observat, între altele, că nimeni nu cunoştea filmul *Trei camarazi.* Mai mult, niciunul dintre ei nu ţinea deloc seama de trecut, de istoria cinematografiei, ba chiar îi întorseseră spatele. Şi de îndată, la fel ca bietului Barton Fink, hotelul a început să mi se pară ciudat şi infernal ; ciudat pentru că pereţii camerei mele păreau că vorbesc, la fel ca în film, spunându-mi că niciodată nu voi ajunge departe cu

cercetările ; infernal pentru că întregul hotel parcă voia să mă prindă într-o cursă şi să mă transforme în tânărul scenarist care nu eram şi să mă lase acolo, paralizat pentru totdeauna.

În cea de-a treia zi, printr-un concurs de împrejurări, pe când urcam pe terasă cu o paletă roşie de ping-pong, paleta mea favorită, m-am întâlnit în lift tocmai cu Louis H. Derek, producător cu vechime în branşă. Mi-am dat seama de îndată că acela era trenul pe care nu puteam nicicum să-l pierd. Din fericire, am înţeles imediat că, în loc să mă prezint ca detectiv, mi-ar fi prins bine să adopt rolul unui ziarist din Barcelona, prieten cu scenariştii care se întâlneau pe terasă. Şi tot din fericire am înţeles că ar fi fost mai bine să trec direct la subiect, fără ocolişuri, pentru că n-aveam timp de pierdut. Liftul nu lăsa nicio clipă de răgaz, urca dintr-o suflare până la ultimul etaj. Iar în afara liftului nu mai aveam nicio şansă.

Astfel grăbit din cauza timpul pe care-l aveam la dispoziţie, m-am mişcat repede şi am reuşit să-l plasez pe domnul Derek, din doar trei întrebări, chiar în centrul neliniştii şi căutărilor mele. Omul a înţeles din prima ce voiam să ştiu după cele trei întrebări sau cele trei etape diferite ale atacului meu, şi mi-a spulberat îndoieile cu o uimitoare uşurinţă. N-am crezut niciodată că va fi atât de uşor să obţin o astfel de informaţie. După ce s-a făcut că se gândeşte profund căutând ceea ce voiam să ştiu, a sfârşit prin a-mi spune că cineva încă mai este în viaţă.

Înţelesesem oare bine? Nu-mi venea să cred. Încă neîncrezător, l-am întrebat dacă poate să-mi confirme. Mi-a surâs. În Culver City, dacă nu se înşela, la şaizeci de kilometri de locul în care ne aflam, John Pechmann, unul dintre cei opt scenarişti ai filmului *Trei camarazi*, mai era încă în viaţă. Avea peste nouăzeci de ani ; „moşneagul arţăgos”, după cum i se spunea, era încă în formă : bun

grădinar, bun interlocutor şi, mai mult, dacă informaţiile primite erau adevărate, un pensionar foarte activ. În ultimii ani se ocupase cu studiul şi practica hipnozei.

Culver City era un orăşel care avea legătură cu primele studiouri ale celor de la Metro Goldwyn Mayer. Bătrânul Pechmann locuia lângă Muzeul Tehnologiei din Jurasic, într-o căsoaie. Se pare că de treizeci de ani Pechmann nu mai băuse deloc alcool şi se umanizase, ajungând să se comporte ca o persoană foarte la locul său. Însă, după cum observa chiar Pechmann, faptul că abandonase mirajul licorilor şi voise să se înscrie în rasa umană îl făcuse să descopere că de fapt rasa umană nu există. Cu alte cuvinte, nu întâlnise mulţi *oameni* în Los Angeles.

Într-un fel, situaţia lui Pechmann în încercarea lui de a se umaniza după o etapă de alcoolizare şi abandon, mi-a amintit-o pe aceea a tatălui meu. După cum probabil ştiţi cu toţii, după ce a suferit câteva accidente zdravene şi s-a lăsat de băutură, tata şi-a pus şi el multe speranţe în coborârea în lumea reală, dar a povestit de multe ori că a fost foarte dezamăgit să descopere că, spre deosebire de ceea ce îşi imaginase, lumea abstinenţilor era mai rea decât cea a alcoolicilor, fiind nemilos de inumană. Până la urmă i s-a părut că nu meritase efortul de a încerca să comunice cu lumea celor înţelepţi şi liniştiţi, pentru că ea nu exista. Această convingere l-a determinat să se întoarcă (cel puţin în ultimele trei luni, din câte ştiu) în lumea alcoolului, hotărâre la care a contribuit şi jenanta stare de instabilitate în care au intrat relaţiile lui sentimentale.

3

În ziua următoare m-am dus la Culver City. Pe-atunci oraşul mi se părea îndepărtat, deşi astăzi mi-l amintesc apropiat, încântător, plin de copaci frumoşi şi de plăcute

amintiri cinematografice. Aveam numărul de telefon şi adresa lui Pechmann ; obţinusem tot, reuşisem să fac până şi ca bătrânul scenarist să fie de acord să mă vadă. Louis H. Derek, crucial în aceste demersuri, a fost gata să mă însoţească, dar în ultima clipă şi-a amintit că trebuia neapărat să meargă la o nuntă în Malibu şi până la urmă m-am dus singur. Pe durata călătoriei, m-am hotărât să mă prezint bătrânului ca ceea ce eram – un tânăr cineast – şi nu ca un ziarist sau detectiv particular. Aveam impresia că în astfel de cazuri cel mai bine e să fiu simplu, să nu complic lucrurile, să nu mă prefac, să nu-mi inventez personalităţi duble, *să fiu eu însumi mai mult ca niciodată.*

Mă avantaja să mă prezint ca un tânăr coleg, ca un cineast în căutarea unei informaţii pentru un film pe care îl pregăteam. Nici vorbă să-i spun, de pildă, că în acest lungmetraj doream să filmez marele spectacol mondial al eşecului, văzut ca o brutală şi gigantică extensie a realităţii provinciale care nu se schimbase mai deloc în ţara mea de pe vremea lui Don Quijote. Nici vorbă să-i spun astfel de lucruri care păreau atât de bombastice şi care în America sunau a limbaj terorist. Chiar dacă intenţionam să-l întreb dacă-l cunoaşte pe autorul frazei „Când se lasă întunericul...”, nici prin gând nu-mi trecea să-i dau de înţeles, de exemplu, că îl caut ca să aflu cine, cu mult timp înainte ca eu să mă nasc, a rostit nişte cuvinte al căror ultim, de fapt unic destinatar pe pământ aveam să fiu eu. Cu atât mai puţin aveam de gând să-i dezvălui speranţa că odată găsit autorul frazei aş avea un fir hotărâtor de urmat pentru a mă apropia de adevărata mea identitate şi de ceea ce puteam numi realitatea mea ultimă, a mea şi a lumii în general. Sau să-i spun că aveam impresia că tatăl meu decedat nu părăsise încă această planetă pe care o numim Pământ şi că uneori îmi intra în minte periodic şi încerca să-mi transmită, fără succes, o

parte din memoria şi din experienţa sa. Fără succes, pentru că mă împotriveam cum puteam acestui gen de atacuri nedorite care nu făceau altceva decât să complice totul şi, în plus, păreau a veni din răzbunare pură, ca şi cum el ar fi vrut să-mi zică : vezi, voiai să fii *autentic* pentru ca astfel să te deosebeşti de mine, voiai să scapi de umbra mea, dar nici măcar acum, fără viaţă cum sunt, n-o să-ţi permit să ai un stil unic, propriu sau să te bucuri de mândria prostească de a te simţi autentic ; atât ar mai lipsi!

Nu, nici vorbă de aşa ceva. Ar fi fost o greşeală imensă, colosală să-i mărturisesc ceva din toate astea lui John Pechmann. Americanii sunt oameni foarte simpli, cred în morţi care încă mai sunt foarte vii după moarte, dar nu în morţi care se mişcă în felul în care îmi imaginam că o face tata prin lumea de dincolo. Căci stafia inconfundabil europeană pe care o simţeam foindu-se câteodată prin camera de la Earle era un spirit care n-avea chef de ceartă pe nicio temă, voia doar să mă ajute. Poate tocmai pentru că umbla prin apropiere şi pentru că, văzându-mă atât de pierdut în univers, nu se putea hotărî să se ducă odată pe lumea cealaltă, până la urmă s-a întâmplat că în cea de-a doua noapte petrecută la hotel am visat ceva ce numai el putea să viseze. Doar el, nu eu, chiar dacă, spre uimirea mea, am visat eu. Normal că o întâmplare atât de neobişnuită m-a îngrijorat, asta în ciuda faptului că nu era prima oară când trebuia să fac faţă unor viziuni care, fără îndoială, făceau parte din lumea personală a altora. În câteva rânduri, după ce luasem pastile de melatonină în călătorii transatlantice, ajunsesem să visez poveşti (proiectate cu perfecţiune şi mister de un creator necunoscut) şi intram în lumea unor oameni pe care nu-i cunoşteam şi pe care, prin faptul că-i visasem, îi privasem

de posibilitatea de a avea ei înşişi acele vise care le aparţineau.

În cea de-a doua noapte petrecută la Earle, l-am văzut în vis pe un prieten de-al tatei, pe care nu l-am cunoscut niciodată în persoană, dar de care întotdeauna am auzit vorbindu-se în familie. Mergea mecanic pe o străduţă dintr-un oraş vechi, poate un oraş european. În schimb, n-aveam nicio îndoială că ploaia era mexicană. O simţisem cu ani în urmă în Ciudad de México şi îmi atrăsese atenţia pentru că, printr-un ciudat efect vizual, părea poluată. Aproape că părea o ploaie de la Cernobîl. Prietenul tatălui meu a intrat într-o sală de clasă şi a început să scrie pe o tablă de un verde extraordinar de intens nişte semne pe care eu nu le mai văzusem niciodată Tabla s-a transformat într-o poartă încadrată de o boltă în stil arab, de un verde şi mai intens, pe care el scria cu mişcări rare poezia unei algebre necunoscute : formule şi mesaje misterioase ca nişte semne cabalistice, evreieşti, deşi poate că semănau cu cele musulmane doar – musulmane din China –, sau doar cu cele italieneşti, de pe vremea lui Petrarca. Scria poezia unei algebre ciudate, fără patrie, care trimitea direct la centrul misterelor lumii.

Nu spun că aş fi întru totul sigur, dar se poate ca acest vis să fi fost influenţat de faptul că, înainte să adorm, începusem să recitesc *Foamea*, romanul lui Knut Hamsun. Îmi place mult pentru că vorbeşte despre un tânăr rătăcit şi despre evoluţia minţii sale. De fapt, este romanul care mi-a insuflat ideea de a ţine un *Registru al Inconştientului,* care astăzi este un dosar în calculatorul meu, unde notez cercetările pe care le întreprind asupra căilor neaşteptate ale gândirii mele. Îmi amintesc că pe Hamsun îl interesau schimbările secrete care se produc neştiute în colţuri îndepărtate ale minţii, acele rătăciri fără ţintă din care pornesc gândul şi simţirea, călătorii încă neumblate care

se fac cu mintea şi cu inima, ciudate activităţi ale nervilor, şoapte ale sângelui, rugi ale oaselor, toată viaţa interioară a inconştientului. Cred că nu mi-a rămas nimic atât de viu în minte ca aceste cuvinte ale lui Hamsun, atunci când le-am citit.

În fine, n-aveam de gând să-i spun lui John Pechmann nimic din toate astea, pentru că nu voiam să-l sperii. Am ajuns la el acasă, în Culver City, chiar la prânz, adică la ora stabilită. Casa lui, întocmai cum o descrisese Derek, avea o splendidă grădină în stil oriental, deşi vila era în stilul franţuzesc : trei etaje, încununate cu o mansardă elegantă. Înscrisă pe bolta porţii de la intrarea principală se putea citi următoarea frază solemnă şi ciudată : „Când cineva încearcă să-i înţeleagă pe ceilalţi, înainte de toate trebuie să-şi dezvolte propria personalitate."

N-am înţeles bine ce voia să spună, dar mi-am notat-o în minte pentru ca mai târziu s-o trec pe curat într-un dosar foarte special al arhivei mele despre eşec. M-am întrebat dacă tocmai hipnotismul consolidase, în ultimii ani, „personalitatea" gazdei. Ce ştiam eu despre tehnicile de sugestionare şi de adormire? Dacă Pechmann îmi deschidea subiectul, aş fi fost pierdut. Căutasem dinainte pe Wikipedia toate informaţiile pe care le puteam găsi despre Pechmann şi aflasem că făcea parte dintr-o familie înstărită din Decatur, Illinois, că învăţase la Harvard şi că, după mulţi ani ca scenarist la Hollywood, când se pensionase sau ieşise din graţiile producătorilor, începuse să studieze istoria circului – nu a circului roman, ci a spectacolului artistic, de obicei ambulant, care poate include acrobaţi, clovni, magicieni, dresori de animale şi alţi artişti.

Apropo, citind această descriere mi-am amintit că, în copilărie, tata, iubitul vostru Juan Lancastre, i-a spus tatălui său că vrea să fie director de circ, deşi de fapt,

după cum a lămurit chiar el mulţi ani mai târziu, ceea ce voia era să conducă ceva, orice, căci nu voia ca tatăl lui să-l conducă mereu.

Continuând cu Wikipedia şi cu Pechmann : el luase lecţii, fără prea mult succes, ca să devină magician şi, până la urmă, graţie unui profesor pakistanez care l-a instruit cu conştiinciozitate, a căpătat oarece talente de hipnotizator, care l-au făcut să scrie o carte celebră despre această ştiinţă şi i-au oferit, de asemenea, o a doua faimă, poate mai importantă decât cea pe care, la vremea sa, a ajuns s-o obţină ca scenarist de mâna a doua la Hollywood.

Pechmann însuşi mi-a deschis uşa. Se afla aproape de intrare, mi-a spus simplu, ca şi cum s-ar fi scuzat. Un majordom se găsea la zece metri şi părea nemulţumit că nu putuse deschide el. Pechmann mi-a zâmbit larg. Avea trăsăturile unui om foarte bătrân, aşa cum mă aşteptasem, dar şi o figură tipică de nebun, lucru la care, sincer, mă aşteptasem mai puţin. M-a invitat în sufrageria principală a casei, dar s-a plictisit imediat să stea acolo şi m-a dus într-un birou alăturat, o cameră oarecum ciudată, pentru că era, sau cel puţin aşa mi s-a părut, birou şi în acelaşi timp cabinet medical, sală de operaţii, cameră de zi, ceasornicărie, tripou de pocher şi depozit de arme de foc şi unelte de pescuit. Înscrise pe o grindă din tavan se puteau citi următoarele cuvinte : „Nimănui nu-i place să plece din Elsinor[7] când afară vântul bate cu atâta putere.”[8]

Pechmann m-a văzut privind cu groază strania încăpere şi oprindu-mă pentru a citi ce stătea scris pe grindă. A hotărât să ieşim şi de acolo şi m-a dus prin grădină până la

---

[7] Locul de desfăşurare al acţiunii din *Hamlet*.

[8] Replică din *El incierto señor Don Hamlet*, piesă de teatru a scriitorului galician Álvaro Cunqueiro.

o frumoasă seră de fier forjat verde. M-a invitat să mă aşez pe ceea ce mi-a spus că e un scaun pentru oaspeţi.

— Dar, până la urmă, de unde vine atâta fericire? a întrebat pe neaşteptate.

Nu ştiam ce să-i răspund, nici la ce fericire se referea, dacă o fi fost a lui sau a lumii întregi, sau a mea, atât de improbabilă. M-a întrebat ce mai face Louis H. Derek şi i-am răspuns, ca şi cum l-aş fi ştiut de-o viaţă, că-i merge foarte bine, că e foarte fericit. A vrut atunci să ştie de ce e Derek atât de fericit şi am văzut că intrasem într-o încurcătură. E foarte mulţumit de toate, i-am spus, pentru că a descoperit că, în ciuda a ceea ce credea el, familia lui îl iubeşte mult.

Pechmann a râs, ca şi cum nebunul aş fi fost eu. Şi apoi a vrut să afle lucruri despre mine. Sunt Vilnius Lancastre, i-am răspus, m-am născut în Barcelona, un oraş de pe malul Mării Mediterane, cunoscut pentru Jocurile Olimpice desfăşurate acolo. Am locuit dintotdeauna fie în acest oraş, fie în Madrid. Am lucrat în publicitate, având un mare succes, dar acum mă ocup doar de cinematografie, sunt regizor şi pregătesc un film foarte, foarte lung, pentru care mi-ar prinde bine să ştiu ceva despre scenariul filmului *Trei camarazi*, al lui Borzage, la care aţi participat, deşi nu ştiu dacă vă mai amintiţi.

Mă numesc John Pechmann, mi-a răspuns foarte serios şi parodiindu-mă, am peste nouăzeci de ani şi am fost conceput în hotelul Rebret din Decatur, Illinois. M-am născut în Spitalul Prezbiterian din acel oraş şi am crescut în Brooklyn, New York. Am jucat baseball în Central Park şi mi-am cunoscut secretara, care mi-a devenit mai târziu prima soţie, la unul dintre acele baluri nesfârşite care se ţineau înainte la Waldorf. Am stat patru ani cu Ruth. La sfârşitul căsniciei noastre, ea m-a însoţit la Hollywood atunci când mi s-a cerut să lucrez la afurisitul de scenariu

al filmului menţionat de tine. Cum să nu-mi amintesc de *Trei camarazi*, dacă prima mea nevastă m-a părăsit pe când lucram la el?

Ce întâmplare, credeţi-mă că îmi pare rău, femeile sunt ca *ayahuasca*[9], am observat. Nici eu nu ştiam ce înseamnă cuvintele mele, dar nu ştiam ce să-i spun şi nici dacă n-ar fi fost mai bine să tac. Nu-ţi face probleme, toate astea au trecut, m-a informat. În cazul ăsta nu-mi fac probleme, am spus. Apoi, după ce-am aşteptat în zadar să mă întrebe ce e *ayahuasca,* am trecut direct la subiectul care mă adusese până acolo. Are o memorie atât de bună, mi-am zis, încât e în stare să-şi amintească informaţia pe care o caut. Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva, am spus. El a repetat fraza de două ori. O dată şi încă o dată, foarte rar. Ultimul pas al raţiunii constă în a recunoaşte că există o infinitate de lucruri care o depăşesc, a remarcat apoi. Nu vă înţeleg, am spus, sau poate că vorbiţi aşa pentru că vă depăşeşte ceva în momentele acestea. Fraza asta, a răspuns. Nu înţeleg, am insistat. Fraza e ceea ce mă depăşeşte, m-a lămurit. Şi ce e cu ea, am întrebat, deşi nu ştiam dacă vorbeşte despre fraza mea sau despre a lui. Nimic, a spus, doar că o uitasem şi acum mi-o amintesc. Şi a rostit-o rar, cu voce tare : Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva.

Părea foarte emoţionat şi a fost un moment care mi s-a părut etern. L-am întrebat de ce îl emoţionase fraza. A negat că fraza l-ar fi emoţionat şi mi s-a părut că atmosfera devine încet-încet claustrofobă. Preţ de câteva momente, am simţit că, regăsind el fraza, eu rămăsesem în mod tragic fără ea. Dar nu voiam să mă abat de la cercetarea mea, de la căutarea realităţii ultime.

---

[9] Băutură halucinogenă preparată din liana cu acelaşi nume, plantă cu efecte narcotice, originară din Ecuador şi Peru.

L-am întrebat dacă din întâmplare îşi aminteşte cine era autorul acelor cuvinte despre întuneric şi singurătate. Ieri la cină am mâncat şuncă rece, salată şi cartofi, dar când am gustat salata, a trebuit s-o scuip, a spus. Nu înţelesese întrebarea. Asta am dedus eu, dar n-am avut timp să confirm acest lucru pentru că mi-am dat seama alarmat că senzaţia de claustrofobie creştea şi că privirea lui era ciudat de fixă, ca şi cum ar fi vrut să mă hipnotizeze. În ce încurcătură m-am vârât, m-am gândit. Toate mişcările mele din momentele care au urmat au avut ca scop să-l împiedic pe nebunul acela să mă lase acolo ţeapăn, adormit. Îmi ajungea tata, care încerca din când în când să-mi injecteze memoria lui. În mod curios, tata (vă amintesc sau vă informez pe toţi, dragi membri ai clubului, că, de când a murit, mă însoţeşte într-un mod cu totul special) avusese grijă şi evitase să se apropie de mine în această vizită acasă la Pechmann. De parcă mirosise vreun pericol.

Voia să mă hipnotizeze şi m-am împotrivit doar pentru scurt timp. Când m-am trezit, trecuse o oră, aşa mi-a spus el. Întrucâtva neliniştit, am verificat pe ceasul meu : fix o oră. El stătea acolo în continuare, privindu-mă, dar fără forţa cu care o făcuse cu o oră în urmă, acum mă observa mai degrabă cu tandreţe, ca şi cum n-ar fi vrut să mă îngrijoreze sau să mă sperie. Trebuie să-ţi mărturisesc, mi-a spus, că e de admirat că modul tău de a povesti lucrurile nu se bazează pe emoţie. Nu înţeleg, i-am răspus. Cred că mă poţi înţelege cât se poate de bine, a remarcat el, căci ceea ce spun despre modul în care vorbeşti atunci când eşti hipnotizat se poate spune şi despre proză, în comparaţie cu poezia : proza n-are nevoie de emoţie, şi asta va fi întotdeauna în favoarea ei, în favoarea prozei. Vă înţeleg din ce în ce mai puţin, i-am explicat. Proză şi

poezie, despre ce vorbiţi? Şi, apropo, de ce m-aţi hipnotizat? Cine vă credeţi? Sau nu m-aţi hipnotizat?

La ultima întrebare mi-am simţit glasul gâtuit îngrozitor şi cu siguranţă i-am părut complet ridicol. Dar nu mi-am pierdut cumpătul şi mi-am păstrat figura indignată. Eram chiar foarte indignat, nu mă prefăceam. Eram cât se poate de supărat din cauza celor întâmplate. Dar în acelaşi timp eram conştient că nu mai puteam îndrepta lucrurile, adică nu mai puteam face mare lucru ca să reduc efectele înşirării de prostii pe care sigur i le mărturisisem.

Îţi spun că nu eşti poet, că vorbeşti în proză, m-a lămurit. A fost un moment dificil, căci mi s-a părut că înţeleg că, de fapt, îmi spunea că eu nu sunt poet pentru că-i vorbisem fără a arăta emoţie, îi vorbisem în proză atunci când eram hipnotizat. N-aveam de gând să-i cânt în strună la aşa ceva.

Culmea, a început şi o furtună. Cerul s-a întunecat. Când se lasă întunericul, m-am gândit, întotdeauna avem nevoie de cineva. A început să plouă torenţial. Pechmann s-a scuzat. Mi-a spus că poate să pară extraordinar de nepoliticos că mă hipnotizase şi că îşi cere scuze, dar că e bine să ştiu că el are obiceiul să se poarte întotdeauna astfel, toată lumea ştia asta şi credea că fusesem anunţat. Apoi a întrebat dacă vreau să ştiu despre ce-i vorbisem cât timp fusesem sub puterea lui. De curiozitate nu duc lipsă, am răspuns. Despre realitatea ultimă, a anunţat. Am rămas oarecum surprins şi m-am întrebat, foarte intrigat, ce i-aş fi putut spune eu despre realitatea ultimă. Ai afirmat că ai venit aici în căutarea ei, mi-a explicat. N-am venit aici pentru ca dumneavoastră să aflaţi că eu caut realitatea ultimă, ci ca să aflu ceva ce numai dumneavoastră ştiţi. Dar vezi tu, nu mai cauţi realitatea ultimă, sau cel puţin asta mi-ai spus. Nu înţeleg, vorbiţi-mi mai clar, l-am rugat. Ai găsit acea realitate, mi-ai zis asta

cât timp erai hipnotizat. L-am privit cu surprindere. Ai început prin a-mi explica, a continuat, că ai venit la Culver City pentru că auziseşi că pe aici umbla tatăl tău. Imediat ai rectificat : nu, nu tatăl meu ; părintele frazei. Ai rectificat din nou : nu, de fapt ce mi s-a spus e că pe-aici umbla persoana care ar putea să-mi dea un indiciu despre identitatea autorului frazei. Normal, eu nu te înţelegeam deloc. Eşti persoana cea mai ciudată pe care am hipnotizat-o şi acum nu-mi mai rămâne decât să te întreb dacă fraza era aceea din *Trei camarazi.* Am început să înţeleg câte ceva abia când n-ai mai vorbit despre tatăl tău şi despre alţi taţi, căci păreai că ai toţi taţii din lume. În discursul tău, să-i spunem de somnambul, ai luat-o iar de la capăt şi ai spus că pătrundea în tine realitatea ultimă, şi atunci ţi-am cerut să-mi spui exact ce pătrundea şi mi-ai vorbit de o plajă şi de un suc de papaia şi de un cântec în care se bea mango. Apoi mi-ai vorbit de o călătorie cu trenul, trecând prin satele miniere din vestul Virginiei, prin Ashland, Kentucky, prin Olive Hill şi Morehead, într-o permanentă linişte câmpenească şi printre dealuri care se înălţau ca să legene trenul idilic ce aluneca de-a lungul văii. Apoi mi-ai vorbit de o haină de vizon cumpărată la mâna a doua de la New York, dintr-un magazin de pe Strada 50, şi apoi de întregul cosmos, şi ai spus că toţi suntem unul singur şi o singură sursă de energie şi că tu eşti tatăl tău şi mama ta, precum şi fiul tău şi toţi oamenii din lumea întreagă. Ţi s-a luminat faţa cum n-am mai văzut niciodată să i se lumineze cuiva atunci când ai spus că te afli în faţa realităţii ultime. Până la urmă se pare că realitatea finală era sunetul ploii călduţe căzând pe acoperişul de fier.

4

Am privit încet în sus, către acoperişul serei. Să fi fost aceea realitatea ultimă? Nu ştiu de ce, dar acel acoperiş mi-a amintit de o noapte în care m-am dus cu tata să ne plimbăm până la gara din Portbou şi am văzut că rămăseseră închise acolo zeci de păsări care se loveau de bolta de fier şi ţipau toate cu o spaimă aproape umană, făcând un zgomot infernal.

Bătrânul Pechmann mă privea ca şi cum aş fi fost o vedenie. Dacă mi s-ar oferi să trăiesc din nou, aş pune doar o condiţie în contract : să nu trebuiască să mă emoţionez mai mult decât e absolut necesar. Nu ştiu ce vreţi să spuneţi, i-am zis, şi am evocat în sinea mea melodia *Under the mango tree*, un mod de-a alunga groaza pe care mi-o provoca nebunia bătrânului, precum şi groaza de a-i fi spus atâtea lucruri omului aceluia, unele chiar fără legătură cu lumea mea reală, precum acel tren minier din vestul Virginiei care mi se părea atât de străin. Mi se părea imposibil ca eu să-i fi vorbit despre un tren pe care nu-l văzusem.

Şi ai mai spus, a adăugat Pechmann, că ploaia pare plină de mesaje scrise într-un cod secret şi că noi căutăm ceva în ea, nu ştim ce anume, dar care s-a pierdut. Toate astea, precum şi altele pe care mi le-ai mărturisit, m-au făcut să mă gândesc mult. Şi puţin, în acelaşi timp. Întotdeauna gândim mult şi puţin, nu ţi se pare?

Mi s-a părut frumoasă povestea cu mesajele şi cu codul secret, deşi nu mi se părea posibil să fi povestit eu asta. Poate că era ceva ce gândise odată, într-o oarecare zi, pasagerul trenului minier din Virginia care pătrunsese în călătoria mea somnambulă. Cine să fi fost pasagerul acela? Juan Lancastre n-a fost niciodată în Virginia. Deci nu părea a fi vreun gând de-al tatei care să se fi infiltrat în mine. Să fi fost oare un gând pierdut, un gând tocmai de-al

celui care scrisese fraza despre întuneric şi singurătate care mă adusese până aici?

Pe mine mă interesează să ştiu care dintre cei opt scenarişti a scris în *Three Comrades* fraza despre înserare care mă emoţionează atât de tare...

Oficial erau opt, dar eu ştiu că într-un fel au fost nouă, m-a întrerupt Pechmann, din nou cuprins de emoţie. Văzându-l din nou atât de emoţionat, am încremenit de mirare. Nouă, a repetat, şi am observat o lacrimă alunecându-i pe obrazul stâng. Cel de-al nouălea, a continuat, a fost scenarist doar câteva secunde şi era tatăl meu, bărbatul care s-a căsătorit cu mama mea. I se spunea Harlem, a continuat cu glas aproape sugrumat. Multă vreme eu am fost „fiul lui Harlem”.

— Harlem?

Nu era afro-american, cum probabil vă gândiţi, a continuat Pechmann, dar locuise în cartierul cu acelaşi nume din New York şi câţiva prieteni i-au pus porecla asta care amintea de ghetou. Când eram tânăr, mă ţinea sub control strict, mă supraveghea mereu, nu mă lăsa să fac nici un pas de unul singur. Era un om foarte încăpăţânat în toate şi îşi luase atât de mult în serios rolul de tată încât se purta ca atare, necruţător, ca şi cum ar fi trebuit să dea socoteală până în cel mai mic amănunt în faţa unui tribunal al Bunului Comportament Patern. N-am cunoscut pe nimeni mai tiran ca el. Lucrase toată viaţa ca funcţionar public în Decatur şi n-a înţeles cum de mi-am lăsat studiile la Harvard ca să mă ocup de cinematografie. A venit anume la Los Angeles cu intenţia de a-mi distruge viaţa şi de a face să fiu concediat de la serviciu. A făcut scandal în faţa unui şef de personal şi a unui producător, deşi încurcăturile astea deplorabile nu l-au ajutat cu nimic, pentru că şefii mei i-au explicat că eu sunt major şi chiar i-

au arătat că-şi pierduse capul. A încercat orice, mai ales să-mi submineze moralul.

— Ştiţi că şi eu am avut un tată foarte implicat în rolul de părinte?

— Al meu era cât se poate de implicat în rolul ăsta. A pus bazele Clubului Părinţilor din Decatur, un club care există încă. Pentru că detesta munca mea de scenarist, ataca din plin toate acele lucruri, pentru el necunoscute, care aveau legătură cu scrisul. Ca să fiu sincer, prin acea activitate îmi cucerisem o oarecare independenţă faţă de el, chiar dacă ea semăna cu cea a viermelui care, atunci când piciorul cuiva îi striveşte partea dinapoi, încearcă să se elibereze cu cea din faţă şi se târăşte la o parte. Dar adevărul e că, într-un fel, scriind mă simţeam în siguranţă, pentru că cel puţin puteam respira, ceea ce, ca să spun drept, era deja mare lucru pentru mine şi pentru viaţa precară pe care o duceam. Nici nu-ţi poţi imagina repulsia pe care el o simţea faţă de activitatea mea de scenarist, chiar dacă eu întâmpinam dezaprobarea lui cu o bucurie ascunsă. Şi chiar dacă-mi rănea orgoliul, dispreţuind cu atâta cruzime tot ce făceam eu, oricât de îngrozitoare ar fi fost dezaprobarea şi interdicţiile lui, eu puteam respira, era un mod foarte eficient de a mă încuraja să continui.

5

În mod oficial, a continuat Pechmann să povestească, am fost întotdeauna opt scenarişti, dar, într-o zi pe care tocmai mi-am amintit-o datorită ţie, o zi cu o lumină aproape supranaturală pe care n-am uitat-o, la căderea serii, am fost nouă în biroul nostru de pe Williams Green Boulevard. Ne întâlniserăm toţi opt când s-a deschis o uşă şi a apărut tata, a apărut Harlem, fumând un trabuc de dimensiuni colosale ; era beat turtă şi avea de gând să mă ia de-acolo pentru totdeauna. Ceilalţi scenarişti au rămas

înmărmuriţi şi singurul care i-a cântat în strună tatei a fost Francis Scott Fitzgerald. O să-ţi spun exact ce-am gândit în acel moment. M-am gândit că, de când mă ştiu, mă chinuisem să-mi afirm pe plan spiritual existenţa, încât toate celelalte îmi rămâneau indiferente. Era ridicol să-l văd pe tata încercând să-mi distrugă cariera la Hollywood, dar cel mai rău era să mă simt atât de gol în univers. Din fericire, hohotele de râs ale lui Fitzgerald făceau totul mai suportabil, chiar dacă, atunci când i-am spus că domnul beat era tata, până şi Scott a rămas fără cuvinte : serios, mişcat, cu siguranţă cuprins de milă pentru ghinionul pe care-l aveam cu un astfel de patriarh. Şi spun patriarh şi nu tată pentru că aşa l-a numit Scott însuşi.

Venerabile patriarh, fiţi bun... Venerabile patriarh, liniştiţi-vă... A continuat tot aşa. Lăsaţi-ne să lucrăm, venerabile patriarh... Era nostim să-l aud pe Fitzgerald spunându-i tatei aşa. Vă vorbeşte bădăranul, nu patriarhul, a spus tata, vă vorbeşte cel care vă spune că John vine cu mine, s-a terminat cu desfrâul.

Oare tata într-adevăr considera Hollywoodul un desfrâu sau considera un desfrâu a fi scrie filme? N-am ştiut niciodată şi nici n-o să ştiu vreodată. A trecut o grămadă de timp de atunci. Se pare că a recurs la scuza asta de tip religios şi moral ca să-şi justifice atitudinea nepoliticoasă. Nu a fost lăsat să facă ce voia şi au fost chemaţi paznicii. Pe când îl scoteau afară, a izbucnit în plâns. A fost un moment emoţionant, ce vrei să zic? S-a uitat afară, unde se vedea lumina magică ce inundă oraşele din California în cele de pe urmă minute ale înserării, şi ne-a mărturisit tuturor cât de singur e pe lume, spunând, printre sughiţuri destul de ridicole – pentru că se datorau alcoolului în exces şi pentru că nici nu mai sunau a suspine : „Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva.” Ne-am uitat unii la alţii. Fraza era minunată şi se potrivea atât de

bine cu scenariul nostru că a intrat direct în el, toţi opt am convenit să o includem în film. Deci cum să nu-mi amintesc de fraza asta, prietene? Cât timp erai hipnotizat şi vorbeai de mulţimea ta de taţi, eu mi-am amintit toate astea. Să fiu scenarist era singura mea posibilitate de a mă elibera de tatăl meu, dar el s-a infiltrat şi în acest teritoriu care era singurul în care eu puteam simţi că sunt o fiinţă unică şi nu o „fiinţă cu tată”, dar şi acolo s-a strecurat, a intrat cu bocancii.

Agresivitatea lui era, printre altele, epitaful meu, m-am gândit. Şi n-am spus nimic, pentru că sigur nu m-ar fi înţeles. Aşteptările mi se împliniseră cu vârf şi-ndesat, chiar dacă, în momentul acela, impresia că bătrânul scenarist era nebun de legat mă făcea să mă îndoiesc de toate, până şi de ceea ce auzisem ; nu putea fi altfel. Preferam să cred că el îşi inventase povestea şi astfel epitaful meu n-ar fi luat forma agresivităţii lui. În orice caz, nu ştiam ce să-i spun lui Pechmann, nu-mi venea nimic în minte, şi până la urmă i-am spus că-i mulţumesc că fusese atât de solidar cu mine în problema relaţiilor dintre copii şi părinţi, care sunt întotdeauna dificile. Într-una din zilele următoare voiam să vin să-l iau cu maşina şi, ca să nu intru în casă, să mă plictisească din nou, am propus să mergem amândoi la Decatur să vizităm Clubul Părinţilor.

Pechmann m-a privit cu uimire, uitându-se la mine ca şi cum eu aş fi fost nebunul. S-a lăsat o lungă tăcere, timp în care el s-a uitat în sus, la acoperişul de fier, ca şi cum acolo ar fi putut regăsi şi alte momente din acea întâmplare din trecut. Apoi, tot în tăcere, am ieşit din seră şi ne-am întors în casă, unde l-am rugat pe majordom să sune la dispeceratul de taxiuri. A reacţionat cu mare întârziere până şi-a dat seama ce-i spusesem, ca şi cum şi el ar fi fost cel hipnotizat. I-a luat şi mai mult timp să sune la dispecerat. Mi s-a părut că ploaia se înteţeşte. Preţ de o

clipă m-am gândit că rămăsesem blocat acolo. În timp ce furtuna părea că devine mai puternică, Pechmann a continuat să vorbească despre blestemul de-a fi avut un tată ca al lui. Deja îl numea cu familiaritate Harlem ; a ajuns la un moment dat să-i spună chiar Harlem Pechmann.

Harlem Pechmann Bocanc, m-am gândit eu.

Taxiul nu mai venea şi a trebuit să sunăm din nou la dispecerat. Scena i-a amintit lui Pechmann de altă convorbire telefonică, pierdută în timp, dar a cărei amintire, a spus, tocmai o reînviasem. În aşteptarea taxiului, m-a poftit din nou în camera pe care o detestam, în biroul acela care funcţiona în acelaşi timp pe post de cabinet medical, sală de operaţii, cameră de zi, tripou de pocher şi depozit de arme de foc şi unelte de pescuit. Şi acolo, în timp ce ploaia cădea tot mai violent, iar eu mă rugam să vină mai repede maşina care trebuia să mă salveze, Pechmann mi-a povestit că ultima dată când vorbise cu tatăl lui fusese la telefon, o convorbire din acelea de pe vremuri, o convorbire eroică, după cum mi-a spus. A sunat la Decatur şi, după câteva discuţii iniţiale în contradictoriu cu telefoniste nebune, a auzit vocea îndepărtată a tatălui, sau ceea ce el a presupus că era vocea lui, pentru că, nemaiauzind-o înainte la telefon în toată puritatea şi deplinătatea sa, atât de diferită de vocea pe care era obişnuit să o asculte având dinainte chipul atât de familiar al tatălui (sau, cum ar spune Stephen King, văzând partitura familiară a chipului său), n-a recunoscut imediat vocea patriarhului, atât de schimbată şi de îndepărtată.

Era, a încheiat Pechmann, o voce suferindă, a cărei fragilitate nu era atenuată, nici ascunsă (cum se întâmpla de obicei când îl vedea faţă în faţă) de masca atent aşezată a trăsăturilor sale. Acea ciudată voce îndepărtată

şi atât de reală dezvăluia crudul adevăr, cât de trist era posesorul ei şi cât de adânc căzuse deja în groapă. Câteva zile mai târziu, bătrânul cu vocea slabă, învăluită parcă într-o ceaţă, a murit şi s-a transformat şi el într-o ceaţă neliniştitor de impenetrabilă. Iar fiul lui a trebuit să înţeleagă că, din acel moment, de fiecare dată când voia să-şi amintească de odinioară despotica, acum înceţoşata figură a tatălui, nu-i rămânea altceva decât să evoce dureroasele sale ultime cuvinte din acea convorbire telefonică, în care vocea patriarhului i s-a părut de nerecunoscut : Fiule, n-am nici cel mai mic chef să te revăd. Nici măcar de extratereştri n-aş avea chef.

6

Când în sfârşit mi-a venit taxiul, aproape ca prin minune aş zice, pentru că acea casă părea o adevărată cursă de şoareci, majordomul a greşit momentul când să mă acopere cu umbrela şi dintr-odată m-am trezit ud până la piele, atât de puternică era ploaia în acel moment. Pe când taxiul se îndrepta către ieşire, m-am întors şi m-am uitat, ca pentru a-mi lua rămas-bun de la casa aceea mare şi ciudată, şi-am hotărât să-mi notez în carneţel inscripţia gravată cu grandilocvenţă pe bolta uşii. Mai târziu aveam de gând să o notez şi în arhiva digitală despre eşec pe care o construiesc. Până la urmă n-am notat nimic şi am reuşit oricum să mi-o amintesc.

Acum ştiam : scenaristul cu cea mai scurtă carieră de la Hollywood, un tip pe nume Harlem, fusese cel care trasase linia vieţii mele şi-mi schiţase destinul. Cazul era rezolvat. Un caz ciudat, m-am gândit, căci se termina cu o convorbire telefonică şi cu vocea stinsă a unui patriarh. Un caz ciudat, dar asta e. Philip Marlowe[10] ar fi cercetat în

[10] Detectiv particular, personaj creat de Raymond Chandler şi care apare într-o serie de romane, cum ar fi *The Big Sleep* şi *The Long*

continuare, dar eu deja nu mă mai simţeam în stare, pentru că, oricât aş fi continuat să caut, n-aş fi găsit mai mult decât ceea ce găsisem deja : o voce nerecunoscută, poate vocea pe care urma să-mi fie dat s-o aud în ziua în care în sfârşit urma să am cu adevărat acces la realitatea ultimă... Oricât de mult m-aş fi încăpăţânat, nu puteam să schimb ceea ce părea evident. Ancheta mea fusese rezolvată. Ştiam acum ceea ce voisem să ştiu : un tip pe nume Harlem, scenaristul cu cea mai scurtă carieră din lume, îmi scrisese destinul. Regulile jocului cereau să nu consider inutil nimic din ceea ce descopeream datorită frazei-imbold. Crezusem că voi eşua în ancheta mea şi totuşi nu se întâmplase deloc aşa. De fapt, dacă exista un eşec în vizita făcută la casa din Culver City, acesta nu era altul decât faptul că eu eşuasem în a-mi atinge obiectivul de a eşua. Ce grele devin uneori încercările de a eşua, m-am gândit enervat dintr-odată, aproape furios. Dar apoi mi-am dat seama că nu era aşa de grav. În plus, nu mai conta că nu eşuasem, ci reafirmarea frazei pentru uzul meu personal. Oare nu era formidabil că datorită acelei fraze a scenaristului Harlem eu dispuneam de un impuls eficace pentru a descifra misterele lumii şi a descoperi noi realităţi?

Mulţumescu-ţi ţie, Harlem.

7

Mi s-a părut că Vilnius ajunsese la capătul puterilor după acel Mulţumescu-ţi ţie, Harlem, dar a fost o impresie falsă. O pereche bună de ochelari pentru miopie (aceea pe care de-atâta vreme mă împotrivesc s-o port) m-ar fi făcut să observ că Vilnius îşi păstrase toată energia şi nu voia decât să facă o pauză strategică de care să se folosească pentru a despărţi povestea scenaristului Harlem de *Cursa*

Goodbye.

de şoareci despre care îmi vorbise la intersecţia străzilor Calvet şi Diagonal şi pe care se pregătea, în momentele următoare, să-l pună în scenă.

Îmi amintesc că în scurtul moment cât a ţinut acea pauză mi-am imaginat că mă transformasem deja într-un scriitor care nu mai scrie, într-o fiinţă pe deplin fericită, eliberată de jugul profesiei mele şi de oda pentru rectitudine literară, care fusese toată viaţa mea. Mi-am imaginat că merg pe o stradă ceţoasă. La un colţ, cineva mă întreba cu ce mă ocup acum, că nu mai fac parte din tagma celor care mâzgălesc hârtia, şi eu răspundeam ceea ce Diaghilev[11] a răspuns odată când a fost întrebat cu ce se ocupă de fapt în baletul rus, pentru că nici nu compunea, nici nu cânta la vreun instrument, nici nu dansa :

— Nu fac nimic, dar sunt indispensabil.

V

———————————————

Cursa de şoareci

1

[11] Sergei Pavlovich Diaghilev, critic de artă rus, mecena şi impresar în domeniul baletului, fondator al companiei de balet Ballets Russes.

Mulţumescu-ţi ţie, Harlem, a repetat Vilnius. S-a oprit, s-a relaxat câteva momente şi a urmat o pauză care n-ar fi trebuit să fie lungă, dar care a scăpat de sub control, creând o breşă infimă prin care s-a strecurat lumea tatălui său, specialist tocmai în astfel de pauze. I-a luat ceva să reacţioneze şi, când a făcut-o, şi-a dat seama de greşeala pe care o comisese luând o pauză, căci aceasta îi permisese lui Juan Lancastre să găsească un gol prin care să se agite şi să încerce din nou să-i injecteze încă o doză de memorie şi experienţă, dar cu din ce în ce mai puţin control, ca şi cum puterile i-ar fi fost deja secătuite, iar el ar fi avut doar momente de dezorientare. În ultima vreme, mesajele pe care le primea de la tatăl său erau foarte rare şi slabe, iar când le primea, apăreau sub forma unui ghem imposibil de descifrat. Chiar şi aşa, Vilnius a simţit că-i este greu să pună capăt pauzei. Poate că publicul nu observa nimic, dar el se simţea ca şi cum ar fi fost prins în gara de la Portbou, ca o pasăre închisă, cu zborul întrerupt. O adevărată ironie a destinului, el fiind fiul celui devenit celebru tocmai pentru tratatul *Sabotarea,* o lucrare foarte completă privind arta de a pune piedici în calea curgerii lucrurilor care vor să se continue fără obstacole ; un tratat despre un subiect până la urmă foarte contemporan şi în care tatăl lui întotdeauna a aspirat a fi specialist. Deşi după aceea a scris *Fluiditatea*, carte care combătea cu umor, una câte una, toate ideile din cartea lui cea mai celebră.

Tatăl său a fost cu adevărat un specialist în a se transforma în fiecare carte. Îşi schimba personalitatea în fiecare dintre ele. Nu cu mult înainte să moară, un ziarist l-a întrebat cine este el de fapt, iar Lancastre a răspuns ca şi cum ar fi fost Bob Dylan în rolul lui Alias, în filmul despre Pat Garrett.

— Cine sunt? Bună întrebare!

Altă dată, în faţa aceleiaşi întrebări, a răspuns oarecum similar, dar poate mai surprinzător.

— Cine sunt? Mă numesc Pedro Páramo, ca toată lumea. Familia mea este aer şi eu sunt un amestec al vocilor şi amintirilor mai multor vii şi morţi.

2

Asaltat de fantoma tatălui şi de mulţimea de detalii indescifrabile care puseseră stăpânire pe nevinovata lui pauză, Vilnius făcea eforturi serioase în faţa membrilor clubului Lancastre să iasă din impas.

— Hamlet?

Această întrebare a fost singurul lucru pe care l-a înţeles din limbajul confuz al apariţiilor paterne. Situaţia a devenit stânjenitoare, deşi membrii clubului nici nu păreau că-şi dau seama că el se blocase complet ; vorbeau între ei, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic ; poate că se relaxau şi ei după monologul hollywoodian al nefericitului fiu al idolului lor.

Pentru mulţi, pauza nici nu era de fapt pauză, în schimb pentru Vilnius era o dramă, căci, pe măsură ce treceau secundele, pe măsură ce cădeau unul după altul minutarele ceasului, care păreau că i se strecoară în minte, reuşea din ce în ce mai puţin să-şi dea seama cum să facă pentru a relua cuvântul.

În cele din urmă s-a cufundat într-un secundar (o experienţă prin care sigur nici tatăl lui nu trecuse), crezând că n-o să mai iasă niciodată de acolo. Aflat în cumpănă, într-un profund impas, tânărului Vilnius a ajuns să i se pară că membrii clubului vorbeau între ei despre Lancastre, care i-ar fi cerut fiului său răzbunare pentru asasinarea lui. De fapt, nu asta îi cerea fantoma tatălui său? Deşi nu era logic ca membrii clubului Lancastre să gândească aşa ceva.

S-a calmat văzând că cei prezenţi nu vorbeau nici pe departe despre asta, sau mai bine zis vorbeau despre orice, mai puţin despre asta. A tras cu urechea la mai multe discuţii simultane, şi s-a oprit în special asupra uneia, al cărei subiect era posibilitatea ca Dumnezeu să se numească Harlem şi să fie scenaristul cu cea mai scurtă carieră din univers, un bărbat cu barbă albă care într-o zi a scris fraza de început şi-apoi a uitat de restul manuscrisului, sau, similar, s-a lăsat înlocuit de un număr infinit de zei, toţi mai productivi decât el în a crea poveşti.

— Eu aş zice că Harlem a hotărât să tragă un pui de somn şi nu s-a mai trezit, a auzit-o Vilnius pe una din membrele clubului.

— În ziua când s-o trezi, i-a răspuns alta, va rămâne uimit văzând ce a ştiut lumea să construiască pornind de la fraza lui de început.

Ca şi cum ar fi fost gata să pice de somn, ameţit după pauză, lui Vilnius i-a căzut capul pe piept şi i s-a părut că fantoma, ca şi cum ar fi vrut să-şi dezmintă presupusa slăbiciune, reuşeşte preţ de câteva momente să se infiltreze în el cu o tenacitate pe care părea că o uitase şi îi vorbeşte de un craniu mare şi fragil ca un ou sub degetele sale, care-l mângâiau. Dar a observat imediat că era vorba doar de o forţă trecătoare şi că atacul energic din primele zile cu siguranţă nu se va mai repeta.

Chiar şi-aşa, unele încercări de infiltrare îşi atingeau ţinta. Mi-ar plăcea să ştiu, i s-a părut că spunea părintele lui, de unde ai scos ideea că aş vrea să mă lipesc de tine. Nu te mai gândi la prostii, trebuie doar să ştii că se apropie momentul în care va trebui să mă abandonez chinurilor în flăcările sulfuroase, dar deocamdată sunt condamnat să rătăcesc în noapte şi să-ţi cer să-mi conduci răzbunarea.

Flăcări sulfuroase! Asta chiar că suna hamletian, ca în Shakespeare. Unde mai pui şi craniul acela ca un ou!

Lui Vilnius i-a mai alunecat o dată capul pe piept, ca şi cum ar fi fost gata să se lase dominat de o forţă ameninţătoare. În ultima vreme, toată lumea vrea să mă hipnotizeze, gândea oarecum amuzat.

— Hamlet?

Măi să fie! De ce insista atâta? Era convins că tatăl lui, oricât de slăbite i-ar fi fost puterile, avea plăcerea să-l întrerupă chiar şi în momentele amuzante.

3

Nu ştii niciodată cine eşti. Ceilalţi sunt cei care îţi spun cine şi ce eşti. Îţi explică de-atâtea ori şi-n atâtea feluri, că până la urmă nu mai ştii deloc cine eşti. Fiecare spune altceva despre tine. Chiar tu însuţi îţi schimbi constant părerea. Plus faptul că te străduieşti să-i surprinzi pe ceilalţi fiind mai multe persoane în acelaşi timp ; până la urmă sfârşim prin a nu avea nici cea mai mică idee despre cine suntem sau cine am fi putut fi. (Juan Lancastre, *Sabotarea*)

4

— Scuză-mă că te întrerup, dar deja e clar că ocupi timpul pe care în seara asta aveam de gând să i-l dedicăm tatălui tău. În orice caz, considerăm că poţi rămâne pe la Hollywood, pentru că acolo erai acum, nu-i aşa, Vilnius? a intervenit Montse, cu multă prudenţă şi cu un surâs amabil.

— Îmi pare rău pentru colocviul pe care i l-am răpit tatei în timp. (Vilnius s-a încurcat spunând asta, poate pentru că încă mai păstra urme din multitudinea de detalii care i se strecuraseră în gând în timpul pauzei.) Scuze, adică îmi pare rău că i-am răpit timpul lui Lancastre în cadrul acestui colocviu. Dar vreau să ştiţi că într-un fel, şi o spun în mai multe sensuri, el n-a fost absent în niciun moment din

ceea ce v-am povestit. În fond, pe tata îl cunoaşteţi mai bine decât când aţi intrat aici. Şi sunt sigur că-l vedeţi mai bine dacă-l priviţi dintr-un punct de vedere care să nu fie central, de preferinţă lateral...

— Lateral? a surâs Montse.

— Cu coada ochiului, dintr-o parte. Familia era aerul lui, aşa a spus odată. Tata a fost întotdeauna un amestec de voci şi amintiri, de oameni morţi şi vii... Cât despre faptul că aş fi fost pe la Hollywood...

— A fost un fel de a spune.

— Desigur, Montse. Dar nu eram tocmai acolo, la Hollywood. Dar e-adevărat că-mi place să-mi amintesc călătoria asta atât de recentă. Îmi amintesc atâtea încât tocmai mi-am dat seama că am cunoscut acolo un tip care, de ani de zile, pregăteşte o biografie exhaustivă a lui Mankiewicz[12]. E o persoană pe care mi-a făcut plăcere s-o cunosc. Mi-a amintit de bunicul meu din partea tatei, nu ştiu de ce. Vorbind cu el, mi-am dat seama că se poate face o teză interesantă despre importanţa operei lui Mankiewicz în lumea tatălui meu. Vedeţi cum nu-i refuz marelui Lancastre rolul de protagonist al acestei întâlniri?

— Fără îndoială că cei aici de faţă vor ţine seama de asta. Şi-a pus cineva problema influenţei lui Mankiewicz în opera lui Lancastre? a întrebat Montse, ştiind foarte bine că nimeni nu o făcuse.

Niciunul din cei aflaţi acolo nu se întrebase aşa ceva.

— Pot să vă spun, a continuat Vilnius, că tata îşi amintea până şi de cinematograful din Barcelona, cinema Astoria, unde în copilărie văzuse câteva scene din *Julius Caesar*, filmul lui Mankiewicz, în care Marlon Brando îl juca pe împăratul roman. Tatei i-au rămas întipărite în minte acele câteva minute abia întrezărite din tragedia lui

[12] Joseph Leo Mankieicz (1909-1990), regizor, scenarist şi producător american.

Shakespeare. Un an mai târziu, în acelaşi cinematograf, de pe acelaşi scaun din rîndurile de jos, aveau să i se întipărească în minte alte scene, de data asta din *Contesa desculţă*, următorul film al lui Mankiewicz. Cele două rezumate ale acestor filme i-au trezit atâta interes încât a aşteptat cu sufletul la gură să ajungă major ca să poată vedea în întregime aceste două filme nerecomandate minorilor.

— Şi cum i s-au părut când le-a văzut ca adult?

— Îmi place să-mi imaginez că el scrisese toate astea sau că voia să le povestească în autobiografia la care lucra şi care din păcate s-a pierdut. Ajungând la majorat, a putut în sfârşit să vadă cele două filme şi ele au sfârşit prin a fi pilonii pe care s-a construit întreaga sa operă literară : drama succesiunii, *Julius Caesar,* şi filmul în ramă, *Contesa desculţă*.

— Scuză-mă, Vilnius, dar ce vrei să spui cu autobiografia care s-a pierdut? l-a întrerupt membra numărul 19.

— Că au existat nişte memorii încă neterminate. Povestea vieţii lui, destul de sintetizată, pe care n-a apucat s-o termine. O povestire piezişă, transversală, ursuză. Manuscrisul a dispărut din casa mamei mele. Ea afirmă că l-a distrus, se pare că l-a aruncat în foc. Débora Zimmerman, amanta tatei, căreia i-ar fi fost dedicată cartea, crede că e în stare să reconstruiască manuscrisul distrus. De fapt, chiar a început demersurile, pentru că a avut acces la ceea ce scria tata şi-şi aminteşte destul de clar ; unde n-o ajută memoria o ajută imaginaţia. Dar toate astea vi le va povesti mai bine chiar Débora când vine, o aştept.

— Pe cine aştepţi? Pe Débora Zimmerman? a întrebat Montse.

— Vreau să vă rog să nu-i puneţi prea multe întrebări, pentru că vrem să mergem în seara asta la Filmotecă, la

filmul de la zece. Azi rulează *Blândeţea nopţii*, filmul bazat pe romanul lui Scott Fitzgerald. Să ştiţi că mă înţeleg bine cu Débora şi că ea colaborează la viitorul meu lungmetraj pe tema eşecului. Este asistenta mea acum, mă sfătuieşte în toate privinţele, cred că formăm deja o societate artistică. Aş îndrăzni să spun chiar o echipă de „creatori ai viitorului” dacă expresia nu mi s-ar părea că sună prea solemn... Sunt, totuşi, sigur că ea observă şi vânează eşecuri cu mai multă uşurinţă decât mine, ceea ce e lucru mare... Mă ajută cu Arhiva Generală şi vrea să mă ajute şi la regia filmului, iar eu, pe de altă parte, îi dau sfaturi cu privire la memoriile tatei pe care le reconstruieşte. Niciodată, a surâs Vilnius, n-am fost atât de activ. De fapt, sunt iubitul Déborei... Aşa se spune – sunt iubitul...? Bine, sunt amantul fostei amante a tatei. Asta se apropie mai mult de adevăr, nu-i aşa? Întotdeauna îmi face plăcere să mă apropii cât mai mult posibil de adevăr.

5

Când Montse a deschis sesiunea de întrebări, le-a reamintit tuturor celor prezenţi că, aşa cum cerea una dintre regulile din codul de conduită al clubului şi aşa cum făcuse deja cineva în seara aceea, erau obligaţi să îşi spună numărul de membru dacă se hotărau să-i „răpească în mod politicos” cuvântul – într-un clar omagiu adus spiritului subminant al lui Lancastre – invitatului care-i onora cu prezenţa în seara aceea.

Pentru un moment mi s-a părut că şi mie mi se adresa. Dar nu, eu nu eram membru. Ce bine, mi-am zis, ştiind că nu trebuia să spun nimic în următoarele minute. Pe zi ce trece sunt tot mai conştient că am vorbit prea mult în viaţa asta şi poate, la urma urmei, sunt doar remuşcări pentru că am scris atâtea cărţi, că am fost atât de prolific.

Pe când mă gândeam la toate astea, membrul cu numărul 17 s-a anunţat şi i s-a adresat lui Vilnius, punând capăt gândurilor mele de scriitor prolific şi nefericit.

— Cred că (a început numărul 17) cu subiectele principale pe care i le atribui tatălui tău, drama succesiunii şi film despre film, parcă nu te putem lua întru totul în serios. E clar că de fapt astea sunt subiectele tale, nu ţi se pare? Ai vorbit de mai multe ori despre ce înseamnă a fi fiul unei persoane cunoscute, adică tocmai despre drama succesiunii. Îmi amintesc că la un moment dat ai spus : „Niciodată nu m-am simţit fiul lui, ci fiul legendei lui.” Cât despre filmul în ramă, tocmai ni s-a demonstrat asta acum jumătate de oră, când am văzut *Radio Babaouo*. Sunt departe de adevăr?

— Aşa e, sunt subiectele mele, n-o să te contrazic. Şi, apropo, fraza despre cum e să fii fiul unei legende am împrumutat-o de la fiica Marlenei Dietrich pentru că mi s-a părut o frază frumoasă. Da, sunt subiectele mele. Îmi place până şi să fiu un amestec între *Julius Caesar* şi *Contesa desculţă*, cele două filme ale lui Mankiewicz pe care le prefer. Dar, gândindu-mă bine, îmi dau seama că până acum vreo jumătate de minut nu ştiam că am subiecte proprii. E o surpriză plăcută. Într-o zi va trebui să fac un film care să spună povestea vieţii mele. Se va numi *Drama succesiunii*. Drept să-ţi spun, eu aş vrea să uit de drama asta, de fapt îmi doresc să mă concentrez pe filmul meu despre eşec şi să trăiesc liniştit...

— Am impresia că, deşi l-ai boicotat în seara asta şi deşi e cunoscută relaţia dificilă pe care ai avut-o cu tatăl tău, în ultima vreme ai dat revolta de altădată pe o atitudine mai paşnică în ceea ce priveşte figura lui şi că ai făcut chiar o încercare de a te apropia de viaţa şi de opera lui şi de a le înţelege. Cu siguranţă de aceea ai acceptat să vii în seara asta aici. Nu-i aşa, Vilnius? a întrebat Montse.

— Aş fi venit oricum, pentru că îmi place să simt că sunt vecin cu tine. Locuiesc la Littré şi vreau să mă integrez în cartierul ăsta. În plus, am venit pentru că-mi place să încerc să-mi fac prieteni. Spun „încerc” pentru că mi-e foarte greu ; nu întotdeauna e la îndemână ping-pongul hollywoodian care să facă lucrurile mai uşoare.

— Tatăl tău nu ducea lipsă de prieteni, l-a întrerupt membrul cu numărul 5. Nici de prietene. Gabriela Boco, Boco Gură-slobodă, de exemplu.

— Dacă într-o zi cineva scrie viaţa criticului Boco Gură-slobodă, eu vreau s-o adaptez pentru film. Dacă s-ar fi numit Boca[13] în loc de Boco ar fi fost perfect! Vă închipuiţi? Atenţie, că vine Gura. O să scrie Gura despre cartea ta... I s-ar potrivi de minune să se numească Boca – gura blestemelor, gura adevărului, gura recenziilor necruţătoare. Este regina suficienţei, despotică şi încruntată, urmată peste tot de suita ei de mici mafioţi.

— Se pare că o urăşti, deşi eu nici n-auzisem de ea, a spus Montse.

— E discipola lui Felipe Iriondo. Povestea lui e la fel de ciudată, pentru că el fiind atât de înţelept şi în acelaşi timp atât de umil, ca toţi adevăraţii înţelepţi, în mod inteligent, n-a ştiut să producă decât discipoli trufaşi, foarte aroganţi, care se consideră superiori celorlalţi oameni. Să spunem că lui Iriondo toţi moştenitorii i-au ieşit cu un defect şi că nu e uşor de explicat de ce a avut loc o astfel de mutaţie genetică, dacă ceea ce Iriondo a predicat dintotdeauna a fost o umilă înţelepciune *activă.* Iată un subiect bun pentru un film german sau ceh, foarte profund : un înţelept umil, cu discipoli aroganţi. Parcă văd câteva dintre scenele legate de misterul cazului Iriondo şi de drama discipolilor săi ; mai ales văd drama acestora din urmă : dacă n-ai

[13] „Gură.”

mintea unui Wittgenstein, mai bine nu te consideri atât de inteligent, pentru că vei cădea în permanenţă în ridicol...

— Să nu te superi, şi vorbind cu tot umorul din lume, dar nu crezi că şi tu eşti un moştenitor defect, Vilnius? l-a întrerupt membra cu numărul 1.

Vilnius a primit lovitura cu o seninătate impecabilă.

— Ai dreptate, a răspuns, măcar pentru că eşti membra numărul 1. Ai perfectă dreptate, ce mai! Părinţi şi copii, maeştri şi discipoli. Vechea poveste. Dar nu ştiu ce să spun, doar că nu poate scăpa nimeni de legea generală a defecţiunii. Recunosc că sunt unul din aceia care au reuşit cel mai puţin să scape din saga moştenitorilor care se nasc pe dos. Îţi mai dau dreptate şi în privinţa faptului că în ultima vreme m-am apropiat cu mintea mai deschisă de figura tatălui meu. Pe când trăia, se purta îngrozitor cu mine.

— Asta ştim, l-a întrerupt membra cu numărul 18.

— Tatei îi plăcea să compare situaţia mea cu una care a devenit cunoscută când el era adolescent, şi anume drama unuia dintre fiii lui Chaplin, distrus, după câte se pare, de impactul figurii tatălui. Îmi amintea mereu de povestea asta, până când am descoperit că bietul fiu al lui Charlot nu era un tip tocmai inteligent. Din acea zi, comparaţia cu Chaplin junior a început să mă jignească. Într-o zi i-am spus-o. Desigur, a urmat încă o ceartă. S-a răzbunat în stil mare, incluzând într-una din părţile catalogului său de fiinţe „născute ca să submineze” o listă de fii de genii, toţi nenorociţi, toţi subminând strălucirea paternă sau maternă. Fiii lui John Lennon, John F. Kennedy, Liz Taylor, Vladimir Nabokov, Fidel Castro, Frank Sinatra, Pablo Picasso, Marlon Brando...

— Ideea pentru Arhiva ta Generală a Eşecului parcă şi-a avut originea în această listă, a intervenit din nou Montse.

— Nu-mi vine uşor să o recunosc, dar aşa e.

— În orice caz, tatăl tău n-a fost atât de celebru cum îţi imaginezi sau cum vrei să ne faci să credem, l-a întrerupt membra cu numărul 2. A fost mereu un scriitor minoritar şi, în plus, aşa ne place să-l adorăm. Vorbeşti de Sinatra şi de Picasso, dar e aproape absurd să-i compari cu tatăl tău. Câştigau cu o sută de mii la unu în faţa tatălui tău la popularitate mondială.

— E-adevărat, dar de fapt nu contează cât de celebru este tatăl cuiva. E de-ajuns să fie măcar puţin cunoscut în cartierul lui ca să devină deja o problemă pentru fiu.

— Singurul mod de-a lăsa în urmă un tată celebru este să fii mai celebru decât el? a întrerupt membra cu numărul 22.

— Sau să fii mai fericit. Dar problema e că fericirea nu e prea interesantă, e mai degrabă foarte plictisitoare. Lipsa fericirii, în schimb, e captivantă. O soluţie e să încerci să fii mai aproape de tatăl tău. Chiar dacă a murit, să încerci să închizi rănile, să te calmezi. Când încerc, îi simt răsuflarea în ceafă. E îngrozitor. Încă mi-e teamă c-o să se ridice din mormânt şi-o să-mi spună că sunt un tâmpit, un apatic, un complexat pentru c-am avut un tată talentat...

— Ţi-e teamă c-o să învie? a întrebat Montse oarecum mirată.

— Se dădea pe sine ca exemplu de om care a ajuns undeva prin forţele proprii, prin ambiţie neobosită. Zicea că este un individ care stârneşte groaza şi în acelaşi timp un om care emoţionează. Şi-a luat foarte în serios cariera şi şansa de-a ajunge undeva prin ea. I se părea că progresează în fiecare zi, că înaintează printr-o pădure către lumină. Era emoţionant, desigur. Şi patetic. Îmi pare rău că trebuie să vorbesc aşa în faţa atâtor admiratori. Îmi pare rău, sincer. Era insuportabil. Şi-acum, că a murit, tot aşa e. Sau mai rău. Acum vorbeşte şi cuvintele lui sunt o

grămadă nedefinită de detalii. Dar nu mă luaţi în seamă, n-aţi auzit nimic.

— E ciudat ce spui, a intervenit membrul cu numărul 4.

Dar Vilnius aproape că nu l-a auzit. De fapt, s-a cufundat dintr-odată în adâncul unei amintiri induse de tatăl său. A reconstruit în tăcere câteva cuvinte pe care Lancastre i le spusese cu câteva luni înainte de a muri, atunci când i-a vorbit despre cum, prin scris, cauţi întotdeauna să te transformi într-o persoană mai bună, pentru că altfel ai înnebuni... E vorba de un fenomen care apare odată cu vârsta. Dintr-odată, simţi că ceea ce creezi e tot mai puţin precis, deşi ştii, în acelaşi timp, că precizia ar ucide prospeţimea, genialitatea tinerească de la început, vitalitatea ignorantului în stare brută, furia rebelă...

— Mi-l amintesc în ultimii ani cum se plângea că fusese atât de idiot, a reintrat Vilnius în scenă. Tata spunea că şederea lui în spital îl făcuse să-şi modifice valorile şi că, de exemplu, boala îl făcuse să înceapă să privească altfel spre soare. În schimb, alte lucruri n-au mai fost atât de atrăgătoare cum ar fi putut să fie înainte. Succesul, faima, gloria. Foarte bine, obţinuse deja toate astea. Şi ce dacă? Îl cita pe Tolstoi : „Am luptat toată viaţa ca să fiu mai bun ca Shakespeare, şi chiar sunt. Şi mai departe?” Aceeaşi întrebare am trecut-o în arhiva mea, în catalogul meu de fraze legate de eşec. Lupţi ca să obţii ceva şi, când ai obţinut lucrul respectiv, e înfricoşător să vezi că după nu mai urmează nimic. Înţeleg perplexitatea care poate interveni. Cu mine nu va fi niciodată cazul, pentru că eu nu aspir să fiu cineva, fac totul cu indolenţă şi sunt mereu la un pas de leşin.

— Cred că înţeleg ce spunea tatăl tău, l-a întrerupt membra cu numărul 10, o tânără mexicancă, pentru că am observat asta şi la al meu. E îngrozitor. Se cheltuieşte

atâta energie şi se fac atâtea eforturi ca să se obţină un lucru care de fapt ne motivează doar când nu-l avem...

— Eu aş vrea să-mi spuneţi cum aţi dat de biograful acela secret al lui Mankiewicz ; mi-a stârnit curiozitatea, l-a întrerupt membra cu numărul 1.

— Singurul lucru pe care pot să vi-l spun este că, după ce-am aflat că Harlem scrisese fraza „Când se lasă întunericul...”, şederea mea la Hollywood şi-a pierdut sensul, pentru că, într-un fel, pentru mine a fost ca şi cum aş fi aflat cine era scenaristul lumii. Am început să mă plictisesc de serile la bar şi de jocurile de ping-pong şi de-atâta Micul Dylan în sus şi Micul Dylan în jos. Am descoperit că simţeam nevoia de-a reîncepe să lucrez la Arhiva mea Generală, am descoperit că aveam un adevărat sindrom al abstinenţei de la arhivă. Şi atunci mi-a venit ideea de a publica un anunţ căutând oameni care regretau ceva.

6

— Oameni cărora le părea rău pentru ce, Vilnius?

— Am dat un anunţ în *Los Angeles Times.* Mi-am spus că sigur sunt mulţi cineaşti la Hollywood care, după ce-au făcut atâtea filme, se gândesc c-ar fi putut face mai puţine, poate chiar niciunul. Oameni ca mine, sensibili la subiectul eşecului. Oameni care până acum au tăcut, dar care vor de mult să şteargă o parte din ceea ce au filmat sau chiar tot şi vor să-şi exprime cu voce tare această dorinţă. În anunţ, mă ofeream să le iau un interviu în care să spună ce anume din opera lor le-ar plăcea să facă să dispară. Mă angajam să-i ajut să scape de tot ce-ar fi vrut să uite. Îi avertizam că e greu, dar le spuneam că eu am destui bani ca să pot face să dispară tot ce ei ar fi vrut să suprime din opera lor, până şi opera în întregime. Am calculat că mulţi oameni urmau să mă contacteze şi că,

prin confesiunile despre regrete şi rugăminţile lor de a face să dispară o parte din opera lor, arhiva mea avea să crească.

— Şi a apărut cineva? a întrebat în continuare Montse.

— Nu. Aparent toată lumea e foarte satisfăcută de ceea ce a făcut. Ca să fiu sincer, nu mă aşteptam la asta. Mi l-aş fi imaginat pe Francis Ford Coppola sunându-mă ca să-mi spună că, dacă ar depinde de el, şi-ar şterge toată opera, mai puţin primele două părţi din *Naşul*. Şi pe Martin Scorsese dezicându-se de tot ce-a produs, în afară de *No direction home*. Şi pe Tarantino blestemând tot ce-a făcut. Şi pe David Lynch gândindu-se la ce-ar fi trebuit să schimbe la *Lost Highway*, blestemând de mii de ori coloana sonoră a filmului şi încercând s-o schimbe cu alta, dorindu-şi să se întoarcă în timp şi să schimbe totul. Îmi imaginam mereu un Lynch căzut pradă remuşcărilor pentru ce-ar fi putut face şi n-a făcut. Dar nimic. Se pare că la Hollywood nimeni nu era dispus să recunoască că ar fi vrut să îşi elimine opera artistică, sau măcar o parte din ea.

— Nimănui nu-i părea rău de nimic?

— Nu, Montse. Am publicat anunţul trei zile la rând şi am primit o singură scrisoare de la un tip care mă insulta. Dar mai târziu aproape că m-am împrietenit cu el şi chiar el mi-a dat un sfat care m-a pus pe urmele unei doamne care, la rândul său, m-a prezentat biografului lui Mankiewicz. Cât despre oameni care să aibă remuşcări, niciunul. Eram convins că vor apărea şi de sub pietre. Speram să văd o caravană întreagă de artişti nefericiţi. Dar nu s-au arătat pocăiţi, nici măcar unul. Şi am lăsat-o baltă, m-am hotărât să mă întorc. Eşuasem. Întorcându-mă la Barcelona, la confortabilul hotel Littré, aş fi avut un eşec demn de admirat pe care să-l descriu pe larg în Arhiva mea Generală. Ce îngrozitor, acum că mă gândesc

la asta. La Hollywood toată lumea trăia mulţumită. Asta spune ceva despre lipsa de simţ critic care domneşte pe acolo.

— Întotdeauna am bănuit asta, a spus Montse cu cel mai frumos surâs al ei.

— Desigur, Boco Gură-slobodă ar duce-o foarte prost acolo. Sau foarte bine. Pentru că îi place la nebunie să-i atace pe cei cărora le lipseşte acest spirit critic. Ideea e că imediat ce-am ajuns la Barcelona, sau chiar înainte, când încă mă mai aflam la Hollywood şi mă pregăteam să mă întorc, am început să fac, pentru Arhiva mea Generală, o lungă listă de regizori ai cinematografiei americane care pierduseră şansa sau eşuaseră în încercarea de-a mărturisi că le este ruşine de propriile opere : McG, Paul W. S. Anderson, Brett Ratner, Uwe Boll, Jason Friedman, Aaron Seltzer şi alţii – o listă în care regizorii deveneau din ce în ce mai importanţi, iar spre sfârşit apăreau chiar şi cei mai buni, Coppola şi Lynch, de exemplu. Cred că nu mai e nevoie să menţionez că n-am de gând să lucrez vreodată acolo ca regizor de film. Până şi ping-pongul are limitele lui.

7

N-ar fi nobil din partea mea să omit că în momentul acela, de la locul meu discret din ultimul rând, de unde îl ascultam pe Vilnius, m-am temut că toată lumea se va întoarce spre mine ca să-mi ceară să mă căiesc în public de condiţia mea de scriitor fecund, pentru că din tinereţe, de când publicasem un pamflet în favoarea conciziei, nu mă oprisem din publicat. Ceea ce nu s-a întâmplat ; sabotorii nu erau deloc atenţi la mine. Dar ce pretenţii să am? Chiar şi după moarte, Lancastre, ca întotdeauna, tot era mai important decât mine.

8

De fapt, în spatele acelei temeri de-a fi invitat să-mi cer iertare se ascundea o dorinţă latentă de a-mi putea proclama, o dată pentru totdeauna, remuşcările pentru toate, sentimentul de vinovăţie, nu numai pentru atâtea cărţi scrise (eram foarte hotărât să nu mai scriu niciuna), dar şi pentru toate celelalte, fără excepţie ; iertare pentru tot, până şi pentru a fi vorbit prea mult de-a lungul vieţii mele.

Să nu mai vorbesc era cel mai important plan al meu. Nu numai să renunţ la scris (asta se întâmplase deja, nu-mi era greu să pun punct dintr-odată şi pentru totdeauna producţiei), ci să mă opresc şi din vorbit. Aspiram să fiu, cât mai repede cu putinţă, un individ căruia muţenia categorică îi dă un aer de superioritate. Poate că tocmai asta mă putea transforma, spre marea mea părere de rău, într-o persoană insuportabilă pentru ceilalţi, care sunt întotdeauna atât de guralivi. În orice caz, dezaprobarea celorlalţi nu m-ar fi împiedicat să mă transform într-un individ complet mut, pe lângă unul întotdeauna dispus să privească, dar nu să asculte ; să devin un om impasibil, de o gravitate exasperantă pentru cei vorbăreţi.

Să mă îndrept spre acea stare de tăcere radicală, terifiantă, era ţinta mea. Nu mă îngrijora posibilitatea să se râdă de mine pentru că n-aveam de gând să-mi încununez „construcţia narativă" cu nicio altă carte şi, în plus, îmi ceream iertare pentru tot.

În fond, cine erau cei care urmau să râdă şi ce aveau să creadă despre mine? Mi-i imaginam pe toţi cu figuri de americani din alte vremuri (dinainte ca lumea să se americanizeze şi apoi să nu mai fie, ca să treacă la chinezării), cu feţe netede, doar cu două sau trei riduri, dar toate pe frunte : americani sadea, pe care, după cum ar fi spus Kafka, era de-ajuns să-i loveşti cu un ciocan în

fruntea lor de piatră ca să afli ce caracter au. Cu siguranţă urmau să râdă de mine, dar nu conta. Mai mult, mi-ar fi plăcut s-o facă pentru că aş fi ştiut să le judec la justa lor valoare hohotele de râs bolovănoase.

Să tot râdă lumea, mie mi-ar fi fost bine. Fără să scriu, fără să vorbesc, doar privind, fără să ascult, scoţându-i din pepeni cu impasibilitatea mea pe cei cu limba lungă. Fiind sigur că nu voi mai publica, simţeam o mare pace sufletească, lucru pe care, fără îndoială, îl datoram exclusiv hotărârii mele tainice de a fugi de efortul depus în slujba literaturii. Era o minunată pace ascunsă, care-mi amintea de vremurile imemoriale în care mă jucam liniştit cu portocale în grădina casei de vară a părinţilor mei şi credeam că vara cea lungă, atunci când se termina, avea forma unei portocale decojite.

Oare să ştii că urmează să te transformi într-un mut radical şi într-o persoană care nu poate să scrie este acelaşi lucru cu a te vedea pe linia orizontului, transformat într-o portocală decojită?

Nu, nu este. Iar mizerabila întrebare era cea mai bună dovadă că trebuia să tac chiar şi când aveam chef să vorbesc cu mine însumi. Da, la astfel de extreme mă împingea marea mea căinţă. Dar ce mă reţinea ca să-l ascult în continuare pe tânărul Vilnius?

9

— Să revenim la tatăl tău, i-a spus Montse lui Vilnius. Se ştiu mai puţine despre ultimii lui ani, după ce a devenit o persoană atât de liniştită şi de civilizată încât era chiar ciudat uneori să-l vezi atât de corect, purtându-se atât de bizar şi, în fond, atât de inofensiv. „Devin pe zi ce trece tot mai dezgustător de încântător”, a fost auzit spunând într-un interviu televizat.

— Şi cu altă ocazie îmi amintesc că a spus : „E o porcărie să te laşi de băut pentru că te trezeşti că ţi se întâmplă ceva de genul ăsta”. E-adevărat că s-a schimbat mult. A redevenit un tip liniştit, aşa cum se pare că fusese în tinereţe, înainte să se apuce de băut. Dar trebuie să spun că în ultimele trei luni de viaţă s-a întors la băutură şi şi-a recăpătat atâtea defecte încât a redevenit tipul interesant de odinioară. Un individ pe care multă lume îl găsea interesant, nu şi eu, fiindcă pe mine m-a tratat în continuare la fel, biciuindu-mă fără milă.

— Şi nu era chip ca, din când în când, lucrurile să meargă mai bine?

— Nu. Parcă se încăpăţâna să prelungească problemele pe care le aveam. Într-o zi, m-am răzbunat pentru felul în care se purta cu mine şi i-am spus că el fusese creat ca să fie educat. Se pare că am nimerit drept la ţintă. Educat? a întrebat şi chiar a ridicat mâna la mine. Astfel mi s-a confirmat ceea ce ştiam deja. Că de fapt nu era deloc educat, că totul e prefăcătorie şi că el avea o mulţime de feţe şi de gânduri oribile despre toţi aceia pe care-i saluta cu atâta politeţe. Ura omenirea.

— Nu dădea impresia asta, a întrerupt membrul cu numărul 4.

— Îl deranja până şi corpul oamenilor de pe stradă. Corpul. Umanitatea. Şi poate din cauza asta, în ultima parte a vieţii, s-a transformat, din punctul meu de vedere, într-o maşină de produs gânduri oribile pe ascuns. În ziua aceea am vrut să-mi rectific cuvintele şi i-am spus că de fapt încercasem să spun că fusese creat ca să scrie.

— Şi ce însemna asta? Sau voiai doar să-l jigneşti cu o frază oarecare? a întrebat Montse.

— Că cineva din vreun loc îndepărtat îl fabricase ca să scrie şi că, în afară de lucrul pentru care fusese programat, el nu prea mai avea un alt rost pe lume. Destul

de rău, însă mai gravă era obsesia lui de-a fi mereu la zi, de a se simţi *avangardist*, ca în tinereţe.

— Chiar crezi că îl obseda chestia asta? a întrerupt membrul cu numărul 7.

— Îl obseda, credeţi-mă. Şi îl deranja să vadă că atâţia tineri inovatori îl urmau şi-l admirau, în timp ce eu râdeam de atitudinile lui care se voiau rebele. Îl mai deranja şi să vadă că-i puteam citi gândurile cele mai ascunse în timp ce tineri din tabăra opusă grupului numeros al admiratorilor lui îl atacau, îi spuneau că nu fusese avangardist decât în prima etapă şi că de ani întregi era terminat, cel puţin ca scriitor inovator. Îl deranja totul, dar, credeţi-mă, îl deranjam mai ales eu.

— De ce mai ales tu?

— Pentru că eu îndrăzneam să-i spun că unui adevărat creator a ţine cont de ultimul curent nu poate decât să-i ridice probleme în a crea în mod liber ; vreau să spun, fără să trebuiască să-şi vopsească mereu părul ca să pară mai tânăr...

— Sigur că-l scoteai din sărite, a întrerupt membrul cu numărul 12.

— Nimeni nu-i obligat să fie perfect. Suntem contradictorii, răi şi sentimentali, şi toate astea în acelaşi timp, nu vi se pare, domnilor membri subminatori? Răutatea şi sentimentalitatea concomitente îi fac pe unii foarte atrăgători, deşi pe mine, din nefericire, nu. Tata aşa a fost. Atrăgător, da. În ce priveşte arta seducţiei, bietul de mine, Micul Dylan, nu i-am ajuns niciodată nici la degetul mic. Ceea ce mi-a alimentat ranchiuna, recunosc.

— Te văd fără suflu, Micule Dylan, a spus Montse. Să ne oprim un moment, dacă vrei. Vrei să bei ceva? Mai vrei puţină apă? Nişte cafea? Un whisky nu, că nu e momentul. Sau ai nevoie? Vrei un whisky? Vrei să te sinucizi?

Ceea ce aş vrea, s-a gândit Dylan în faţa acestei note neaşteptate de umor din partea lui Montse, e să nu-mi mai spui Micul Dylan. Şi de whisky am nevoie, da, dar mai încolo, o să am nevoie de el pentru piesa pe care o pregătesc cu Débora şi care va începe imediat.

Din primul moment gândise totul ca să îndrepte cursul lucrurilor spre *Cursa de şoareci*, pe care avea de gând să-l prezinte acolo imediat ce sosea iubita lui. Sigur că asta îi dădea încredere ca să-şi păstreze calmul în faţa tuturor acelor sabotori care nu-l priveau cu ochi prea buni.

Apropo, oare ce făcea Débora de nu venise încă?

10

I se părea că poate să le mai spună câte ceva membrilor, dar până la urmă s-a întrebat dacă n-ar fi fost mai bine să se mai gândească la ce le-ar fi putut spune. De fapt, n-avea ce să le spună, deşi ştia că în final va sfârşi prin a le explica chiar mai multe detalii neştiute din biografia tatălui său pentru că n-avea de gând să tacă până ajungea Débora. Atunci s-a gândit să le spună că a înţeles foarte repede că trebuia să se elibereze de ceea ce nu-l lăsa să fie liber. Cu alte cuvinte, a înţeles repede că avea urgentă nevoie să învingă forţele întunecate ale felului de a fi al tatălui său, lucru pe care nu-l putea izbuti dacă nu reuşea să se descurce pe deplin singur, să se detaşeze de el cât mai mult posibil.

Şi i-ar mai fi plăcut să le spună membrilor clubului că la vremea aceea, când a înţeles acest lucru, a început să se răzbune pe marele Lancastre refuzând să se mai înscrie în acelaşi stil avangardist şi încercând pur şi simplu să-şi fie fidel sie însuşi, străduindu-se mereu să fie „autentic”. Ştia bine cum, căci era vorba doar de a fi *el însuşi,* lucru ce de obicei îi reuşea pur şi simplu culcându-se în iarbă noaptea şi privind luna. Chiar şi-aşa, acest ideal de autenticitate

putea fi atins dacă aveai proiecte proprii şi îţi vedeai tatăl ca pe un duşman, fără să uiţi nicio clipă de rivalitea dintre tine şi el : să fii cât mai diferit de el, să te porţi invers decât obişnuiesc să se poarte acele fiinţe pe care le urăşti.

— Nu ştiu dacă v-ar plăcea să ştiţi cum mă văd atunci când sunt singur, a spus dintr-odată Vilnius.

Un act cât se poate de sinucigaş din partea lui Vilnius, care a căzut pradă propriului său zel de-a fi atât de simplu şi atât de sincer, din dorinţa de a se arăta atât de natural şi de diferit faţă de tatăl său.

— Ne-ar plăcea cât se poate de mult, a remarcat membra cu numărul 22.

— Ei bine, mă văd ca pe o persoană care încearcă să spună adevărul şi să fie cât mai autentică posibil.

— Şi pentru a fi autentic, a râs membra numărul 22, trebuie să fii foarte sincer sau nu prea? Nu sunt imbecili cei care sunt prea sinceri?

— Nu ştiu. Cred că sunt oameni care vor să se afle mai aproape de adevăr decât alţii.

— Dar se ştie că arta depinde de adevăr, a întrerupt membrul cu numărul 7, aşa cum se ştie că adevărul, fiind indivizibil, nu se poate cunoaşte pe sine însuşi, astfel încât a spune adevărul înseamnă întotdeauna a minţi…

— Şi se mai ştie şi că transformarea într-un imbecil e un proces lent, a spus Vilnius, conştient că, într-un fel sau altul, chiar şi cu o frază fără sens care să-i năucească pe toţi, trebuia să iasă din cursa în care intrase, tocmai din cauza străduinţei sale exagerate de a se arăta „autentic”.

11

La scurt timp, după ce-şi schimbase scaunul pentru că ajunsese să i se pară că cel dinainte avea un picior mai scurt, Vilnius a început să povestească despre marele Lancastre, care crezse întotdeauna că are mai multe

personalităţi şi nu una singură. Şi asta pentru că voia să simtă că e un om divizat, un om al timpurilor noastre.

— Ce absurd, a remarcat Vilnius. Să se creadă un om al timpurilor noastre doar pentru că-i plăcea multiplicitatea! Nu umbla spunând asta tot timpul, dar se vedea că voia să simtă că e o persoană cu multe personalităţi şi cu un număr mare de sosii care puteau fi confundate cu el. Să fi fost pasiunea de a fi postmodernist sau pur şi simplu nevoia de a fi mai mulţi indivizi ca să nu trebuiască să fie *el*?

Oricum, a menţionat Vilnius, ştia să-i recunoască anumite merite tatălui său. De pildă, faptul că avusese curajul de a scrie, în perioada lui cea mai fertilă, mai multe romane în acelaşi timp, dezvoltând astfel mai multe lumi posibile sau paralele, desfăşurând o naraţiune multiplă, plină de poveşti care se reflectau şi se divizau neîncetat, transformând totul într-un caleidoscop de variaţii, devieri şi mutaţii.

A fost un scriitor care avea farmecul fiinţelor obsesive, a mai remarcat Vilnius. Un om uimitor de muncitor, care ducea până în pânzele albe problemele de care voia să se ocupe şi care, în plus, ştia să facă bine asta. Dar ca tată putea ajunge chiar să fie grotesc, pentru că părea că vrea mereu ca fiul lui să-l admire stând pe vine. Vilnius nu putea uita o cină din noaptea de Ajun, cu nu prea mulţi ani înainte, când, cum totul părea că merge bine, lui i-a venit ideea de a se lăsa anume pe vine în faţa tatălui său şi din poziţia asta umilitoare i-a spus cu îndrăzneală că de jos îl vede doar ca pe o mulţime formată din multe persoane diferite, toate foarte plate, foarte simple.

— Poate că niciodată nu s-au auzit cuvinte mai nedrepte sau mai absurde ca acestea, a adăugat Vilnius. Probabil vă gândiţi acum că vorbind astfel despre tata şi criticându-i tendinţa către multiplicitate eram un biet reacţionar, ca

unul care se opune intuiţiei contemporane de a fi mai multe persoane într-una singură...

Dintr-odată la uşă şi în zona populatului bar de la intrarea în librărie s-a stârnit o gălăgie providenţială, iar Vilnius a crezut că e Débora, care în sfârşit ajunsese şi, după cum le fusese înţelegerea, începe să pună în scenă piesa de teatru pe care o repetaseră împreună.

— Dar asta şi eşti, eşti un reacţionar în toată regula, i s-a părut că îi strigă ea de lângă bar.

Însă miopia şi auzul îi jucaseră o festă, pentru că nimeni nu strigase nimic. Vilnius şi-a dat seama că trebuie să mai aştepte ca să înceapă piesa de teatru prin care Débora şi cu el îşi propuneau, printr-un text de ficţiune însoţit de o calculată punere în scenă, să spună adevărul, sau ceea ce se apropia cât mai mult posibil de adevăr.

Dar care adevăr? s-a întrebat Vilnius preţ de câteva momente, simţind o durere de cap uşoară, dar ascuţită, care încet-încet punea stăpânire pe el şi-i făcea mintea să rătăcească. Îşi imagina o dureroasă rătăcire printr-o lume care părea creată de acul mânuit de un mort cu un spirit zeflemitor (tatăl lui, tot neliniştit) al cărui interes era exclusiv de a-l înţepa în partea stângă a creierului.

Poate că fantoma pierduse din avânt, precum şi din capacitatea de a se infiltra în mintea altuia, dar avea în continuare un caracter extrem de nesuferit. Deşi mai trecuse prin momente critice, Vilnius şi-a revenit repede şi s-a întors la acel adevăr pe care voia să-l introducă în librăria Bernat, în acea seară, printr-un text de ficţiune pe care voia să-l joace chiar acolo, ca şi cum locul acela ar fi fost o scenă : adevărul pe care intenţiona să-l strecoare cu subtilitate, folosind ideea de teatru în teatru utilizată de Shakespeare în *Hamlet*, idee ce consta în a pune o trupă de teatru să prezinte fapte similare celor care avuseseră loc în viaţa reală, pentru ca astfel să le prezinte tuturor

(personaje şi spectatori) versiunea sa asupra acestor fapte ; iar el să verifice, prin reacţiile unora, dacă versiunea lui era e corectă.

În *Hamlet*, prinţul profita de vizita la curte a unei trupe de actori pentru a afla dacă mesajul stafiei (mesajul în care i se spusese că tatăl lui fusese omorât) trebuia luat în serios. În acest scop, punea să se reprezinte în piesa *Cursa de şoareci* scena asasinatului tatălui său şi observa reacţiile regelui Claudio, probabilul asasin ; văzându-l puţin tulburat, i se confirmase că stafia spusese adevărul când i-l arătase pe ucigaş.

Ideea lui Vilnius, stabilită dinainte cu Débora, era să sugereze crima, deşi în public nu se aflau nici mama lui, nici Claudio Arístides Maxwell, şi astfel să înceapă să răspândească bănuiala că Lancastre fusese de fapt asasinat. Nu părea atât de absurd să fi fost ucis. Fantoma tatălui său, spunându-i Hamlet, îi demonstra asta de fiecare dată când putea. În plus, în mod instinctiv, fantoma îl condusese într-un fel, încurajându-l sau împingându-l să-i viziteze acasă pe mama lui şi pe Max, către realităţi necunoscute lui. Mai mult, cunoscând lipsa de scrupule a mamei sale şi a amantului ei care, în plus, se numea Claudio, n-ar fi fost nimic ciudat ca Lancastre să fi fost lichidat prin otrăvire subtilă care, din cine ştie ce motiv, n-ar fi fost detectată la autopsie.

Împreună cu Débora gândiseră, deşi până la urmă nu-l mai notaseră pe hârtie, un text de vreo zece pagini, un presupus început al acelor memorii prescurtate ale lui Lancastre, un text care să servească drept armă subtilă prin care să pună în mişcare zvonul asasinatului printre membrii clubului. Şi astfel, din reacţiile posibililor vinovaţi în orele care aveau să urmeze (contau pe faptul că vreun membru al clubului Lancastre îi va informa pe suspecţi) puteau deduce dacă se înşelaseră atunci când lansaseră,

prin intermediul propriei lor *Curse de şoareci,* gravele acuzaţii la adresa văduvei şi a îngrozitorului Claudio Arístides Maxwell.

Desigur, era posibil ca Laura Verás şi partenerul ei să fie nevinovaţi, dar această posibilitate nu i-ar fi determinat pe Vilnius şi pe Débora să-şi schimbe planurile, pentru că, la urma urmei şi mai presus de toate, mai presus de faptul că ar fi existat sau nu o crimă de răzbunat, un lucru devenise urgent şi necesar : trebuia pedepsită îngrozitoarea femeie care aruncase manuscrisul în foc.

12

„Viaţa e o cursă de şoareci, realitatea e numai teatru, şi nu suntem nimic fără memoria care inventează mereu.” (Juan Lancastre)

13

În *Cursa de şoareci* Débora şi Vilnius se ghidau după convingerea că ficţiunea e mult mai folositoare pentru a spune sau a insinua adevărul decât alte mijloace care s-au dovedit ineficiente. Se mai ghidau şi după convingerea că istoriei genului epic îi lipseşte de ani de zile un nou capitol, poate ultimul, unul care să fie cu adevărat epic şi care să-i cuprindă pe toţi naratorii care au luptat, cu eforturi titanice, împotriva oricărei prefăcătorii sau imposturi şi a căror luptă a avut dintotdeauna o evidentă notă paradoxală, ţinând cont că cei care au luptat astfel au fost scriitori care au trăit cufundaţi complet în lumea ficţiunii : artişti care au căutat modul de a spune adevărul sau de a se apropia de adevăr prin intermediul ficţiunii, reuşind ca măcar din acea tensiune stilistică să dea naştere lucrurilor cele mai apropiate de adevăr care se cunosc până acum.

14

Vilnius a precizat că-şi amintea foarte bine cum generaţia tatălui său fusese învăţată că autenticitatea n-are sens. Întotdeauna se întreba cum ar fi reacţionat tatăl său, observator sceptic al autenticităţii, dacă cineva l-ar fi întrebat într-o zi cum să-şi asume faptul că poate, pentru un artist, cel mai profund, *cel mai autentic* eşec este a se trăda pe sine însuşi.

— Are sens sau nu autenticitatea? i-a întrebat dintr-odată Vilnius pe membrii clubului.

N-a primit răspuns, ci doar câteva murmure. Poate că lancastreienii nu erau pregătiţi pentru întrebări de acest gen, astfel că Vilnius şi-a lăsat discursul să alunece încet către *Leviatanul* lui Joseph Roth, cartea sa preferată şi o poveste pe care câteodată se gândise s-o includă pe de-a-ntregul în lungmetrajul său despre eşec.

Le-a spus povestea pe care o spunea Roth, o poveste exemplară avându-l ca protagonist pe Piczenik, un negustor de mărgean din oraşul Progrody. Piczenik aprecia mărgeanul autentic, zămislit de peştele originar Leviatan, deşi totuşi, nu ştia să reziste falsei înşelăciuni a mărgeanului fals de plastic. În inima lui avea numai un dor : nostalgia patriei mărgeanului, a mării. Când a apărut diabolicul Lakatos, un vânzător de mărgean fals, Piczenik s-a învoit să cumpere puţin, să amestece cu al său. Atunci destinul i-a întors spatele. Toată povestea avea exemplaritatea unei parabole : cel care trădează ce are el mai autentic în firea lui este pierdut.

15

Concentrat asupra *Leviatanului*, Vilnius n-a văzut-o pe Débora intrând în librărie prin barul din ce în ce mai plin şi apropiindu-se de încăperea din fund, acolo unde înainte erau cabinele vechiului sex-shop şi unde acum era un fel

de încăpere separată în care în acea după-amiază avea loc întâlnirea clubului.

Când, în sfârşit, Vilnius a văzut-o, ea fiind deja lângă el, şi-a blestemat miopia şi tot ce i se pusese la îndemână în pofida redusei raze de acţiune a vederii sale slabe. Surprins, a reacţionat într-un mod neprevăzut în scenariul teatral pe care, timp de câteva ore, îl învăţaseră şi repetaseră. Emoţionat dintr-odată şi ca să nu rămână fără cuvinte, a întrebat-o primul lucru care i-a venit în minte.

— Îţi par retrograd în seara asta, nu-i aşa?

— Da, îmi pari retrograd, dar de fapt cred că aşa şi eşti, într-o mare măsură, încât nu-i chiar atât de ciudat că te văd astfel, a răspuns Débora cu o uşoară strălucire albastră în priviri. Deşi, o să-mi fie milă de tine şi-o să spun că nu eşti aşa mereu. Doar câteodată eşti reacţionar, unic, imobil, aiurit, hiperegoist, sau un tânăr bătrân care încearcă să fie un hiperegoist radical. În general eşti volubil, mobil, inventiv, cutezător, instabil, geometric, indolent, rătăcitor, uşuratic, volatil, miop, urât şi întotdeauna, dar chiar întotdeauna, aiurit. Şi autentic, desigur. Dintr-o bucată. Foarte autentic, sigur că da! Te iubesc, Vilnius! Nimeni nu e mai autentic decât tine.

— Şi eu te iubesc, a spus Vilnius, extaziat.

Auditoriul a rămas tablou şi poate că ar fi fost greu de enumerat motivele atât de diferite pentru care toţi s-au simţit atât de perplecşi în faţa celor întâmplate. Până şi eu am rămas uimit. Dacă la Vilnius se vedea că dragostea era autentică (poate pentru că era o dragoste aproape idioată), la Débora părea greu de intuit ce gândea şi ce simţea de fapt.

— Cuvântul acesta, „aiurit”, face parte din vocabularul nostru amoros, a explicat Vilnius.

Felul ridicol în care-şi declara pasiunea confirma faptul că el căzuse pe de-a-ntregul în capcana frumuseţii, bolii,

nebuniei şi farmecelor bune şi rele (pentru că se putea presupune că erau şi rele) ale fetei, care mie nu-mi amintea deloc de Veronica Lake, ci mai degrabă de Scarlett Johansson. Căci Débora nu era fata cu un aer desuet despre care Vilnius vorbise în prezentarea lui de la St. Gallen.

— Lucrăm de câteva zile, mai ales eu, la o carte din care am scris deja destule pagini şi care v-ar putea interesa, a anunţat Débora.

— M-am tot gândit (a intervenit în forţă membra cu numărul 11) că tu, Vilnius, vrei să fii retrograd pentru că acest lucru, în artă, îţi asigură eşecul complet, adică singurul lucru pe care-l cauţi, în fond, pentru că ceea ce te interesează mai mult pe lume este să eşuezi şi astfel să eviţi să semeni cu tatăl tău şi să ai succesul lui. În acelaşi timp, scapi de necesitatea de a-l depăşi pe Tolstoi.

— O, nu e chiar aşa, a răspuns Vilnius.

— Sigur că nu e, a spus membra cu numărul 11.

Părea că femeii îi place de Vilnius sau măcar de pieptănătura lui. Nu poţi să-i placi unei femei, că imediat apare alta care te place şi ea ; partea dificilă este să-i placi celei dintâi, a gândit Vilnius, pentru că asta nu i se întâmpla în fiecare zi.

— Să vă explic, a continuat Débora, fluturând nişte hârtii. Am reconstituit câteva pagini, primele zece, din memoriile prescurtate ale lui Juan Lancastre. Credem că nu se deosebesc mult de primele pagini din autobiografia aceea scrisă în mod voit în diagonală la care el lucra şi pe care văduva lui a avut nefericita idee de a o distruge. Şi credem asta pentru că eu am avut ocazia de a citi aproape toată autobiografia pe când era scrisă şi mă consider în stare s-o reconstruiesc destul de bine. De fapt am început deja să fac asta, deşi pentru întreaga lucrare mă bazez pe ajutorul pe care Vilnius mi-l va da atunci când i-l voi cere.

— Şi dacă văduva n-a distrus memoriile? a întrebat Montse.

— Nu există lucru pe lume pe care văduva să nu-l fi distrus, a răspuns Débora. Dar dacă într-o zi se dovedeşte că manuscrisul n-a fost ars şi reapar memoriile originale, toată lumea va putea să compare şi să verifice asemănarea dintre manuscrisul lui Lancastre şi cel apocrif. Nu vor fi mari diferenţe între versiunea noastră şi original. Şi chiar dacă ar fi, tot nicio problemă. Sunt sigură că lui Juan Lancastre i-ar plăcea să aibă o autobiografie apocrifă, poate chiar mai fragmentată decât cea pe care o scria el.

În acel moment, Vilnius a început să simtă că „ceva” pune stăpânire pe voinţa lui şi a observat cu groază că fenomenul se extindea. Neputând face nimic, cu toată rezistenţa opusă, a sfârşit prin a se adânci în mod imaginar în pielea unui adolescent atât de asemănător cu tatăl lui încât nu putea fi decât tatăl lui. Cu alte cuvinte, lui Vilnius îi revenise în minte o amintire care nu era nicidecum a lui, ci a afurisitului de taică-său.

Tinerelul din amintire, adică tatăl lui la optsprezece ani, se juca cu o minge de tenis care, după cum a descoperit curând, reprezenta atât viaţa, cât şi moartea lui. O minge putea fi totul? Da. Putea fi moartea? Într-adevăr, putea să fie. A lăsat-o să cadă şi nu s-a putut mişca până n-a ridicat-o din nou, dar în acelaşi timp a avut senzaţia că mingea urma să-l ucidă, că era o asasină rece, glacială, teribilă. Ştia că-i ameninţa viaţa într-atât încât trebuia să scape cu orice preţ. Şi scăpa, scăpa aşa cum scăpăm numai din unele coşmaruri.

Putea fi vorba de o amintire de-a tatălui său, şi-a zis Vilnius, sau de un coşmar pe care tatăl lui îl înfrunta chiar în acel moment în vreun univers paralel. Dar tatăl său era mort şi nu putea avea coşmaruri. Îndeajuns coşmarul de a fi mort. Prin urmare, cel care trebuia să scape din acel

coşmar era doar el, Vilnius, şi a izbutit să facă asta doar luând-o literalmente la fugă şi lăsând în urmă mingea şi momentul neplăcut ; a fugit, doar ca să se întoarcă în lumea reală şi s-o audă pe Montse care tocmai îi cerea Déborei mai multe amănunte despre felul în care ajunsese Lancastre s-o lase să citească memoriile la care lucra.

— Bătrânul, i-a explicat Débora, îmi dădea să citesc fragmentele pe măsură ce le scria şi cel mai interesant lucru era structura pe care o dădea poveştii vieţii lui. Începutul, de exemplu, e cel mai surprinzător. Pot să-l citesc, dacă vreţi. L-am reconstruit pentru voi. Este un început oarecum inovator pentru genul memorialistic.

Montse a zâmbit, cu siguranţă cu intenţia de a-i arăta că o uimea faptul că ea ar fi scris începutul acelui manuscris pe care văduva îl distrusese. Dar, dacă tot avea foile, de ce să nu le citească?

16

Înainte de a începe să citesc aceste rânduri, a spus Débora, aş vrea să vă previn pe toţi că autobiografia pe care o scria Lancastre era foarte atipică, şi asta încă de la început. Din primele pagini autorul murise deja şi nu găsea nimic mai bun de făcut (n-avea cu ce să-şi ocupe timpul în noaptea pseudoeternă în care trăia) decât să-şi sâcâie fiul, ca să-i arate că nici măcar din lumea de dincolo n-avea de gând să-l lase în pace. Şi în ce fel anume îl deranja? Nici asta nu era prea greu de imaginat. Se infiltra în conştiinţa lui şi-l obliga să-i moştenească memoria, şi încerca să-i transmită experienţa sa. Îşi condimenta îndrăzneala cu ziceri ciudate. Îi spunea, de pildă : „Stau mereu în picioare la Capul Gând, cu ochii larg deschişi către limitele vizibilului şi imposibilului.”

Din public s-au auzit câteva şoapte. Débora a profitat de asta ca să bea apă. A băut ca şi cum ar fi ţinut o conferinţă

sau ar fi fost chiar ea invitata de onoare în seara aceea la întâlnirea grupului Lancastre. Apoi, ignorând şoaptele care încă se auzeau, a continuat.

Scriitorul autobiografiei, a spus ea, a început să dea semne că-şi pierde avântul pe măsură ce avansa povestirea, semne că se ofileşte tot mai mult, ca şi cum încă de la primul rând al cărţii ar fi hotărât să-şi ia rămas-bun şi să cedeze, cu bună ştiinţă, o parte din rolul de protagonist fiului său şi celor care urmau să i se alăture în călătoria sa de doliu prelungit, călătorie în care chiar doliul urma să dea naştere unei noi familii pentru cel mort, o familie diferită de cea pe care a avut-o pe timpul vieţii, o comunitate înflăcărată şi vioaie construită tocmai de ritmul creativ al doliului. În cazul de faţă, a conchis Débora, al noii familii a lui Lancastre, o familie cu un aer *à la* Dylan.

17

Débora a vorbit mult despre lungi perioade de doliu care le creează morţilor o familie diferită de cea pe care o aveau pe timpul vieţii. În cele din urmă Montse şi-a îndeplinit funcţia de sabotoare.

— Scuză-mă, dar cum a spus Vilnius că te cheamă? a întrebat-o.

— Débora Zimmerman, în slujba regelui mort şi a regelui încoronat. Ştiaţi că pe Bob Dylan îl cheamă de fapt Robert Allen Zimmerman? Poate că suntem rude, el şi cu mine. Spuneţi-mi doar Débora. Sau cum vreţi. Un nume nu dă niciodată vreun indiciu important despre cel care-l poartă.

Lucrurile şi-au urmat acolo, în librăria Bernat, cursul normal, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Totuşi eu am avut impresia că ceva se întâmplase, pentru că mi se părea că într-un fel şi eu începusem să simt că fac parte din cortegiul funerar şi vesel care, sugerase Débora, se

putea organiza sau se organiza în jurul noii familii a răposatului Lancastre.

Montse a sfârşit prin a-i întreba pe membrii clubului dacă au ceva împotrivă să-i permită Déborei să citească acel început, primele pagini ale memoriilor îndoielnice ale lui Juan Lancastre. Débora a remarcat că *Îndoielnicul Lancastre* ar putea fi un titlu bun pentru carte.

— Cu siguranţă lectura care urmează va rămâne în istoria acestei librării şi a acestui încântător club ca un eveniment măreţ, a întrerupt membrul cu numărul 17.

— Cu condiţia să nu credem că ascultăm vocea lui Lancastre însuşi, a observat şi membrul cu numărul 12.

— Nu vă cere nimeni asta, a reacţionat Vilnius. Dacă cineva vrea să se îndoiască, poate asculta vocea aceea în acelaşi fel în care se citesc memoriile false ale lui Laurence Sterne. Aţi auzit de ele?

Nu auzise nimeni de ele.

— Se numeau *Memoriile vieţii şi familiei răposatului reverend Laurence Sterne*.

Montse a întrebat imediat dacă această carte a reverendului exista într-adevăr şi Vilnius a început să spună povestea acelor *Memorii* cu lux de amănunte.

Eu ştiam bine povestea şi-am văzut că nu-i adăuga nimic inventat. Producerea acelor memorii postume a început chiar din ziua morţii lui Sterne, când cumnatul lui, John Botham, un preot făţarnic din Surrey, s-a grăbit să se ducă la casa din Old Bond Street ca să pună mâna pe hârtiile scriitorului, pe scrisorile de dragoste de la amantele lui, precum şi pe diverse manuscrise al căror conţinut a rămas necunoscut, pe care le-a ars de îndată. Pierderea unei părţi însemnate din moştenirea literară a lui Sterne le-a lăsat pe văduva lui şi pe fiica lor, Lidia, în mari dificultăţi economice, ceea ce le-a făcut să-şi pună toate speranţele în nişte hârtii pe care Botham nu le văzuse, sau pe care le

cruţase crezând că nu sunt compromiţătoare. Văduva şi fiica le-au dat ziaristului Wilkes, în ideea ca el să scrie biografia lui Sterne. Totuşi, evoluţia evenimentelor politice l-a făcut pe Wilkes să ajungă primar al Londrei şi, cuprins de temeri, s-a descotorosit de multe hârtii care puteau să-i complice viaţa, printre care scrierile postume ale lui Sterne, care au ars în focul din şemineul lui. Disperată, soţia lui Sterne, ştiind că Wilkes citise acele hârtii, l-a rugat să şi le amintească şi să scrie câteva rânduri în stilul inconfundabil al autorului lui *Tristram Shandy*, cu scopul de a le publica şi de a câştiga astfel ceva. Astfel că, după câţiva ani, au apărut *Memoriile vieţii şi familiei*, autobiografia despre care s-a spus că ar fi fost scrisă de Sterne, dar care conţinea prea multe ambiguităţi şi greşeli evidente ca să se poată crede că o persoană precum autorul lui *Tristram Shandy*, despre care se ştia că are o memorie extraordinară, le-ar fi putut scrie.

— Ceea ce a fost clar dintotdeauna, a încheiat Vilnius, este că pe Sterne l-ar fi distrat de minune cartea apocrifă care i s-a atribuit şi a cărei lectură l-ar fi încântat enorm.

— Vă repet, a întrerupt membrul cu numărul 12, putem s-o ascultăm pe prietena lui Vilnius, dar n-o să fim atât de idioţi încât să credem că ascultăm vocea lui Lancastre însuşi.

— A şti să suspenzi neîncrederea nu este tocmai uşor pentru nişte idioţi! a intervenit membra cu numărul 22.

— În orice caz, niciodată n-au existat autobiografii bune ale unui bun romancier. Nu pot exista. Un romancier, dacă este foarte bun, e întotdeauna prea multe persoane la un loc. Lancastre avea multe vieţi într-una singură. Dacă autobiografia mai este şi scurtă, poate că nu ajunge nici pentru o persoană, a observat membra cu numărul 20.

— Dar, doamnă, să ştiţi că, oricât de scurtă ar fi autobiografia, am ţinut seama de toate personalităţile lui

Lancastre. În plus, şi noi suntem buni la scris, foarte buni! a spus Débora.

18

Deoarece n-ar fi putut citi foile acelea pentru că n-avea scris nimic în ele, sau, mai bine zis, foile erau fotocopii ale unor cronici sportive din ziarul *Sport*, Débora a anunţat dintr-odată că preferă să facă un rezumat al primelor pagini ale memoriilor abreviate ale lui Lancastre. Cu o neruşinare uimitoare, a şi facut-o, spunând că în acel început al memoriilor, după cum se arătase sau se insinuase înainte, tânărul Vilnius descoperea că, din cauza unei lovituri în urma unei căzături, moştenise experienţa şi amintirile personale ale tatălui său care tocmai murise. Din fericire, a continuat Débora, tânărul fiu al autorului îşi dădea seama imediat posibilitatea de a dispune de o conştiinţă dublată îi oferea o luciditate care ducea la un hiperrealism insuportabil, anticamera demenţei. Pentru că, spre deosebire de ceea ce lumea a crezut dintotdeauna, a conchis Débora, nebunia este doar un exces de realitate.

A urmat o pauză, anume inserată pentru a sublinia rar aceste ultime cuvinte :

— Doar un exces de realitate.

— De ce „doar” şi nu un exces pur şi simplu? a întrerupt membra cu numărul 16, cu siguranţă din dorinţa de a produce vâlvă.

Débora s-a făcut că nu aude şi, recăpătându-şi ritmul pierdut pentru scurt timp, a povestit în continuare începutul memoriilor abreviate ale lui Lancastre. Astfel, a relatat cum tânărul Vilnius ştia să-şi dea seama la timp de riscurile faptului de a poseda o dublă conştiinţă şi acest lucru îl determina să respingă, una câte una, încercările pe care le făcea din când în când stafia, de a-i inocula mai multe amintiri şi experienţe. Le respingea considerând că-i

ajunge încărcătura propriei memorii, nedorind s-o sporească cu a niciunui strămoş, chiar dacă acesta ar fi fost tatăl lui.

Apoi ni se povestea, a continuat Débora, cum într-o noapte Vilnius îi făcea o vizită-surpriză mamei lui şi descoperea că ea şi amantul ei îi provocaseră tatălui său atacul cardiac fatal ; îl asasinaseră împreună. Îl speriaseră atât de tare, dintr-odată, încât bietul Lancastre căzuse secerat pe terasa casei sale. O crimă perfectă, pentru că n-a lăsat urme.

— Şi până aici, pe scurt, e ceea ce aveam de gând să vă citesc azi, a spus Débora.

Conform planului prevăzut, tocmai aruncase bomba subtilă pregătită dinainte. Spusese lucrurilor pe nume. Toată lumea îşi putuse da seama de ceea ce insinuase sau afirmase. Începând din acel moment, bănuiala asasinatului avea să cadă asupra Laurei Verás şi a amantului său, să circule prin mediile literare şi până la urmă prin tot oraşul. Se putea chiar (într-o oarecare măsură era chiar preferabil) ca mama lui Vilnius să fi fost nevinovată în ceea ce priveşte moartea soţului ei, ceea ce, totuşi, nu însemna că odioasa distrugere a manuscrisului nu merita să fie răzbunată, lucru ce deja începuse să se întâmple prin intermediul *Cursei de şoareci*.

Cum Vilnius şi Débora n-aveau nicio probă a crimei, acela fusese cel mai bun mod de a răspândi zvonul, de a face să umble vorba care poate că s-ar fi dovedit a nu fi deloc o calomnie.

— Aţi ales cel mai bun loc din lume pentru a răspândi această bănuială, a întrerupt membra cu numărul 2, care părea să aibă reflexele cele mai rapide dintre toţi membrii.

— L-au asasinat? Asta vrei să spui, Débora? Sau e doar un lucru pe care l-a inventat Lancastre pentru memoriile lui? a întrebat Vilnius, conform planului stabilit.

— Asta urmau să se arate în memoriile povestite de el şi asta spun cele pe care le rescriu eu. Nu de mult timp asta a spus şi stafia, a adăugat Débora.

— Care stafie? a întrerupt membrul cu numărul 4.

— Care stafie? a întrebat Montse.

— N-aţi văzut niciodată *Hamlet*? Despre ce stafie poate fi vorba? a spus Débora.

— Scuză-mă, dar nu mai înţeleg nimic. Un singur lucru mi-e clar, şi anume că e greu de crezut că acest început al memoriilor ar fi cel pe care l-a scris sau îl scria Lancastre, a observat Montse.

— De ce nu? A inventat faptul că ar fi murit deja ca să creeze, după cum mi-a spus, „nişte memorii de dincolo de mormânt” care să fie heterodoxe, a răspuns Débora.

— Pare ciudat.

— Aşa e. Dar el voia ca aceste memorii să pară ciudate. Şi-o dorea atât de mult încât într-unul dintre capitole îşi descria cu foarte multă minuţiozitate viaţa personală, adică viaţa pe care o ducea cu mine, mai ales discuţiile pe care le purtam amândoi în pat, discuţii despre caracterul lui, mereu despre el. La urma urmei era foarte egocentric. Ca întâlnirea asta de azi care se învârte în jurul persoanei lui. Sigur i-ar fi plăcut să se afle azi aici, cu voi.

Murmure, câteva chipuri uimite, descumpănire din ce în ce mai mare.

— Dar cred că, a reluat Montse, cel mai imposibil lucru dintre toate e să fi prevăzut ceea ce Vilnius însuşi ne spunea sau ne sugera mai înainte, despre ceea ce tatăl lui i-a făcut în ultimele zile, după moarte.

— Şi ce i-a făcut? a întrebat membra cu numărul 10, care părea a fi în permanenţă cu capul în nori.

— L-a deranjat din lumea de dincolo? Asta a făcut? a întrerupt membra cu numărul 6.

— I-a intrat în minte, a atenţionat-o membra cu numărul 18. N-ai auzit ce-a spus mai înainte?

— Montse, a reluat Débora cuvântul, zici că e imposibil, dar Lancastre ştia că fiul lui e obsedat de el şi nu-i venea greu să intuiască faptul că această obsesie, după moartea lui, urma să aibă drept consecinţă pentru moştenitorul lui un doliu foarte lung.

— Bine, a întrerupt membrul cu numărul 7, e ridicol că discutăm nimicuri când lucrul cu adevărat important şi grav este bănuiala de asasinat şi ar trebui să facem ceva în legătură cu asta. Iar dacă bănuiala nu există, avem de-a face cu o calomnie.

— Sunteţi cumva poliţist? a intervenit membra cu numărul 10.

Iar şoapte, feţe curioase, eforturi mentale. Inclusiv ale lui Vilnius însuşi, care începuse să primească din ce în ce mai des inoportunul atac al memoriei paterne. S-a opus cum a putut lucrurilor pe care aceasta încerca să i le comunice cu o insistenţă civilizată şi stăpânită, dar vizibilă.

— Foarte puţine lucruri rămân în picioare când sunt examinate la ora asta, a spus Vilnius, şi nimeni n-a ştiut dacă se adresa ascultătorilor, lui însuşi sau umbrei sale.

De fapt, cuvintele tânărului Vilnius fuseseră doar un semnal adresat Déborei şi aveau strict rolul unei parole stabilite dinainte ; însemnau doar că trebuia coborâtă cortina imaginară.

— Îmi pare rău, dar s-a terminat, a spus Débora.

— Ce s-a terminat? a întrebat membrul cu numărul 25.

— *Cursa de şoareci*, a precizat Vilnius.

— Ce cursă de şoareci? a întrebat Montse.

Vilnius s-a dus să-şi ia pardesiul. Débora şi-a strâns foile, având grijă să nu se vadă că sunt fotocopii ale unor articole din ziarul *Sport.* Cu cât ieşeau mai repede, cu atât

mai bine. Şi-au luat rămas-bun scurt şi brusc, însă cât mai civilizat posibil, atât de la membri, cât şi de la Montse.

Vilnius a venit să-mi strângă mâna şi mi-a spus grăbit să-l înţeleg, dar toată povestea sfârşise prin a fi atât de teatrală încât dintr-odată simţea nevoia unei cabine, adică a unui loc în care să se ascundă de public. În acel moment mi s-a părut că descopăr în el o satisfacţie ascunsă de a-şi fi îndeplinit obiectivul pe care şi-l propusese. Şi, de asemenea, o nevoie de a fugi imediat. Mi-a zâmbit şi şi-a exprimat speraţa unei revederi. N-a apucat să mi-o prezinte pe Débora, lucru pe care l-am regretat, pentru că, mai presus de toate, mi se păruse atrăgătoare şi simţeam nevoia de a-i cerceta farmecul şi misterul. Mi se părea (iar astăzi n-am motive să cred altceva) o femeie cu un chip într-adevăr interesant, care emana o energie cu adevărat magică (nu pot s-o spun altfel), poate pentru că în acel chip duritatea cu dulceaţa se contopeau în aşa fel încât puteai să-ţi imaginezi că prima era sora celei de-a doua. Să o privesc pe Débora era, pentru mine, ca şi cum aş fi ascultat un cântec. Da, era ca şi cum nu numai aş fi văzut-o, ci aş fi ascultat ceva foarte frumos, ciudat, nemaiauzit şi totuşi foarte familiar.

Au plecat amândoi, cu siguranţă gândindu-se că au lansat acuzaţia de asasinat la curtea de la Elsinor, iar mai departe trebuie să aştepte ce se va întâmpla. Ar fi fost grozav ca ucigaşii să muşte momeala, chiar dacă se cuvenea să se pună întrebarea dacă într-adevăr avea sens să fie consideraţi ucigaşi.

Când să iasă din librăria Bernat, Vilnius a auzit un mesaj (ca o voce din interiorul lui, care vorbea dinăuntru către afară, deşi poate că era invers) care-i spunea că scenariul lor nu este de-ajuns. Vilnius chiar s-a supărat. Ce i se cerea din necunoscutele tărâmuri de pe lumea cealaltă? Răzbunarea prin spadă? Nu era mai logic să fie lăsat să se

îndoiască şi să trebuiască să aleagă între a şti că tatăl său fusese asasinat (şi să nu poată face nimic) şi a nu da importanţă acestei informaţii în favoarea unei activităţi morale de rutină : răzbunarea?

— Hamlet.

Apoi o frază ininteligibilă, pronunţată de o voce moale. Intrase oare într-o etapă în care deja toate mesajele aveau să-i parvină sub formă de conglomerate de detalii? N-avea rost să se îngrijoreze, în fond luptase pentru a respinge atacurile, încercările disperate ale tatălui său de a-i lăsa moştenire memoria şi experienţa, dar îi era milă să audă acele mesaje de-acum atât de patetice, din partea unui mort aproape surd în mijlocul unei bătălii pe de-a-ntregul pierdute.

— Hamlet.

Ce insistent era! De parcă ar fi sfârşit prin a se transforma într-un profesionist al răzbunării. Cât de sănătoasă să fie o viaţă de apoi în care să ţii atâta ranchiună în tine? Cel mai probabil, în lumea de dincolo, sănătatea n-avea absolut niciun sens.

VI

1

Am informaţii, să spunem confidenţiale, despre o noapte care mi se pare cea mai blândă din câte mi s-au povestit vreodată. Să mai spunem şi că tocmai am scris această frază pentru că în momentele de descurajare ca acesta nimic nu-mi place mai mult decât să sugerez tandreţea într-o noapte despre care mi s-au povestit destule ca să o pot reconstitui, să o povestesc din propriul meu Hades, din tărâmul personal al morţilor pe care fiecare îl poartă înăuntrul său.

Deşi îmi lipseşte acea intensitate cu care Lancastre amesteca voci şi amintiri, voi încerca să mă apropii, din regatul meu populat şi el de umbre, de tonul şi de atmosfera pe care le-a creat Vilnius atunci când a încercat să-mi comunice complexitatea ţesutului nocturn al acelor ore.

Noaptea şi-a început cursul când, ieşind din Bernat, Vilnius şi Débora au hotărât să nu se ducă la Filmotecă, pentru că tensiunea *Cursei de şoareci* născuse nevoia de a discuta despre ceea ce se întâmplase şi despre consecinţele posibile. La ieşirea din Bernat, uşor speriaţi de ceea ce făcuseră, au optat pentru a se refugia în camera lor de hotel. Era de-ajuns să treacă strada, să meargă de la Bernat la Littré, ca să fugă de lume. În plus, subiectul filmului *Blândeţea nopţii*, care rula la Filmotecă, semăna prea mult cu povestea de dragoste dintre Débora şi tatăl lui Vilnius.

În holul hotelului Littré s-au întâlnit cu Shekhar, care era mai pus pe vorbă ca niciodată. Dar Débora şi Vilnius se grăbeau. Voiau să se retragă cât mai repede în camera lor. Indianul, implacabil, i-a reţinut spunându-le că-l chinuie o neplăcută melancolie. I se oprise ceasul de la mână, spunea, şi trebuia să aştepte până a doua zi ca să-i schimbe bateria la Tempus Fugit, ceasornicăria de pe

strada Villarroel, la doi paşi de Littré. În viaţa lui, spunea Shekhar, nu i se mai oprise ceasul, şi voia să transforme o atare întâmplare ciudată în obiectul unor reflecţii serioase.

— Nu reflecţii serioase, pentru Dumnezeu! Suntem tineri artişti, n-ai de ce să ne maltratezi, l-a implorat Débora.

Era pentru prima data când Vilnius o auzea pe Débora vorbind despre tineri artişti. Şi i-a plăcut. În fond, nu asta erau ei doi? De fapt, erau şi artişti ai lipsei de chef, fără a uita faptul că erau, în plus, tineri cu uşoare şi trecătoare probleme mintale, probleme care se manifestau, atât la el cât şi la ea, în reprize. La Débora erau scurte, dar intense crize de nervi care apăreau în momentele cele mai neaşteptate. La Vilnius, infiltraţii mentale paterne a căror frecvenţă începuse deja să scadă, dar care se repetau de când începuse doliul. Dar ei ştiau să exploateze aceste probleme în scopuri creative, şi chiar să trăiască pe seama lor, a urmelor interesante pe care le lăsau uneori în minţile lor.

Pe lângă tineri artişti ai indolenţei, poate că mai erau sau începuseră să fie şi un fel de societate incipientă. O societate artistică alcătuită din doi membri, dar care nu i-ar fi mirat dacă ar fi deschis drumuri şi ar fi crescut repede. Îşi aminteau vag de Marcel Duchamp, care de-a lungul vieţii lui n-a făcut prea multe lucruri, dar care din când în când tot făcuse câte ceva. Odată, a creat o bulă de cristal cu aer de Paris şi le-a dăruit-o unor prieteni din New York.

Aer de Paris, a intitulat-o.

„Cum prietenii mei aveau practic de toate, le-am dus cincizeci de centimetri cubi de *Aer de Paris*”, a spus Duchamp câţiva ani mai târziu.

Vilnius şi Débora începuseră să formeze o societate care nu se ocupa cu nimic anume, poate pentru că voiau să evite orice posibilitate de a eşua şi poate pentru că era o

societate care se simţea atrasă de tot ce e infrauşor, de toate acele lucruri (un săpun care alunecă, de exemplu) care sunt, pe de o parte, atât de nedefinite şi, pe de alta, atât de precise ; totul în acelaşi timp, ca viaţa însăşi.

Infrauşoare era, pentru ei, atingerea pantalonilor de pielea piciorului în mers, un desen cu vapori de apă, aburul pe geamul unei ferestre. Pe când Shekhar încerca să reflecteze asupra disproporţionatei tragedii şi a misterului privind ceasul oprit, lui Vilnius i s-a părut că Débora şi cu el, după trecerea lor prin Bernat, puteau nu numai să se considere o societate infrauşoară, ci şi, în semn de omagiu adus lui Duchamp, să denumească societatea „Aer de Dylan”. Astfel îşi puteau permite să-şi imagineze că sunt ca o picătură de cristal care conţine esenţa epocii lor, aerul timpului lor, al nostru, al unui timp legat în artă de lumea lui Bob Dylan, creator sinuos şi om cu atâtea personaje şi personalităţi.

Desigur, n-aveau să lipsească, în zilele următoare, cei care să-i întrebe dacă fac ceva ori stau toată ziua cu mâinile în sân. Iar ei urmau să răspundă în mod infrauşor, ca Duchamp : *Mais que voulez-vous? Je n’ai plus d’idées.* (Ce vreţi? Nu mai am idei.) Doar că ei aveau s-o spună la plural şi cu energia proprie :

— Şi ce-aţi vrea să vă spunem? N-avem idei.

— Niciuna?

— Oh, *monsieur*! Avem câte una pe zi. E de-ajuns pentru noi, care suntem infrauşori, un aer al vremii, uşoară pasiune măreaţă, Aer de Dylan.

2

E chiar atât de important că ţi s-a oprit nenorocitul de ceas? l-a întrebat Vilnius pe Shekhar. Au încercat să se strecoare şi să-l lase în urmă pe omul cu ceasul oprit, dar acesta, în loc să se dea la o parte, s-a apropiat din ce în ce

mai mult de ei, după câte se pare, un obicei foarte indian. Débora nu-l mai văzuse niciodată pe Shekhar lipindu-se aşa de ei, poate pentru că până atunci nu vorbiseră prea mult. Vilnius, în schimb, ştia foarte bine ce înseamnă toate astea, ştia că Shekhar e periculos dacă-l loveşte puternica melancolie după patria sa îndepărtată şi pierdută ; în plus, melancolia i se putea activa şi de straniul fapt de a i se fi oprit ceasul.

Chiar atât de ciudat ţi se pare un ceas care stă? îi spunea Vilnius din ce în ce mai nervos. De fapt, era mai rău dacă-i vorbea, pentru că Shekhar se apropia din ce în ce mai mult de ei. Îşi amesteca răsuflarea cu a Déborei sau cu a lui Vilnius şi parcă i se părea că nicicum nu e destul de aproape. Dacă unul dintre ei se apuca să-i vorbească, el se apropia şi mai mult. Era oribil. Vilnius a ajuns să-l împingă, să-l îndepărteze ca s-o calmeze pe Débora, şi i-a cerut să nu se mai apropie, să spună ce-avea de spus despre melancolia lui şi despre ceasul oprit, dar l-a rugat să nu se agaţe de ei, să nu se apropie, oricât de nostalgic şi îngrijorat ar fi fost.

Pentru Dumnezeu, dă-te la o parte! a strigat Débora. Indianul s-a dat înapoi pentru prima dată, în sfârşit înspăimântat. Doi paşi înapoi şi unul înainte. După câteva secunde, chipul său îşi recăpătase aerul melancolic, şi asta părea să-i fi dat putere ca să se lipească din nou de ei. Însă Vilnius a acţionat în mod categoric şi a luat-o pe Débora de braţ, îndreptându-se direct spre lift, căci desigur oricare detaliu infinitezimal ce avea legătură cu proaspăta lui iubită era mai important decât întreaga tristeţe – provocată de un ceas care stătea – a apatridului său prieten indian.

În ascensor, Vilnius a fost pe punctul de a face un comentariu despre prostia de a găsi legătura dintre ceas şi ţara natală, şi de a adăuga şi ceva despre limba tamil, pe

care Shekhar o vorbea în ţara lui de baştină, o limbă formată din cuvinte care aveau, în medie, şase silabe, iar multe chiar paisprezece. Mai puţin de patru silabe nu formau un cuvânt, ci un reziduu. Limbile occidentale i se păreau lui Shekhar a fi toate o ruină ; o dată îi spusese chiar lui Vilnius că toată ziua vorbeşte limbi ruinate, deşi din asta trăia, era hotelierul occidentalilor care trăiau în aceste ruine, ce să-i faci...

Până la urmă nu i-a spus Déborei nimic despre limba tamil. S-a aplecat ca să evite orice aluzie la acest subiect şi a sărutat-o pasional în ascensor. O oră mai târziu, în penumbra camerei, ea i-a spus că e un amant la fel de prost ca şi tatăl lui. Nefiind prima dată când auzea asta, el s-a abţinut ; n-a protestat aşa cum făcuse cu alte ocazii. N-a protestat şi pentru că începuse să aibă o bănuială cum că ea, cu raţiunea ei atât de imprevizibilă, îl iubea mai ales pentru că era o continuare a răposatului.

Dar a cui continuare era ea? Débora era continuarea bolnavei şi periculoasei blonde cu ochi albaştri care luni întregi fusese amanta lui Lancastre şi care, aşa cum avusese chiar ea grijă să-i povestească sau să-l prevină pe Vilnius, îi ruinase din plin viaţa scriitorului. Cum anume reuşise să facă ceva atât de absurd? Prin scurtele dar, se pare, puternicele crize de nervi care făceau totul să se prăbuşească. Numai prin prezenţa fizică la o astfel de ceartă ar fi putut cineva înţelege ce înseamnă cu adevărat groaza. Chiar Débora îl atenţionase despre acest lucru pe Vilnius, iar el aştepta deja de câteva zile prima criză, care – nu ştia de ce – întârzia să apară.

3

Cum s-o spun? Débora era inteligentă, de obicei o fiinţă foarte lucidă, dezgheţată. Era tânără, dar deja avea ceva experienţă ca ziaristă. Avea talent la scris, deşi se mai ştia

şi că nu scrie niciodată. Şi atunci, dacă nu scria, cum se putea şti că are talent la ceea ce se presupunea că face? Pentru că scrisese mult în zilele de ziaristă debutantă cu bursă, când reuşise să rămână în redacţia unui ziar până la prima criză de nervi, trecătoare dar foarte intensă (a încercat nici mai mult nici mai puţin decât să-l omoare pe directorului ziarului la care lucra). Această scăpare nedorită nu doar că a lăsat-o pe drumuri, dar i-a lăsat în viaţă multă vreme umbra exilării şi a nefericirii.

Débora era sigură că aceste atacuri minimale nu-i veneau aşa, dintr-odată, ci îşi aveau originea în oraşul Campos din Mallorca, orăşelul ei natal, pe când era foarte tânără, în zilele tragice în care părinţii ei muriseră într-un accident de maşină şi în care luase droguri puternice, ale căror efecte reveneau cu timpul, ca şi cum ar fi avut puterea de a se regenera. Era sigură de asta, în fond o preveniseră prima dată când hotărâse să ia doza aceea de ergolină provenind direct din cabinetul doctorului Petrella (aşa auzise). De la orice laborator ar fi venit drogul, în timp, acel nefericit experiment eşuat cu ergolina o lăsase la mila unor neaşteptate atacuri nervoase care, se pare, ascundeau întotdeauna un oarecare instinct asasin.

Însă tot răul spre bine. Indiferent de unde ar fi venit drogul, spiritul ei artistic se dezvoltase mulţumită acelor doze misterioase create de doctorul Petrella, care murise de tânăr şi în împrejurări misterioase. Dezvoltarea spiritul ei artistic nu era neapărat un lucru bun, dar nici unul rău, şi nici nu diminua ameninţarea permanentă a unei iminente posibile crize de nervi care să o ţină departe de multe activităţi, începând cu scrisul, oricât ar fi spus ea că se va ocupa de autobiografia lui Lancastre. Chiar iminenţa crizelor o lăsa câteodată nemişcată şi foarte fericită în nemişcarea ei, ştiind că aşa nu dă greş. În orice caz, scurtele atacuri de care suferea n-aveau nimic de-a face

cu crizele schizoide pe care le sugerase Max în ziua în care i-a vorbit lui Vilnius despre Débora. Ea nu era schizofrenică. Crizele sale erau de altă natură.

Dar crizele erau foarte grave şi Débora putea să devină periculoasă când cădea victimă unei astfel de crize. Pentru Vilnius, cel mai grav era că el n-avusese niciodată ocazia de a asista la aceste crize, ceea ce-l făcea să-şi imagineze excesiv şi să vadă cum îi creşte teama în faţa posibilităţii unei neaşteptate crize de nervi care, se pare, putea da naştere în ea unui instinct ucigaş.

Lăsând la o parte atacurile şi teama de necunoscut, Débora se purta foarte normal în viaţa de zi cu zi (îi plăcea cât se poate de mult perversitatea de a trece drept o fiinţă obişnuită, aproape banală chiar, ştiind bine că nu e aşa) încântătoare uneori, insuportabilă în anumite momente. Când devenea nesociabilă, părea că se află dintr-odată în pragul unuia dintre periculoasele sale atacuri. Însă nu, Vilnius sfârşea întotdeauna prin a-şi confirma că, în acel moment, era doar nesuferită. Astfel, el aproape că-şi dorea ca ea să aibă cândva una dintre crizele ei acute, ca să poată înţelege în sfârşit dacă sunt atât de înfricoşătoare pe cât se zvonea. Şi ca să aibă o idee mai completă despre personalitatea iubitei lui, chiar dacă ştia că, pe moment, ceea ce îl fascina la Débora era că nu o cunoştea întru totul, adică tocmai caracterul ei atât de greu de definit. Cu siguranţă, la începutul relaţiei cu ea, tatăl lui căzuse pradă unei vrăji asemănătoare.

Anumite lucruri se moştenesc în mod natural, fără influenţe din alte surse sau alte eforturi. Şi bietului Vilnius, în chestiuni de amor, nu i se întâmpla nimic care să nu i se fi întâmplat înainte tatălui lui. Dragostea pentru această femeie artistă şi bolnavă era atât de mare încât nu-i păsa că poate să-i distrugă viaţa. Chiar şi aşa, Vilnius credea cu tărie că ea nu-i poate distruge întreaga viaţă, deşi avea

motive să se gândească la o astfel de posibilitate. Cu atât mai mult cu cât chiar ea avusese grijă să-l informeze că în ultimii doi ani, fără să vrea, năruise viaţa tatălui său, mai ales când el a încercat s-o vindece, ca şi cum ar fi fost psihiatru (s-a încăpăţânat să se arunce cu capul înainte în această sarcină) şi n-a reuşit decât să înrăutăţească lucrurile când el s-ar fi aşteptat mai puţin, ba chiar în viaţa vraciului sau infirmierului amator, care, deşi în public a încercat să ascundă acest lucru, s-a trezit că-şi pierde echilibrul şi uneori chiar controlul asupra propriilor nervi şi a trebuit să fie ea, până la urmă, cea care să facă pe psihiatrul cu el şi să-l sfătuiască, de pildă, să bea cu măsură, dar să bea, ca să îndepărteze astfel mereu supărătoarea lupă a lucidităţii…

4

Nimeni nu mai simţise pentru Vilnius ceea ce părea că simte Débora. Lăsând deoparte cât de neobişnuită era situaţia pentru el, Vilnius îi datora minunea aerului specific tatălui său care punea stăpânire pe chipul lui de fiecare dată când umbra conştiinţei părintelui său (cu multitudinea de detalii sau nu, nu mai conta) îl asalta din dorinţa de a-i injecta amintiri şi experienţe şi-l făcea să-şi piardă aerul neajutorat, dându-i, pentru câteva momente, un aer mai consistent.

E de admirat, chiar nu cunosc pe nimeni care să fi ţinut doliu atât de intens după tatăl lui, i-a spus Débora în noaptea aceea lungă în care s-au retras în camera de hotel după *Cursa de şoareci*.

Avea toată dreptatea din lume, zic eu, pentru că în ultima vreme paşii lui Vilnius prin viaţă aveau ceva dintr-un „travaliu de doliu”, ca să folosim un termen freudian. Atât de intens fusese (un doliu exagerat, având în vedere faptul că Vilnius îl urâse dintotdeauna pe tatăl său), încât

părea chiar că doliul începuse să-şi dea naştere propriilor sale structuri şi propriilor sale poveşti, sau să contureze, încă vag, o societate din care deja făceau parte cel puţin două persoane fragile ; deşi trebuia să se ţină seama şi de stafia paternă şi chiar de umbra mea, care deja se apropia puţin de acea societate infrauşoară, ce stătea mărturie a nimicului şi prin urmare era o timidă oglindă a aerului vremurilor noastre, reflecţia unei epoci în care drama societăţii moderne, tragica sa lipsă de substanţă şi înaintarea către abis erau deja secrete cunoscut de toată lumea şi fapte îngrozitoare cărora nimeni nu părea să fie în stare să le mai găsească vreo soluţie.

5

O oarecare intuiţie înnăscută şi considerabilul efort pe care îl investea stafia în toate intervenţiile sale formau întreaga bază pe care se sprijinea credinţa lui Vilnius că tatăl său fusese asasinat. În ce fel putea să-l fi lichidat Laura Verás? Prin vreo licoare ce n-ar fi lăsat urme sau cu ajutorul amantului ei şi prin vechea metodă de a-l speria atât de tare încât să-l lase lat? Poate că făcuseră o mare greşeală bănuind atâtea lucruri unde poate nu era nimic, nici urmă de asasinat. Dar, dacă se înşelau, n-ar fi fost un capăt de lume. În plus, nu greşiseră verificând, încercând, lansând zvonul privind asasinatul, deranjând. La urma urmei, nu era oare inacceptabil că memoriile abreviate ale lui Lancastre fuseseră distruse de foc şi că totul continuase ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic?

Aproape adormită în mijlocul nopţii cât se poate de blânde, Débora îl privea. Alături, Vilnius, fără somn, se gândea ce bine e să stai în semiîntuneric când eşti îndrăgostit. Noaptea părea că-i primeşte la sânul ei cu o blândeţe ieşită din comun, şi poate şi cu un sentiment de

milă pe care, dacă era adevărat, cei doi cu siguranţă l-ar fi acceptat bucuroşi.

Trecând în revistă ceea ce făcuseră, se năştea o întrebare : ce le ascunseseră sabotorilor în a lor *Cursă de şoareci*? Nu multe, dar ceva într-adevăr rămăsese ascuns în mod discret. Într-adevăr, Débora avusese ocazia să citească paginile deja scrise din autobiografia pe care Lancastre voia să i-o dedice, dar tot atât de adevărat era că ea nu voise să le explice ascultătorilor că sunt nişte memorii complet neinteresante, greu de digerat. În concluzie, fie pentru că Laura Verás fusese beată, fie pentru că ea crezuse că o astfel de faptă echivalează cu răutatea supremă, fusese un mare noroc pentru răposat că soţia sa aruncase manuscrisul în şemineu.

În schimb, memoriile pe care îşi propunea să le restaureze Débora n-aveau să se bazeze pe nesăratele pagini ale lui Lancastre, ci pe o autobiografie inventată în care tatăl lui Vilnius, în mod indirect şi tipic postmodern, ar fi îndrăznit să fie foarte critic cu sine însuşi şi, mai mult, fără menajamente.

„Iată indirecta, dar implacabila critică feroce pe care a ştiut să şi-o facă singur acest scriitor care iubea impostura şi jocurile avangardiste de orice fel, omul care a reuşit să adune în scrierea sa cele mai grave ticuri ale penibilului postmodernism al secolului trecut”, spera Débora că va scrie pe coperta a patra a cărţii ei apocrife, încă fără titlu.

Pentru Vilnius, care nu uitase niciun moment cuvintele adresate de Scott Fitzgerald lui Mankiewicz alias *Monkeybitch* („Când voi ajunge *eu* să scriu o carte, tu vei deveni fiinţa cea mai ridicolă din ţara asta”), memoriile apocrife puteau să-l ajute în acea justă reglare de conturi cu tatăl său. Cu toate astea, timpul trecea şi din tot proiectul continua să lipsească un mic amănunt : cineva să vrea să-şi dea osteneala de a scrie autobiografia

inventată, pentru că Débora nu dădea niciun semn că ar fi avut vreun chef să se ocupe personal.

În cazul în care cineva ar fi scris până la urmă cartea, răzbunarea putea atinge perfecţiunea. Pentru că, în timp, singura autobiografie existentă a lui Lancastre (şi care, prin urmare, avea să treacă drept o minunată încheiere a întregii sale opere) urma să fie cea pe care Débora şi Vilnius o plănuiau şi în care se prevedea ca Juan Lancastre să fie pus într-o lumină foarte proastă, ca un exemplu tipic de scriitor care a ştiut să adune toate, dar absolut toate defectele perioadei pe care multă vreme lumea s-a încăpăţânat s-o numească postmodernă (presupunând că ideea de postmodernitate a însemnat vreodată ceva cu adevărat, în afară de condiţia sa de etichetă sau de loc comun dezgustător).

Lancastre urma să fie pus într-o lumină cât se poate de proastă în această autobiografie. Şi Déborei îi părea rău, pentru că-l iubise, dar era convinsă că nu trebuie să se lase înduioşată, ci să îndepărteze orice tentaţie de a fi binevoitoare cu bătrânul ticălos. Lancastre, în autobiografia sa, urma să apară ca omul care a avut ciudata calitate de-a aduna în sine toate clişeele celei mai recalcitrante înclinaţii spre inovaţie. Ca un om al trecutului, ca paradigma scriitorului ce aparţine unei perioade de avangardism funest. Ca unul care a ajuns foarte repede în vitrina cu antichităţi pentru ca astfel viitorul să poată fi, să le poată aparţine oamenilor ca Débora şi Vilnius, un cuplu ce părea că trăieşte în fericita euforie a eşecului care se ascundea în fiecare proiect din multele pe care le aveau pentru viitor, proiecte gândite, la urma urmei, pentru a sfârşi prin a nu face nimic, intuind că astfel vor păcăli eşecul, care deja de prea mulţi ani îi pândea pe amândoi (şi arta în general).

Îşi propuneau, deci, să nu facă nimic de fapt, să se ancoreze în acel punct de vedere sceptic în care ştiau bine că ajunseseră să se instaleze puţinii înţelepţi din generaţia lui Lancastre. După lungul parcurs al unei vieţi întregi, aceştia observaseră că lumea se învârte incontrolabil şi fără sens, pierdută şi fără viitor, mai proastă ca niciodată, în mâinile unei elite politice şi economice roase pe dinăuntru de imoralitate şi de zgârcenie.

Vilnius şi Débora se întrebau dacă sunt obligaţi să suporte, ca tinerii din toate generaţiile anterioare, greutăţile pământeşti de care vorbea Hamlet în celebrul său monolog. Oare îi obliga cineva să suporte „dispreţul, biciul acestor vremi şi-obida asupririi, trufia dregătorilor, dreptatea zăbavnică, bătaia din picior pe care vrednicia răbdătoare o tot îndură de la nedestoinici”[14]?

În faţa acestui fapt, Débora şi Vilnius se întrebau ce sens are să-ţi trăieşti toată viaţa ferindu-ţi privirea, pentru ca până la urmă să ajungi la aceeaşi concluzie la care ajunseseră, la bătrâneţe, oamenii cei mai lucizi din toate generaţiile precedente.

Se gândeau că cel mai bine ar fi să adopte dintr-odată punctul de vedere al celor care, la bătrâneţe, au ajuns să fie înţelepţi sceptici şi să se scutească de false aşteptări juvenile, căci devenea din ce în ce mai evident că e inutil să te străduieşti să faci lumea mai bună, când ea se îndreaptă deja năvalnic spre un sfârşit cu pahare de cucută.

— Spune-mi Zero, şi-a imaginat Vilnius că-i cere Déborei în plină noapte.

Atât de puternică era dezamăgirea pe care-o provoca haosul lumii, încât li se părea că cel mai bine se dădeau la o parte, să nu colaboreze la nimic.

---

[14] W. Shakespeare, *Hamlet*, act III, scena 1, trad. Ion Vinea, citat adaptat.

Din când în când, în lumina nopţii, Vilnius îşi imagina monştri de care trebuia să fugă, precum şi dialoguri viitoare.

— Deci dumneavoastră staţi toată ziua cu mâinile în sân?

— Ce să facem? N-avem idei.

— Niciuna, domnule Zero?

Dintre cărţile pe care Vilnius le citise, una îl urmărea mereu, şi uneori chiar i se părea că aude vocea lui Freddie Montgomery, eroul cărţii lui John Banville, *The Book of Evidence* : „Nu m-am obişnuit încă să mă aflu pe acest pământ. Cred că prezenţa noastră aici e o greşeală cosmică. Eram meniţi altei planete îndepărtate, la alt capăt de galaxie.” Ca şi Montgomery, Vilnius se întreba uneori cum se descurcau cei meniţi să trăiască pe Pământ, cum le mergea pe cealaltă planetă. Şi-şi dădea singur răspunsul : „Probabil s-au stins cu ani în urmă ; cum să supravieţuiască pe o planetă făcută ca să ne reţină?”

Nu demult, Vilnius începuse să creadă că exilul e starea care defineşte cel mai bine spiritul omenesc. Dacă există ceva care să ne definească pe toţi, acest lucru e surghiunul, imposibilitatea de a te întoarce acasă, conflictul. Şi Débora împărtăşise foarte curând aceleaşi idei şi senzaţii. Instalaţi deja definitiv în acel punct lucid din propriul lor abis, în noaptea aceea, cu fiecare moment care trecea, au lăsat să crească în sufletul lor hotărârea de a nu mai lucra niciodată.

Poate că n-aveau să mai lucreze nici măcar la scrierea autobiografiei lui Lancastre. Voiau să caute pe cineva care să o scrie, cineva din vechea şcoală a culturii efortului. Hotărârea lor se consolida zilnic în spirit negativ, dar fără a-i lipsi bucuria de euforie discretă care poate că avea să-i ajute, din când în când, să se ridice deasupra uşoarelor neplăceri serioase, deasupra tuturor problemelor lor

psihice minime, chiar deasupra acelei percepţii a absurdului pe care o ai, în mod inexorabil, când se lasă întunericul şi-ţi aminteşti că a existat odată o planetă îndepărtată căreia îi fuseserăm meniţi…

6

La unu şi cinci minute dimineaţa, Débora i-a cerut să-i explice, pe cât posibil mai clar decât până atunci, procesul care-i permitea să perceapă uneori că tatăl lui intră în legătură cu el. Gândeşte-te, a spus Vilnius, că e exact ca atunci când simţi că cineva te urmăreşte, te întorci fără motiv şi descoperi că cineva te priveşte cu atenţie, cu diferenţa că eu nu mă întorc niciodată.Tot nu te înţeleg, a spus Débora, la fel ca ieri şi ca alaltăieri ; în continuare nu înţeleg nimic, dar cred în tine. Atunci mă vei crede, i-a şoptit Vilnius, dacă spun că de câteva ore tata nu mai e aşa de aproape de mine cum obişnuia să fie. Cred chiar că se duce de-acum, că umblă clătinându-se printr-un loc necunoscut. Ce loc? a întrebat ea. Un fel de sferă de unde el încearcă uneori din răsputeri să vadă limpede lumea reală, pe care bănuiesc c-o vede tot mai neclar pe zi ce trece.

Unele lucruri ar trebui ţinute pentru tine, s-a gândit Vilnius când, la scurt timp după ce spusese acele cuvinte, a simţit că stafia paternă parcă se mişcă prin străfundurile unei ranchiune adunate de o mulţime de voci şi de amintiri ale mai multor vii şi morţi. În secundele care-au urmat, a trebuit să accepte resemnat şi în linişte violenta intervenţie în conştiinţa sa a tatălui, care încerca să-i spună că de ceva vreme se afla în mijlocul camerei şi că era în continuare în formă, chiar mai mult, se simţea puternic şi ca un *blues* nesfârşit, ca un vânt care bate peste câmpuri întunecate, foarte negre…

Repet, l-a auzit pe tatăl lui, sunt atât un cântec din Chicago cât şi un om care pluteşte deasupra câmpurilor din întreaga lume şi observă tot fără să-şi fi pierdut deloc puterea, astfel încât sunt chiar cântecul şi sunt un *blues* din nord la căderea serii, un *blues* care n-o să se piardă aşa de uşor pentru că sunt ultimul ciudat în locuri în care nu mai există busole ; şi mai sunt şi un incest şi o insectă, şi nu sunt infect şi n-am de gând să fiu singurul defunct...

Probabil, s-a gândit Vilnius, tata a căzut într-o stare de fericire, de umor violent şi intens. Altfel nu-mi explic.

Un moment de tăcere, apoi un zvon adus de vânt, pe fundalul sonor al unui *blues* din nord. Şi-apoi un mesaj foarte stăpânit de la tatăl său spunându-i că răzbunarea se serveşte mai bine rece, dar că i se părea o idioţenie să te gândeşti prea mult la temperatura ei. Pentru că, de fapt, ce mai contează dacă răzbunarea e un fel de mâncare ce se serveşte rece sau caldă. Dacă poţi să te răzbuni, mai bine să nu te gândeşti prea mult. Îi recomanda să-l omoare pe Rege.

Apoi, în toiul acelei nopţi fermecătoare, Vilnius a auzit nişte hohote de râs îngrozitoare care păreau că-şi schimbă tonul de la o clipă la alta. Ca să nu se sperie prea tare şi nici să n-o înspăimânte pe Débora, care era în continuare foarte liniştită, a încercat să alunge hohotele gândindu-se la diferenţele dintre ele : liniştite, intime, deviate, spectrale, sonore, tăcute. Nu încăpea îndoială că, de dincolo de mormânt, tatălui său îi plăcea în continuare să fie mai multe personaje în acelaşi timp şi că numai Bob Dylan îi semăna bine pe pământ. Îşi câştigase prin propriile strădanii dreptul de a face parte din însăşi familia lui cea nouă, aceea pe care o crease tocmai doliul după el.

A fost o bucurie pentru Vilnius să descopere că Débora parcă îi citea gândurile. La unu şi douăzeci dimineaţa, când noaptea era mai blândă ca niciodată, Débora i-a spus

din senin lui Vilnius că prezenţa, fizică sau imaginară, a unui al treilea întotdeauna le prinde bine îndrăgostiţilor.

Vilnius i-a zis că nu înţelege despre ce vorbeşte. E o prezenţă, a spus ea, care îi face pe îndrăgostiţi să se simtă singuri într-un mod mai satisfăcător. Mai satisfăcător? a întrebat el. Poveştile de dragoste, a spus Débora, au proprietăţi triunghiulare, chiar mai mult, am auzit odată pe cineva spunând că, pentru ca doi amanţi să existe, e nevoie de un al treilea element, şi acest al treilea element poate fi chiar ideea de a fi îndrăgostit.

— Te poţi îndrăgosti fără această a treia prezenţă, fără acest martor al iubirii? Fără acest al treilea element nu cred că poate exista dragoste între doi oameni, a conchis Débora.

7

Parcă nu simţeau nimic care să nu fi avut legătură cu lumea lor leneşă şi cu iubirea lor (iubire în trei, pentru Débora). În noaptea aceea au văzut totul într-o culoare intensă, într-un roz foarte puternic, exagerat, care nu era din lumea asta. Ştiau că optimismul lor era doar o amăgire, căci nu trecuse neobservată bănuiala amândurora că ceva putea să se rupă în orice moment şi, în ciuda dragostei lor, să se ducă totul naibii în câteva secunde, şi până şi acea cameră perfectă să se deplaseze lin înspre marginea ultimă a cerului.

Dintr-odată s-a auzit o bătaie neaşteptată la uşă. Nu putea fi decât plicticosul vecin de-alături, reprezentantul firmei de iaurt, un tânăr neinteresant, care venea să le ceară să vorbească mai încet la ora aceea, să le spună, ca în fiecare seară, că-i auzise făcând dragoste şi-i respectase pentru că iubeşte dragostea (obişnuia să repete asta de câteva ori la rând, ca în cele mai urâte coşmaruri : iubesc

dragostea) dar n-are chef ca şoaptele lor interminabile şi banale să-l ţină treaz în fiecare noapte.

De ce banale? Nenorocitul le considera şoaptele banale. Îi ceruseră să nu mai repete asta şi totuşi insista în continuare, în fiecare zi, cu regularitate, asupra trivialităţii a ceea ce ei îşi şopteau în singurătatea nopţii.

Ca de obicei, Vilnius nu deschise uşa, dar îi promise ascultătorului (fără îndoială rivalul lui Lancastre în a fi martorul iubirii lor) că vor vorbi mai încet, sau poate că nici măcar nu vor mai vorbi şi că în ziua următoare vor încerca să schimbe în sfârşit camera.

Întreruperea din partea vecinului şi promisiunile pe care i le făceau parcă se transformaseră deja într-un ritual. Dar în noaptea aceea ritualul a fost înlocuit de un fel de ecou în surdină, ceva care răsuna fără îndoială în depărtare, dar care semăna cu ceea ce ar fi putut să fie un *blues* din nord, în cazul în care *bluesurile* din nord există. Chiar acum, spuse Vilnius, mi se pare că-l simt plutind de jur-împrejur. Nu ştiu despre ce vorbeşti, spuse Débora. Despre un vânt, gândi Vilnius, despre un vânt care bate peste câmpuri înnegrite de ploaie. Când bate astfel, e evident că marelui maestru al sabotorilor îi place să saboteze.

— Hamlet.

Vilnius ascultă. Nu trecu mult şi vântul aduse un uşor murmur de cuvinte, pe un ritm identic cu cel al melodiei *Where the sun don’t ever shine* a lui J. J. Cale :

— Să dansez nu ştiu. Să înot nu ştiu. Să beau, asta ştiu. Maşină n-am. Prefer noaptea. Şi s-aud cum trosneşte universul.

Fără îndoială, fantoma era în toane cum nu se poate mai bune. Poate că îndepărtarea treptată de pământ o ajuta să fie aşa.

Dar dacă în ultimele minute din viaţă tata a preferat noaptea şi tăcerea şi s-a concentrat asupra unor imagini care puteau să se afle dincolo de ceea ce vedea cu ochiul liber, când se aşeza lângă fereastra principală a casei? gândi Vilnius. Dacă s-a concentrat asupra a ceea ce putea fi dincolo de orizontul conştiinţei lui? Oare s-a întrebat dacă nu cumva omul e visul unei umbre? Şi dacă, scrutând cosmosul, şi-a dat seama de nimicnicia existenţei omeneşti? Omul, fiinţă foarte uşoară, e visat de un personaj incert, şi starea lumii arată că, mai degrabă decât să fim creaţia unei fiinţe superioare, suntem distracţia uneia imperfecte, a unui amărât care e în stare totuşi să schiţeze orizonturi.

Când meditezi la lucruri atât de încurcate, e uşor să rămâi năuc, absorbit, pradă uşoară a unei posibile sperieturi serioase. Asta i se întâmplă lui Vilnius, care căzu dintr-odată pe gânduri, punându-şi din ce în ce mai multe întrebări. Şi dacă în casa de pe strada Provenza moartea l-a găsit pe tatăl lui concentrat asupra unui orizont cercetat doar de el, a unei perspective sugerate de mecanismele pe care le ascunde orice minte care unelteşte, a unei panorame gândite pentru a-şi revoluţiona viaţa şi a o părăsi pe Laura Verás? Şi dacă în realitate el a făcut o săritură ciudată şi o mişcare amplă, aproape de nelinişte fizică, şi atunci, doar atunci, şi-a dat seama de prezenţa unor persoane pe care nu şi le imagina acolo, în casă, la ora aceea? Şi dacă sperietura s-a dovedit a fi fără doar şi poate fatală, foarte asemănătoare unui final, fiind, prin cruzimea ei, letală?

9

S-ar spune că urmărirea vieţii fiului meu (îşi imagină Vilnius că se gândeşte tatăl lui, în plină noapte) mi-a absorbit toată atenţia în ultima vreme şi, totuşi, nu se

poate spune că lucrurile au mers chiar aşa, pentru că am făcut-o pe spionul în multe alte situaţii, am cercetat şi-am controlat mii de chestiuni şi de locuri diferite. Doar că viaţa lui Vilnius îmi face o plăcere de-a dreptul morbidă şi mă atrage, n-am ce să fac, mai ales de când iese cu Débora. Dar când s-a întors de la Hollywood, de pildă, m-am plimbat peste tot, mai puţin prin viaţa lui, din care am lipsit. Credeam că, din ce în ce mai prins în rutina propriei nenorociri, mă voi îndepărta de el pentru totdeauna, dar, văzând că se culcă cu Débora, m-am apropiat din nou, într-un fel m-am alăturat acestei perechi de tineri bolnăvicioşi.

Oricum, scenele acestei urmăriri întrerupte a lui Vilnius nu sunt nimic pe lângă cele pe care, de-a lungul şi de-a latul unei mulţimi de lumi şi de realităţi infinite, mi-am dat osteneala să le observ şi să le urmăresc de foarte aproape. De-aproape mi-am văzut umbra dimineaţa, în sudul Manhattanului, alături de mulţimi de vânzători de obligaţiuni care mâncau cârnaţi de porc, piure de cartofi şi beau cafea în restaurantele întunecate, înţesate de lume, de pe Wall Street. Tot de-aproape mi-am văzut silueta în Tokio, în zori, la gura râului Sumida, cu miile de tone de peşte care ajung în piaţa Tsukiji, cea mai mare din lume, plină de toni fără coadă aşezaţi pe-o podea minunată, în tonuri de roşu şi ocru-spălăcit, mirosind puternic a mare. De-aproape am putut vedea cum cad fulgi de zăpadă din materia întunecată a vastului spaţiu invizibil care se întindea chiar deasupra largii mele ferestre fără capăt. Şi de-aproape, în Hong Kong, în singurătatea unui apus, am văzut o fată care-mi oferea ceafa sculptată în timp ce se încheia la sandală, iar în spatele ei se afla rada, cu trestiile şi cu şampanele ei, cu clădirile moderne din Kowloon.

Nu ştiu de câte ori am făcut înconjurul lumii în săptămânile astea infinite, naufragiat într-un orar fără

ţintă care-mi aminteşte de când eram bolnav în copilărie, când aerul era nemuritor, de zilele acelea care dintr-odată s-au întors pentru mine pentru că poate niciodată n-au plecat de tot, au fost întotdeauna acolo, ca o comoară de preţ îngropată în străfundurile ultimei peşteri din deşert.

Aşa că n-am încetat să mă plimb printr-o mulţime de locuri, inclusiv prin spaţiile întunecate ale copilăriei mele, acum deschisă mie pentru totdeauna, fără piedici ; n-am încetat să văd oameni în cele apropiate sau mai îndepărtate colţuri ale pământului, dar n-am sfârşit prin a-l pierde din vedere pe Vilnius, poate dintr-o oarecare inerţie faţă de lumea mea de dinainte şi pentru că fac parte, cu siguranţă, din tribul acelor nătărăi care, când au într-o zi şansa de a vizita tot pământul şi tot spaţiul (care nu mai înseamnă nimic pentru ei), se deschid în sfârşit către infinit şi se lasă duşi de val, şi-ajung în locurile cele mai impresionante, dar rămân întotdeauna cu tendinţa de a se întoarce din când în când în mediile lor familiare, în teritoriile lor înguste şi expirate, în acele locuri închise şi burgheze care atâta vreme i-au oprimat şi i-au redus la condiţia de personaje ale unor melodrame amărâte şi i-au îndepărtat de lumea cea mare, deschisă şi liberă : acele locuri închise unde le-a fost tocmai cel mai rău şi unde, culmea, dacă persistă în greşeala de a vrea să se întoarcă la cele mai intime spaţii ale nenorocirii lor personale, poate să le fie chiar mai rău.

10

Fiindcă Débora părea că doarme deja, Vilnius, pentru a-şi învinge insomnia, îşi aminti de dimineaţa în care l-a văzut pe tatăl lui pentru ultima oară. Reconstrui bine această ultimă întâlnire, dar mereu cu teama ca nu cumva tatăl lui să i se infiltreze în amintiri la un moment dat şi să răstălmăcească totul. În amintirea unei zile ca aceea,

versiunea împărtăşită cu tatăl său (având în vedere cât de confuză putea fi în cazul de faţă contribuţia paternă) putea să se dovedească nefastă pentru Vilnius. Însă Lancastre nu şi-a făcut deloc simţită prezenţa ; nici urmă de fantoma lui shakespeariană. Ca şi cum tatăl n-ar mai fi păstrat nici cea mai mică amintire a acelei ultime întâlniri cu fiul său, poate nu-i mai rămăsese niciun fel de memorie, nici de experienţă de transmis.

Încetul cu încetul, amintindu-şi acea ultimă masă la un restaurant din apropierea hotelului Littré, Vilnius adormi, iar amintirea ultimei zile în care îl văzuse pe tatăl lui se transformă uşor în imaginea unor ferestre cu geamuri murdare, cu marginile jaluzelelor acoperite de grămăjoare delicate de praf. Suport din ce în ce mai puţin – îşi imagină că gândea tatăl lui în acel moment, ca şi cum ar fi vorbit de la una din acele ferestre – ceea ce se întâmplă în interioare egoiste şi expirate ; nu mai pot îndura ceea ce se întâmplă în toate acele locuri înstărite, deschise sau închise, de pe pământ, locuri care destulă vreme m-au oprimat cu bestialitate. Cu cât mă bat mai multe ploi, cu atât simt că am mai puţină legătură cu toate vieţile acelea care par romane şi cu toate romanele acelea care par vieţi. Pentru că de-acum nimic din ceea ce se agită în ele nu mă mai entuziasmează. Toate acele încurcături, plânsete isterice, biete mesaje cibernetice, iubiri mereu neîncheiate, efuziuni bolnăvicioase, măreţe scene ridicole, oameni colerici sau blânzi şi simpatici, mari pasiuni subtile, momente tragice sau cât de poate de hilare, mereu la fel, umanitatea nu se schimbă, totul se repetă într-o mie de feluri diferite, perioade atât de grave şi altele atât de futile, mâhniri trecătoare sau eterne, toate acele poveşti dintotdeauna care deja, pe zi ce trece, ajung la mine abia ca nişte biete sclipiri, stări rudimentare în care toate prostiile umblă slobode, unde fiinţa, ca în toate romanele

burgheze, se simplifică până la imbecilitate şi se îneacă în loc să înoate adaptându-se la condiţiile apei.

O lungă tăcere nocturnă, în care nu se auzea decât zgomotul vântului de-afară, din stradă, a deschis calea către lenta şi neaşteptata falsă deşteptare a Déborei. Falsă deoarece de fapt nu s-a trezit, ci a vorbit în somn, de una singură. A spus că se gândise la acea autenticitate de care Vilnius era atât de mândru şi despre care ei nu-i venea să spună decât că are legătură cu plânsul.

Nu-i nimic mai frustrant decât să porţi o discuţie cu cineva care vorbeşte în somn, căci e anticamera faptului de a vorbi cu un mort. Vilnius o zgâlţâi pe Débora ca s-o determine să-i explice de ce autenticitatea lui trebuia să aibă legătură cu plânsul, dar ea rămase tăcută. Vilnius se simţi mai singur ca niciodată pe lume ; lipsea doar speranţa ca toate astea să fie temporare. Preţ de câteva momente, auzi până şi scârţâitul roţii universului, până şi trecerea timpului, timpul care curgea neobosit în miezul îngrozitor al nopţii blânde şi gingaşe.

Vilnius îşi aminti apoi cum, cu două zile în urmă, Débora îi pusese la îndoială acea autenticitate cu care el, spre deosebire de identităţile multiple ale tatălui său, se mândrea atât de tare. Şi-şi aminti că ea îi vorbise despre felul în care creierul nostru se află în permanentă schimbare şi despre cum de fapt ceea ce considerăm realitatea noastră este un miraj, pentru că niciodată nu suntem identici cu noi înşine, căci creierul nostru, care nu este altceva decât nucleul eului nostru, se schimbă în permanenţă.

Apoi Vilnius adormi şi i se păru că se găseşte într-o lojă de teatru care, de fapt, la o privire mai atentă, se vedea limpede că nu este o lojă, ci o scenă în care încăpea întreaga omenire, o scenă universală care se deschidea către un spaţiu gol, nemărginit. În jurul falsei loje, din

laterale şi de sus, cădeau raze de lumină : o lumină albă şi totuşi blândă care scălda pur şi simplu prim-planul falsei loje care se deschidea către depărtare, în timp ce partea din spate, sub o catifea roşie care cădea în cute şi valuri, părea un hău întunecat cu sclipiri roşiatice, sclipiri pe care le puteai vedea, după cum spunea tatăl lui, numai în Grand Theater din Oklahoma, cel mai mare teatru din lume, căruia îi făceau neîncetat reclamă trompete neobosite care nu doar că încercau să adune spectatori pentru noua reprezentaţie, ci chemau şi la ziua Judecăţii de Apoi, care urma să aibă ca scenă acea lojă falsă, căreia nimeni nu-i putea vedea capătul.

Îl trezi micul aparat de radio al vecinului răzbunător şi i se păru că recunoaşte melodia *I gotta right to sing the blues*, cântată de Billie Holliday. Acel *blues* era chiar mai blând decât noaptea şi pe Vilnius îl cuprinse somnul în mrejele acelei melodii. Îşi aminti de dimineaţa în care el cu mama lui şi cu fraţii tatălui s-au aşezat în jurul catafalcului marelui Lancastre, la loc de cinste, acolo, în vechea capelă din Barcelona. Lui i-a revenit sarcina de a ţine discursul funebru, a cărui idee centrală a fost felul în care tatăl său îşi construise viaţa în jurul unei nelinişti enorme privind moştenirea sa şi ceea ce se va spune despre el când va veni vremea să fie îngropat.

Din cauză că avusese puţin timp la dispoziţie ca să-şi pregătească discursul, citise câteva cuvinte care au sunat fals, ca şi cum n-ar fi fost ale lui, ca şi cum s-ar fi pliat pe ceea ce dorise defunctul să se spună despre el în ultima ceremonie. Mai mult, la un moment dat improvizase, elogiiind originalitatea jocurilor literare ale răposatului, precum şi valoarea invariabilelor ficţiuni prezentate uneori cu atâta încredere când voia să-i facă pe toţi să creadă că sunt fapte reale, sau importanţa fugii sale de clasicism, propunând sabotarea ca sistem, sau excelenta sa

corectitudine în rolul de tată sever, minunat şi, în fine, nu mai puţin minunatul lui servilism faţă de lumea spectacolului...

Odată ajunşi la cimitir, crezându-se urmărit de tatăl său din cauza acelei aluzii finale la servilism, închisese ochii de mai multe ori, refuzând să vadă ce se întâmplă în jurul lui până când, mişcându-se, desigur, doar pe tărâmul imaginaţiei sale, se observase cu ochii minţii apucând o lopată gigantică şi, presupunând că tatăl lui n-avea aceeaşi greutate ca în viaţa reală, îl ridicase într-un fel de lingură imensă şi-l aruncase – crezând cu naivitate în caracterul definitiv al acelui moment – drept în groapa adâncă săpată în pământ.

Deoarece îşi pusese atât de multe speranţe în groapa aceea, nu i se păruse ciudat că în zilele care au urmat a fost de-a dreptul prizonierul amintirii celor imaginate în cimitir, cu ochii închişi, precum şi al amintirii la fel de triste sau neclare din momentul în care deschisese ochii şi văzuse că groparii aşezau coşciugul pe benzile de pânză groasă ale mecanismului electric care urma să-l coboare pe tatăl lui într-o groapă cu multe alte coşciuge.

Morţii, îşi spusese Vilnius în ziua aceea, sunt promiscui fără să vrea. Însă la momentul respectiv nu reuşise deloc să-şi imagineze până la ce nivel de promiscuitate puteau să ajungă.

VII

———————————

Under the mango tree

1

În dimineaţa următoare, coborâră foarte târziu la recepţie şi-l anunţară pe Shekhar că e absolut necesar să schimbe cât mai repede camera, pentru ca vecinul lor plângăreţ să poată dormi noaptea şi să se simtă apoi mai în formă, ca să-şi vândă iaurturile.

Când cei doi tineri dădeau să iasă deja din hotel, cu gândul să bea ceva înainte de masă într-un bar din cartier, Shekhar îşi aminti de mesajul pe care-l lăsaseră pentru ei, la telefon, doi tipi stranii, care se prezentaseră... Indianul ezită şi răscoli încet prin memorie, fără să găsească ceea ce căuta, motiv pentru care apelă în cele din urmă la hârtia pe care scrisese numele : Rosencrá şi Guildestén.

Ce ciudat să ne sune cineva, fu de părere Débora. N-au vrut să lase nici un mesaj, în afară de numele lor, spuse Shekhar. Îmi sună cunoscut, spuse Vilnius. Nu ştiu decât că Rosencrá, sau poate Guildestén, a insistat să vă informăm că au sunat devreme şi să vă subliniem asta, că au sunat foarte devreme, şi au stăruit, foarte arţăgoşi, să le învăţ pe de rost numele, s-a revoltat Shekhar. De ce naiba or fi vrut să le reţin numele astea ciudate? Se vede că sunt oameni fel şi fel. Şi destui care-ţi vor răul, observă Débora.

Se despărţiră de Shekhar şi se duseră să bea ceva pe terasa berăriei Hamelin, un local de la intersecţia străzii Urgel cu Londra, ţinut de nişte chinezoaice foarte sprintene şi harnice. Acolo hotărâră că, pe viitor, îi vor saluta pe puţinii care le erau simpatici lipindu-se dintr-

odată de ei în stilul lui Shekhar, adică apropiindu-se mult şi apoi simulând cu teatralitate o pierdere a echilibrului sau un început de leşin, pentru a sfârşi sprijinindu-şi capul pe umărul celui salutat. Totul foarte repede. Un salut care trebuia să îmbunătăţească ceremonialul societăţii infrauşoare pe care tocmai o creau şi un salut pe care, oricum, nu se vedeau împărţindu-l în stânga şi în dreapta, având în vedere că intuiau că nu va fi uşor să găsească prea multe suflete-pereche pe străzile lumii acesteia.

Apoi se duseră la barul de peste drum, la Mokarico, care cu patruzeci de ani în urmă fusese pizzeria Mario, primul restaurant italian deschis în Barcelona, un local foarte frecventat pe vremea aceea de tânărul Lancastre, client fidel, care petrecea atâtea ore acolo încât multă lume ajunsese să creadă că el este fiul lui Mario, proprietarul. Preţ de câteva momente, Débora şi Vilnius cochetară cu posibilitatea de a include în memoriile apocrife ale lui Lancastre scene de tinereţe desfăşurate în acea pizzerie care fusese centrul boemiei artistice din Barcelona la sfârşitul anilor ’60. Complicaţii născute din confuzia că Lancastre ar fi fost fiul lui Mario, de pildă. Cine-ar fi zis, spuse Débora, că locul ăsta a ajuns să fie centrul a ceva? Astăzi arată ca cea mai neînsemnată văgăună de pe pământ.

Când chelnerul de la Mokarico se apropie ca să le ia comanda, îl întrebară dacă ştie unde fusese odinioară o pizzerie care se numea Mario. Habar n-am, le răspunse scurt. Îi cerură gin tonic şi, când el plecă, Vilnius o întrebă pe Débora dacă a observat privirea lui. Ştiu la ce te referi, spuse ea, trebuie să fie ceva care te face să te uiţi unde te uiţi când te uiţi. Ai putea să-mi repeţi asta? îi ceru Vilnius. Ea nu repetă, şi sfârşiră prin a vorbi despre teama pe care le-o inspira Laura Verás. Tot despre asta vorbiră în timp ce mâncau la Il Commendatore, unde conversară din nou

despre cât de interesantă putea fi lipsa de ocupaţie în viaţă, căci exemplul unei cariere cu muncă şi sudoare, ca cea a tatălui lui Vilnius, nu era prea încurajator. De ce atâta efort dacă, la urma urmei, cum zicea Voltaire, „nimeni n-a găsit şi nici n-o să găsească vreodată”? N-ar fi fost mai bine să încerce să trăiască într-o „stare poetică”?

Vilnius îşi aminti de un graffiti care părea scris de Guy Debord cu mâna lui : *Ne travaillez jamais* (Nu munciţi niciodată). Iar Débora spuse că într-o perioadă de criză ca cea pe care le era dat să o trăiască, poate lucrul cel mai înalt la care puteau aspira era să fie personificarea spiritului crizei. Aveau să acţioneze întotdeauna astfel încât, de fiecare dată când le venea o idee, să se împotrivească s-o pună în practică. Nimeni pe lume nu putea fi atât de conştient ca ei de dezamăgirea care urmăreşte tot ce trebuie făcut de mâna omului, şi asta însemna că nu vor face absolut nimic ca să evite eşecul. Dacă tot era criză, să fie însăşi criza care să-i salveze. Dar spune-mi tu, o atenţionă Vilnius, cum faci ca să te transformi în criză. Débora îl privi cu asprime şi nu-şi mai vorbiră până când, după desert, dinamizară sau dinamitară situaţia cerând patru pahare de *grappa,* două de fiecare.

Comanda aceasta oarecum îndrăzneaţă îi împinse către noi senzaţii, şi, puţin mai târziu, vizibil euforici, se îndreptară în grabă spre Filmoteca de alături, unde, la patru după-amiaza, rula alt film din ciclul *Francis Scott Fitzgerald şi cinematograful*. În sesiunea de seară din ziua de dinainte pierduseră *Blândeţea nopţii*, adaptarea lui Harry King după acel roman trist şi elegant care prezenta relaţia amoroasă a unui psihiatru cu pacienta lui. Dar sperau să nu piardă pentru nimic în lume filmul care fusese anunţat pentru două zile mai târziu, *Trei camarazi*, de Frank Borzage. Era un film pe care Vilnius, fără să-i

spună Déborei, voia neapărat ca ea să-l vadă, pentru că avea un plan ascuns şi tandru : la ieşirea de la cinematograf, ştiind că ea n-auzise niciodată vorbindu-se despre fraza „Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva” şi că, prin urmare, nu ştia că îi servise drept metodă pentru a se adânci în zone întunecate ale realităţii, voia să afle dacă Débora îl iubeşte cu adevărat şi, totodată, dacă metoda aceea a frazei-imbold pe care o folosea în scopuri de cercetare chiar îl ajuta să afle mai multe decât ştia deja despre o serie de lucruri despre care credea cu prea multă siguranţă că ştie totul şi despre care intuia că de fapt nu ştie nimic, dar absolut nimic.

2

În prima sesiune a după-amiezii, văzură *Ultimul magnat* (*The Last Tycoon*), deşi Vilnius nu dădu prea multă atenţie la cele de pe ecran pentru că filmul i se părea pretenţios, preferând să se gândească la operele de artă pe care le putea inventa şi repeta cu Débora în zilele următoare : opere infrauşoare, de-a dreptul aeriene şi aproape invizibile. Chiar dacă amândoi erau de acord că cel mai bine e să nu aspire la nimic, undeva tot trebuia să ajungă acea unică idee creativă pe care intenţionau s-o găsească zi de zi.

Cum ei erau doi tineri artişti bolnavi, Vilnius gândea că, la nivel creativ, poate genul de capodoperă cel mai accesibil ar fi fost cel pe care Truffaut îl botezase ca genul *des grands films malades* (al marilor filme bolnave), expresie pe care a folosit-o pentru prima dată când a văzut *Marnie* a lui Hitchcock, film pe care, în ciuda multelor sale greşeli, l-a admirat, pentru că marile sale defecte sfârşeau prin a-l face misterios de captivant – o operă artistică cu suferinţe interioare.

Urmându-şi planul de a avea o singură idee (secretă) pe zi, puteau crea zilnic capodopere în acest gen (opere care nu vedeau lumina zilei sau care se năşteau grav bolnave), lucru pe care i-l spuse Déborei la ieşirea de la Filmotecă, după vizionarea acelui film pretenţios şi oribil.

Mari filme bolnave? întrebă Débora cu o figură uimită. De ce nu? spuse el, în plus, opere care nu pot fi văzute, care sunt indispuse. Cred că da, spuse Débora, cred că ai avut o idee bună, nu mai e nevoie să mai ai niciuna azi, dar acum mi-ar plăcea să ştiu ce suferinţă interioară am putea să introducem în memoriile prescurtate ale tatălui tău. Vilnius căzu pe gânduri. Niciuna, spuse într-un final, pentru că m-am gândit că, tu fiind stăpânită de spiritul tău infrauşor şi nehotărâtă chiar şi în ce priveşte începerea memoriilor, ar fi mai bine ca altcineva să scrie cartea aceasta în locul nostru, iar cel care-o va face să pună în ea chinul, suferinţa şi lipsurile proprii. Vrei să spui că-i vom comanda cuiva acest manuscris, care poate sfârşi, la rândul său, prin a fi o mare autobiografie bolnavă? Cam aşa ceva, spuse el. Şi la cine te-ai gândit? întrebă Débora, care părea încântată că nu trebuie să scrie ea cartea. M-am gândit la cineva care să nu fie indispus, se limită el să-i explice. E clar, spuse ea, această suferinţă interioară nu va semăna cu cea pe care am fi introdus-o noi… Nu, admise Vilnius, mai ales dacă scrie manuscrisul persoana la care tocmai m-am gândit. Pentru că atunci va fi o suferinţă proprie unui scriitor din generaţia tatei, un om de la sfârşitul anilor ’40, ca şi el. De la sfârşitul anilor ’40? întrebă Débora. Da, spuse Vilnius, un individ dintre aceia care încă mai cred în valorile burgheze ale efortului şi muncii, şi în faptul că e esenţial să ai un discurs al tău şi în toate acele lucruri admirabile pe care paharele de *grappa* şi cele mai bune baruri din ziua de azi le transformă în nimicuri, în aspiraţii ridicole ale unor amărâţi.

Débora izbucni într-un hohot puternic de râs, neobişnuit pentru ea. Ştiu la cine te gândeşti, spuse. Cuvintele lui Vilnius o încântaseră nespus. Dintr-odată, chipul ei deveni inexpresiv, se năpusti asupra lui şi, cu agilitatea-i obişnuită, îşi sprijini capul pe umărul lui stâng şi simulă un leşin, pentru ca, aproape imediat după aceea, cu o abilitate uimitoare, să-şi reia poziţia verticală în care se afla înainte de acel impuls trecător.

3

Pe când se întorceau la Littré şi Vilnius se gândea la cum, odată cu lăsarea serii, lumea părea că se întunecă într-un mod înspăimântător, tânărul Sánchez, care ocupa camera de hotel vecină cu a lor, se pregătea să se mute într-o alta. După cum avea să povestească poliţiei două ore mai târziu, a auzit bătăi la uşă. Crezând că a venit cineva să-l ajute să-şi mute bagajele, a deschis încrezător. A avut parte de o surpriză pe cinste. În prag stătea un individ foarte înalt, într-o gabardină la modă, cu barbă falsă şi pălărie tiroleză, înarmat cu un baston. Tânărul Sánchez n-a putut să-şi mai ia ochii de la acel baston. Au fost de-ajuns mai puţin de şapte lovituri, toate date cu o extraordinară pricepere. Trebuie să fie o neînţelegere, a fost tot ce-a reuşit să repete de mai multe ori Sánchez printre loviturile de baston. Acelaşi lucru l-a povestit şi poliţiei, cu puţin înainte să fie dus la spital.

În holul hotelului s-au dezbătut cele întâmplate şi s-a ajuns la concluzia că, pentru a nu fi văzut, agresorul cu bastonul trebuia să fi profitat de minutele în care Shekhar a lăsat recepţia nesupravegheată ca să ducă la Tempus Fugit ceasul care i se oprise cu o zi în urmă şi care-i provocase atâtea necazuri. Iar bietul om agresat căzuse victimă indirectă a acelei neaşteptate defecţiuni a ceasului recepţionerului şi apoi chiar a recepţionerului. Doar câteva

minute lipsise Shekhar din hol, suficiente pentru agresorul cu baston, care intrase nevăzut de nimeni. La ieşire, în schimb, fusese văzut de un băiat de serviciu, chiar şi de Shekhar, care se întorsese de la Tempus Fugit, dar nu bănuise nimic. Nimeni nu bănuise nimic ; poate la ora aceea a după-amiezii erau toţi pe jumătate ameţiţi. De fapt nu i-a mirat nici măcar barba evident falsă a agresorului.

Totul a căpătat un aer paradoxal şi absurd. La căderea serii, după ce poliţia plecase, Vilnius descoperi cu groază, la o căutare pe internet, că cele două nume, Rosencrá şi Guildestén, duc iremediabil la altele, de data asta cu grafia corectă : Rosencrantz şi Guildenstern, prietenii din copilărie ai lui Hamlet, pe care regina Danemarcei i-a trimis la Elsinor ca să afle ce-l chinuia pe fiul ei. Erau două personaje secundare, curteni cam prostuţi, care în piesa lui Shakespeare funcţionau ca un fel de resort pentru decizia prinţului de a-şi duce la bun sfârşit răzbunarea. La un moment dat, Hamlet descoperea că fuseseră trimişi de către mama lui şi de către regele Claudius şi nu s-a mai dat în lături să-i prindă în cursă. Şi făcând acest lucru (Hamlet îl ucisese deja, cu premeditare, pe Polonius şi nu se căise pentru această crimă) începea să prindă gustul asasinatelor şi nu se mai gândea cu îndoială şi cu mirare la posibilitatea de a răzbuna moartea tatălui său prin vărsare de sânge.

Până la urmă, Vilnius o întrebă pe Débora dacă nu bănuieşte, la fel ca el, că agresorul cu bastonul – Rosencrantz (sau Guildenstern) – a fost trimis de Laura Verás şi că pur şi simplu greşise uşa şi îşi confundase victima. Débora reacţionă într-un mod neaşteptat şi întrebă dacă agresorul cu bastonul într-adevăr se numea Rosencrantz, sau dacă era un bătăuş oarecare şi nu se numea nici Rosencrantz, nici Guildenstern. Te rog, îi spuse

Vilnius, nu te abate de la ceea ce spun. Tind să cred că l-a trimis mama. Nu vezi? Vânzătorul de iaurt, lăsând la o parte toate diferenţele evidente, a semănat de la început destul de bine cu mine.

De îndată ce rosti aceste cuvinte, observă schimbarea de pe chipul liniştit al Déborei şi chiar modificarea vocii. Dintr-odată, părea c-ar fi intrat în transă. Se înroşise la faţă, abandonându-se unei furii ciudate, ca şi cum ar fi intrat în preambulul atât de temutei crize de nervi. I-a sunat ceasul mamei tale, spuse. Poftim? întrebă Vilnius, care auzise bine, dar reacţionase lent. Pe când se pregătea să-i ceară lămuriri, îşi dădu seama că Débora închisese o uşă şi apoi încă una şi dispăruse. Ieşi după iubita lui, dar pierdu timp preţios deschizând uşi ; pierdu mai mult timp când Shekhar se repezi la el să-i povestească o tâmpenie, răsuflându-i în faţă. Când ajunse în stradă, nu mai era nici urmă de Débora. Cei de la librăria Bernat îi spuseră că o văzuseră oprind un taxi şi că arăta ciudat, mai nervoasă ca de obicei. Un lucru era sigur : se mişca mai repede, până şi-n taxi părea că aleargă, îi spuse Montse.

4

Débora e la noi, îi spuse la telefon Laura Verás fiului ei, o oră mai târziu. Apropo, n-are prea multe haine pe ea, adăugă. La noi? Vilnius ştia drumul şi o porni ca din puşcă. Ajungând la apartamentul de pe strada Provenza, găsi uşa întredeschisă şi o mare tăcere domnind în toată casa. Intră în hol şi, trecând prin faţa fostului birou al tatălui său, îl văzu schimbat. În mod ciudat, pe masa de scris văzu găleţi cu apă cu săpun colorată în roşu, cutii de vopsea şi pensule peste cutii. După toate aparenţele, era o profanare gratuită a sanctuarului lui Lancastre. Merse mai departe, însoţit de o îngrijorătoare linişte interioară. Când

ajunse în sufragerie, o văzu pe Débora în sutien şi fără chiloţi, stând în genunchi ; fusese legată de un scaun cu funii groase, cu fundul în poziţia perfectă pentru a fi penetrat neîntârziat. Bucăţi din rochia ei roz erau împrăştiate pe jos. În gură avea un şervet roşu de bucătărie

— *Under the mango tree*, spuse mama lui.

5

Nenorocita scenă se opunea categoric imaginii idilice pe care el şi-o făcuse despre fericire sub un arbore de mango. Vilnius încă încerca să se trezească, de parcă aceea nu putea fi realitatea. Dar era. Şi în mod ciudat, avea aspectul unei scene de teatru, ceea ce-i dădea un aer şi mai real. Lângă Débora stăteau Laura Verás şi Claudio Arístides Maxwell, în picioare, radiind de plăcerea de a poza lângă prada lor. Ţinându-se cu dragoste de braţ şi privind spre un aparat de fotografiat imaginar care ar fi fost chiar Vilnius, păreau că parodiază conştiincios poza perechilor proaspăt căsătorite în faţa fotografului de la nuntă. Nu lipsea decât tortul.

Nu e un mod prea plăcut de a ne invita la cină, spuse Vilnius, crezând că în viaţa reală genul acesta de fraze ingenioase funcţionează la fel de bine ca în filmele din epoca de aur a Hollywoodului. Însă fraza se dovedi a fi o biată pocnitoare în mijlocul dinamitei pregătite cu atâta cruzime de cei doi monştri. Vilnius îi scoase căluşul Déborei şi apoi îi spuse mamei sale că i-ar plăcea să arate exact cât de perversă e. În acelaşi timp, pierzându-şi firea, se aruncă asupra lui Max încercând să-i dea un pumn, reuşind doar să primească o lovitură serioasă, brutală, care-l lăsă lat pe canapea şi-l făcu să vadă stele, la propriu. Văzu stelele, dar şi un lămâi într-un peisaj tibetan, această ultimă imagine fiind puţin potrivită şi o infiltraţie

mentală paternă nelalocul ei într-un moment atât de dramatic ca acela. Deşi, totul era posibil ; poate că era un mod al tatălui său de a se răzbuna pentru că-i furase iubita, o atenţie tibetană specială, plină de invidie.

În timp ce Débora urla – urla, de-a dreptul, de furie şi de durere pentru tot ce i se întâmplase în ultima oră – Vilnius mai găsi curaj să ceară, într-un mod puţin bizar, explicaţii privind motivul pentru care Débora era legată.

— Am încercat de toate ca s-o calmăm, dar iubita ta nu se linişteşte nici dacă i-o tragi în cur, spuse Max.

6

Vilnius încerca din răsputeri să se abţină să sară la amantul mamei lui, ca să nu sfârşească prin a încasa noi lovituri. Apoi, brusc şi-a amintit de imaginea unui taxi care trecea prin Londra de la sfârşitul anilor ’60, un taxi care deja începea să-i fie familiar, pentru că-l mai văzuse şi altădată. În taxi se afla tatăl lui, tânăr derbedeu, având la el o dantură falsă pe care şi-o introdusese între fese pentru a smulge nasturii de pe banchetele din spate ale maşinilor. Când tânărul său tată reuşi să smulgă unul dintre nasturi, gestul îl făcu pe Vilnius să se repeadă înainte, ca şi cum chiar el ar fi fost nasturele. Fără îndoială, de data aceasta tatăl lui i se infiltrase în conştiinţă cu o măiestrie nebunească, împingându-l fizic înainte, ca şi cum partea sa posterioară ar fi făcut o săritură, iar bietul Vilnius, transformat dintr-odată într-un nasture revoltat, se aruncă asupra lui Max, care pară cu uşurinţă lovitura şi, după o palmă serioasă, îi aplică musafirului un croşeu de stânga care-l făcu knockout pentru o vreme.

Lui Vilnius începu să i se învârtă capul. Întâi văzu coşciuge zburătoare şi apoi pe tatăl său aşezat pe o bancă în gara de la Portbou, întrebându-l de ce-l interesează atât

de tare poveştile altora şi dacă e şi el unul dintre acei oameni care nu sunt în stare să umple golurile dintre lucruri.

Nu-ţi ajung propriile vise? îl întrebă până la urmă tatăl lui, care dădea dovadă din ce în ce mai mult de un umor enervant care se accentua, ca şi cum, pe măsură ce se îndepărta de pământ şi de propria sa moarte, îl apuca un râs care creştea invers proporţional cu forţa, altădată solidă, a ideilor sale mai serioase, acelea care păreau că rămăseseră îngropate pentru totdeauna sub cutiile de vopsea din biroul său profanat.

— Ia spune-mi, frumuşelule, nu-ţi ajunge propria căpăţână?

7

O oră mai târziu, într-o scenă pe cât de ciudată, pe atât de adorabil de familială, luau ceaiul împreună, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Stăteau acolo toţi patru, la prima vedere cât se poate de liniştiţi. Débora, Max, Vilnius şi minunata lui mamă. Toţi patru încercau să uite violenţa explozivă din urmă cu o oră, şi în parte erau obligaţi s-o uite pentru că Max declarase că Débora şi Vilnius nu vor ieşi liberi de-acolo dacă nu fumează pipa păcii. Dar s-o fumeze nu însemna să cadă de acord asupra unui armistiţiu în luptă, ci să rămână acolo şi să asculte liniştiţi ceea ce Max voia să le povestească, adică nimic altceva decât povestea felului în care, la ordinul Laurei, el îl ucisese pe Juan Lancastre. Îl executase, le spuse, printr-o metodă infailibilă, împrumutată de la Graham Greene, scriitorul englez pe care el îl admira atât de mult şi care, în treacăt fie spus, în chestiuni criminale le ştia pe toate.

Max a folosit metoda perfectă, spuse Laura, „metoda Brighton Rock”, care nu lasă urme şi care face ca moartea să pară un infarct chiar dacă de fapt nu a fost.

Vilnius nu-şi putea veni în fire de uimire. Cei doi monştri vorbeau ca şi cum şi-ar fi recitat rolurile într-o piesă de teatru, dar spuneau adevărul gol-goluţ. Şi le plăcea, mureau de satisfacţie în timp ce povesteau bietei perechi prizoniere, ştiind că vor scăpa nepedepsiţi. Între timp, Débora încerca să-şi revină, plângea, fără îndoială pentru că înţelegea că ceea ce li se povestea era perfect adevărat, dar că, în afara acelei scene intime, familiale, ucigaşii nu vor recunoaşte niciodată.

Vilnius dădu să plece. Cel puţin să plecăm de aici, gândi. Să plecăm şi apoi să anunţăm peste tot, chiar şi fără probe, că marele Lancastre a fost asasinat de soţia lui şi de dezgustătorul ei amant. Dar Max îl privi parcă avertizându-l că încă nu poate să plece. Era ca şi cum i-ar fi spus şi că vrea să se bucure în continuare de acea mărturisire care n-avea să se mai audă vreodată dincolo de acei patru pereţi.

Mi-l imaginez pe tatăl tău în ultimele secunde ale asfixiei, îi spuse Laura lui Vilnius, aproape că pot să-l urmăresc cum se vedea umblând pe lumea cealaltă, prin nisipul fierbinte, către un val foarte albastru. Ce fericire îţi dă culoarea asta, trebuie că s-a gândit. N-am crezut niciodată că poate exista un albastru atât de albastru. Ce încurcătură serioasă a fost viaţa mea! Şi ce sfârşit incomod! Acum ştiu totul, se îndreaptă doar către mine un val albastru, foarte albastru, care vine să mă înece. Gata, nu mai respir.

Laura Verás izbucni într-un hohot îngrozitor de râs. Se amuzase singură imaginându-şi asasinarea soţului ei şi jucându-se, poate, cu albastrul ochilor Déborei. Râsul ei se voia nemilos, dar lui Vilnius îi sună fals, ca şi cum ar fi fost desprins, dacă se poate spune aşa, din serialul *Familia Monster*, din acele fiinţe din comediile de groază de la televizor. Se vedea că cei doi făceau un efort considerabil

şi ilar pentru a părea mai monstruoşi decât erau de fapt, efort complet ridicol, pentru că monstruozitatea lor iniţială era de neîntrecut.

Max întrerupse hohotul de râs ca să vină cu mai multe detalii despre felul în care îl omorâse pe Lancastre fără să lase vreo urmă. Îl ucisese băgându-i pe gât o acadea de culoare albastru-intens, cunoscută sub numele de Brighton Rock[15], o bucată de gheaţă cu gust dulce, însă letală, care nu lăsa urme în corp, pentru că în fond era doar apă care se topea în gură, astfel încât dacă cineva făcea autopsia ajungea la concluzia că defunctul murise în urma unui infarct.

Limpede ca apa, sau, mai bine zis, ca Brighton Rock, spuse Laura şi aşteptă ca ei să râdă la gluma pe care o făcuse. Însă ceea ce Vilnius se aştepta mai puţin în acel moment era ca tatălui lui, din tărâmurile îndepărtate din afara universului unde se afla, să-i vină chef să se alăture partidei de ceai şi să încerce să i se infiltreze fiului său în minte prin râsete absurde, căci încerca să râdă de ceea ce se petrecea acolo fără să aibă nici cea mai mică idee despre ceea ce se întâmpla. În orice caz, Vilnius s-a încăpăţânat să reprime intervenţia paternă care era, fără îndoială, nepotrivită şi până la urmă a fost învins de hohotele de râs fără noimă ale tatălui său. Asta l-a scos atât de mult de pe orbita lui paşnică încât l-a făcut ca din nou – om fiind şi, prin urmare, având tendinţa să-şi repete cu încăpăţânare propriile greşeli – să sfârşească prin a se arunca asupra uriaşului Claudius alias Max, care s-a luminat la faţă imediat ce-a văzut că i se dă o şansă neaşteptată, o nouă posibilitate de a încerca în continuare diferite variante ale unei mişcări clasice : lovitura de pumn simplă, scurtă şi eficace.

---

[15] Aluzie la romanul cu acelaşi nume al lui Graham Greene, intitulat după un tip de acadea.

A fost un croşeu de stânga fără cusur, căci agresorul avea motive destule pentru a-l executa. Ca şi cum n-ar fi fost de ajuns, în urma loviturii Max a început să se justifice : fusese din legitimă apărare şi din certitudinea că doar în felul acesta se pot ţine în frâu doi tineri care, în nebunia lor, umblau prin Barcelona spunând că Laura Verás şi cu el sunt nişte ucigaşi.

— Dar nu ţi-ai mărturisit puţin mai înainte crima? îl întreba Vilnius, pe care Max l-a făcut knockout câteva minute mai târziu.

— Ba da, desigur. Dar nu te-a învăţat nimeni până acum să deosebeşti ficţiunea de realitate? Şi mai vrei să faci cinematografie! Parcă n-ai nici zece ani şi mi se face milă de tine, sincer, băiete.

VIII

———————————

1

Câteva zile mai târziu, amintindu-şi din nou dureroasa umilire trăită în acea după-amiază în casa mamei lui, gândindu-se la faptul că nu mai putea schimba nimic din faptele mârşave, dintre care cea mai importantă era mărturisirea unui asasinat, dar la care trebuia să se

adauge, de pildă, imaginea insuportabilă a cutiilor cu vopsea roşie din sanctuarul profanat al tatălui său, Vilnius medită asupra vieţii. În cursul acestei faimoase vieţi, îşi spuse, totul ajunge să ni se pară atât de înjositor încât avem impresia că nu poate fi adevărat chiar totul. Şi totuşi, tot ce-am trăit crezând că aveam halucinaţii, căci ni se părea imposibil să existe atâta mârşăvie şi degradare la un loc, tocmai asta formează nucleul dur al singurei noastre realităţi. Trăim ca să înţelegem că viaţa repetă mereu acelaşi scenariu, schiţează mereu aceeaşi poveste : veşnica poveste despre felul în care suntem educaţi să ne resemnăm cu timpul şi să acceptăm că tot ce se găseşte mai prejos de demnitatea noastră, toate lucrurile care ne îngrozesc, nu sunt altceva decât unica realitate existentă, singurul lucru pe care ni l-a pregătit viaţa, ingrata piesă de teatru a destinului nostru.

2

Într-o după-amiază deosebit de mohorâtă şi de ploioasă, cu un vânt care bătea prea tare, la vreo două săptămâni după prezentarea *Cursei de şoareci*, m-am întâlnit cu Débora şi cu Vilnius în minusculul atelier de ceasornicărie Tempus Fugit, la intersecţia străzilor Buenos Aires şi Villarroel. Am fost foarte fericit să dau peste ei acolo. Veniseră să schimbe bateria unui ceas Tissot, iar eu, urmând instrucţiunile fatidice ale horoscopului meu, venisem să cumpăr un ceas aproape antic pe care trebuia să i-l fac cadou soţiei mele la aniversarea a treizeci de ani de căsnicie.

De fapt, ceasul era primul pas dintr-o succesiune calculată de măsuri prin care încercam să mă apropii cu tandreţe de soţia mea, ca să înţeleagă că n-aveam nimic cu ea, din contră, dar că n-aveam de gând să mai scriu nici măcar o carte în toată viaţa mea şi că, poate cel mai

dificil, voiam să mă cufund cât mai curând, imediat ce prindeam curaj, într-un fel de muţenie radicală care să mă determine să vorbesc doar cât este absolut necesar. Speram ca soţia mea să nu plângă când avea să înţeleagă că nu spusesem asta în glumă şi speram să poată înţelege că este o alegere foarte respectabilă în ceea ce priveşte stilul meu de viaţă : scrisesem şi vorbisem mult de-a lungul atâtor ani şi acum voiam să mă dovedesc conştient în faţa oamenilor de faptul că sunt singur pe lume, lucru pe care şi ceilalţi îl ştiu, dar refuză cu desavârşire să-l recunoască.

Acesta era noul drum pe care voiam să-l apuc în viaţă şi speram să fiu mai fericit decât atunci când obişnuiam să scriu şi să vorbesc mult.

Mai lipsea doar ca soţia mea să-mi înţeleagă această emoţionantă nouă etapă. De aceea, în ziua respectivă intrasem în Tempus Fugit ca să-i cumpăr un ceas la aniversarea a treizeci de ani de căsnicie.

Am rămas puţin surprins să remarc că, în ciuda planurilor mele de-a păstra tăcerea pe viitor, îmi făcea atâta plăcere să mă întâlnesc cu Vilnius şi cu Débora. Nimeni nu se schimbă de pe-o zi pe alta şi eu sunt indiscret, trăsătură de caracter foarte obişnuită la cei care se ocupă cu povestitul şi care – am văzut cât se poate de clar în ziua aceea – rămâne înăuntrul tău oricât ai fi hotărât tu în secret să nu mai scrii nicio carte.

Dar e ciudat : când eram mic, n-aveam nici pe departe curiozitatea pe care-o am acum şi care m-a făcut să cred dintotdeauna că mi-am dobândit curiozitatea încetul cu încetul, de-a lungul timpului, aproape fără să-mi dau seama, lăsându-mă poate în voia hotărârii mele timpurii de a scrie şi nu mai puţin timpuriei impresii că mie n-o să mi se întâmple vreodată ceva atât de interesant încât să merite povestit. Un neajuns pentru cineva care ar fi

preferat ca viaţa să-i ofere şansa de-a avea ceva plăcut de povestit. Poate că asta explică de ce, foarte curând, şi cu atâta disperare, am început să observ viaţa cotidiană a altora, căutând în mod obsesiv poveşti pe care mi le-aş fi putut însuşi. Nu găseam cine ştie câte, dar chiar şi aşa, m-am transformat încet-încet într-un om de care s-a lipit strâns, ca o ventuză, o remarcabilă şi fals-înnăscută curiozitate pentru toate, un tic imposibil de stăpânit pe care-l am şi azi, poate din pură inerţie.

Prin urmare, poate împins de acea inerţie de-a căuta poveşti care pot fi spuse în viaţa reală, mi s-a părut foarte binevenită întâlnirea din Tempus Fugit, întâlnire care, în plus, mi-a permis să-mi potolesc o oarecare curiozitate cu privire la ceea ce li se întâmplase de când se terminase atât de brusc *Cursa de şoareci* după care nu mai auzisem nimic de ei. Eram conştient, pe de altă parte, că de când Vilnius îşi pusese în scenă *Teatrul realităţii* în St. Gallen, avusesem impresia că viaţa reală începuse să desfăşoare în faţa ochilor mei – ca şi cum m-ar fi ales pe mine ca spectator privilegiat – o poveste care părea că urmează anumite modele dramatice.

Uneori chiar mă întrebam dacă nu cumva ajunsesem într-un loc pe care unii îl cred imaginar, iar alţii tocmai dimpotrivă, dar pe care toţi îl numesc Marele teatru al lumii. Poate că ajunsesem în acest loc, dar numai ca să descopăr că de fapt era o piesă de teatru neînsemnată în care eu puteam schimba după plac locul în care mă aflam şi scena, dar nici gând să ies din ea, pentru că era cât se poate de evident că dincolo de piesă nu mai era nimic, nicio viaţă alternativă în care să mă pot integra. Altfel spus, amărâta asta de piesă de teatru despre viaţa mea era singurul spectacol din program.

Oare nu voia viaţa reală, măcar o dată, să-mi ofere o poveste care să pară interesantă şi, tocmai acum când nu

voiam să mai public romane şi chiar să mă cufund în muţenie, să-mi dea şansa de a trăi ceva care merită povestit?

Poate tocmai de aceea, în acea după-amiază ploioasă, i-am privit într-un fel foarte special (la urma urmei, plin de speranţă) pe Débora şi pe Vilnius atunci când i-am întâlnit în Tempus Fugit. I-am iscodit, în mod discret, desigur, deşi poate că mi-au observat neliniştea. Din tot ce mi-au povestit, m-a impresionat mai ales descrierea rece şi obscenă a marii umiliri prin care trecuseră în casa Laurei Verás şi senzaţia de neputinţă când i-au denunţat pe monştrii aceia pentru asasinat, iar poliţia a clasat rapid cazul „dintr-o totală lipsă de probe". Desigur, nu mi-au povestit toate astea în Tempus Fugit, care era o prăvălie mică şi unde inevitabil proprietarul ar fi auzit totul, ci în cafeneaua Pepper's, din faţa ceasornicăriei, care era un loc mult mai potrivit pentru a vorbi despre astfel de lucruri, cu atât mai mult dacă, aşa cum am început să facem noi, tequila a început să curgă cu frenezie la masa noastră.

Ce fericire! În timp ce-mi povesteau bucuriile lor, dezvoltarea (cu ajutorul meu) a societăţii lor aeriene şi infrauşoare şi alte încurcături – le-a luat ceva timp să-şi facă curaj să abordeze subiectul nenorocirilor lor – eu mă întrebam dacă nu cumva ceea ce li se întâmpla avea legătură în mod misterios cu destinul meu. Era ca şi cum m-aş fi întrebat dacă nu cumva, din ziua neaşteptatului teatru jucat de soţia mea cu scrisoarea din Elveţia, pe terasa casei noastre, se pusese în mişcare, în vreun colţ al universului, mecanismul unei opere dramatice deosebit de apropiată de mine**,** alipită celui mai ascuns adevăr din realitatea mea.

3

Ne-am dus la Pepper's, dar n-a fost uşor să ieşim din Tempus Fugit. N-aş şti să spun de ce, dar adevărul e că mi s-a părut că în locul acela timpul chiar se oprea, ca ceasurile care stăteau şi pe care lumea le ducea acolo la reparat.

De pe urma acelui timp oprit care s-a scurs în liniştea ceasornicăriei mi-a rămas amintirea bucuriei ascunse pe care am simţit-o în faţa posibilităţii de-a afla curând care fusese cursul acelei ciudate psihodrame de la Elsinor în care cei doi tineri păreau a fi atât de implicaţi, a încurcăturii în care se implicase atât de mult această pereche volubilă şi tânără, bolnavă şi cam nesăbuită, poate ţicnită, minunată. Şi-mi amintesc că nu puteam să-mi scot din cap fraza pe care Vilnius o văzuse inscripţionată pe grinda care susţinea tavanul acelui birou neobişnuit al domnului Pechmann din Culver City şi care, dacă nu mă înşel, suna aşa : Nimănui nu-i place să plece din Elsinor când afară vântul bate cu atâta putere.

Am vrut să nu-i las să-mi vadă încântarea că-i găsisem, dar am obţinut efectul invers : era evidentă bucuria pe care mi-o provocase acea întâlnire. Cu câteva zile înainte, mă dusesem chiar să cumpăr cărţi de la Montse, la librăria Bernat, şi, cu riscul ca ea să creadă că sunt un mare bârfitor, profitasem de ocazie ca s-o întreb dacă ştia ceva de nesăbuita pereche de la hotelul Littré – întotdeauna Montse era pulsul şi adevărata inimă a cartierului, a acelui cartier nou în care mai ales ea mă ajutase să mă integrez.

Nu ştia nimic de ei, absolut nimic, pentru că din noaptea aceea hamletiană nu-i mai văzuse, nici măcar nu apuca – ceea ce era ciudat, a spus – să-i vadă ieşind din Littré, poate pentru că alegeau ora prânzului pentru a ieşi, sau pentru că se deghizau ca să nu fie recunoscuţi, sau poate pentru că se duseseră să cânte la altă masă... Nu-i mai văzuse, dar ştia că poliţia fusese nevoită să ancheteze o

agresiune asupra unui client de la Littré şi totul devenise foarte ciudat în hotelul din faţa librăriei sale, precum şi în localul de lângă librărie, în frizeria lui Harry Chong, unde, ca şi cum ar fi fost vorba de o nouă modă, începuseră să vină să se tundă indivizi cu mutre de ucigaşi plătiţi.

— Şi cum se ştie dacă un client e ucigaş plătit?

— Se ştie, dacă la puţin timp după aceea intră unul dintre ei în Littré şi-i trage o bătaie unui client de-al hotelului. Mă-nţelegi? Sau n-ai auzit de agresorul cu bastonul?

— De cine?

— De agresorul cu bastonul. Bietului Chong, care se pare că l-a tuns pe bătăuş şi putea să fie martor împotriva lui, au încercat să-i tragă o sperietură pe cinste. Ca să nu depună mărturie, se presupune. Aşa stau lucrurile acum prin cartierul ăsta, care înainte era aşa de liniştit, şi acum, de când ai venit tu, e cu mult mai puţin liniştit.

— Cum? Eu? Şi cum poate fi asta vina mea? De ce anume mă învinuieşti?

— De nimic. Dar pe mine nu mă înşeli, a surâs. Întrebări cum pui tu nu pun decât vinovaţii.

4

Umor, pierzanie şi poezie. Pe triunghiul acesta părea că se sprijină lipsa de activitate zilnică a tinerei perechi, care a adoptat repede fraza pe care au auzit-o de la mine la puţin timp după ce ne întâlniserăm în Tempus Fugit.

— Nu facem nimic, dar suntem indispensabili, au spus dintr-odată amândoi, aproape la unison.

— Mai mult, sunteţi o societate de Oblomovi, am adăugat eu.

S-au amuzat pe cinste şi-a fost un moment în care mi s-a părut chiar că n-aveau să se mai oprească niciodată din râs.

Imediat ce ne-am aşezat la barul din Pepper's, Vilnius, mai serios acum, a vrut să ştie cum îmi merge treaba cu horoscopul. Şi dacă tot mai stau degeaba ; dacă mă adaptasem uşor la cartier. Şi soţia dumneavoastră? a întrebat. Voia să mai ştie şi dacă doamna mea se acomodase cu noul mediu. Nu-i spune doamnă, că sună bătrânesc, l-am atenţionat. Aveţi dreptate, a răspuns, atunci vorbiţi-mi doar de horoscop. I-am spus care era profeţia pentru ziua aceea : Tinde să se accelereze cursul problemelor legate de familie. Nu luaţi decizii personale.

Citind asta azi, cu viziunea actuală asupra lucrurilor, descopăr că familia la care se referea nu era tocmai a mea, ci aceea pe care o crea doliul de după moartea tatălui lui Vilnius, cortegiul funerar pe care în acel moment, la câteva săptămâni de la moartea lui, începuseră să-l formeze fiul lui, Débora, însăşi fantoma răposatului şi, în curând, chiar eu.

Aproape totul despre Vilnius şi Débora îmi era necunoscut şi voiam să aflu lucruri despre ei, aşa că i-am întrebat, chiar cu riscul de a părea indiscret, ce făcuseră înainte de a veni la Tempus Fugit. Mi-am dat seama îndată că începeam să mă arăt prea interesat de tot ce făceau şi că o dorinţă atât de intensă se încadra undeva între ridicol şi suspect.

Ce făcuseră înainte de a intra în ceasornicărie? Nimic, a răspuns imediat Débora. Pentru că nu le plăcea nimic mai mult decât să nu facă nimic, a adăugat. A, foarte bine, am spus ca să-i cânt în strună. Am mai cerut tequila şi am profitat ca să glumesc, dar fără îndoială total nepotrivit, întrebându-l pe Vilnius când vrea să *se radă* la Harry Chong. Degeaba am rectificat şi am spus că ceea ce vrusesem să spun era *să se tundă*. Asta suna chiar mai rău, m-a informat Vilnius, pentru că-i amintea de mania

tatălui său care voia să-l ducă la frizeria aceea pentru a-i strica asemănarea cu Bob Dylan, o dată pentru totdeauna.

— Nu mai facem nimic, a insistat Débora dând pe gât dintr-o duşcă un pahar de tequila, deşi avem o grămadă de proiecte şi, prin urmare, suntem indispensabili. Azi-dimineaţă, de pildă, am organizat un congres împreună, cu comunicări de tot felul, ne-am imaginat zece sau douăsprezece comunicări fiecare. Şi despre ce era vorba în ele? Nu vă întrebaţi asta? În toate se vorbea de acelaşi lucru, după cum se cuvine la un congres. În toate am vorbit despre fecunditatea actului de a anula, care este o frumoasă temă centrală de discuţii pentru un congres.

— De a anula?

— Da, aţi auzit bine. Am meditat asupra a ceea ce se înregistrează şi a ceea ce se ascunde, a ceea ce este ilizibil şi a creativităţii actului de a şterge... Vă interesează?

— Desigur. Un congres întreg într-o singură dimineaţă! Asta e într-adevăr ceva. Dar pentru aşa ceva trebuie să ai o mare capacitate de muncă, am aruncat eu o uşoară ironie.

— Ştiţi cum e, a spus Débora căzând în platitudini care o urâţeau întrucâtva, totul e bun dacă în spatele său se află o idee creativă, şi dumneavoastră, dacă vreţi, puteţi să râdeţi acum de ceea ce vă spun, pentru că eu o să rămân la fel de liniştită. De făcut, nu facem nimic, dar facem multe. Şi asta în condiţiile în care, credeţi-mă, nu ştim mai nimic despre lume şi pe zi ce trece ne place tot mai mult să dormim şi să nu prea fim la curent cu ceea ce se întâmplă în jur. Nu vrem să ştim nimic despre corupţie, finanţe, putere, abuzuri. Şi în acelaşi timp ştim totul. Niciodată lumea n-a atins un nivel de prostie mai mare ca în zilele noastre. Noi, în faţa acestei stări de fapt, încercăm să supravieţuim cu ideea noastră secretă din fiecare zi.

— Bine faceţi, am spus, şi imediat mi-a părut rău pentru cuvintele mele, care au sunat fals, nu ştiu de ce, poate pentru că am vrut prea mult să-mi subţiez vocea şi să par mai tânăr.

— Dar asta nu înseamnă că nu putem să ne abţinem să n-avem noi proiecte în fiecare dimineaţă şi să mergem în fiecare zi la cinematograf. Faptul că locuim în cartierul acesta şi că avem Filmoteca atât de aproape este una dintre binecuvântările noastre. Şi mai e şi dragostea. Ne iubim. Nu ştim. Nimic nu ştim, nici măcar despre dragoste. Dar ne iubim.

Aceste ultime platitudini n-au urâţit-o. Ciudat. Vorbea despre dragoste şi, în ciuda banalităţilor pe care le spunea, parcă îi sporeau personalitatea, farmecul inegalabil. Pe de altă parte, n-am ştiut ce să spun, căci niciodată până atunci nu văzusem nicio femeie care să penduleze atâta între efortul de-a părea indolentă şi genială şi mărturisirea aproape făţişă a faptului că făcea câteodată cele mai absurde lucruri. Dar Débora era atât de atrăgătoare încât i se putea ierta totul. Nu că m-aş fi îndrăgostit de ea, dar nu puteam să neg – la urma urmei, ea ştie bine, nu i-am ascuns-o niciodată – că eram vrăjit de felul ei de-a vorbi şi de-a se mişca, am fost vrăjit mai ales în zilele acelea ; una dintre principalele ei trăsături de caracter, pe care i-o admiram fără încetare şi pe care şi astăzi o mai preţuiesc foarte mult era aerul infrauşor al caracterului ei, de exemplu, şi acel amestec perfect de duritate şi dulceaţă. În plus, era formidabil s-o privesc şi să cred uneori că ascult un cântec, o melodie curios de familiară, ca şi cum toţi strămoşii mei ar fi avut legătură cu ea. Un fenomen ciudat, dar foarte frumos. Genul acela de rudenie misterioasă nu numai că o transforma pe ea într-o persoană chiar mai apropiată şi răpitoare, ci sporea şi dorinţa mea de a-i fi alături, pentru că începeam să fiu

conştient că merită până şi să găsesc interesante congresele acelea de o singură zi de care vorbea ea – congresele pe tema ilizibilului şi a creativităţii actului de a şterge, adică despre toate acele tentative de poezie bolnavă.

Mi-o amintesc în după-amiaza aceea în Pepper’s cum se agita continuu ca şi cum ar fi fost gata să-şi piardă echilibrul, manifestând o sensibilitate neobişnuită, dând mereu din umeri şi gata să cadă peste persoana din faţă, deşi mai târziu am aflat că era vorba doar de dorinţa de-a se arunca asupra unui nou membru al societăţii lor diafane, adică tocmai eu.

Îmi mai amintesc şi de tăcerea care s-a lăsat dintr-odată acolo, în Pepper’s, ca şi cum ar fi fost nevoie de o pauză ca să începem ceea ce până la urmă s-a transformat într-o conversaţie despre viaţa lui Lancastre după moarte. Fără s-o ştiu, chiar eu am ridicat mingea la fileu, întrebându-l ceva pe Vilnius, lucru ce i-a permis să spună că moştenirea paternă din conştiinţa lui începea să nu-i mai dea atâtea bătăi de cap, căci marele Lancastre părea a fi din ce în ce mai departe de pământ şi se arăta din ce în ce mai ciudat şi mai posedat de propriul umor.

După toate aparenţele, mi-a spus Vilnius, pe măsură ce se îndepărtează de micile tragedii ale lumii acesteia, îl apucă un râs din ce în ce mai puternic. În timp ce povestea, Vilnius însuşi a început să râdă într-un mod ciudat, ca şi cum ar fi vrut să-l imite pe cel mort. Se vedea deja efectul paharelor de tequila şi Débora, cu ochii ei foarte strălucitori şi luminoşi, pe care eu îi vedeam din când în când precum un cântec, ne privea pe amândoi amuzată, poate pentru că Vilnius vorbea despre interferenţele paterne în conştiinţa lui, care începuseră să-şi piardă din intensitate cu o naturaleţe surprinzătoare şi

dezarmantă, ca şi cum raporturile sale cu răposatul ar fi fost de-acum lucrul cel mai normal din lume.

— Despre moşteniri voiam să vorbesc, a intervenit Débora, gata să-şi piardă complet poziţia verticală. Ieri m-am tot gândit la toate astea. Fiecare generaţie aşteaptă ca următoarea să aibă mai mult noroc decât ea şi să facă totul să fie mai bine şi chiar să pară că există o a doua şansă. Dar ce se-ntâmplă e că, de câteva zile încoace, pe Vilnius şi pe mine nu ne mai interesează această a doua şansă.

— Înţeleg, am spus fără să pricep despre ce-mi vorbea, deşi nu ştiu dacă înţeleg bine. Vă interesează cumva a treia şansă?

— Nu. Mai degrabă vârsta a treia, a aruncat Vilnius un comentariu foarte de prost-gust, căci se referea la mine, fără îndoială.

Cu mândria rănită şi mai enervat decât aş fi vrut să fiu, m-am hotărât să-i pun întrebări despre vânătăile de pe faţă, despre bărbia învineţită şi despre nenorocitul de plasture de pe obraz. Sunt urmările unui dezastru, a argumentat. Şi atunci mi-a povestit incredibila vizită în casa *familiei Monstru* şi mi-a explicat, cu o meticulozitate aproape obscenă, până la ce punct şi cât de grav fuseseră umiliţi amândoi, mai ales când, cu o neruşinare imposibil de transpus în cuvinte, li s-a povestit asasinarea lui Lancastre.

Am rămas foarte uimit auzind povestea şi de câteva ori am încercat să scap de oroarea aceea, să fug de spaimă gândindu-mă la lucruri mai plăcute, dar n-am reuşit nici măcar o clipă. Poate că am scăpat puţin doar când mi-am imaginat-o pe soţia lui Shekhar (pe care n-o văzusem niciodată) spunând de mai multe ori un lucru greu de înţeles, indiferent de context. Indianca tot repeta : Nevroticilor le e mai bine, dar celor cu psihoze le merge

mai rău... Să fi fost oare cei din familia Monstru psihotici? Sau eram oare eu adevăratul Monstru? Şi la mine tequila îşi cam făcea efectul. Mai bine, cred eu, căci mi s-a părut că tinerii mei prieteni se culcaseră pe jos, pe podeaua localului şi spuneau că n-au de gând să mai facă nimic, nici măcar să se ridice până a doua zi...

Când m-am întors la realitatea absolută, m-am confruntat din nou de râsul ciudat al lui Vilnius, ceea ce mi-a confirmat teoria că, beat sau nu, realitatea are, în general, un caracter circular şi structura unui coşmar.

Apoi mi-am dat seama că de ceva vreme Débora şi Vilnius – familia Oblomov – părea că vor să-mi spună ceva, poate chiar mai groaznic decât ceea ce tocmai îmi povestiseră, şi care inclusese până şi o crimă. Nu, nu atât de groaznic. De fapt, începuseră deja să-mi spună. De câteva zile voiau să vorbească cu mine : se gândiseră să-mi propună să scriu memoriile abreviate ale lui Juan Lancastre.

Se gândiseră bine şi n-aveau nici timp, nici nu voiau să facă parte din cultura efortului care-l născuse pe autorul Sabotării. Preferau să aibă câte o idee pe zi, să fie infrauşori ca aerul şi să trăiască liniştiţi şi să-şi schimbe mereu gândurile în mijlocul pustietăţii culturale din ţară, să se legene în nimic şi să nu comită greşeala de a se lega cu lanţuri, luni întregi, de crearea unei cărţi, a unei simfonii, a unui film. Voiau să aibă o idee pe zi şi, în mod normal, să n-o pună în practică, s-o aibă şi s-o lase baltă, s-o catalogheze ca pe încă un eşec în Arhiva Generală a lui Vilnius.

Care era părerea mea faţă de toate astea? Nu m-au întrebat ei, mă întrebam eu. Adevărul e că eram de acord cu unele lucruri ; de pildă, că tinerii mei prieteni trăiau în mijlocul unei pustietăţi culturale (niciodată n-a mai existat atâta banalitate în cultura catalană şi în cea spaniolă, iar

acest lucru, pe termen lung, este molipsitor) şi chiar mi se părea logic să încerce să nu facă nimic şi să nu creadă în nimic ca un posibil mod de a ieşi din situaţia lor asfixiantă. Într-un ţinut, într-o ţară în care pe nimeni nu mai interesează nimic, cel mai bun lucru pe care puteau să-l facă era să se arate total dezinteresaţi, cu atât mai mult faţă de imbecilii lor compatrioţi. Cel mai bun lucru era să privească în direcţii cu adevărat goale şi sceptice.

Pe de o parte, înţelegeam de ce se molipsiseră de golul general. Iar pe de alta, nu voiam să mă resemnez că într-adevăr se molipsiseră şi m-am gândit că, deşi mă temeam că-mi vor întoarce spatele, trebuia să le spun ceva în legătură cu acest lucru. Am găsit şansa de a-i informa în mod subtil despre obiecţiile mele când Débora a rostit dintr-odată o întrebare.

— Şi nu te oboseşte simpla idee de-a fi nevoit să faci literatură în fiecare zi? m-a întrebat ea.

În primul moment, am căzut pe gânduri. Débora aştepta cu deosebită atenţie răspunsul, aşa că m-am gândit bine. Nu se punea problema să le spun că de câteva zile, deşi în secret, abandonasem literatura. Mai ales că, în urmă cu doar câteva momente, hotărâsem ca, în funcţie de cum aveau să se desfăşoare lucrurile, să-mi amân o vreme decizia de-a trece la muţenia radicală pe toate planurile, deschizându-mă astfel în faţa posibilităţii ca ultima mea carte să fie cea pe care ei mi-o propuneau.

Poate că merita să iau această nouă hotărâre, tot în secret. La urma urmei, oricât de greu de crezut ar părea, mă aflam în faţa primei mari şanse din perioada mea gri de scriitor. Nu scrisesem oare, ani întregi, romane în care încercam mereu să fac să treacă drept reale poveştile mele fictive? Ei bine, acum mă aflam în faţa şansei contrare, pe care atât de mult o căutasem dintotdeauna : să fiu nevoit să spun o poveste din viaţa reală, al cărei

martor privilegiat eram, sub forma unor memorii prescurtate ale unui scriitor decedat. Căci asta era intenţia mea nemărturisită : să transform ceea ce trăisem în ultimele săptămâni în autobiografia răposatului Lancastre. Doar se voiau a fi nişte memorii indirecte, nu? Nu trebuia să las să-mi scape o astfel de şansă.

— Se ştie dintotdeauna că în greutăţile luptei se căleşte caracterul unui tânăr, i-am răspuns până la urmă Déborei, oarecum enigmatic, dar sperând că se subînţelege totul.

Amândoi au tăcut, iar eu n-am ştiut dacă înţeleseseră ceva din răspunsul meu dificil. Voiam să vadă că de câteva zile eram de partea lor, dar nu le împărtăşeam ideile în totalitate, căci consideram că în viaţă trebuie să „intri în arenă”, mai ales dacă eşti tânăr. Iar dacă nu eşti, dar împrejurări atât de speciale ca acestea o cer, tot trebuie să intri, pentru că singurul mod de-a te simţi tânăr e acela de a nu pierde contactul cu greutăţile luptei. Asta am vrut să le spun, deşi sigur n-au receptat nimic din ceea ce am vrut să-i fac să înţeleagă.

Sunteţi prea leneşi şi inadaptaţi şi-o să sfârşiţi zăcând în pat pentru totdeauna, am vrut să adaug cu un amestec de simpatie şi compătimire. Dar, din fericire, mi-am dat seama la timp că tocmai caracterizarea de inadaptat se învechise şi poate chiar nici nu se mai folosea, pentru că în ultima vreme toată omenirea devenise, în masă, inadaptată. Atunci am ales să mă împac cu ei. Până la urmă, voiam să le fiu prieten. Am ales să-i întreb dacă se consideră adaptaţi la aerul vremurilor noastre ; am abordat subiectul vorbind despre aer şi părând puţin ţicnit şi banal şi tânăr ca şi ei şi fără să mă intereseze prea mult ceea ce mi-ar fi putut răspunde.

— Nu ştim, mi-a răspuns Débora ridicând din umeri şi închizând ochii, deschizându-i apoi din nou, cu o inexpresivitate absolută.

Apoi îşi duse mâna la bărbie de două ori, foarte repede, şi aproape-şi rezemă capul de spatele meu ; cu încă o mişcare, simulă un leşin, revenind puţin după aceea la poziţia verticală pe care o pierduse, şi ridică din nou din umeri.

Am presupus că răspunsul ei era parola esenţială a unui cod secret. Cât despre toate gesturile acelea, m-am gândit că erau asociate în mod direct cu parola. Aşa că le-am făcut şi eu. Am ridicat din umeri, am închis ochii, am abordat o faţă inexpresivă, mi-am atins rapid bărbia de două ori şi apoi aproape că mi-am lăsat capul pe spatele Déborei şi am simulat că leşin peste ea.

— Nu ştim, am spus, revenind la poziţia verticală şi ridicând din nou din umeri.

— Exact. Nici dumneavoastră, a spus Vilnius.

— Dumneavoastră cu atât mai puţin, a spus Débora.

Manevra funcţionase, sau cel puţin aşa părea. Dar foarte repede am simţit că mă făcusem de râs. De fapt, mă priveau cu multă milă, ca şi cum şi-ar fi spus : bietul bătrân. Mi-a fost greu să scap de senzaţia că râdeau de mine, mai ales ea.

Mi-a trebuit mult ca să-mi recapăt entuziasmul şi să-mi revin din transă, şi am reuşit să fac asta vorbind despre Fran Lebowitz, despre care nu mai vorbisem niciodată cu nimeni. Numele l-a rostit Débora şi din prima clipă mi s-a părut că-mi sună ca un personaj din New York, deşi n-aş fi putut să spun unde sau când mai auzisem acel nume şi, mai mult, nici măcar nu puteam să spun dacă e bărbat sau femeie. M-a lămurit Vilnius. Era autoarea unei fraze demne cel puţin de Marcel Duchamp : „Nu mă interesează deloc să lucrez. Sunt foarte leneşă şi indolentă.” Tot Lebowitz mai spusese şi altă frază, absolut adevărată : „Am înţeles că a scrie nu este numai distractiv, ci poate fi şi rentabil.” După câte se vede, Lebowitz trăia de ani de zile de pe

urma a ceea ce încasa în avans pentru cărţi pe care apoi nu le mai scria. Pentru Débora era un exemplu perfect de urmat ; dacă ea ar fi putut vreodată să calce pe urmele acelei specialiste în arta nimicului, e cu totul alt subiect.

Pe bună dreptate, am spus, îmi suna cunoscut numele. Fran... Da, Fran Lebowitz. Dar în acelaşi timp eram sigur că nu citisem nimic scris de ea. Cu siguranţă, a spus Vilnius. Şi, schimbând vorba, a vrut să ştie dacă era clară chestiunea abordării transversale a memoriilor abreviate. Astfel abordase Lancastre autobiografia pe care moartea a lăsat-o neterminată : lucra cu o structură oblică ce se voia modernă (sau postmodernă, după cum spuneau unii) şi deci ar fi fost de preferat să-i fiu fidel.

Eu ar fi urmat să iau drept model structura aceea şi, sub îndrumarea Déborei (care citise manuscrisul pierdut), să mă apuc să refac textul. Ar fi fost ideal, având în vedere că n-aveam nimic de făcut, să scriu repede cartea şi să nu pierd prea mult timp până s-o termin. Cei doi considerau imperios necesar să-i demonstreze contrariul Laurei Verás, care crezuse că aruncând originalul în foc putea distruge acele memorii pentru totdeauna.

Va fi răzbunarea noastră pentru pierderea manuscrisului şi pentru asasinat, a spus Débora, în timp ce Vilnius m-a întrebat încă o dată dacă e totul clar. Ca să nu mă complic, le-aş fi spus că, într-adevăr, subiectul acelor memorii mi-era perfect clar. Aş fi profitat de moment ca să fac o glumă şi să le adaug cu o ironie aeriană că, oricum, aş fi preferat ca însuşi defunctul (având în vedere că încă mai comunica oarecum cu fiul său) să fi fost cel care-mi dicta acele memorii abreviate.

Le-aş fi spus asta ca să scap de povara impresiei că mă făcusem de râs cu câteva clipe înainte, cu leşinul meu simulat, dar până la urmă nu m-am putut abţine şi am răspuns că de fapt era totul clar, foarte clar : eu,

reprezentatul unei generaţii călite în cultura efortului, o generaţie care încasase multe şi era obişnuită cu oboseala, urma să muncesc ca un idiot pentru ei.

— Dar în acelaşi timp aţi deveni întru totul unul dintre noi, a spus Débora.

Era atât de entuziasmată încât părea că a face parte din tribul lor, din cortegiul pe care-l formase lungul doliu după Lancastre. Ar fi fost absolutul la care se poate aspira în viaţă şi, în plus, ar fi inclus imaginea fericirii înseşi, adică şansa cea mai apropiată de a mă odihni sub un arbore de mango pe vârful muntelui Kilimanjaro. Poate chiar aşa şi era. Oare nu voiam să mă bucur în continuare, în următoarele luni, de compania Déborei? Nu mi se oferea oare posibilitatea de a-mi lua rămas-bun de la literatură prin cea mai interesantă carte a mea? Apoi, odată scrisă această autobiografie a răposatului Lancastre, urma cu siguranţă să mai am timp berechet pentru a rămâne mut şi impasibil, tăcut pe viaţă, un om fără cuvinte, grav şi indiferent, un bici al şarlatanilor, cunoscut de toţi sub numele de Pocăitul.

5

Trei zile mai târziu, în timp ce ea căuta un salon de coafură (primul care i-ar fi ieşit în cale, atâta timp cât nu era frizeria lui Harry Chong), m-am dus să iau masa cu tânărul Vilnius într-un local aflat in faţa casei mele, Trattoria I Buoni Amici, cu mâncare friulană.

Vilnius mi-a povestit acolo că în seara de dinainte văzuse cu Débora *Trei camarazi*, filmul lui Frank Borzage. Mi-a mai povestit că, după ce-o chestionase folosind metoda atât de eficientă a acelei fraze-imbold de care se slujea pentru a descoperi misterele lumii şi care-i adusese până atunci atâtea foloase („Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva”), întâmpinase o mare

dificultate, o întorsătură de situaţie cu siguranţă neaşteptată, deşi după aceea sfârşise prin a descoperi lucruri interesante cu privire la emoţiile ascunse ale vieţii.

În timp ce savuram felurile de mâncare friulană, Vilnius mi-a povestit lungul şi delirantul şir de evenimente din ziua în care şi-a văzut tatăl pentru ultima oară, poveste pe care am ascultat-o cu deosebită atenţie, căci pe-atunci acceptasem deja, fără alte obiecţii ironice, să mă ocup de autobiografia lui Lancastre, şi prin urmare consideram tot ce suna ca o informaţie în legătură cu el drept material de lucru.

Scrierea acestei autobiografii apocrife nu numai că mi-ar fi oferit posibilitatea de a păstra contactul cu tinerii mei camarazi din societatea aerului, ci m-ar fi pus şi în faţa unei provocări literare interesante. În plus, aveam impresia că a mă pune în pielea altuia mă va ajuta să mă relaxez. „Nimic nu te linişteşte mai bine ca o mască”, îmi spusese în seara anterioară soţia mea, întotdeauna atât de înţelegătoare cu problemele şi cu neliniştile mele, şi cu încercările mele de-a întârzia acceptarea categorică a bătrâneţii.

În plus, eram conştient că, în secret, aş fi putut să îndrept tonul autocritic pe care urma să-l folosesc pentru întreaga carte şi împotriva propriei persoane. Ar fi fost un mod de a mă pedepsi pentru toate laşităţile din viaţa mea de scriitor. Iar în loc să consult horoscoapul, avea să-mi facă mult bine să mă apuc de scris purtând o mască şi biciuindu-mă cu zel, la care se cumula şi satisfacţia de a distruge în acelaşi timp un scriitor superior mie şi un vechi rival în meseria literelor. Ar trebui să adaug că distrugerea colegilor este un exerciţiu foarte bun pentru sănătatea ranchiunoşilor ca mine. Le recomand tuturor acest exerciţiu. Şi când spun tuturor, ştiu bine ce spun. Nu cred că există un singur scriitor ambiţios care să nu fie mai

mult sau mai puţin ranchiunos şi pe care distrugerea unui coleg să nu-l facă să se simtă tare bine.

În fond, îmi spuneam, dacă aceste memorii ar trebui să poarte aerul postmodernităţii şi să fie abordate în mod transversal, n-aş fi pierdut prea mult timp scriindu-le ; poate nici măcar n-ar fi fost nevoie să mă ajute cineva. Nu putea fi atât de dificil să rescriu manuscrisul pierdut, căci în mod sigur era de-ajuns să fiu fidel începutului pe care Débora îl schiţase – îl inventase – în librăria Bernat şi să încep cu descoperirea bietului Vilnius : în urma unei lovituri, moştenise amintirile şi experienţa personale ale lui Lancastre, decedat de curând. Odată ce-am fi ajuns în acest punct fără de întoarcere, n-ar mai fi fost deloc interesant ca toată povestea să o spună răposatul. Sau, mai bine zis, să o spună cineva care lua locul mortului, ca astfel să poată crea memoriile lui de dincolo de mormânt.

La urma urmei, nu dorisem oare mereu, înainte să hotărăsc în secret că mă voi retrage, să găsesc o scuză bună ca să pot scrie cea mai tulburătoare şi liberă operă? Astfel de şanse nu apar de două ori, m-am gândit. În plus, nu admir nimic mai mult decât acea zi din viaţa lui Bob Dylan, din 1965, în Newport, când toată lumea îl considera un cântăreţ de folk, iar el a apărut cu o trupă zgomotoasă pe care admiratorii săi n-au înţeles-o şi-au fost gata-gata să-l omoare. Dar arta înseamnă şi să fugi de ceea ce se crede că eşti sau de ceea ce se aşteaptă de la tine.

Am văzut deci că, sub pretextul de a repara răul făcut de Laura Verás, puteam încerca să scriu cea mai liberă carte a mea : o călătorie critică, satirică, din care să nu lipsească nici umorul, nici compasiunea, o călătorie până în inima măreţiei atât de îndoielnice a artei contemporane. Căci, distrusă fiind autobiografia lui Lancastre de către odioasa lui soţie, mi se oferea şansa de a *restitui* lumii nişte memorii care, cu patetica lor poetică a absenţei, puteau să

înfăţişeze foarte bine palida efuziune a tot ceea ce e postmodern.

În timp ce vorbeam cu Vilnius la I Buoni Amici, îmi imaginam episoade pe care aveam să le inventez despre viaţa lui Lancastre, întâmplări bazate pe poveşti care de fapt li se întâmplaseră altora. Ziua în care a trecut graniţa dintre cele două Corei, fericirea găsită în vechiul oraş Gadamis din Libia, uciderea străbunicii lui, care i-a lăsat urme adânci...

Răposatul infiltrat în mintea fiului său urma să vorbească întruna şi să povestească lucruri măreţe şi prostii. Am început să planific o carte cu a patra copertă întocmai ca cea la care Débora visase atât de mult : „Iată dura autocritică pe care a ştiut să şi-o facă acest nefericit scriitor, iubitor al imposturilor şi al jocurilor avangardiste de orice fel...”

Aveam să mă distrez criticând, prin Lancastre, toată literatura propriei mele generaţii, incluzându-mă şi pe mine, desigur. Aveam să anihilez orice fel de speranţă în ceea ce ne priveşte pe noi, scriitorii născuţi între anii ’40 şi ’60 ai secolului trecut. După cum voia Débora, Lancastre avea să fie reprezentat ca omul care a intrat foarte repede în vitrina cu vechituri pentru ca viitorul scriiturii să fie altul, pentru ca viitorul să le poată aparţine oamenilor ca Débora şi Vilnius, care erau mai atraşi de ideea de a nu face nimic şi de a nu avea un viitor, mulţumindu-se doar să ridice din umeri şi să nu se ridice dintr-un pat sărăcăcios rusesc, deşi nu excludeau ideea de a scrie din când în când în viaţă – în viaţa oamenilor, cu siguranţă şi în a mea.

6

În ziua în care urma să moară, nebănuind surpriza fatală pe care i-o pregătea destinul pentru seara aceea, Lancastre s-a dus de dimineaţă la hotelul Littré ca să-l

necăjească pe fiul său Vilnius. Simpla şi nefericita lui dorinţă de a necăji explică prezentarea dictată de la telefonul de la recepţie : l-a anunţat pe fiul său că se afla acolo fiindcă, „în calitate de autoritate supremă din viaţa lui comodă de moştenitor”, voia să se asigure că totul este *cu adevărat în dezordine*, inclusiv *mătreaţa á la Dylan* din părul său.

A fost un anunţ extravagant, pe un ton ridicat şi nejustificat de agresiv, ceea ce l-a pus imediat în gardă pe Vilnius, care s-a gândit că tatăl lui fie înnebunise, fie băuse prea mult. Şi cu a doua presupunere nimerise drept la ţintă. Vilnius ştia că, de ceva vreme, tatăl lui era oarecum dezechilibrat dar, cum se evitau reciproc, nu-l mai văzuse de mult timp şi nu aflase că recidivase în anumite odioase plăceri bahice, în care părea că exagerase.

Din camera sa, Vilnius l-a întrebat pe tatăl lui ce înseamnă „cu adevărat în dezordine”. Nimic, urc imediat, i-a răspuns acesta. La scurt timp, Vilnius a auzit nişte bătăi puternice la uşă. A deschis. Da, era tatăl lui – ultimul mare modern. Nepieptănat, parcă nu era el. Ciudat, ursuz, absurd. Râdea fără niciun motiv.

— Tot fără femeie? a sfârşit prin a-l întreba tatăl lui, intrând în cameră.

Vilnius abia a suportat să-l vadă intrând în acea cameră care era tocmai ultima redută a independenţei sale. Ca şi cum asta n-ar fi fost de-ajuns, a trebuit să-i asculte sfatul impertinent de a se tunde cât mai repede şi, mai ales, de a scăpa de *necioplitul aer á la Dylan*.

Pe cât de inovator şi de avansat îşi imagina tatăl lui că este, pe atât de reacţionar se dovedea în tot ce privea viaţa sa de familie.

— Fără chica aia, a continuat Lancastre, şi cu mai mult chef de lucru şi fără atâta frică de competiţie, pentru că nu mă păcăleşti, ţi-e îngrozitor de frică de competiţie... Fără

atâta prostie şi mai puţin complexat de taică-tău, ai putea să aspiri în sfârşit la a fi cineva în viaţă. Ţi-am spus-o de destule ori, dar tu continui în stilul *Blowin' in the Wind.*

— Dar n-aş mai fi eu, s-a mulţumit a spune Vilnius.

— Oare nu vezi? Nici măcar nu eşti tu însuţi, ci doar o copie a muzicuţei lui Bob Dylan! Pentru că pari pur şi simplu muzicuţa lui. Unde vrei să ajungi în felul ăsta? Deghizat ca artist o să fii băgat în seamă, dar nu mai mult decât e băgat în seamă un clovn. Pentru Dumnezeu, unde crezi că mergi?

— Aş vrea să ştii că nu merg nicăieri. Nici măcar nu mă prefac artist. Aşa sunt eu.

— Un prost.

După o scurtă ceartă, tatăl lui s-a încăpăţânat să-l ducă la masă la un restaurant de pe strada Londres, numit Buongiorno, chiar lângă Hamelin. S-au certat, deşi până la urmă a reuşit să-l târască până acolo. Imediat ce-au intrat în local, Lancastre a atras atenţia tuturor clienţilor, întâi făcând un gest ciudat, ca şi cum şi-ar fi luat de pe cap o pălărie şi ar fi lăsat-o într-un cuier imaginar, apoi întrebând foarte tare în italiană dacă i se pot aduce *due cocktail americani, forti, forti, molto gin.* Nu vorbesc italiana, i-a răspuns chelneriţa. Tatăl lui a continuat să facă scandal până când, pe la sfârşitul felului doi, după ce fusese pişcată, tânăra chelneriţă s-a înfuriat şi a spus că-i aduce cocteilul pe care-l cerea cu atâta insistenţă dacă recunoaşte că e un nenorocit, ceea ce Lancastre n-a întârziat să recunoască, în plus, a făcut-o în genunchi. Vilnius nu-l mai văzuse niciodată pe tatăl lui într-o situaţie atât de penibilă şi de ridicolă. Nu încăpea îndoială că marele Lancastre trecea printr-o criză, aşa cum auzise, dar nu şi-ar fi imaginat că ar fi putut fi vorba de una atât de gravă.

Care-i problema, l-a întrebat pe tatăl lui. Aia cu cei doi călători, i-a răspuns. Ce călători? a întrebat Vilnius. Unul s-a născut în ’48 şi celălalt în ’81, ce ar putea face ca să se întâlnească în ’47? a spus tatăl lui. E o problemă de matematică? a întrebat Vilnius. Am un fiu idiot, i-a răspuns tatăl lui. Vilnius a încasat lovitura şi a comis imprudenţa de a încerca să schimbe subiectul. A fost atât de naiv încât să creadă că poate să-l facă pe înstrăinatul lui tată să vadă că are un fiu care în artă caută doar adevărul ascuns în spatele emoţiei iniţiale. A fost o mare greşeală şi imediat ce-a auzit acele cuvinte, tatăl lui a început să-l privească cu o ură supranaturală. Nu era cazul. Vilnius voise să-i spună că are de gând să fugă de toate măştile moderne şi să fie „cât mai autentic posibil”, căci el credea că poate fiind foarte autentic şi spunând întotdeauna adevărul în toate va sfârşi prin a călători „către acea mare primă emoţie originară”, care era ceea ce îşi dorea cel mai mult să găsească.

Dar tatăl lui auzise doar că are un fiu care caută adevărul ascuns în spatele emoţiei originare. Şi-l privea cu o mânie exagerată. Ţi-am neglijat educaţia, s-a plâns. Atât de mare a fost scandalul pe care Lancastre l-a făcut în Buongiorno, încât a apărut dintr-odată un chelner bătrân care a înlocuit-o pe chelneriţă. Părea că are multă răbdare şi că este dispus să calmeze spiritele. Ascultă, i-a spus Lancastre de îndată ce l-a văzut, să ştii că am de gând să te chem mereu printr-un fluierat. Cred că ar fi mai bine să vă duceţi dracului, a spus în mod neaşteptat bătrânul chelner. Părea că se pregătise timp de secole ca să spună asta. Să vă duceţi dracului, la mama dracului, a adăugat, în caz că nu fusese clar. La mama dracului? s-a mirat Vilnius. A urmat o tăcere înspăimântătoare. Tot restaurantul trecuse de partea bătrânului chelner. Desigur, remarca era amuzantă, însă cu toată povestea nu era de

glumit. Tatăl şi fiul şi-au dat seama imediat că, chiar dacă nu terminaseră de mâncat, trebuia să părăsească localul cât mai repede. O situaţie ruşinoasă. Au ieşit cu capul plecat, mai degrabă Vilnius decât tatăl lui, dar n-au ajuns departe, au rămas în barul de alături, pe terasa de la Hamelin, unde şi-au ascuns foarte bine condiţia de exilaţi din Buongiorno. Acolo, tatăl lui a părut chiar să se calmeze, poate impresionat de faptul că, pentru prima oară, fusese dat afară de undeva. Pentru prima oară? Dintr-odată, şi-a amintit că în copilărie fusese exmatriculat de la şcoală în urma unui conflict serios, provocat de faptul că în jocul care parodia în curtea şcolii vânătoarea de struţi din Patagonia se foloseau bile uşoare, nu de plumb ca cele ale localnicilor *gauchos*, dar oricum periculoase. Au sfârşit prin a-l accidenta pe fiul unui domn foarte important, care n-a vrut în niciun fel să accepte respectuoasele, dar cinicele scuze venite din partea unui *gaucho.*

Liniştea de la Hamelin n-a durat mult, pentru că lui Vilnius, cu o lipsă de tact ieşită din comun, nu i-a venit vreo idee mai bună decât să profite de momentul de linişte ca să-i reproşeze că atât el cât şi mama lui sunt alcoolici, ceea ce, după spusele lui, îl marcase şi-i influenţase întreaga viaţă şi până la urmă îl împinsese şi pe el înspre băutură, deşi din fericire dependenţa lui era mult mai mică.

Scena ar fi putut deveni mai tragică dacă Vilnius ar fi spus – deşi până la urmă a tăcut – tot ce-avea de gând să spună în continuare. Pentru că, asemenea unui copil, îşi dorea să-i explice, printre altele, că, pe lângă faptul că-i detestă autoritarismul insuportabil, este şi împotriva întregii sale opere literare : împotriva pseudonimelor sale şi a constantelor sale schimbări de piele şi de personalitate, şi, de asemenea, mult împotriva jocurilor

sale literare şi insistentelor sale poveşti de ficţiune prezentate cu convingere drept fapte reale, împotriva faptului că se mândrea atât de tare că ar fi anulat barierele dintre genuri, împotriva faptului că se lăuda mereu cu folosirea insistentă a citatelor din alţi autori în textele sale ; să nu mai spunem cât de mult era împotriva umorului său adolescentin şi a ruşinoasei sale fugi de clasicism prin faptul că propusese *sabotarea* – activitate întotdeauna neprietenoasă – ca metodă.

Lista de care ar fi vrut să se plângă era lungă, dar până la urmă n-a înşirat-o, nici măcar n-a enumerat cele şapte motive – ar fi fost cel mai sinucigaş lucru dintre toate – pentru care-i plăcea mai mult un autor tot din Barcelona, născut, la fel ca şi tatăl său, la sfârşitul anilor ’40 şi care, prin urmare, făcea parte din generaţia care avea douăzeci de ani când s-au întâmplat cunoscutele fapte din mai 1968[16]...

Motivele pentru care lui Vilnius îi plăcea acel aproape-rival al tatălui lui erau, printre altele (unele de-a dreptul gratuite), tendinţa lui de a fi foarte cerebral în scriere, faptul că n-avea copii, că-i dedica soţiei lui toate cărţile, alegerea lui hotărâtă de-a se apropia întotdeauna de adevăr prin intermediul ficţiunii şi, în fine, insistenţa sa de a încerca să fie ca elevul pedepsit din fundul clasei, elevul care trebuie să scrie mereu acelaşi lucru cu speranţa că până la urmă, într-o zi, o să-i iasă bine romanul pe care-l caută.

Şi în cazul acesta, din fericire, Vilnius şi-a dat seama la timp că este mai bine să tacă şi nu i-a vorbit lui Lancastre

---

[16] Aşa-numita „Revoluţie din 1968”, o mişcare culturală, socială şi politică la nivel mondial, impulsionată de generaţia de după cel de-Al Doilea Război Mondial, mişcare ce în Spania s-a manifestat prin greve, manifestaţii şi acte culturale solidare cu acestea, reprimate de guvernul franchist.

despre acel aproape-rival şi cu atât mai puţin de motivele futile pentru care îl considera superior lui. A rămas deci fără să poată da glas multora dintre plângeri şi fără îndoială că a fost mai bine aşa. În schimb, a trebuit să audă plângerile lui Lancastre despre viaţă. Pe măsură ce chinezoaicele de la Hamelin le tot aduceau băuturi, tatăl lui a îndrăznit să se plângă de tot mai multe lucruri şi până la urmă a fost pe punctul de-a se plânge de absolut tot, mai puţin de faptul că, în realitate, cea mai mare parte a problemelor sale se trăgeau exclusiv din instabilitatea relaţiei cu Débora, despre existenţa căreia Vilnius nu ştia absolut nimic şi nici n-avea să afle nimic în ziua aceea.

Până la urmă, tatăl lui a intrat într-o ciudată derivă alcoolică, la care s-a adăugat o neaşteptată şi profundă nostalgie după trecut. Vilnius, care stătea pe scaunul din faţa lui, nu ştia cum să intre mai repede în pământ ; în plus, era obişnuit cu un tată puternic, nu cu o fiinţă dintr-odată neaşteptat de slabă. Tatăl lui a început să vorbească, aproape fără niciun sens, despre zilele în care, la începutul perioadei de aur a anilor ’60, mergea la şcoală dimineaţa şi era fericit în singurătatea sa absolută, mergând înspre mare, din susul străzii Enrique Granados până la piaţa Letamendi, unde se afla liceul în care a învăţat atâţia ani. Într-o zi de mai din 1963, o zi pe care n-avea s-o uite niciodată, pe când el avea paisprezece ani, a văzut cât se poate de clar că de-a lungul întregii străzi avuseseră loc schimbări aproape imperceptibile, dar incontestabile. Pentru început, strada Enrique Granados nu era scăldată în gri, ca de obicei ; era altfel, nu ştia ce anume o făcea să pară diferită, dar adevărul e că...

Lancastre s-a oprit aici, ca şi cum n-ar fi ştiut dacă să mai povestească sau nu. Autorul *Sabotării* se sabotează singur, nu s-a putut abţine să-şi spună Vilnius. Totuşi, la foarte scurt timp după aceea, a găsit curajul de-a continua

şi a spune că-şi amintea foarte bine de diferitele grupuri de persoane adunate în ziua aceea pe la colţurile bulevardului întunecos care ducea la şcoală. Bătută de vântul care sufla cu putere, strada Enrique Granados se lăsa învăluită de un praf des care o acoperea şi o ascundea totul încetul cu încetul, făcând grupurile de trecători să pară nişte figurine de lut cu aer de complotişti nemişcaţi. Dintr-odată, a văzut că unele dintre grupurile acelea de conjuraţi neclintiţi se puneau în mişcare şi începeau să se adune acolo unde bulevardul se intersecta cu strada Mallorca, unde au rămas o bună bucată de vreme în linişte, până când a auzit vocea unei persoane pe care nu o putea vedea şi care anunţa că abia după-amiază vor suna trompetele.

Trompetele? Cuvântul l-a emoţionat foarte tare, nu mai văzuse trompete decât la circ... Lancastre s-a oprit din nou şi se vedea că abia-şi stăpâneşte emoţia, beat fiind şi aproape în delir, dar emoţionat, poate pentru că era pe punctul de a-şi spune poate cel mai intim secret, sau cel puţin cel mai apropiat de zilele sacre în care el era foarte tânăr.

Am înţeles, a continuat să povestească tatăl lui puţin după aceea, că după-amiază avea să aibă loc Judecata de Apoi, şi eu cred că tot ce s-a întâmplat după a fost ca într-unul dintre cântecele acelea pentru copii în care legătura dintre vis şi oprirea timpului este foarte puternică.

Vilnius nu ştia ce să-i spună. Singurul lucru pe care i se părea că trebuie să i-l spună era să nege adevărul întâmplărilor, dar prefera să-l lase să vorbească în continuare despre praful acela şi umbrele din Barcelona anului 1963. Ciudată amintire, oricum.

Învăţasem să observ, a spus tatăl lui, că timpul se oprea uneori când eram la şcoală, şi în ziua aceea, pe stradă, cu vântul care ridica atâta cenuşă, a avut ciudata impresie că

realitatea paralizează şi că intră pe tărâmul a ceva asemănator unui vis, un vis lung, infinit, a cărui esenţă era chiar cenuşa şi poate un infern îndepărtat care ardea. Poate de aceea, de fiecare dată când îşi amintea de acele pregătiri pentru Judecata de Apoi la care avea impresia că fusese martor, avea tendinţa să le asocieze cu amintirea felului în care se prelungea plictisul etern din curtea pătrată a şcolii : acea silă care se putea simţi mai mult ca oricând către după-amiază, când părăseau curtea până a doua zi, lăsând-o doar în compania propriei sale plictiseli pătrate.

Dintre toate imaginile care dintr-odată îl copleşeau, pe drumul dinspre şcoală către casă, una, a spus Lancastre, îi rămăsese în minte pentru totdeauna : imaginea unui grup de persoane care, din cauza cenuşii stârnite parcă de vânt (sau poate că era vântul care se transformase în cenuşă), păreau că voind să se apere de ea, se acoperiseră până peste ochi. Acea imagine îi rămăsese în minte, gravată pentru totdeauna, de neşters. Alături de ea şi completând perfect imaginea aceea tristă şi puternică, era bănuiala insistentă că ziua Judecăţii de Apoi avusese loc pe strada aceea din Barcelona în acea zi de mai din 1963.

Apoi a început să plângă, a izbucnit în suspine, nesfârşite, sonore şi emoţionate, incontrolabile ; atât de necontrolate încât a sfârşit prin a plânge la pieptul unui Vilnius uimit. De fapt plângea, a presupus Vilnius, după zilele pierdute ale copilăriei, zilele în care el încă mai era o fiinţă autentică, lipsită de orice urmă de înşelăciune, în stare până şi să vadă Judecata de Apoi pe străzile oraşului lui. Şi plângea pentru că, oricât de greu de crezut ar fi fost, poate că într-adevăr fusese martorul unui spectacol unic în ziua aceea de mai din 1963, poate singura zi din întrega sa viaţă în care s-a apropiat de o mare emoţie mascată sub aparenţa unei revelaţii.

Dintr-odată, tatăl lui s-a oprit din suspinat la pieptul nedumeritului Vilnius şi şi-a revenit. Dacă tu crezi că plâng de emoţie că am fost tânăr şi autentic, te înşeli amarnic, i-a spus. Nu cred nimic, a minţit Vilnius. De fapt plâng, a spus tatăl său, pentru că într-o zi tu ai să spui ultimele cuvinte despre mine, judecata ta de apoi asupra personalităţii mele şi despre trecerea mea prin viaţă va fi cea care va rămâne pentru totdeauna. Pe Vilnius l-a cuprins frica ; nu se gândise niciodată că el ar putea avea ultimul cuvânt cu privire la tatăl lui. Nu ştia ce să spună, era ca paralizat de un fel de groază care se amesteca cu neliniştea pe care tatăl lui o răspândise.

Ultimele cuvinte o să le spui tu, nenorocitule, a adăugat tatăl lui, foarte agitat, şi lui Vilnius i s-a părut atât de nervos încât părea că o să-l ia la fugă pe stradă cu o secure în mână şi cu o pornire criminală, iar el, precum copilul din *The Shining*, filmul lui Kubrick, ar fi trebuit să fugă şi la un moment dat să-şi şteargă urmele paşilor în zăpadă şi să meargă înapoi pe propriile urme ca să-şi dezorienteze urmăritorul şi să poată astfel să se întoarcă la hotel, să creadă că tatăl lui nu-i făcuse acea vizită, nu-i spusese nimic, nu văzuse niciodată nicio Judecată de Apoi, nu se aştepta ca fiul lui să-l judece la capătul zilelor sale. Dar nu, nu era nicio secure, iar Lancastre n-a mai dat alte semne îngrijorătoare de furie. Şi, după o lungă pauză, întreruptă doar de sughiţurile ridicole ale tatălui său, şi-au luat rămas-bun. Lancastre, amintindu-şi oarecum de bunele maniere, a remarcat că totul este în regulă, că n-o să mai bea şi că trebuia să plece cât mai repede, şi că totul i se părea oribil, fără a menţiona ce anume considera cel mai oribil sau cel mai puţin oribil. Vilnius a vrut să-i răspundă ceva, dar n-a ştiut prea bine ce anume, pentru că se simţea mult prea depăşit de ceea ce se întâmplase. Iar tatăl lui, până la urmă, a plecat. S-a îndepărtat cu paşi

rari, parcă nehotărâţi, ca şi cum într-adevăr ar fi umblat prin zăpadă. Iar Vilnius a intuit că în orice moment puternica figură paternă, cuprinsă de acel moment de slăbiciune, avea să se întoarcă să-l privească şi să-i mai spună ceva. Aşa a şi fost. Lancastre a făcut zece sau doisprezece paşi până să se întoarcă înspre fiul său şi să se întoarcă ; apropiindu-se paşnic, l-a sfătuit să fugă de ceea ce e autentic, pentru că, dacă cinematografia sau orice altă artă putea să-i ofere vreo plăcere, aceea nu era alta decât plăcerea de a putea umbla deghizat.

— Să interpretezi un personaj, a conchis tatăl lui. Să treci drept ceea ce nu eşti. Să te prefaci. Carnavalul ironic şi viclean. Marea petrecere a şireteniei şi a înşelăciunii. Într-o zi vei înţelege.

Vilnius, nefiind prea flexibil pe atunci, nu şi-a schimbat deloc convingerile şi a răspuns destul de sec :

— Prefer strălucirea autenticităţii.

— Sigur că da, fiule. Să te-ajute Dumnezeu.

Au fost ultimele cuvinte pe care i le-a spus tatăl lui. După aceea, Vilnius s-a întors la hotel cu speranţa de a trece cât mai multă vreme până să se-ntâlnească din nou cu fiara aceea. Astfel încât, dacă cineva i-ar fi spus atunci că numai câteva zile mai târziu Lancastre, mort şi pe punctul de a se transforma în cenuşă pentru totdeauna, se va lipi de el cu insistenţa tenace a celei mai obsesive fantome şi poate chiar cu ideea de a-l face să-şi piardă minţile, pur şi simplu, n-ar fi crezut-o nici în ruptul capului.

IX

———————————————

Teatrul memoriei

1

Cu câteva zile înainte, Débora vorbise în somn şi spusese că autenticitatea aceea de care Vilnius se simţea atât de mândru avea legătură cu plânsul. Un mister. Apucând-o pe bulevardul Sarrià la ieşirea de la Filmotecă, după ce văzuseră *Trei camarazi* al lui Franz Borzage, Vilnius a întrebat-o pe Débora ce voise să spună atunci, în somn.

Habar n-am, dormeam, i-a răspuns ea. Habar n-ai? Vilnius şi-a amintit atunci de fraza-imbold cu care afla lucruri pe care la prima vedere n-ar fi trebuit să le ştie niciodată şi s-a gândit putea să-i folosească pentru a afla dacă Débora era într-adevăr îndrăgostită de el şi, în acelaşi timp, pentru a descifra cuvintele rostite în somn care îl intrigau atât de mult, pentru că acele cuvinte aveau pretenţia de a asocia autenticitatea cu plânsul.

Ştiind că ea nu mai auzise vreodată de fraza „Când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de cineva”, a întrebat-o dacă fusese atentă la câteva cuvinte care echivalau cu cel mai fitzgeraldian element din filmul pe care tocmai îl văzuseră. Erau atâtea că n-aş putea să-ţi spun unul, i-a răspuns Débora. Ţi le zic eu, a spus Vilnius. Dintr-o suflare a rostit fraza-imbold : „Când se lasă întunericul...”

Débora l-a privit cu o completă stupoare şi s-a sprijinit de el cu o faţă inexpresivă, simulând un leşin. Nu-i suna deloc cunoscută fraza aceea, nici nu credea că o auzise în film, i-a spus revenind la poziţia verticală. În plus, nu i se părea deloc o frază reuşită, se vedea că fusese scrisă de cineva cam sărac cu duhul, de o inimă neroadă, de o minte de duzină mai degrabă decât de un scriitor precum Scott Fitzgerald. Auzind-o, Vilnius s-a blocat dintr-odată ; poate că-şi pusese prea multă încredere în puterile de cercetare ale frazei sale. Vreau doar să-ţi spun, a adăugat Débora, că ideea exprimată de fraza asta e tipica neghiobie pe care ar spune-o un individ, cum să zic, mare, obez, cu faţa lucioasă, de ou întors cu vârful în jos, cu râs gâfâitor şi privire bovină, a adăugat Débora.

S-au dus să bea ceva în noul bar de *tapas* care se deschisese de curând pe strada Buenos Aires, colţ cu Urgel, în faţa sediului central al celui mai popular partid de dreapta din Spania. Vilnius umbla cu capul în jos, gânditor, confuz. Noul bar căpătase atâta popularitate încât nu mai era loc pe terasă şi au fost nevoiţi să se instaleze în spaţiul primitor dinăuntru. Furtunile din ultima vreme se mai potoliseră şi se anunţa o îmbunătăţire a vremii – după aceea s-a dovedit că de fapt meteorologii se înşelaseră din nou. Eşti un băiat inteligent, i-a spus Débora lui Vilnius, o persoană care e în stare să citească repede orice text, oricât de complicat ar fi, ai memorie bună şi talent la idei, cel puţin una pe zi, dar uneori simţul artistic te trădează, pentru că nu pot să-mi explic altfel faptul c-ai putut să crezi că Scott Fitzgerald a fost în stare să scrie o chestie atât de siropoasă ca fraza aia cu atunci când se lasă întunericul, întotdeauna avem nevoie de nu-ştiu-ce...

Vilnius se simţea confuz şi ruşinat şi a hotărât să încerce să-şi ridice moralul şi să treacă peste momentul acela neplăcut, sau, mai bine zis, să încerce ceva mai mult decât

să depăşească situaţia : trebuia să rişte pur şi simplu. Cap sau pajură. Pajura ar fi însemnat să rămână fără iubită. Dar trebuia să rişte. Văzând că fraza scenaristului Harlem îşi arătase în mod neaşteptat inutilitatea, a pornit să caute pe alt drum adevărul cu privire la întrebarea atât de importantă pentru el, şi anume dacă Débora era sau nu îndrăgostită cu adevărat.

A riscat, într-adevăr, căci s-a hotărât să-i pună o întrebare care, în alte circumstanţe şi cu altă femeie, cu fosta lui iubită Mariona, îi adusese ghinion şi fusese chiar cauza directă a despărţirii lor, căci pe ea o enervase foarte tare întrebarea şi i se păruse picătura care umpluse paharul răbdării. Cu toate acestea, conştient de consecinţele pe care le putea avea neplăcuta întrebare, a îndrăznit să încerce şi cu Débora. Pe un ton nevinovat, a întrebat-o dacă ştie că marele teatru în care trăim nu e altceva decât un program imens care rulează într-un calculator sideral. Cum? a întrebat ea. Dacă ştie, a continuat imperturbabil Vilnius, că în calculatorul acela sunt programate o serie de legi de bază, inclusiv o gravitaţie cuantică ce susţine un gol care poate să plutească în mai multe universuri.

Şi-a acoperit apoi faţa cu mâinile, aşteptând răspunsul ei, conştient că toată povestea de dragoste cu Débora atârna de-un fir de aţă, de ceea ce putea ea să spună în continuare.

Cred, a spus Débora liniştită, că mi-ai vorbit de programatorul de teatru şi de universurile multiple ca să nu cred că eşti la fel de prost ca cei care spun că au nevoie de cineva atunci când se lasă întunericul, nu-i aşa? Nu tocmai, a răspuns Vilnius. Era curios felul în care schimbase subiectul în discuţia cu Débora şi o făcuse să călătorească până în spaţiul sideral şi în lumea unui programator de teatru ; şi totuşi rămânea în continuare

acolo, latent, ancestral, pulsa chiar la baza lucrului despre care vorbeau – subiectul întunericului şi acela de a avea sau nu nevoie de cineva atunci când se înserează.

Débora evitase foarte bine fraza scenaristului, dar ea rămânea acolo, ca şi cum imboldul care-l făcea să descopere alte lumi nu putea fi controlat... Poate că nu trebuia să facă nimic, nici să pomenească de ea, pentru că, poate, fraza era ca o maşină care făcea toată treaba singură. În curând Vilnius şi-a demonstrat sieşi că, într-adevăr, era cel mai bun lucru pe care putea să-l facă, şi anume să lase fraza să-şi deschidă singură calea.

Cel care a scris prostia asta despre lăsarea întunericului, a spus Débora, s-o fi gândit că atunci când se întunecă avem cu toţii nevoie de cineva care să ne facă o porţie bună de *pudding.* Vilnius s-a abţinut, şi-a înfrânat din răsputeri trăirile şi a lăsat ca fraza din *Trei camarazi* să acţioneze în voie. În seara asta, a continuat ea, să nu te mire dacă vorbesc singură în somn şi spun c-o să-ţi pregătesc un *pudding.* A urmat o perioadă de tăcere, până când Débora, pe un ton mai blând decât de obicei, s-a apucat să-i povestească cum primul lucru pe care l-a furat în viaţa ei a fost o prăjitură cu mere din frigiderul din casa unor prieteni de-ai părinţilor ei, în Sa Ràpita, plaja din Campos. Cearta primită ulterior de la mama ei era una dintre puţinele amintiri despre ea, deşi era conştientă de faptul că memoria sa fabulase pe marginea celor întâmplate şi sfârşise prin a transforma totul. „Teatrul memoriei”, a precizat. Şi a surâs cu tristeţe, explicând apoi că-şi amintise de furt şi de cearta aceea ultima oară când se dusese la Campos. Atunci, trecând pe lângă şcoala municipală, în faţa uşii de la vechea sală a grădiniţei, rămăsese paralizată auzind voci de copii care cântau în acelaşi loc în care, cu douăzeci de ani înainte, şi ea cântase acelaşi cântec. În marele teatru al memoriei, a

spus Débora, vocile de copii care cântă fals sună plăcut în bătaia brizei mării.

S-a oprit. A urmat o lungă tăcere. După aceea, revenindu-şi momentan, şi-a reluat povestea şi a descris cum, intrând într-o sală de clasă din vechea şcoală, aceeaşi în care în copilărie petrecuse cinci ani din viaţă, a auzit-o pe aceeaşi profesoară de atunci, pe acelaşi ton din zilele acelea, certându-i pe copii în acelaşi fel ca şi atunci şi spunându-le aceleaşi cuvinte ca să-i împiedice ca, la sunetul clopoţelului, să se repeadă într-o goană nebună în curte.

În ziua aceea în care s-a întors în Campos, pe fondul amintirii răposaţilor ei părinţi, Débora a rămas paralizată în faţa întoarcerii neprevăzute a trecutului, şi, o oră mai târziu, întorcându-se în stradă, trecând prin faţa casei în care se născuse şi auzind o melodie pe care o ascultase în vara cea mai îndepărtată a vieţii ei, a observat înduioşată cum dintr-odată îi revenea în memorie scena din urmă cu o oră, scena care oprise curgerea lucrurilor şi care o făcuse să-şi dea seama că timpul nu o părăsise niciodată, fusese întotdeauna acolo cu ea ; timpul nu ştia ce e timpul...

În acel moment a auzit din nou din depărtare vocile care cântau fals şi, dintr-odată, cu toată acumularea de emoţii din acea dimineaţă, n-a mai putut rezista şi s-a prăbuşit, a izbucnit într-un plâns convulsiv, de neoprit, adânc, plânsul autenticităţii, cel care ne reaminteşte care e adevărata esenţă a lumii, suma tuturor lucrurilor pe care le percepem în totalitatea lor numai atunci când regăsim pe neaşteptate, dintr-odată, tot ce e mai sfânt şi mai emoţionant din existenţa noastră, primii ani ai vieţii noastre, singurul lucru care până la urmă ajunge să ni se pară a fi cu adevărat al nostru şi netransferabil.

2

Nu dau semne, nu-i mai trimit mesaje fiului meu, şi-a închipuit Vilnius că se gândea tatăl lui, pentru că sunt ocupat cu a fi fericit graţie faptului că mă gândesc exclusiv la propria fericire, nu mă îndepărtez de ideea de a mă gândi la cât de bine mi-e observând, studiind, pândind, spionând, invidiind. Jur că asta e fericirea. Îmi dă o senzaţie cum nu se poate mai bună să mă contemplu pe mine însumi şi să ştiu că de-acum sunt invulnerabil şi că, în plus, pot să fac tot ce-mi trece prin cap şi dacă vreau să urmez umbra zeului Hermes pot s-o urmez, şi dacă vreau să mă gândesc la Débora, la rochiile ei, la orgasmele ei, la ochii ei injectaţi de un albastru-intens, mă gândesc la ea şi gata, şi fără ca fiul meu să bănuiască măcar. De aceea prefer să nu-i mai dau nici măcar semne lui Vilnius, nu vreau să sufere, nici nu vreau să ştie că mă gândesc la mătăsurile şi la stofele de lână şi la chiloţii pe care ea şi-i strânge în dulap, pe care le răscolesc în voie, îmbătându-mă cu sărbătorirea posesiei continue a celei care încă e femeia mea, cu deplinul triumf al autorităţii şi iubirii mele. Jur că asta e fericirea.

3

Călătoriile au loc întotdeauna înăuntrul propriei fiinţe, obişnuieşte să spună Eduardo Lago, un prieten de-al meu. Străbaţi universul, spune el, făcând o călătorie în care punctul de plecare şi cel de sosire se suprapun ; când se închide inelul, te-ai schimbat într-un mod atât de radical încât ţi-e greu să te recunoşti, dar în bătrânul Odiseu trăieşte în continuare adolescentul.

Îmi amintesc de asta şi de noaptea în care am înţeles că, oricât de oblic şi de superficial ar fi fost modul în care aveam de gând să abordez memoriile defunctului

Lancastre, trebuia ca ele să includă o incursiune în anii adolescenţei sale. Una era ca din primul moment să fi gândit aceste memorii ca fiind indirecte – aşa cum mi se spusese că le scria Lancastre atunci când l-a surprins moartea – şi cu totul alta să ajungă să fie mult prea trunchiate şi până la urmă cartea să rămână şchioapă. Şi pentru că, în plus, era uşor de bănuit că nişte pagini despre anii aceia la care odată chiar Lancastre se referise, vorbind despre o plictiseală şcolărească uitată („curtea a rămas părăsită ca o eternitate pătrată”), puteau să fie o abordare deloc de lepădat a acelor zile în care eroul autobiografiei încă n-avea atâtea feţe şi nici nu publicase cărţi atât de diferite între ele, când poate că era o persoană tristă şi minunat de *unică.*

Îmi mai aduc aminte şi că în noaptea aceea mi-am amintit de „agenda mea americană” de la începutul lui ‘63. În adolescenţă, la fel ca Lancastre, şi eu căzusem victimă implacabilului plictis general care-mi învăluia oraşul. Şi totuşi, a venit o zi în care bănuiesc că nu m-am plictisit atât de tare, şi ziua aceea nu putea fi decât 24 mai, dată la care n-am scris nimic în agendă şi-am întrerupt-o pentru totdeauna.

Ce-ar fi putut să se întâmple ca s-o întrerup atât de brusc? De ani de zile frunzăream din când în când acea „agendă americană” extinsă pe durata a patru luni şi trei zile şi nu-mi pusesem niciodată această întrebare, niciodată nu observasem enigma tăcerii complete din acea zi în care bănuiesc că am ajuns la un alt nivel de cunoaştere a lucrurilor din lume şi dintr-odată am renunţat să mă mai intereseze viaţa mea de şcolar amărât, prins pentru totdeauna în eternitatea pătrată a plictiselii orelor.

Ştiind de-acum povestea cu Judecata de Apoi pe care, în mai 1963, şi la o vârstă apropiată de a mea, Lancastre o întrevăzuse în adolescenţă, n-a fost ieşit din comun să mă

întreb dacă ziua în care el a crezut c-a asistat la evenimentele acelea n-o fi fost cumva tocmai 24 mai din acel an. Şi asta mi-a slujit drept pretext ca să-l sun pe Vilnius şi să-l întreb dacă ştie data exactă a zilei în care tatăl lui avusese acele ciudate viziuni biblice pe strada Enrique Granados. Dacă-mi spunea 24 mai, n-ar fi fost o coincidenţă tocmai de lepădat şi, în plus, mi-ar fi fost, poate, mai uşor să-mi imaginez – oricât de mult spunea Débora că amintirile din zilele acelea sunt netransferabile – că amândoi, Lancastre şi cu mine, într-o Barcelonă care în anii aceia era atât de ştearsă de pe toate hărţile, asistaserăm la aceeaşi scenă, la acelaşi esenţial sfârşit al lumii.

Aşa că l-am sunat pe Vilnius ca să-l întreb despre data aceea, dar era în pat, cu febră mare, cu un virus stomacal, şi nu putea să scoată niciun cuvânt. Am vorbit cu Débora, care m-a întrebat dacă scriu deja la autobiografie. Pe moment o pregătesc, ceea ce e destul de dificil, i-am spus. Atunci ea a vrut să ştie prin ce zonă a memoriilor abreviate mă aflam în acel moment. Ei bine, i-am spus, încă mai aştept să-mi povesteşti ce povestea Lancastre în manuscrisul care a fost ars, dar până una-alta îmi imaginez posibile capitole şi acum, de pildă, mă aflu pe la Judecata de Apoi din mai 1963, din Barcelona. Interesant, a comentat Débora, şi a întrebat dacă ştiu că filosoful suedez Swedenborg, la sfârşitul secolului al XVIII-lea, a scris că ziua Judecăţii de Apoi de fapt avusese loc deja la 9 ianuarie 1757. Ştiam, am spus. Swedenborg a fost primul om care ne-a anunţat pe toţi că Judecata avusese deja loc, a spus ea. Da, i-am răspuns, şi eu cred că această Judecată, de fapt, a avut loc deja ; e ciudat cum buletinele de ştiri de la televizor, de exemplu, nu ţin niciodată cont de această dată, e ca şi cum ar anunţa ştirile fără să ştie că, de pildă, Revoluţia Franceză a avut loc acum mulţi ani.

— Omenirea, i-am spus în continuare, Judecata de Apoi a trecut şi condamnaţii au fost condamnaţi deja, dar toată lumea se face că n-a aflat asta. Cât despre cealaltă judecată, cea pe care Lancastre spunea c-o văzuse, mă îndoiesc amarnic, cred că era foarte beat când s-a emoţionat povestindu-i toate astea lui Vilnius. Chiar şi aşa, o s-o consider o amintire autentică din adolescenţa lui şi-o voi include în autobiografie. De fapt, parcă-mi amintesc că şi eu am asistat în Barcelona la scena aceea de sfârşit de lume...

La celălalt capăt al firului nu se auzea nimic. Am întrebat dacă mai e cineva acolo. Până la urmă, Débora a reapărut când mă aşteptam mai puţin.

— Nu vă urmăream, scuzaţi. N-aş vrea să vă dau şi mai multă bătaie de cap, dar vreau să vă dau veşti despre societatea noastră. În ultima vineri a fiecărei luni, şi asta vă priveşte şi pe dumneavoastră, că doar de-acum sunteţi de-ai noştri, ne vom îmbrăca în costume care ne sunt mari. Vor fi haine pe care nu ni le vom putea da jos toată ziua ; toate celelalte haine ale noastre trebuie să fie trimise la spălat.

Am rugat-o să vorbească mai rar, pentru că abia înţelegeam ce spune. De fapt, am minţit-o, dar e un lucru pe care-l fac câteodată ca să nu pierd obiceiul de a vorbi fără să spun adevărul, obicei care nu e întotdeauna necesar pentru a crea opere de ficţiune, dar pe care nici nu-i bine să-l pierzi din vedere.

— Faptul că nu ne vom putea îmbrăca altfel, a continuat ea, ne-ar ajuta să stabilim distanţa între costum şi noi înşine ; adică, să luăm distanţă faţă de o cultură care ne depăşeşte şi care ne deranjează şi ne prisoseşte, o cultură cu care pur şi simplu nu rezonăm.

— E ideea zilei? am întrebat eu.

— E ideea mea, a răspuns, numai ideea mea, pentru că Vilnius n-o să aibă azi niciuna ; azi are doar febră şi o dorinţă de răzbunare, aruncă încontinuu cu invective la adresa asasinilor şi la adresa lui Rosencrantz şi a lui Guildenstern. Ce ştiu eu, cred că are febră mare. În ritmul ăsta, la cât îi invocă pe Rosencrantz şi Guildenstern, o să ne pomenim cu ei în vizită.

4

Nici n-am închis bine, că m-am şi apucat să-mi imaginez un întreg capitol din autobiografia lui Lancastre, construit în jurul unor cuvinte pe care se presupune că el le scrisese, cuvinte despre imposibilitatea de a purta o ţinută potrivită cu adevăratul nostru mod de a înţelege stilul : „Ciudat mod de a trăi e acela care ne obligă să purtăm cultura asta putredă care ne-a fost impusă. Mi-ar plăcea într-o zi să ajung la o mai mare libertate a cuvântului şi să fug cumva de această cultură în care scriitorul prost nu poate spune nimic pentru că e prost, dar în care nici cel bun nu poate spune nimic pentru că e bun, un sclav al nivelului şi al stilului său.”

Mi-am imaginat întregul capitol, şi asta m-a făcut să mă simt mai mult decât satisfăcut, deşi în acelaşi timp m-am alarmat. Aveam în minte din ce în ce mai multe capitole din autobiografie, dar nu începusem să scriu niciunul. În ritmul ăsta, puteam sfârşi dezbrăcat, fără un costum – cu o mărime mai mare sau nu – pe care să-l port. Şi chiar dacă acest lucru era îngrijorător, mai îngrijorătoare era starea în care se afla mintea mea, căci mă simţeam mult prea încărcat de capitole nescrise, astfel încât am hotărât că cel mai bun lucru ar fi fost să ies la o plimbare prin cartier. În alte vremuri, zona în care bulevardul Sarrià se învecina cu strada Buenos Aires era înţesată de baruri aşa-numite *de alterne*, unde angajatele erau femei de viaţă. Azi mai

rămân în picioare abia câteva dintre barurile acelea, ultimele bastioane ale unei splendori pierdute. Chiar lângă Littré se găseşte Newport, un bar în care femeile de după tejghea radiază bucurie, mai ales Victoria, o argentiniancă tânără, cu ochi sticloşi şi păr scurt, cu chip de porţelan şi cu buzele mereu rujate în roşu-aprins. M-am dus în Newport să pierd timpul. Nu era prima oară când mă duceam acolo. Mai mult, vedeam barul respectiv ca pe o a doua casă în noul meu cartier, având şi avantajul că din uşă se putea observa perfect tot ce se întâmpla la Harry Chong şi la Bernat, locuri unde doar în aparenţă nu se întâmpla nimic.

5

A doua zi am sunat din nou, sperând ca Vilnius să se simtă mai bine şi să-mi spună data exactă a zilei în care tatăl lui văzuse Judecata de Apoi în Barcelona. Dar încă nu putea veni la telefon, si din nou am vorbit cu Débora. Îi dădea înainte cu ideea costumelor de mărimi mai mari pe care trebuia să le purtăm la o dată fixă. Pentru prima oară după multă vreme o idee te ţine două zile, i-am spus. S-a înfuriat şi-a început să-mi vorbească despre o cutiuţă cu pastile şi de cineva care le înghite pe toate. N-am înţeles nimic, aşa că am hotărât s-o întrerup ca să-i spun că urma să sun în ziua următoare. Aţi devenit un bun sabotor şi cred că nu vă lipseşte mult ca să vă transformaţi în Lancastre, a glumit. Am vrut să-i spun să mă tutuiască, dar mi s-a părut că ar fi însemnat un pas periculos, chiar un indiciu inutil cu privire la ceea ce puteam să simt pentru ea.

Când m-a căutat Vilnius, pe seară, vocea nu-i suna deloc ca a unui om bolnav, dar vorbea pe ton înspăimântător, ca şi cum ar fi vorbit de dincolo de mormânt. Nu mă speria vocea, pentru că îl recunoşteam tot timpul pe Vilnius, dar

să observ cât de mult părea să ştie despre viaţa pe care o ducea răposatul său tată după moarte îmi impunea un oarecare respect. Se pare că Lancastre se calmase în ultimele zile şi, ca şi cum ar fi fost afectat de vreun tip ciudat de febră, nu mai insista deloc atunci când voia să i se infiltreze în minte, căci din fericire părea că începuse să se şteargă, să se piardă pentru totdeauna, urmărind de departe o umbră, pe cea a zeului Hermes.

— Trebuie să mă credeţi, tatălui meu nu-i ajunge sufletul ca să-l urmărească pe stăpânul umbrelor, dar e suficient ca să urmărească umbra. Ştiu asta pentru că el mai e încă acolo, mi-a spus.

Întrebându-l cam pe unde s-ar afla *acolo* am observat că febra dădea cu siguranţă aripi imaginaţiei sau superstiţiilor lui Vilnius, sau poate – cu lucrurile astea nu se ştie niciodată – simţului său al realităţii în forma sa cea mai lucidă. Trecutul, a spus, propriul meu trecut, trecutul tuturor celorlalţi, e încă acolo, o încăpere secretă înăuntrul meu, ca o sală zidită în spatele unui perete fals, unde o familie întreagă poate trăi ascunsă vreme de ani întregi ; familia noastră, de exemplu.

Familia noastră? Am înţeles că se referea la societatea noastră, la familia pe care o formaserăm pornind de la „travaliul doliului” care începuse la moartea lui Lancastre. Moartea cuiva închide multe spaţii, dar poate deschide altele. Societatea noastră datora mult travaliului durerii de doliu pe care la vremea aceea îl declanşase Vilnius – fiul insensibil, în aparenţă. M-am gândit la asta şi apoi la zeul Hermes şi la eterna lui pălărie, numită – dacă nu mă înşel – *petas*, un cuvânt ciudat. Cu acest *petas*, Hermes se apăra de soare şi însoţea sufletele morţilor, ceea ce era specialitatea lui. M-am tot gândit la pălăria aceea în timp ce Vilnius îmi povestea că Hermes era politrop, adică o persoană a cărei inteligenţă se manifesta în multe feluri,

ca şi a lui Odiseu, şi avea cele mai şirete gânduri. Ştiinţa lui, l-am auzit pe Vilnius că-mi spune, era politropia, un dar care nu se primeşte decât la naştere. Mintea lui Hermes avea multe forme, cute şi diferite aspecte. Era foarte flexibilă. Se transforma neîncetat. Dacă realitatea era multiplă şi întâmplătoare, el o făcea să fie şi mai multiformă şi întâmplătoare. În plus, avea o minte care acoperea multe game diferite şi ciudata proprietate de a pune în evidenţă toate vârstele şi etapele prin care trecuseră toţii Hermeşii, toţi Hamleţii, toţi Dylanii.

Poate de aceea, mi-a spus Vilnius în continuare, personifica spiritul limitei care se manifestă în orice gen de schimb, tranziţie, trecere sau traversare. Întotdeauna a avut o legătură cu activităţi care presupuneau vreun gen de întrepătrundere, ceea ce ar explica relaţia sa cu mutaţiile propriului destin, cu schimburile de bunuri, cu cuvintele întortocheate în comerţ, cu interpretarea, oratoria şi scrisul, precum şi cu modul în care vântul poate să transporte vieţi şi lumi, precum şi cenuşă, dintr-un loc în altul. Şi de aceea, desigur, avea legătură cu trecerea în lumea cealaltă.

Era oare convins că umbra aceea ermetică era un nou element al acelei familii sau al acelui convoi aflat în doliu creativ după moartea lui Lancastre? Am ales să-l întreb pe Vilnius un lucru mai urgent, şi anume în ce zi de mai spusese tatăl lui că văzuse Judecata de Apoi. Lui Vilnius i s-a schimbat vocea dintr-odată, ca şi cum ar fi revenit în lumea celor vii. Tatăl lui nu-i vorbise despre nicio zi de mai anume. L-am rugat să-mi spună dacă e complet sigur. La fel de sigur pe cât de nebună era Cass Cleave, a răspuns. Am preferat să nu-l întreb cine este Cass Cleave. Dar ce importanţă are ziua, a întrebat, chiar credeţi că a fost martor la Judecata de Apoi? Nu, dar eu am fost, am răspuns. Nu înţeleg, a continuat. E simplu : o să inventez

câteva dintre faptele autobiografice ale tatălui tău, i-am explicat. A, în cazul ăsta, a spus Vilnius, aţi putea şi să spuneţi că identitatea individului contemporan, oricât ar părea, n-a fost una dintre obsesiile lui centrale, ci a fost obsesia bietului său fiu Vilnius, duşmanul oricărei măşti. Aş putea să spun asta, am răspuns, dar nu lucrez tocmai pentru tine, Vilnius, şi, în plus, ai o febră pe care trebuie să ţi-o îngrijeşti.

6

În zilele care au urmat acelei nopţi de călătorie prin vasta pustietate a morţilor, a devenit din ce în ce mai evident schimbul de roluri care începuse să aibă loc între Vilnius şi Lancastre.

Lancastre rătăcea de-acum, literalmente, prin lumea cealaltă, transformat în opusul a ceea ce fusese în ultimii ani de viaţă, căci se transformase într-un suflet unic care pentru prima oară după multă vreme dădea dovadă, precum o stea pierdută pe firmament, de strălucirea autenticităţii.

Vilnius, în schimb, înaintea dispariţiei incursiunilor tatălui său în conştiinţa lui, devenise politrop şi începuse să se îndrepte către o personalitate mult mai puţin compactă, mai puţin rigidă şi mai puţin unică. Era în continuare *el însuşi,* dar de fapt era deja mai deschis către arta infrauşoară de a fi o mulţime. Un vesel şi neaşteptat spirit al limitei îi stimulase imaginaţia şi începuse să-l pună într-o legătură din ce în ce mai strânsă cu Hermes şi cu pluriformitatea, cu acel zeu a cărui umbră tatăl său doar putea să i-o mai urmărească. Adică Vilnius, de când începuse să-şi dea seama de imposibilitatea de a se afirma ca individ unitar, compact şi perfect conturat, se deschisese de-a binelea şi ajunsese să se înfrăţească la propriu cu noi, societatea formată din identităţi diferite,

deşi legate între ele (Débora, Vilnius, eu însumi, Lancastre, umbra ermetică pe care acesta o urmărea), toţi conştienţi de faptul că, aşa cum spunea Débora, niciunul dintre noi nu e o insulă, niciunul nu e ceva complet prin sine însuşi, ci un fragment din continent, o parte a întregului format din societatea noastră aeriană.

7

Oare nu cumva doliul după moartea cuiva, prelungit excesiv, ne transformă în persoana a cărei absenţă o regretăm? Mă gândesc la cazul tânărului Vilnius şi la lungul lui doliu – cel puţin mintal – după tatăl lui. Doliu prelungit într-un mod oarecum riscant, căci în timpul acela lumea s-a învârtit şi ideea de a fugi de toate măştile moderne pentru a călători înspre autenticitate şi înspre emoţia originară s-a învârtit la rândul ei, până când l-a lăsat pe Vilnius de două ori sucit şi într-un loc necunoscut şi foarte ciudat, în care nu mai călcase picior de om, un loc încărcat de zgomote slabe dar stranii, unde părea imposibil să poată răzbate vreodată voci sau cuvinte prieteneşti, chiar dacă el totuşi le-a auzit. Nu i-a trebuit mult să-şi dea atunci seama că niciodată nu va mai fi în totalitate *el însuşi.* În plus, începea să semene cu tatăl lui, tocmai atunci când acesta, printre hohote de râs dezlănţuite, se îndepărta deja cu totul, călătorind hipnotizat pe urma celei mai ermetice urme lăsate de zgomotul etern.

8

Débora, eu însumi, Vilnius, tatăl lui şi umbra de nepătruns. Cvintetul fatal, cum ne-a botezat într-o zi Débora şi n-a vrut să explice de ce, ceea ce m-a obligat să mă gândesc prea mult la chestia asta. Ne vedea pe toţi morţi la finalul piesei? O singură dată mi-a răspuns, şi

cuvintele ei mi-au clarificat lucrurile. Suntem ca Domnul Vierme, a remarcat. Am râs din politeţe şi când, după ce i-am lăudat fraza, am rugat-o să-şi explice răspunsul, ea a făcut referire la *Hamlet*. N-avem mandibule şi groparul ne zgâlţâie căpăţâna, e chiar aşa de greu de văzut?

9

Când scrii, întotdeauna vrei să fii mai bun, mi-am imaginat că-mi spune Lancastre. Era dimineaţă, iar eu mă spălam pe faţă şi m-a surprins dintr-odată faptul că imaginaţia mea i-a dat cuvântul lui Lancastre într-un mod atât de neaşteptat şi, mai ales, la o oră atât de matinală. Era şapte dimineaţa şi, din bucătărie, soţia mea m-a anunţat că e gata micul dejun. Cele două voci, a ei şi a lui Lancastre, mi s-au amestecat în creier, tocmai în momentul în care, în mijlocul ceremoniei mereu periculoase de a-mi contempla chipul în oglindă, îmi observam pleoapele inferioare, umede, inflamate şi atârnând flasce de globii oculari. Mi-am spus, încă o dată, că nu există nimic pe chipul omenesc care să facă faţă unei examinări prelungite. Şi am hotărât să nu mă mai examinez. În fiecare dimineaţă luam aceeaşi hotărâre, dar de data asta vorbeam serios, mi-am zis. M-am dus la bucătărie, mi-am sărutat soţia. Ce-i nou? am întrebat-o, aşa, pe neaşteptate. Şi ea încă mai era cam adormită. Nimic, mi-a spus, îi tot urmăresc pe vecinii de alături şi încep deja să le cunosc obiceiurile şi viaţa pe care o duc şi, chiar dacă sunt studenţi, cred că nu trebuie să ne temem c-ar organiza cine ştie ce serate, chiar duc o viaţă monahală.

Şi soţia mea, m-am gândit, se ocupă cu spionajul sau cu observarea oamenilor din cartier. În sensul acesta, duceam vieţi paralele. Am băut mai multă cafea decât ar fi trebuit şi apoi m-am dus în dormitor să mă îmbrac. Când

scrii, întotdeauna vrei să fii mai bun, mi-am imaginat că-mi spunea Lancastre, dorinţa de a fi mai bun apare când începi să îmbătrâneşti, ştii? Atunci înţelegi că acţiunile pe care le întreprinzi ar trebui să devină mai riguroase. Întotdeauna am încercat să devin mai bun progresând. Dar e inevitabil, subiectele sunt întotdeauna aceleaşi, e clar ; totul e chiar mai clar atunci când scriitorul e un nevrotic ca mine. Fiecare are doar propriile sale subiecte, şi se învârte în cadrul lor, şi până la urmă cel mai bun lucru pe care-l poate face este să devină monoton. Nu ştiu cine spunea că marii scriitori sunt extraordinar de monotoni. Bine, într-adevăr, oamenii întotdeauna se gândesc cum să facă să fie altcineva, să se transforme de pe o zi pe alta într-un scriitor diferit de cel dintotdeauna şi să evite ca tinerii să spună că nu se îndepărtează niciodată de aceleaşi subiecte. Te gândeşti să te retragi la o mănăstire şi să devii călugăr, sau să te faci camionagiu şi să trăieşti viaţa ca atare, sau să te înscrii ca student tomnatic la facultatea de Inginerie Aeronautică şi să dai neliniştile filosofice pe cele ştiinţifice... Dar să încerci să fii călugăr, camionagiu, inginer aeronautic e o greşeală, pentru că nu aparţii acelei clase de oameni până la urmă mai simpli şi pentru că, dacă eşti ca mine, nu eşti în stare să interacţionezi prea mult cu camionagiii sau cu inginerii, şi nici cu mineri, bancheri, critici cu gura slobodă, mecanici de tren, exploratori celebri...

La ce te gândeşti? m-a întrebat soţia mea. Am reacţionat foarte rapid : mă gândesc că există scriitori care-şi bat capul să-şi schimbe subiectele tratate şi să nu se repete şi se chinuiesc cu asta ; ca să facă o schimbare sunt gata chiar să se transforme în camionagii când de fapt totul e mai simplu, de exemplu cazul meu : mi-a fost de-ajuns să-mi schimb cartierul ca să găsesc noi subiecte.

10

A nins în mod surprinzător peste Barcelona şi toate s-au împotmolit, dar n-am vrut să pierd premiera de la teatrul Tívoli a piesei *Un tramvai numit dorinţă*, de Tennessee Williams, în regia lui Mario Gas. Nu mai mersesem la teatru de treizeci de ani, deşi tocmai teatrul în sine nu-l uitasem.

Ningea atât de tare că n-a fost chip să găsesc un taxi şi am ajuns să împart unul cu un necunoscut care a spus că e poet şi pe care l-am lăsat la vechiul Perturbado, barul acela al tinereţii mele, pentru ca mai apoi să-mi continui drumul către Tívoli. Pe parcursul scurtei călătorii, poetul a vorbit neîncetat. Fără să se fi prezentat măcar, s-a apucat să-mi spună că totul merge prost în lume şi că se va înrăutăţi în următoarele săptămâni, luni şi ani. Totul e îngrozitor, a conchis. Şi apoi n-a contenit să-mi ceară păreri. Ce cred eu despre una sau alta, despre reconstituirea recentă la Geneva a Big Bangului originar, despre marea înapoiere culturală spaniolă, despre neamul infinit al proştilor şi, în final, despre închirierea cu luna a locurilor de veci.

Şi-a frânat brusc avântul întrebărilor, dar a fost numai ca să poată reîncepe cu mai multă vervă şi să-mi spună că arta are legătură cu aflarea liniştii în mijlocul haosului. Liniştea intrinsecă rugăciunii, precum şi ochiul uraganului, a conchis apăsat. Şi apoi n-a mai spus absolut nimic. A fost un moment poetic demn de aplauzele unei săli de teatru pline, căci a reuşit să mă facă să mă concentrez şi să mă gândesc chiar la ochiul acelei furtuni de zăpadă care devasta Barcelona. Dar e-adevărat şi că am cunoscut liniştea adevărată numai când, în sfârşit, el s-a dat jos din taxi.

Îmi regăsisem calmul când taximetristul m-a întrebat dacă băgasem de seamă cât de bine vorbea tânărul. Mi s-a

părut că era o scenă pe care o mai trăisem înainte, dar nu ştiam unde, nici când. Şi mie îmi place să întreb lucruri, a spus taximetristul. A vrut să ştie dacă nu credeam că rar avem de-a face cu persoane rezonabile, şi apoi nu mai ştiu câte alte lucruri a vrut să ştie, şi foarte curând a devenit evident faptul că se lipise de el tonul poetului necunoscut.

Se naşte un sens, mi-am spus, şi, cine ştie, poate că primul sens tot aşa a apărut : cineva, în negura vremii, s-a molipsit de tonul narativ al altuia şi din mijlocul haosului s-a născut un sens, aşa cum l-am văzut născându-se pe loc, în acel taxi...

Ajungând în dreptul străzii Aragón, am descoperit de ce mi se părea că mai trăisem înainte scena aceea de molipsire. Într-o zi, cu ani în urmă, un scriitor mexican îmi povestise în Barcelona o călătorie pe care o făcuse cu taxiul, noaptea, prin Ciudad de México, împreună cu un scriitor columbian. În oraşul acela până şi cea mai scurtă călătorie poate dura o oră, şi, în ziua respectivă, însoţindu-l pe columbian acasă, călătoria i s-a părut interminabilă. Prietenul său, sub influenţa alcoolului în exces, încerca să-i povestească despre romanul la care lucra şi cu care voia, de mau mulţi ani, să rupă tăcerea literară. Pe măsură ce îl povestea, romanul-proiect devenea din ce în ce mai ciudat şi mai haotic şi ajungea chiar să-şi schimbe firul narativ, pielea şi stilul.

După o oră şi jumătate pe drum şi pe cărările viitorului roman întortocheat, scriitorul mexican l-a lăsat până la urmă pe columbian la poarta casei. A crezut că din momentul acela va avea parte de pace. Dar, întorcându-se în taxi, când era mai convins că îşi câştigase dreptul la o călătorie în tihnă, a dat de vocea taximetristului, căruia i se păruse că străinul pe care-l lăsaseră acasă povestea extraordinar de bine. Mai alarmant a fost să constate că tonul vocii taximetristului, chiar haotic în felul lui, era

calchiat după tonul vocii scriitorului columbian. Şoferul fusese atins de farmecul unei povestiri acaparante.

E adevărat, mi-am spus ajungând la Tívoli, că există genul povestirilor acaparante. Taximetristul mexican şi cel din Barcelona erau o bună dovadă a acestui fapt, ca să nu mai vorbim de Vilnius, un adevărat expert în minţi acaparate de alţii.

11

Reprezentaţia piesei *Un tramvai numit dorinţă* consta în două acte, unul de o oră şi jumătate, celălalt de patruzeci de minute. În pauza dintre acte, de un strict şi scurt sfert de oră (îmi aminteam că pe vremea mea, când mergeam la teatru, pauzele durau mult mai mult) mi s-a părut că o zăresc în publicul numeros pe Laura Verás, împreună cu o prietenă. M-am apropiat ca să mă asigur că nu mă înşel şi, confirmându-mi că e ea, am hotărât că nu trebuie să rămân indiferent înaintea unei întâlniri atât de întâmplătoare. Fără să stau pe gânduri, m-am dus s-o salut presupunând, aşa cum de fapt s-a şi întâmplat, că mă cunoaşte din nopţile petrecute în Bikini şi Perturbado şi că, de asemenea, mă cunoaşte ca scriitor.

Contând pe asta şi purtându-mă natural, ca şi cum n-aş fi ştiut nimic despre ultimele ei nelegiuiri, i-am spus că vreau să-i prezint condoleanţe pentru moartea soţului ei. În timp ce-i vorbeam, nu reuşeam să-mi scot din minte rima cunoscută : „Laura Verás, ai văzut-o şi te-ai ras”. Mă temeam că acest cuvânt, condoleanţe, va ricoşa, lovindu-mă cu atâta putere încât voi sfârşi doborît la pământ.

Dar Laura Verás a reacţionat cu naturaleţe, ca şi cum n-ar fi spart niciodată vreo farfurie, şi s-a arătat simpatică faţă de mine şi primitoare şi chiar a lăudat ceea ce scrisesem de-a lungul vieţii mele, deşi se vedea de la o

poştă că nu citise nimic din toate acele lucruri pe care le elogia cu banalităţi atât de rafinate.

I-am mulţumit, foarte politicos şi eu şi, dintr-odată, totul s-a schimbat. I-a spus ceva la ureche prietenei sale, care la rândul ei i-a răspuns ceva, tot la ureche, şi la scurt timp după aceea a devenit cât se poate de nesuferită. Am observat că noua atitudine îi înfrumuseţa aspectul într-un mod uimitor (poate că era secretul farmecului ei, trebuia să devină mizerabilă) şi o transformase într-o femeie care-şi sporea frumuseţea cu fiecare secundă ; părea că nici splendoarea ei neaşteptată, nici glasul ei lătrător n-aveau limită.

Mi-a vorbit foarte urât, şi mi-a spus că-şi dă seama că m-am apropiat de ea cu scopul de a-i cere ceva. Nu era deloc aşa, dar asta a uşurat totul. Într-adevăr, am îndrăznit să recunosc, am venit ca să vă rog să-mi permiteţi să aflu dacă e adevărat că soţul dumneavoastră lucra la nişte memorii când l-a ajuns moartea. Gata, o spusesem, şi am rămas foarte uşurat, aşteptând contribuţia ei la acea pauză dintre acte. Da, dar memoriile acelea erau groaznice şi le-am distrus imediat ce le-am terminat de citit, a răspuns, repede şi netulburată. Atunci, înarmându-mă cu mai mult curaj, am spus că auzisem că o fată ar avea o copie după ele şi avea de gând să publice în curând acele memorii incomplete. Laura Verás m-a străpuns cu o privire de un verde desăvârşit şi apoi a izbucnit într-un hohot ciudat de râs. Într-atât de răsunător era hohotul ei încât am ajuns să cred că are putere mai mult decât suficientă pentru a răsturna de unul singur orice decor din căsoaia familiei Monstru.

Nu ştiaţi că o fată are o copie a memoriilor şi vrea să le publice în curând? am izbutit s-o întreb, şi m-a surprins că ştiusem să reacţionez cu atâta şiretenie şi calm. Dar ceva avea să mă surprindă chiar mai mult, şi anume felul ei de

a-mi răspunde, de a răspunde atunci când toată lumea încă se uita la noi. A confirmat ceea ce o întrebasem cu un energic şi neaşteptat, şi foarte răsunător *da-da-da-da-da.* Nu mai auzisem niciodată ceva mai sonor într-o pauză dintre acte. Atât de temuta Laura Verás, aşa cum observase fiul său, avea ceva foarte comic în monstruozitatea ei de astrahan. Apoi s-a lăsat liniştea. Oamenii au preferat să se uite în altă parte şi şi-au reluat conversaţiile.

Parcă-mi amintesc c-am fost iubiţi, tu şi cu mine, a şoptit ea atunci, tutuindu-mă dintr-odată. Nu-mi amintesc, am spus imediat, încercând s-o fac să nu creadă că mă luase prin surprindere. Totuşi, sunt sigură c-am fost, şi într-o noapte am făcut un trio cu fiica doctorului Garrul. Habar n-am, m-am apărat. E amintirea mea împotriva amintirii tale, a remarcat ea. Într-adevăr, dar nici nu ştiu cine este doctorul Garrul. Fiica lui îşi aminteşte bine de tine, a spus. Te înşeli sau, mai bine zis, cred că v-aţi încurcat în ceva ce nu s-a întâmplat. Sigur că o să-ţi aminteşti de toate, m-a asigurat, când o să vezi cum asupra fetei care deţine copia memoriilor se dezlănţuie toată mânia mea. N-aţi putea să vă reluaţi râsul dumneavoastră înspăimântător? Purifică aerul, i-am răspuns. Nu repet nimic la teatru, a răspuns.

12

În dimineaţa următoare, dintr-o întâmplare care pentru mine avea legătură cu întâlnirea cu Laura din noaptea de dinainte, cineva a sunat la Littré foarte matinal, iar Shekhar n-a întrebat cine era, ci a făcut direct legătura cu camera solicitată. Ridicând receptorul, Vilnius s-a pomenit cu o voce gravă de femeie care întreba de Débora. Acum v-o dau, a spus el foarte adormit, cu mintea la un teatru al vântului. Alo, a început Débora, şi ea adormită. E ora vrăjită a nopţii în care se deschid mormintele şi iadul, s-a

auzit vocea gravă din telefon şi a închis. Cuplul a dormit mai departe, crezând, după cum au spus amândoi mai târziu, că a fost un vis.

Pe timpul nopţii, Claudio Arístides Maxwell a fost găsit mort în mansarda lui de pe strada Bailén. O sinucidere destul de greu de înţeles. Cum s-ar explica faptul că tocmai Claudio Arístides Maxwell, despre care nu se ştia c-ar fi avut probleme grave – în afară de bădărănia lui înnăscută, de cruzime şi de prostie – înghiţise într-o singură noapte mai multe pastile decât fragila Marylin Monroe în toată viaţa ei? Lucrul cel mai absurd dintre toate se afla, fără îndoială, pe hârtia pe care a lăsat-o pe noptieră : „O să mor ca un rege.”

Era un mesaj absurd şi cred că toată lumea l-a înţeles în felul ăsta, mai puţin Vilnius, Débora şi cu mine, care l-am citit în cheia hamletiană. Această interpretare ne obliga să credem că Max plătise cu propria moarte asasinatul lui Lancastre, ceea ce nu era tocmai un lucru uşor de demonstrat.

În zilele următoare, de fiecare dată când rămâneam singur, mă gândeam la Cláudio Arístides Maxwell. Fie că-mi plăcea sau nu, era vorba de cineva pe care nu-l cunoscusem personal, dar care făcea parte din cea mai recentă etapă a istoriei vieţii mele. Şi cum adică nişte pastile îl aruncau acum afară din ea? De unde până unde mi-l lăsau pe Max făcut, dintr-odată, pastramă? Cine scria, ca şi cum ar fi fost beat, povestea vieţii mele reale? Gândindu-mă la toate amănuntele astea, care de fapt nu erau atât de nesemnificative cum puteau părea la prima vedere, ajungeam să-mi dai seama, cu oarece teamă, că poate scenaristul vieţii mele reale, din cine ştie ce motive, se smintise, ajunsese dintr-odată nebun şi lipsit de minima bază a disciplinei pe care orice romancier, oricât de mediocru ar fi, ştie că lumea i-o va cere.

13

Două zile după aceea, pe terasa casei mele de pe strada Casanova, lângă pasajul Pellicer, hotăram că, la finalul memoriilor abreviate ale lui Lancastre, defunctul va fi obligat să-şi comenteze jurnalul de adolescent, deşi jurnalul pe care el avea să-l adnoteze ar fi fost de fapt al meu, acea „agendă americană” care acoperea patru luni şi trei zile din viaţa mea din 1963. Aveam deja titlul textului, *Teatrul memoriei* – la fel ca şi pe celelalte capitole pe care mi le tot imaginam –, şi nu-mi mai lipsea decât să-l scriu.

Ideea mea era să mă concentrez pe acea zi de 24 mai în care Lancastre mergea dinspre casă către şcoală, imaginându-mi că de fapt mergea pe o stradă cu case fără numere, numită Little Big Horn. Se afla în mijlocul unui film, la propriu, al unui western fără indieni, motiv pentru care băiatul umbla fără nici cea mai mică umbră de teamă ; mergea foarte liniştit pe drumul care ducea de-acasă la şcoală, dar, dintr-odată, după colţul străzii, prin lumina opacă a zilei, a dat peste un grup tăcut de oameni adunaţi în faţa liceului pentru surdomuţi – liceul întotdeauna închis (ca şi cum acolo n-ar fi locuit nimeni) din apropierea intersecţiei cu strada Mallorca. Mulţi ani după război, fusese un liceu de surdomuţi, dar părea întotdeauna nelocuit, sau cel puţin aşa i se părea foarte tânărului Lancastre, care obişnuia să treacă pe-acolo de patru ori pe zi ; trecea mereu dinaintea faţadei de stuc alb cu motive florale şi frize şi pietre sculptate în toate deschizăturile. Un loc cu mister, care a ajuns să fie de-a dreptul enigmatic în ziua în care Lancastre a văzut în faţa clădirii un grup care părea că se mişcă foarte încet şi dând semne de o oarecare panică stăpânită, groază provocată cu siguranţă de dilema de a nu şti ce va urma, pentru că oamenii păreau că rămăseseră blocaţi într-o scenă ireală cu de toate : şi râsete şi lacrimi.

Din toate astea, ceea ce n-a uitat niciodată tânărul Lancastre a fost senzaţia dată de o lumină extraordinară. A rămas nemişcat, temându-se să nu întrerupă la o mişcare lucrul care se construia în mintea lui şi pe care nu-l înţelegea (fără ca asta să conteze prea tare), agăţându-se în orice caz bucuros de imaginea aceea a grupului vesel şi trist în acelaşi timp. Toată întunecimea zilei dispăruse cu desăvârşire şi iluminarea căpătase nuanţe vii, deşi toată lumea părea că se poartă ca şi cum culorile acelea atât de intense n-ar fi existat, ci ar fi continuat să fie nuanţele difuze de dinainte... N-a ştiut niciodată cât timp a ţinut zăpăceala, agitaţia bărbaţilor şi femeilor, adunarea fremătând de oameni atât de aproape unii de alţii încât, de la suflul fricii comune, împreună cu răceala generală, chipurile ajungeau să se înfioare. Se vedeau porţi care păreau a se deschide direct către iad, sau către ceva asemăntor. N-a ştiut niciodată cât a durat totul, şi-şi amintea doar că la un moment dat a observat că se află în acelaşi timp în două nopţi identice, două luni care păreau să împartă posesia tuturor amurgurilor trăite deja sau netrăite încă. În ciuda descoperirii, simţindu-se ca un chinez care se îndrepta către casă, a mers mai departe sub cele două luni.

Poate suna ciudată referinţa la chinez, deşi pentru mine nu e aşa. În privinţa asta am gândit dintotdeauna ca Lancastre. Cred că nu e adevărat că noi, oamenii, vrem, asemenea lui Ulise, să ne întoarcem acasă. Nu toţi suntem atât de nebuni încât să vrem aşa ceva. Într-o scrisoare minunată, Frank Kafka a spus, referindu-se la starea lui de spirit din momentul scrierii acelei misive (de dragoste, trimisă lui Felice Bauer) : „Mă simt ca un chinez care se duce acasă.” N-a spus că se întorcea acasă, ci că se ducea. E o frază care-mi aminteşte de Bob Dylan, la începutul documentarului *No direction home* : „Am plecat

ca să-mi găsesc căminul pe care-l părăsisem de destulă vreme, şi nu-mi puteam aminti exact unde era, dar se afla pe drum. Şi, când am găsit ceea ce căutam, totul era aşa cum îmi imaginasem. De fapt, n-aveam nicio ambiţie, nu cred să fi avut ambiţie pentru nimic. M-am născut foarte departe de unde se presupune c-ar trebui să fiu, şi prin urmare mă îndrept către căminul meu.”

Cred că dacă n-ar fi fost o mică problemă de cronologie, Kafka ar fi putut scrie : „Mă simt ca un Bob Dylan care se duce acasă.”

Eu niciodată nu încerc să mă întorc, ci încerc să găsesc o casă pe drum.

Câteodată mă gândesc de câte ori s-o fi simţit Dylan ca un Kafka ce se duce la casa lui.

14

Mă tot gândeam la chestia asta cu Judecata de Apoi, un adevărat teatru al memoriei, precum şi la alt capitol care să abordeze chestiunea ambiguităţii politice a lui Lancastre, un autor despre care întotdeauna progresiştii au crezut că e de-al lor, când de fapt el fugea de tot ceea ce, sub orice gen de aparenţe, mirosea a credinţă, patrie, religie, convingeri politice, idei de nestrămutat, mari certitudini...

Meditam la capitolele astea două, dar în mintea mea mai încăpea încă unul : o serie de pagini pe care aveam de gând să le dedic dependenţei sale de alcool, pasiunii sale bahice văzute precum modul lui de a se răzvrăti împotriva familiei (care-l oprima) şi tradiţiei literare contra căreia voia să lupte ; intenţionam să arăt că, dacă-i luai lui Lancastre factorul alcool, devenea imposibil să-l explici ca autor, pentru că fără acel factor nu era nimic, era redus la o persoană neinteresantă, ştearsă şi unică, o persoană aflată foarte departe de scriitorul pe care alcoolul l-a făcut

să construiască o întreagă lume complexă şi l-a ajutat, desigur, să se fragmenteze în diverse personalităţi foarte diferite între ele, în diferite heteronime, şi l-a mai ajutat să se multiplice în lumi paralele şi să aibă cele mai diverse perspective... În plus, mai aveam în plan încă un capitol, dedicat metaforei fundamentale a lui Lancastre : lumea noastră reală, raţională şi cotidiană n-are nici cea mai mică bază reală şi raţională. Eram, prin urmare, un permanent receptor de capitole, toate încă nescrise. Nu făceam nimic concret, dar mă gândeam neîncetat la toate capitolele astea în după-amiaza în care, pe neaşteptate, ca şi cum destinul meu ar fi avut un obscur mecanism teatral interior, a apărut soţia mea cu o scrisoare care tocmai sosise pentru mine din Italia.

Mi-am amintit atunci de cineva care spunea că trecutul se întoarce mereu şi că n-are nevoie decât de un pretext, de un semn, de un amănunt care să-i slujească drept scuză ca să se instaleze din nou în prezent. Ideea e că eu mă aflam pe terasă şi ea ţinea scrisoarea în mână, iar scena mi-a amintit foarte limpede de alta pe care o trăisem deja. La foarte scurt timp după aceea, ca şi cum ar fi fost nevoie să mi se confirme că, aşa cum spunea prietenul meu Lago, câteodată traversăm universul făcând o călătorie în care punctul de plecare şi cel al destinaţiei coincid, mi s-a părut că văd cum nodul care slujise la închegarea poveştii teatrale în care mă simţeam cufundat în mod misterios nu numai că nu era unul dintre nodurile acelea false care se desfac trăgând de unul din capete, ci, din contră, era un nod care tindea să se strângă şi mai tare, pentru că soţia mea a intrat în terasă cu o pompă care nu-i stătea deloc în fire şi a schiţat o reverenţă teatrală înainte de a mă anunţa că, judecând după conţinutul scrisorii, cineva mă considera un mare impostor.

Vreun cerc, în cer sau în infern, trebuie să se fi închis în momentul acela. Adevărul e că primul lucru care mi-a trecut prin cap a fost : dacă ai şti tu, draga mea, că ţelul meu este să devin în curând complet mut. Apoi m-am ocupat de ceea ce mi se prezenta în scrisoare. De data asta, în loc să mi se propună să particip la un congres despre eşec, eram invitat la unul despre impostură, în sătucul Meina, în Piemont, lângă Lacul Maggiore. Am surâs. Dacă mă hotăram să mă duc la Meina, mi-am spus, aş fi citit acolo în premieră ceva din memoriile abreviate ale lui Juan Lancastre, fragmentul din *Teatrul memoriei* dedicat episodului cu Judecata de Apoi, amintiri inventate în stare pură. Şi pe când îmi spuneam că, având ca ţintă congresul din Meina, sigur nu-mi va lua mult să scriu fragmentul acela care să intre în partea finală a autobiografiei şi care să constea dintr-o incursiune în lumea primilor ani ai lui Lancastre, într-o apropiere de relaţiile lui de pe-atunci cu lumea reală, a sosit vestea că Laura Verás negase că ar fi distrus autobiografia lui Juan Lancastre.

Soţia mea, rugându-mă să-mi păstrez calmul, a trebuit să mi-o spună de două ori. M-am dus să deschid calculatorul imediat ca să confirm acolo ştirea. Într-o conferinţă de presă, în compania editorilor care tocmai cumpăraseră drepturile de autor, Laura Verás anunţase că nu distrusese manuscrisul original şi că, prin urmare, dorea să dezmintă, o dată pentru totdeauna, versiunea neoficială a fiului său rău-intenţionat, preainutilul Dylan Junior.

Chiar în ziua aceea, bietul Vilnius, neîncumetându-se să se întoarcă în marele sanctuar al Răului care era casa mamei sale, a hotărât s-o sune pe mobil ca să vadă dacă putea afla de ce-l minţise şi de ce-i făcea o caracterizare în felul acela atât de atroce şi de dăunător, tocmai în public.

Să-l facă inutil în faţa lumii întregi, i-a spus bietul Vilnius, era încă o imoralitate de-a ei. Dar telefonul nu i-a slujit decât ca să aibă pe viu experienţa inconfundabilă şi cât se poate de pură a zicalei „Laura Verás, ai văzut-o şi te-ai ras”, pentru că mama lui a schimbat imediat subiectul şi l-a întrebat dacă are fotografiile coşciugelor. Habar n-am despre ce vorbeşti, a spus Vilnius căzând în cursă. Au fost făcute cu un aparat foto cu obiectiv rapid, a continuat ea. Dar nu ştiu despre ce coşciuge vorbeşti, a atenţionat-o el. Coşciuge pentru cor, precum şi pentru cel care ciopleşte coşciugele astea, a spus ea. Şi cine le ciopleşte? a întrebat Vilnius. Dar mama lui nu mai era la telefon.

15

Este oare viaţa farsa pe care toţi trebuie s-o punem în scenă? Întrebări de genul ăsta m-au ţinut ocupat în zilele care au urmat. Am dat din nou mai multă atenţie horoscopului. Şi m-am îndepărtat de proiectul autobiografiei apocrife. La urma urmei, ideea acelei cărţi apăruse doar ca să suplinească o absenţă şi în special ca o răzbunare împotriva Laurei Verás pentru arderea originalului. Dar acum, că acesta reapăruse, nu prea mai avea sens, oricât de bine scrisă ar fi fost, să prezint o versiune apocrifă a originalului. Totuşi, când m-a sunat Débora ca să ne vedem şi să discutăm despre viitorul memoriilor mele inventate (am înţeles cu oarecare uimire că pentru ea nu se schimbase nimic şi că îmi vedea cartea ca fiind încă în desfăşurare) nu i-am spus că renunţasem la proiect, şi cu atât mai puţin că circumstanţele mă determinaseră să devin mut şi incapabil să scriu înainte de momentul pe care îl prevăzusem eu. Nu i-am spus nimic, pentru că îmi doream mult s-o văd. Uneori, lucrurile stau aşa. Amâni totul, până şi hotărârea cea mai importantă din

viaţa ta, doar ca să revezi ochii albaştri ai unei biete Oblomove bolnave.

Am stabilit să ne vedem la Farfalina, micul bar de lângă nu mai puţin micul Tempus Fugit, şi acolo, de-a lungul unei întrevederi care s-a întins până la ora apusului, mi-a povestit ce se găsea în original. Iar eu, multă vreme, *am ascultat* cele scrise în manuscrisul făcut scrum. A remarcat de mai multe ori că acea carte îi era dedicată şi mi-am dat seama de tot : Débora ştia că doar în varianta mea apocrifă a originalului putea să apară acea dedicaţie şi de aceea dorea ca proiectul să meargă înainte.

Am ascultat totul cu atenţie, inclusiv povestea modului în care Lancastre se îndrăgostise de Laura Verás,. Acesta, fără îndoială, era cel mai memorabil şi poate cel mai ridicol episod din originalul aflat în mâinile văduvei. Episodul atingea cote incredibile de sublimă prostie descriind cum, de sub borul unei pălării împodobite cu pene, apăreau nişte ochi mari, verzi şi catifelaţi ca nişte gânduri, care i-au întors privirea, inexpresivi, doar câteva momente şi apoi au privit în altă parte cu o asprime care l-a fascinat într-atâta încât să ajungă s-o ducă în faţa altarului.

Când a ajuns Vilnius la Falfalina, mama sa tocmai ce-şi încheiase povestea, iar eu încetasem să o mai *ascult*. A salutat, cu conştiinţa din ce în ce mai solidă a statutului său de conjurat, de membru activ al unei conspiraţii atât de secrete încât însăşi umbra zeului Hermes se întrupase printre membrii săi. Chipul îi era lipsit de orice expresie ; şi-a atins rapid bărbia de două ori pentru ca apoi să rămână complet fără echilibru, să ridice din umeri şi să se arunce asupra mea, şi să simuleze că leşină, revenind apoi la poziţia verticală iniţială. M-a cuprins o nelinişte impresionantă în momentul acela, fără nicio legătură cu salutul. Ce făceam acolo? Niciunul dintre noi nu voia să se

gândească la asta, dar de fapt înaintam în continuare către moarte, prin aerul răcoros al amurgului. Mi-am dat seama că, dacă exista cineva pe lume care să fi fost înclinat anume spre a se lăsa afectat de fraza scenaristului Harlem, despre cum întotdeauna când se întunecă avem nevoie de cineva, persoana aceea eram eu, întotdeauna foarte sensibil la înserare şi la căderea întunericului.

Aş fi vrut să-i avertizez asupra acelui fapt atât de îngrozitor şi atât de evident – înaintarea tuturor către moarte (aşa s-au terminat dintotdeauna toate poveştile de pe lumea asta) –, dar neliniştea care mă stăpânea şi nevoia de a vorbi imediat despre ceva ca să-mi ascund tulburarea m-au determinat să fac ceva neprevăzut : le-am mărturisit că nu mai intenţionez să scriu memoriile alternative ale lui Lancastre. Seara e rece, mi-a aruncat Vilnius, drept unic comentariu. Se vedea că e supărat, dezamăgit mai ales. Cât despre Débora, a simulat cu atâta artă un leşin, încât pe moment a părut autentic şi-am crezut c-o să trebuiască s-o readucem în simţiri.

Am tăcut, dar am avut impresia că Débora, chiar dacă încă foarte tânără, ştia să înainteze ca nimeni alta către moarte, prin aerul răcoros al amurgului. Acel leşin a fost pentru mine memorabil, ca şi cum ar fi fost otrăvită la Elsinor. A reuşit să mă facă până şi să mă tem pentru viaţa ei, m-am temut că cineva – scenaristul nebun al vieţii mele reale, de exemplu – ar fi confundat-o cu Ofelia, un personaj din *Hamlet* care murea la rândul său. Apoi mi-am spus că mersesem mult prea departe imaginându-mi asta. Poate de aceea, noaptea am avut un vis în care-i ceream explicaţii scenaristului vieţii mele reale. Îi ceream tot felul de explicaţii pentru sinuciderea absurdă a lui Max. Scenaristul se numea Harlem şi eu îi spuneam că, nu ştiu de ce, numele lui mi se pare cunoscut.

— Aşa cred eu că trebuie să fie, e lucrarea Atotputernicului, spunea Harlem.

Şi, cu privirea pierdută către înălţimi, adăuga :

— Lucrarea lui Dumnezeu. Voia lui.

16

Tot voia lui Dumnezeu să fi fost ceea ce i s-a întâmplat Laurei Verás câteva nopţi mai târziu? În Barcelona încă se vorbea despre enigmaticul suicid al lui Max când amanta sa, Laura Verás, care vărsase puţine lacrimi la înmormântarea lui, a ieşit în oraş să ia cina cu editorii autobiografiei lui Lancastre. Versiunea acestora asupra faptelor începea în capul străzii Urgell, când ea, pregătindu-se să intre în Shibui, un faimos restaurant japonez, a fost oprită pe stradă de o femeie care arăta ca o cerşetoare, care s-a apropiat de ea şi a salutat-o. Îşi amintea vag numele ei : Ariadna. Femeia a întrebat-o de ce ajunsese atât de târziu la întâlnire. Nu-mi amintesc să am vreo întâlnire, a spus Laura cu un surâs ironic. Atunci de ce-ai venit la ea? a întrebat Ariadna şi i-a cerut să-şi aducă aminte că, pe când erau colege la „agenţia aceea literară”, a izbutit să o dea afară. Laura a negat că acest lucru s-ar fi întâmplat, dar Ariadna i-a spus că nu contează dacă nu-şi aminteşte, ci că ea dormea în stradă de-atunci şi că, Laura fiind vinovată de toate nenorocirile care i se întâmplaseră după aceea, trebuia să-i dea o mână de ajutor, cel puţin s-o lase să doarmă în noaptea aceea la ea acasă. „Chem poliţia dacă nu te cari imediat”, a spus Laura şi, dând-o la o parte dintr-o lovitură, a intrat hotărâtă în Shibui. În minutele care au urmat, în timp ce se uitau la meniu şi comandau mâncarea, s-a arătat tulburată de incident, de ultimele cuvinte ale Ariadnei, care o învinovăţise de mai multe ori. Se vedea că e răvăşită de ciudatul incident. Chiar mai ciudată a fost întâmplarea

care a urmat, o demonstraţie cutremurătoare a fragilităţii omului. La primul fel, o frunză de salată a astupat complet traheea Laurei şi, în pofida eforturilor editorilor şi a incompetentului personal japonez, s-a învineţit de tot şi a murit rapid, asfixiată în modul cel mai stupid.

Lucrarea lui Dumnezeu sau a lui Shakespeare?

Fără îndoială, încă o moarte foarte surprinzătoare. Şi, ca întotdeauna înaintea morţii, nu prea am ce spune, doar să-mi doresc ca următorul care cade răpus să nu fie Vilnius, care într-un fel era prinţul în acea poveste. Sau biata Débora, Ofelia mea cea dragă.

Laura Verás lăsase în scris ca, în cazul morţii sale, cenuşa să-i fie aruncată la capătul unui chei care ei îi plăcea foarte tare. Un dig minunat, pe care iarna vântul îl biciuia cu putere ; un chei dintr-un sat din sudul Franţei, al cărui nume trebuia ca apropiaţii ei să nu-l spună niciodată pentru a „proteja intimitatea rămăşiţelor ei”. Cei care aveau să oficieze ceremonia trebuia să respecte această regulă, o regulă pe care eu însumi o s-o respect, căci am luat parte la acea ceremonie funerară.

I-a revenit lui Vilnius, ca fiu unic şi unic *apropiat*, rolul de a se ocupa de neplăcuta chestiune finală a urnei şi ne-a cerut ajutorul ; nu voia să se debaraseze într-un mod nepotrivit de rămăşiţele celei care, la urma urmei, a spus, era mama lui. N-am putut să ne abţinem să ne gândim că răposata fusese prea vanitoasă crezând că o să mai fie şi alţi apropiaţi. Ni s-a făcut milă de Vilnius, deşi ne-am spus că de atunci înainte va trăi mai liniştit, cu condiţia, desigur, ca mamei lui să nu-i vină şi ei ideea de a i se infiltra în minte. Ni s-a făcut milă, dar ne-am şi bucurat pentru el şi am hotărât cu toţii să-l însoţim în acele ultime omagii funerare, mânaţi şi de plăcerea morbidă de a o vedea pe temuta doamnă redusă la simplă cenuşă şi a o

putea arunca cu furie în spaţiul nimicitor, nesfârşit, unde se spune că totul se dezintegrează.

Am fost primul care i-a spus lui Vilnius că-l voi însoţi în călătoria în sudul Franţei. Mai mult, i-am găsit maşină pentru drum, căci simpatica Victoria, chelneriţa de la Newport atât de libertină în relaţiile cu clienţii, avea ziua liberă şi s-a oferit să ne ducă în decapotabila ei roşie cumpărată la mâna a doua, cu economiile de pe zece ani de nenumărate trude sexuale. Şi Débora s-a hotărât să călătorească înspre cheiul franţuzesc. Va fi prezentă societatea Sub semnul lui Dylan cu toată greutatea ei, a spus ea, dorind să construiască un paradox, ştiind că societatea noastră secretă era o pură joacă. Ce bine-ar fi fost dacă umbra ermetică a lui Hermes şi fantoma lui Lancastre ar fi vrut să se alăture în vreun fel călătoriei noastre şi să-şi facă simţită prezenţa în spiritul *heavy* al ciudatelor manevre la volan pe care de-a lungul drumului putea să le facă Victoria, pe care o ştiam impulsivă şi foarte excentrică atunci când conducea.

La jumătatea drumului între Barcelona şi cheiul franţuzesc, în dreptul oraşului Figueres, a început să plouă şi a trebuit să tragem capota de vinil ca să ne protejăm, ceea ce a influenţat distanţa rămasă din călătorie, poate mai melancolică după această izbucnire a furtunii. Am aflat, de la Vilnius întâi, şi apoi de la Débora, că le mergea totul foarte bine amândurora, mai ales de când hotărâseră să nu creadă prea mult în nimic. Aveau o viaţă perfectă, mi-au spus, pentru că lumea îi vedea bolnavi şi poetici şi îi lăsa în pace şi le mergea, în plus, foarte bine în toate pentru că niciodată nu intrau în conflict cu nimeni, pentru că nu se vedeau obligaţi să-şi apere opiniile, având în vedere că pentru ei nu existau adevăruri obiective, nici opinii care să poată fi considerate complet adevărate. Totul e incert, credeau ei. Şi se considerau failibili, precum

anumiţi oameni de ştiinţă contemporani care cred că noi, aşa-numitele fiinţe umane, ne putem înşela cu privire la orice.

Victoria a întrebat dacă poate să fie ca ei, i-ar fi plăcut să facă parte din tribul lor, o interesa pacea lor sufletească şi nici ea nu credea în nimic. În loc să aştepte să vadă dacă Vilnius şi Débora o acceptă, s-a îndepărtat de obiectivul ei şi a început să povestească, pe fundalul ploii nostalgice, povestea tatălui ei, despre care a menţionat că era un om de o bunătate atât de rar întâlnită în lumea asta încât, atunci când nevasta l-a înşelat cu alt bărbat, s-a dus să-l vadă pe amant ca să-i transmită să se simtă în largul lui, ca şi cum ar face parte din familie...

Ne-a fost greu să găsim locul pe care Laura Verás îl indicase, se presupune, cu atâta precizie ca să-i împrăştiem rămăşiţele, dar îmi amintesc de o vibraţie empatică între toţi şi o mare disciplină şi unitate a grupului funerar atunci când am ajuns la o limbă de pământ plină de buruieni, între şosea şi mare, între locul în care parcaserăm maşina şi chei.

Mergeam când răsfiraţi, când în şir indian – Monomul Dylan. Vilnius mergea în frunte cu urna, după el Débora şi după aceea eu, apoi Victoria, şi la urmă se putea presupune sau se aştepta să fie prezentă şi fantoma, umbra ermetică. Cheiul s-a dovedit a fi mai lat decât părea din depărtare, la fel de larg la o şosea, ceea ce, având în vedere ploaia puternică, însemna că poate nu ne udam chiar atât de tare, cel puţin nu stropiţi de valuri. Vântul mai uşura din impactul ploii. Încercaţi să vă păstraţi mâinile uscate când aruncaţi cenuşa, a spus Débora, care părea expertă în genul acesta de ceremonii, dar care de fapt n-avea decât o groază uşor de înţeles ca nu cumva să se lipească de palma mâinii ei ceva cenuşă, şi prin urmare răutatea Laurei.

Vilnius a ridicat urna ca s-o scuture ; mi-am imaginat că pe fundal se auzea râsul lui Lancastre, străin deja de cele pământeşti, chiar ocupat cum era în urmărirea infinită a umbrei ermetice, deşi, într-adevăr, mai găsea încă o pauză între obligaţiile lui cereşti ca să-i adreseze câteva ultime nenorocite de cuvinte fiului său şi să-i spună : nu ştii, Vilnius, ce mult îmi place cerul ăsta cu nori joşi, pe care parcă poţi să-i atingi cu degetele şi n-ai idee cât iubesc clima asta, n-aş şti să trăiesc fără ea, fiule, fără subtilele ei nuanţe de gri, fără aerul ăsta cu o lumină slabă şi fără tăcerea asta îndepărtată şi misterioasă care poate că se află în capul meu.

Aproape că auzeam cuvintele pe care îmi imaginam că i le transmitea Lancastre conştiinţei vulnerabile a lui Vilnius, când Déborei i s-a năzărit să mă privească cu ochii ei mari, de un albastru chiar mai intens decât de obicei, şi să mă întrebe dacă într-adevăr eram hotărât să nu scriu autobiografia inventată a marelui Lancastre.

Câţiva pescăruşi s-au aruncat în momentul acela asupra urnei şi au făcut imediat cale-ntoarsă înaintea acelei delicatese sinistre, ca şi cum ar fi fost îngroziţi sau ar fi dat peste nişte adevărate seminţe ale ororii.

Hotărâsem în secret, încă dinainte să-i cunosc pe ei, i-am spus Déborei, să nu mai scriu nicio carte, pentru că regretam şi eram aproape îndurerat de toate cele pe care le publicasem de-a lungul vieţii mele, dar până la urmă hotărâsem să amân cu câteva luni momentul retragerii, pentru că simţeam că trebuia să spun surprinzătoarea poveste pe care, cu ei ca protagonişti, o trăisem în ultima vreme în viaţa reală : povestea modului în care doliul poate să dea încet-încet naştere unei noi familii a unui răposat ; povestea unor tineri poetici şi bolnavi, o unor Oblomovi desăvârşiţi, pierduţi în golul cultural al ţării lor şi având tendinţa de a fi, până la limite nebănuite, leneşi şi

împotriva efortului ; o poveste despre doliu şi abis care, atunci când se va publica, cu siguranţă va spune mult mai multe despre Lancastre decât propriile sale memorii abreviate şi cu timpul va fi citită ca adevărata lui autobiografie, pentru că se va vedea că sufletul modern, aerul *à la* Dylan, esenţa epocii noastre, nu putea fi înfăţişat mai bine de-atât.

17

— Nu te oboseşte până şi ideea de a fi nevoit să faci efortul ăsta, să lucrezi în continuare aşa cum ai făcut-o mereu? a întrebat Débora nu după mult timp.

I-am sugerat din nou acelaşi răspuns pe care i-l dădusem la această întrebare cu câteva zile înainte, spunând că se ştie dintotdeauna că unui tânăr i se căleşte caracterul în greutăţile luptei.

Am presupus că de data asta mă înţeleseseră mai bine decât data trecută. Pe de o parte, cartea pe care urma s-o scriu avea să mă ajute să simt că învăţ în continuare şi să îmi menţin, prin urmare, sufletul tânăr. Pe de altă parte, deşi intuiam că era o dorinţă vană de-a mea, nu doream nimic mai mult decât ca, într-o zi, ei să înceapă să se călească în greutăţile luptei pentru existenţă.

Deşi, când eram tânăr, i-am spus Déborei, aveam în plan să nu fiu deloc prolific, viaţa mă purtase pe alte căi şi nu mă oprisem din a scrie o carte pe an. Mă căiam pentru toate şi speram să nu trebuiască să mă căiesc şi pentru ultima, acea autobiografie falsă a lui Lancastre în care îmi puneam foarte multă încredere pentru că mi se părea ideală pentru mine, ca o cădere din cer sau cădere a lui Hamlet, din moment ce avea să-mi permită să aduc un punct de vedere opus şi o încheiere muşcătoare întregii mele opere, o perspectivă ironică asupra neînfrânatei mele productivităţi literare. Oare n-ar fi trebuit să spun povestea

felului în care un scriitor care se căieşte pentru prolifica sa inspiraţie şi încearcă să se lase de scris dar, în mod fatidic, viaţa reală şi nişte trântori minunaţi îl împiedică?

Mă împiedicau? Chiar era necesar să scriu cartea aceea? Da, era. Pentru că, dacă în sfârşit izbuteam să scriu acel roman pe care speram să-l termin, lucru pe care nu ştiusem să-l fac în patruzeci de ani de carieră, puteam mai apoi să fiu mai liniştit atunci când urma să intru până la urmă în perioada mea severă şi imperturbabilă de completă muţenie, de muţenie strictă în toate domeniile, inclusiv în cel conjugal.

Vântul a început să bată mai tare. Cenuşa era moale, granuloasă şi aproape albă, ca nisipul moale şi alb de pe plajele din Caraibe. Îmi amintesc foarte bine când am aruncat în mare primul pumn de cenuşă. Vilnius a surâs văzând cât de neîndemânatic arunc rămăşiţele, iar eu, la rândul meu, n-am putut să nu-l privesc cu o oarecare milă, căci mi-am amintit că, dacă povestea vieţilor noastre urma întâmplător o fatală mecanică teatrală interioară, el putea să devină – ca prinţul din poveste – următoarea victimă. Şi acelaşi lucru putea să i se întâmple bietei Débora.

Apoi, ca să nu mă fixez pe gânduri negative de genul ăsta, i-am privit pe toţi cei care încă mai stăteam în şirul indian, mare şir de trib funerar, şi mi s-a părut că presimt finalul. Poate că eu intrasem foarte târziu în teatrul vieţii, dar era clar că o făcusem în plină viteză şi nu mă mai oprisem până la finalul acelei piese. Cu siguranţă că ne aflam la un capăt, mi se părea că o presimt, deşi poate că ne aflam doar la capătul cheiului şi încă mai lipseau câteva morţi. Dar adevărul e că se închideau în însăşi istoria vieţii mele nişte cercuri, şi cel mai probabil era că, o vreme, urma să trăim cu toţii în continuare ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, înaintând către sfârşitul tuturor lucrurilor prin aerul răcoros al unor amurguri.

În momentul acela, Débora s-a împiedicat oarecum spectaculos şi a fost gata-gata să cadă în mare şi cine ştie dacă n-ar fi putut muri pe loc ca o biată Ofelie oarecare, hotărâtă să se sinucidă urmând o anumită logică teatrală. Din fericire, n-a ajuns să-şi piardă complet echilibrul şi n-a păţit nimic ; a tras doar o sperietură şi a scos un ţipăt ascuţit. Apoi au urmat gesturile : o delicată şi graţioasă ridicare din umeri, urmată de o fluturare a părului ei extraordinar, ca şi cum ar fi spus că nu se întâmplase nimic.

Am aruncat în mare ceea ce mai rămăsese în urnă, dar chiar şi aşa ni s-a părut că tot mai era cenuşă înăuntru. Adio, Laura, adio, am spus cu un entuziasm foarte festiv şi dansând în ploaie. *Da-da-da-da-da,* du-te dracului, am spus parodiind-o pe răposată în spiritul farselor de teatru şi imitând, în plus, lătratul, obţinând un zgomot puternic care a rivalizat cu zgomotul valurilor, care păreau să se fi supărat dintr-odată. Preţ de o clipă a fost ca şi cum masca Laurei s-ar fi agitat într-un infern de ape şi s-ar fi lipit de chipul fiului, iar asemănarea dintre cei doi nu voia să dispară. Eu sunt Laura sau Laura este eu, părea că-şi spune Vilnius, eu sunt ea sau ea e eu, sau poate amândoi suntem cineva necunoscut de niciunul dintre noi doi.

Cu toţii suntem morţi sau ne-aşteaptă finalul clasic al paharelor otrăvite, mi-am zis, dar puţin după aceea vântul m-a lovit în faţă şi am ieşit dintr-o visare ca să cad în alta care părea identică. Odată depăşit lungul şir de visări, am început să-mi dau seama că semănam din ce în ce mai mult cu un chinez care se duce acasă. Sau mă simţeam oare de-acum ca un chinez care călătoreşte, care încearcă să-şi găsească în mişcare casa, prin intermediul deplasării însăşi? Ştiind, aşa cum ştiau failibilii, că ne putem înşela cu privire la orice, preferam să nu fiu înclinat spre o

posibilitate sau alta. Pe toţi ne aştepta moartea şi eu eram un chinez care umbla. Ăsta era singurul lucru sigur.

O fină dâră albă, infrauşoară, a rămas în aer până când totul s-a limpezit şi s-a risipit destul de repede, mai puţin rămăşiţele de răutate pe care eu le mai aveam lipite de palmă.

— Adio, Laura, te-ai dus şi nu te mai întorci, a spus Vilnius sarcastic, dar în acelaşi timp fericit că-şi îndeplinise îndatorirea filială.

Însă el avea în continuare o asemănare inconfundabilă cu mama lui şi, imediat ce şi-a dat seama de asta, a aruncat dintr-odată, disperat, ceea ce mai avea în mână ; a aruncat chiar şi urna în mare şi şi-a dus mâna la plasturele pe care încă îl mai purta pe obraz – un plasture fals, vechi de câteva zile – şi s-a aruncat asupra mea cu un gest de dezechilibru şi leşin, ca un adevărat trântor, ca un adevărat Oblomov.

— Nu facem nimic, dar suntem indispensabili, a spus.

— O să lucrez eu pentru toţi, nu-ţi face griji. Voi continuaţi cu umorul, pierzania, poezia.

L-am liniştit cu aceste cuvinte, în timp ce-l îmbrăţişam fără să-l las să vadă că încă mai aveam o urmă de răutate lipită de palmă.

Imediat ce-am prin ocazia, am scăpat bucuros de cenuşa umedă, postumă, lipită deugustător de palma mea. A fost ultima urmă de cenuşă ; o purtasem eu în mână şi încă o mai aveam, împreună cu acea Laura care odată a trăit pe lumea asta, s-a lăsat dusă de vânt, de aerul acela care este materia din care suntem făcuţi, de vântul uşor al vieţii şi al morţii, aerul tuturor măştilor, aerul *á la* Dylan.

Table of Contents